

**ÇOCUKLARIN MOBİL İNTERNET DENEYİMLERİ:
KULLANIM, RİSK FAKTÖRLERİ VE RİSKLERLE
BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİNİN İNCELENMESİ**

Yiğit Emrah TURGUT

**Doktora Tezi
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
Ana Bilim Dalı**

**Yrd. Doç. Dr. Engin KURŞUN
2016**

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI

**ÇOCUKLARIN MOBİL İNTERNET DENEYİMLERİ: KULLANIM,
RİSK FAKTÖRLERİ VE RİSKLERLE BAŞA ÇIKMA
STRATEJİLERİNİN İNCELENMESİ**

(Experiences of Children's Mobile Internet: An Investigation of Mobile Internet
Use, Risk Factors and Coping Strategies)

DOKTORA TEZİ

Yiğit Emrah TURGUT

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Engin KURŞUN

ERZURUM
Mayıs, 2016

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Yrd. Doç. Dr. Engin KURŞUN danışmanlığında, Yiğit Emrah TURGUT tarafından hazırlanan “Çocukların Mobil İnternet Deneyimleri: Kullanım, Risk Faktörleri ve Risklerle Başa Çıkma Stratejilerinin İncelenmesi” başlıklı çalışma 13/05/2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalında doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Kürşat ÇAĞILTAY

İmza:

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Engin KURŞUN

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Türkan KARAKUŞ YILMAZ

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Suat ÇELİK

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Erman UZUN

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

08.06.2016

Prof. Dr. Kemal DOYMUŞ

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

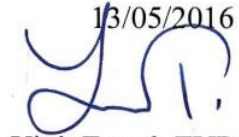
Doktora Tezi olarak sunduğum “Çocukların Mobil İnternet Deneyimleri: Kullanım, Risk Faktörleri ve Risklerle Başa Çıkma Stratejilerinin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☒ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin ... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

13/05/2016

Yiğit Emrah TURGUT

ÖZET

DOKTORA TEZİ

ÇOCUKLARIN MOBİL İNTERNET DENEYİMLERİ: KULLANIM, RİSK FAKTÖRLERİ VE RİSKLERLE BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİNİN İNCELENMESİ

Yiğit Emrah TURGUT

2016, 201 sayfa

Bu çalışmanın amacı; Türkiye’de 9-16 yaş grubu çocukların mobil İnternet erişim ve kullanımı, İnternet kullanım becerileri ve etkinlikleri, İnternet’te karşılaştıkları riskler ve etkileri ile risklerle başa çıkma stratejilerinin ortaya çıkarılmasıdır. Çalışmada karma araştırma yöntemlerinden eş zamanlı desen benimsenmiştir. Çalışmanın nicel boyutunun örneklemini, Türkiye İstatistik Kurumu’nun Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasına göre belirlenmiş 12 bölgeden seçilen 9-16 yaş aralığındaki 784 çocuk oluşturmuştur. Nitel boyutunun örneklemini ise 12 bölgenin her birinden iki ebeveyn, iki öğretmen, iki çocuk ve bir okul yöneticisi seçilerek toplamda 84 katılımcı oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak anket ve görüşme formu kullanılmıştır. Nicel veriler betimsel istatistik teknikleri kullanılarak, nitel veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Türkiye’de çocukların erken yaşlarda akıllı telefonlara sahip oldukları, İnternet erişimlerini daha çok akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazlarla sağladıkları görülmüştür. Çocukların İnternet’e erişim sağladıkları mekânların başında evlerinin ve evlerinde de kendi odalarının geldiği görülmüştür. Çocukların mobil cihaz ve temel İnternet kullanma becerilerine sahip oldukları görülürken güvenli İnternet kullanmaya yönelik becerilerinin yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Çocukların İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinliklere bakıldığında sosyal ağ kullanma, çevrimiçi film izleme veya müzik dinleme, anlık mesajlaşma gibi eğlence ve iletişim amaçlı etkinliklerin ödev ve araştırma yapmaya yönelik kullanımlarının önüne geçtiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte çocuklar arasında sosyal ağ kullanımının popüler hale geldiği görülmüştür. Çocukların İnternet’te karşılaştıkları risklerin başında ahlaka aykırı resimler görme ve siber zorbalığa maruz kalmanın geldiği ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte her iki çocuktan birinin de İnternet veya akıllı telefon bağımlılığına yönelik davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Çocukların İnternet’te risklerle karşılaştıklarında çoğunlukla kendilerinin başa çıkmaya çalıştıkları ve çevrelerindeki kişilerden yardım almaları gerektiğinde en fazla ebeveynlerine ve arkadaşlarına başvurdukları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mobil İnternet kullanımı, mobil İnternet becerileri, İnternet etkinlikleri, İnternet riskleri, başa çıkma stratejileri

ABSTRACT

DOCTORAL DISSERTATION

EXPERIENCES OF CHILDREN’S MOBILE INTERNET: AN INVESTIGATION OF MOBILE INTERNET USE, RISK FACTORS AND COPING STRATEGIES

Yiğit Emrah TURGUT

2016, 201 pages

The purpose of this study is to reveal the use of mobile internet access and use of children of ages 9-16, internet use skills and effectiveness, risks and their effects they face in the internet and strategies to deal with these risks. Simultaneous pattern, which is one of the mixed research methods, was adopted in the study. The sampling of the quantitative dimension of the study was determined according to Turkey Statistical Region Units Classification of Turkish Statistics Institution, consisting of 784 children of ages 9-16, selected from 12 regions. Meanwhile, the sampling of qualitative dimension consisted of two parents, two teachers, two children and one school administrator from each of the 12 regions, totaling 84 participants. As a data collection tool, survey and interview forms were used in the study. Analysis was made by using descriptive statistics techniques for quantitative data and content analysis method for qualitative data. It was seen that children in Turkey owned smart phones in early ages and access to internet mostly through mobile devices such as smart phones and tablets. It was determined that the main locations where children access the internet are their homes and their own rooms in their homes. While it was seen that children had skills to use mobile devices and basic internet, it was revealed that their skills towards safe using of internet were insufficient. When the activities performed by children on the internet were examined, it was identified that entertainment and communication oriented activities such as social networking, watching movies or listening to music online, instant messaging were taking precedence over the homework and research oriented use. However, it was seen that using social networks has become popular among children. Among the risks children face on the internet, seeing immoral pictures and be exposed to cyber bullying were revealed as the primary ones. Also, one out of two children were seen to exhibit behaviors towards addiction to internet and smart phone. It was revealed that when children encounter risks on the internet, they tried to deal with these themselves and when they need to ask for help, they mostly applied to their parents and their friends.

Key Words: Mobile internet use, mobile internet skills, internet activities, internet risks, dealing strategies

ÖNSÖZ

Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri kapsamında 2014/232 numaralı projeyle desteklenen tez çalışmamın her aşamasında değerli görüşleri ve yakın ilgisiyle beni destekleyip motive eden danışmanım Yrd. Doç. Dr. Engin KURŞUN'a en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırmanın başından itibaren içtenlikle bana yardımcı olan, sorularımı sabırla yanıtlayan ve yapıcı eleştirilerini esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Türkan KARAKUŞ YILMAZ'a teşekkürlerimi sunuyorum. Tez izleme komitemde yer alan ve araştırma sürecinde görüşleriyle bana destek olan Yrd. Doç. Dr. Suat ÇELİK'e minnet ve teşekkürlerimi sunuyorum. Tez savunma jürimde yer alan ve değerli görüşlerini benimle paylaşan Prof. Dr. Kürşat ÇAĞILTAY'a ve Yrd. Doç. Dr. Erman UZUN'a teşekkürlerimi sunuyorum. Doktora programının ders aşamasında kendilerinden ders aldığım ve değerli emekleriyle bugünlere gelmemde büyük katkıları olan Prof. Dr. Aslan GÜLCÜ'ye, Doç. Dr. Yüksel GÖKTAŞ'a, Doç. Dr. Selçuk KARAMAN'a ve Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR'e şükranlarımı sunuyorum. Tez çalışmam boyunca yanımda olan ve dönütleriyle katkıda bulunan Öğr. Gör. Alper ASLAN'a, Öğr. Gör. Dr. İdris GÖKSU'ya ve Betül OKCU'ya minnetlerimi sunuyorum. Veri toplama aşamasında benden desteklerini esirgemeyen Öğr. Gör. Ali ÖZTÜRK'e, Öğr. Gör. Serkan ERKAN'a ve Öğr. Gör. Furkan KARAHÜSEYİNOĞLU'na minnetlerimi sunuyorum.

Hayatım boyunca bana her konuda destek olan ve her zaman yanımda olan annem ve babam başta olmak üzere tüm aileme sonsuz teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunuyorum.

Erzurum – 2016

Yiğit Emrah TURGUT

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
GRAFİKLER DİZİNİ	xiii
KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ	xiv

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	6
1.3. Araştırmanın Önemi	7
1.4. Varsayımlar	9
1.5. Sınırlılıklar	10
1.6. Tanımlar	10

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	11
2.1. Mobil İnternet Erişimi, Kullanımı ve Becerileri	14
2.1.1. Mobil İnternet erişimi	14
2.1.2. Çocukların mobil İnternet kullanımı	15
2.1.3. Çocukların mobil İnternet becerileri	17
2.2. Çocukların Mobil İnternet ile Gerçekleştirdikleri Etkinlikler	18
2.3. Çocukların Karşılaştıkları İnternet Riskleri	21
2.3.1. Siber zorbalık	23
2.3.2. İnternet bağımlılığı	24
2.3.3. Cinsel içerikler ve iletilerle karşılaşma	26
2.4. Çocukların İnternet'te Karşılaştıkları Risklerin Etkileri	28

2.5. Çocukların Güvenli İnternet Kullanımı ve Karşılaştıkları Risklerle Başa Çıkma Stratejileri	29
2.6. Bölüm Özeti	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	33
3.1. Araştırma Yöntemi ve Deseni	33
3.2. Nicel Verilerin Toplanması.....	37
3.2.1. Örneklem ve seçim süreci.....	37
3.2.2. Veri toplama aracı.....	38
3.2.3. Veri toplama süreci.....	43
3.2.4. Verilerin analizi	44
3.2.5. Geçerlilik-güvenirlik.....	45
3.3. Nitel Verilerin Toplanması	46
3.3.1. Çocuklarla yapılan çalışmalar.....	47
3.3.2. Ebeveynlerle yapılan çalışma	47
3.3.3. Öğretmen ve okul yöneticileriyle yapılan çalışma	48
3.3.4. Veri toplama aracı ve verilerin toplanması.....	49
3.3.5. Veri analizi.....	50
3.3.6. Geçerlilik-güvenirlik.....	51
3.4. Araştırmacının Rolü	52
3.5. Çalışmanın Geçerlik ve Güvenirliği.....	53
3.4.1. Geçerlik önlemleri	53
3.4.2. Güvenirlik önlemleri.....	54
3.5. Bölüm Özeti	54

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR.....	56
4.1. Çocukların Mobil İnternet Erişimi ve Kullanımı	56
4.1.1. Çocukların mobil İnternet erişimi ve İnternet kullanım düzeyleri.....	56
4.1.2. Sosyal çevreye göre çocukların mobil İnternet erişim ve kullanım durumları	59

4.1.3. Çocukların mobil cihaz ve İnternet kullanım beceri düzeyleri.....	61
4.1.4. Sosyal çevreye göre çocukların mobil cihaz ve İnternet kullanım beceri durumları	63
4.2. Çocukların Mobil Cihaz ve İnternet ile Etkinlikler Gerçekleştirme ve Sosyal Ağları Kullanım Düzeyleri	66
4.2.1. Çocukların mobil cihaz ve İnternet ile etkinlikler gerçekleştirme düzeyleri	66
4.2.2. Sosyal çevreye göre çocukların mobil İnternet ile gerçekleştirdikleri etkinlikler	68
4.2.3. Çocukların sosyal ağları kullanım düzeyleri ve şekilleri.....	69
4.3. Çocukların Mobil İnternet Erişimiyle Birlikte Karşılaştıkları Riskler.....	72
4.3.1. Çocukların mobil İnternet erişimiyle birlikte karşılaştıkları riskler ve risk düzeyleri	72
4.3.2. Sosyal çevreye göre çocukların mobil İnternet erişimiyle birlikte karşılaştıkları riskler	78
4.4. Karşılaşılan İnternet Risklerinin Çocuklar Üzerindeki Etkisi ve Risklere Yönelik Çocukların Başa Çıkma Stratejileri	82
4.4.1. Karşılaşılan İnternet risklerinin çocuklar üzerindeki etkisi	82
4.4.2. Çocukların karşılaştıkları İnternet risklerine yönelik başa çıkma stratejileri.....	84
4.4.3. Sosyal çevreye göre çocukların karşılaştıkları İnternet risklerinden etkilenmeleri ve risklere yönelik başa çıkma stratejileri	85
4.5. Bölüm Özeti	88

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA, SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	90
5.1. Tartışma.....	90
5.1.1. Çocukların mobil İnternet erişimi ve İnternet kullanım düzeyleri	90
5.1.2. Çocukların mobil cihaz ve İnternet kullanım beceri düzeyleri.....	94
5.1.3. Çocukların mobil cihaz ve İnternet ile etkinlikler gerçekleştirme düzeyleri	96
5.1.4. Çocukların İnternet riskleriyle karşılaşma düzeyleri	99

5.1.4. Çocukların İnternet risklerinden etkilenme ve risklerle başa çıkma düzeyleri	102
5.2. Sonuçlar	104
5.3. Öneriler	106
KAYNAKÇA	110
EKLER.....	131
EK 1. TÜİK 2014 Sınıflandırması ve Örneklem Dağılımı.....	131
EK 2. MEB İzin Belgesi	133
EK 3. Anketin Türkçeye Uyarlanması Süreci	134
EK 4. Anketin Bilişsel Görüşme, Pilot Çalışma ve MEB İzin Süreci.....	139
EK 5. Görüşme Formları	149
EK 6. Güvenirlilik Skorunun Hesaplanması.....	153
EK 7. Görüşme Yapılan Katılımcıların Özellikleri	156
EK 8. Çocuklarla Görüşme Yapmak İçin Ebevyenlerinden Alınan İzinler	159
EK 9. ANKET	161
ÖZGEÇMİŞ.....	185

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 2.1. İnternet Riskleri Sınıflaması.....	22
Tablo 3.1. Araştırma Sorularına Göre Veri Toplama Araçları ve Veri Analizi Yöntemleri.....	35
Tablo 3.2. TÜİK 2014 Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması Nüfus Oranları ve Örneklem Dağılımı.....	37
Tablo 3.3. Ankete Katılan Çocuklara İlişkin Demografik Bilgiler	38
Tablo 3.4. Alan Uzmanlarının Demografik Bilgileri	42
Tablo 3.5. Mülakata Katılan Çocuklara İlişkin Demografik Bilgiler.....	47
Tablo 3.6. Mülakata Katılan Ebeveynlere İlişkin Demografik Bilgiler	48
Tablo 3.7. Mülakata Katılan Öğretmenlere ve Okul Yöneticilerine İlişkin Demografik Bilgiler	49
Tablo 4.1. Çocukların İnternet Erişimi Sağladıkları Mekânlar ve Mekânlardaki Kullanım Sıklıkları.....	56
Tablo 4.2. Çocukların Çevrimiçi Olmak Amacıyla Araçlara Sahip Olma Oranları ve Kullanım Sıklığı	57
Tablo 4.3. Çocukların Akıllı Telefon veya Cep Telefonlarından İnternet’e Erişim Şekilleri	58
Tablo 4.4. Çocukların Okullardaki Akıllı Telefon ve Kablosuz İnternet Bağlantısı Kullanımı.....	59
Tablo 4.5. Sosyal Çevreye Göre Çocukların İnternet Erişimi ve Kullanımı	60
Tablo 4.6. Çocukların Mobil Cihaz Kullanım Becerileri	61
Tablo 4.7. Çocukların İnternet Kullanım Becerileri.....	62
Tablo 4.8. Çocukların İnternet Kullanımına Yönelik Özgüvenleri	63
Tablo 4.9. Sosyal Çevreye Göre Çocukların Mobil Cihaz ve İnternet Kullanım Becerileri	63
Tablo 4.10. Sosyal Çevreye Göre Çocukların Mobil Cihaz ve İnternet Kullanımına İlişkin Eksiklikleri	64
Tablo 4.11. Çocukların İnternet’te Gerçekleştirdikleri Etkinlikler	66
Tablo 4.12. Çocukların Mobil Cihazlar Özgü Gerçekleştirdikleri Etkinlikler	67
Tablo 4.13. Sosyal Çevreye Göre Çocukların Mobil İnternet ile Gerçekleştirdikleri Etkinlikler.....	68

Tablo 4.14. Çocukların Kullandıkları Sosyal Ağ Siteleri.....	70
Tablo 4.15. Çocukların Geçen Yıl İçerisinde İnternet’te Üzen/Rahatsız Eden Olaylarla Karşılaşma Sıklığı	73
Tablo 4.16. Çocukların Geçen Yıl İçerisinde İnternet’te Üzücü/Kırıcı Kişilerle Karşılaşma Durumları	73
Tablo 4.17. Çocukları Geçen Yıl İçerisinde İnternet’te Üzücü/Kırıcı Davranma Durumları	74
Tablo 4.18. Çocukların Ahlaka Aykırı Resimler Görmeleri	74
Tablo 4.19. Çocukların Geçen Yıl İçerisinde Ahlaka Aykırı Mesajlar Almaları.....	75
Tablo 4.20. Çocukların Geçen Yıl İçerisinde İnternet'ten Biriyle Tanışma ve Yüz Yüze Görüşme Durumları	76
Tablo 4.21. Sosyal Çevreye Göre Çocukların Karşılaştıkları Mobil İnternet Riskleri...	79
Tablo 4.22. Çocukların Karşılaştıkları Risklerin Etki Süresi	84
Tablo 4.23. Çocukların Karşılaştıkları İnternet Risklerine Yönelik Kullandıkları Başa Çıkma Stratejileri.....	84
Tablo 4.24. Çocukların İnternet’te Karşılaştıkları Risklere Yönelik Yaşadıklarını Paylaştıkları Kişiler	85
Tablo 4.25. Sosyal Çevreye Göre Çocukların Risklerden Etkilenmesi ve Başa Çıkma Stratejileri	86

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Mobil İnternet erişimi	14
Şekil 3.1. Eş zamanlı desen.....	34
Şekil 3.2. Araştırmanın kuramsal çerçevesi ile sorularının eşleşmesi	36
Şekil 3.3. Orijinal anketin kuramsal çerçevesi.....	39
Şekil 3.4. İnternet erişim ve kullanım boyutunda yer alan örnek bir soru	40
Şekil 3.5. İnternet etkinlikleri ve becerileri boyutunda yer alan örnek bir soru.....	41
Şekil 3.6. İnternet riskleri boyutunda yer alan örnek bir soru.....	41
Şekil 3.7. Veri toplama sürecinden bir fotoğraf.....	44
Şekil 3.8. Anketin çalışmaya uyarlanma süreci	46
Şekil 3.9. Collins'in (1999) veri analiz basamakları.....	51

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 2.1. Türkiye’de 2005-2015 Yılları Arası İnternet Kullanıcı Oranları	12
Grafik 4.1. Çocukların akıllı telefona ilk sahip olma yaşları	58
Grafik 4.2. Çocukların sosyal ağlarda profil sahibi olma durumları.....	69
Grafik 4.3. Çocukların sosyal ağlar üzerindeki arkadaş sayıları.....	70
Grafik 4.4. Çocukların sosyal ağlarda paylaştıkları bilgiler	71
Grafik 4.5. Çocukların sosyal ağlardan gelen arkadaşlık isteklerine verdikleri cevaplar	71
Grafik 4.6. Çocukların aşırı İnternet kullanımı.....	77
Grafik 4.7. Çocukların aşırı telefon kullanımı	78
Grafik 4.8. Karşılaşılan İnternet risklerinin çocuklar üzerindeki etkisi	83

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

BTK	: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
EUKO	: Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Projesi
FATİH	: Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi
ITU	: Uluslararası Telekomünikasyon Birliği
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
NCGM	: Net Children Go Mobile Projesi
PEW	: PEW Araştırma Merkezi
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
TİB	: Telekomikasyon ve İletişim Başkanlığı
TİBBS	: Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
f	: Frekans
%	: Yüzde

BİRİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve araştırmada kullanılan tanımlara yer verilmiştir.

1. GİRİŞ

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler İnternet'in baş döndürücü bir hızla gelişmesini ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Bilgi erişimine ve paylaşımına hem hız hem de kolaylık kazandıran, kişiler arası iletişime farklı bir boyut getiren İnternet vazgeçilmez bir teknoloji haline gelmiştir. İnternet ve web teknolojilerinde yaşanan gelişimlerle birlikte insanlar araştırma, eğlence, sağlık, eğitim, alışveriş, ticaret, bankacılık işlemleri, kamu hizmetleri gibi birçok alanda İnternet'i kullanmaktadırlar. Bu durum İnternet'in günden güne kullanımını artırmıştır. Nitekim Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) verilerine göre son 15 yılda dünyadaki İnternet kullanıcılarının sayısı 8 kat artarak 3,2 milyara ulaştığı görülmektedir (ITU, 2015a). We Are Social Haziran 2015 verilerine göre ise dünyadaki İnternet kullanıcılarının sayısı 3,01 milyar ile dünya nüfusunun %42'sini oluşturmaktadır (WAS, 2015). Bu bağlamda dünyadaki her iki kişiden birinin İnternet kullanıcısı olduğu söylenebilir. Dünya genelinde İnternet kullanımında hızlı bir artış yaşanırken Türkiye de benzer bir durum söz konusudur. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre son 15 yılda Türkiye'deki İnternet kullanıcılarının oranı yaklaşık 20 kat artarak %55,9'a ulaştığı görülmektedir (TÜİK, 2015).

Dünyada ve Türkiye'de İnternet kullanımındaki artışta mobil erişimin ve İnternet'e erişim sağlayan mobil cihazların çeşitlenmesinin etkisi yadsınamaz. Özellikle mobil geniş bant teknolojilerinde 3G ve 4G ile yaşanan gelişim, insanların mobil İnternet'e olan ilgisinin ve talebinin artmasını sağlamıştır (Çalış ve Özdemir, 2013; ITU, 2015b; WAS, 2015). Bunun yanında Türkiye'de 1 Nisan 2016 itibariyle en hızlı mobil İnternet teknolojisi olan 4.5G kullanılmaya başlanmıştır. Hjorth, Burgess ve Rishardson 2012'de insanların İnternet kullanımına hareketlilik kazandıran mobil İnternet erişiminin yakın gelecekte İnternet kullanımını bilgisayarlardan cep telefonu,

akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazlara kaydıracağını öngördüklerini belirtmişlerdir. Nitekim 2016 yılı itibariyle bu öngörünün kısmen gerçekleştiği söylenebilir (WAS, 2015).

Akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazların yaygınlaşması çocukların İnternet erişimlerini artırmıştır (Hargittai ve Hinnant, 2008; Park, 2014). Son gelişmeler çocukların İnternet kullanımını artırmakla birlikte İnternet'in sunduğu fırsatlardan daha fazla yararlanmalarını da sağlamaktadır. Çocuklar İnternet'te ihtiyaç duydukları bilgiye daha hızlı ve kolay erişmekte, ilgi alanlarını paylaşan kişilerle etkileşime geçebilmekte ve işbirliği içinde çalışabilmektedirler (Ekici ve Uçak, 2012; Hasebrink, Livingstone, Haddon ve Ólafsson, 2009). Bunun yanında çocuklar çevrimiçi eğitim kaynakları ile yeni bilgiler öğrenebilmekte ve kendilerini geliştirebilmektedirler (Akbaba Altun ve Altun, 2000). İnternet sunduğu etkileşimli ortamlar ile çocukların kendilerini özgürce ifade etmelerini ve iletişim becerilerini geliştirmelerini sağlamaktadır (Hasebrink vd., 2009; Valkenburg ve Peter, 2009). Bu durum çocukların sosyal kaygılarını azaltmakta ve öznel iyi oluşlarına katkı sağlamaktadır (Huffaker, 2006; Subrahmanyam ve Greenfield, 2008). Bunun yanında çocuklar İnternet'te oyun, video vb. uygulamalarla eğlenceli zamanlar geçirmekte ve stres atmaktadırlar (Numanoğlu ve Bayır, 2012). Mobil cihazlar çocukların İnternet'in sunduğu fırsatlardan her an her yerde yararlanmasını sağlamakta, sunduğu etkileşimli çoklu ortamlarla çocukların ilgi ve motivasyonlarını artırmakta ve yaratıcılıklarını geliştirmektedir (Çetinkaya ve Keser, 2014; Mascheroni ve Ólafsson, 2014; Vincent, 2015). Özetle, İnternet'in ve mobil cihazların çocuklar için bir eğitim, eğlence ve sosyalleşme kaynağı haline geldiği söylenebilir.

İnternet'in yaygınlaşmasıyla birlikte çocuklar İnternet'te birçok etkinlik gerçekleştirmektedirler. Türkiye genelinde 9-16 yaş aralığındaki 1018 çocukla 2010 yılında gerçekleştirilen EU Kids Online II (EUKO) projesi sonuçlarına göre çocukların İnternet'i en fazla okul işleri yapmak için kullandıkları ve bunu video klip izlemek, oyun oynamak, arkadaşları ile sosyal ağlarda paylaşımda bulunmak gibi etkinliklerin takip ettiği ortaya çıkmıştır (Kaşıkçı, Çağıltay, Karakuş, Kurşun ve Ogan, 2014). Yapılan bazı çalışmalarda ise çocukların İnternet'i ödev ve araştırma yapma amacıyla kullanımının ikinci planda kaldığı, İnternet'te daha çok oyun oynamak, sosyal ağları kullanmak, müzik dinlemek/video izlemek, sohbet etmek gibi eğlence ve iletişim amaçlı

etkinliklere yöneldikleri görülmektedir (Akbulut, 2013; Arslan, Bütün, Doğan, Dağ, Serdarzade ve Arica, 2014; Ceyhan ve Ceyhan, 2011; Çiftçi, 2015; Ekici ve Uçak, 2012; Yılmaz, Şahin, Haseki ve Erol, 2014). Bu durum Türkiye'ye özgü olmayıp Avrupa ve Amerika'daki çocuklarda da benzer yönelimler olduğu görülmektedir (Livingstone, Haddon, Görzig ve Ólafsson, 2011c; Mascheroni ve Ólafsson, 2014; Pappas, 2012).

İnternet'in gelişimi ve yaygınlaşması birçok fırsatı beraberinde getirirken bazı riskleri de ortaya çıkarmıştır. Çocukların İnternet'i amacı dışında bilinçsiz ve kontrolsüz bir şekilde kullanmaları çeşitli risklerle karşılaşmalarına sebep olmaktadır (Chang ve Man Law; 2008; Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Valcke, Bonte, Wever ve Rots, 2010). Yapılan çalışmalarda çocukların İnternet'te cinsel içerikli görsel ve iletiler görme, siber zorbalığa maruz kalma, İnternet'ten yeni kişilerle tanışma ve tanışılan kişilerle yüz yüze görüşme, aşırı İnternet kullanma ve kendilerine fiziksel zarar verme veya intihar etme yollarını öğreten, nefret söylemleri geliştiren, uyuşturucu kullanmayı özendiren içerikler görme gibi risklerle karşılaştıkları görülmektedir (Fenaughty ve Harré, 2013; Tarı Cömert ve Kayıran, 2010; Kaşıkçı vd., 2014; Livingstone, 2014).

Çocukların İnternet'te karşılaştıkları riskler nedeniyle fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel sorunlar yaşadıkları görülmektedir (Ayaz ve Horzum, 2012; Muslu ve Bolışık, 2009; Patchin ve Hinduja, 2006). Bu nedenle çocuklar İnternet'te karşılaştıkları risklerin olumsuz etkilerini azaltmak için bazı girişimlerde bulunmaktadırlar. Alan yazında başa çıkma stratejileri olarak adlandırılan bu girişimler; çocukların İnternet'te karşılaştıkları sorunların kendiliğinden geçmesini bekleme, sahip oldukları İnternet becerileri ile sorunları çözmeye çalışma ya da sosyal çevrelerinden destek alma olarak tanımlanmaktadır (Livingstone vd., 2011c). Çocukların İnternet riskleriyle başa çıkmalarında sosyal çevre olarak adlandırabileceğimiz ebeveynler, akranlar ve öğretmenler önemli birer paydaş olarak görülmektedir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014; O'Neill, 2014; Sarı ve Kunt, 2014).

1.1. Problem Durumu

İnternet; çocukların öğrenmeleri, eğlenmeleri ve dünyayı keşfetmeleri için mükemmel ortamlar sunmaktadır (Arslan vd., 2014; Davidson ve Martellozzo, 2013).

Bu durum genelde ülkelerin, özelde ailelerin çocukların İnternet erişim ve kullarımlarını artırmaya yönelik girişimlerinde bulunmasını sağlamıştır (Odabaşı, 2005; Pamuk, Çakır, Ergun, Yılmaz ve Ayas, 2013; Speak Up, 2014). PEW Araştırma Merkezinin 2013 yılında 12-17 yaş aralığındaki 802 Amerikalı çocukla gerçekleştirdikleri araştırmada çocukların neredeyse tamamının (%95) İnternet erişimine sahip olduğı tespit edilmiştir (Madden, Lenhart, Duggan, Cortesi ve Gasser, 2013a). Benzer şekilde EUKO II kapsamında 2009-2011 yılları arasında 25 Avrupa ülkesinden 9-16 yaş aralığındaki 25.142 çocuğun katılımıyla gerçekleştirilen projede çocukların %93'ünün en azından haftalık olarak İnternet erişimine sahip olduğı görülmüştür (Livingstone vd., 2011c). Türkiye'de ise İnternet erişimine sahip hane sayısı her geçen gün artarak son 10 yılda %17,6'dan %55,9'a yükselmiştir (TÜİK, 2015). Türkiye'deki çocukların en azından haftalık olarak İnternet erişimine sahip olma oranlarının yapılan çalışmalarda farklılık göstermesine rağmen %75 ile %86 arasında olduğı görülmektedir (Hasdemir, 2013; Ocak, 2013; Yılmaz vd., 2014). Çocukların İnternet erişimlerinin ve kullarımlarının artmasıyla birlikte İnternet kullarımlarına ilişkin araştırmalarda da artış gözlemlenmiştir (Akbulut, 2013; Livingstone ve Smith, 2014). Bu durum çocuklar arasında İnternet kullanımının ne denli yaygınlaştığının ve üzerinde önemle durulan bir konu haline geldiğinin göstergesidir.

Çocukların İnternet ve mobil cihaz kullanımının artmasıyla birlikte başta siber zorbalık, İnternet bağımlılığı ve cinsel içerikli görsel ve ileti görme gibi risklerle karşılaştıkları görülmektedir (Karahisar, 2014; Kaşıkçı vd., 2014; Livingstone vd., 2011c). Son yıllarda çocukların İnternet riskleriyle karşılaşma oranlarında artış olduğı görülmektedir (Burnukara ve Uçanok, 2012; Livingstone, Mascheroni, Ólafsson ve Haddon, 2014). Karşılaşılan bu riskler nedeniyle çocukların fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel sorunlar yaşamaları ve bazı durumlarda telafisi mümkün olmayan zararlara uğramaları durumun ciddiyetini ortaya koymaktadır (Ayaz ve Horzum, 2012; Muslu ve Bolışık, 2009; Patchin ve Hinduja, 2006). Çocuklar İnternet risklerinden kendilerini korumak veya yaşadıkları olumsuz deneyimlerin etkisini azaltmak için sahip oldukları İnternet becerilerini kullanarak veya sosyal çevrelerinden yardım isteyerek başa çıkmaktadırlar (Livingstone vd., 2011c). Bu açıdan bakıldığında, Türkiye'de çocukların bilişim yeteneklerinin İnternet'te karşılaşılan risklerle başa çıkmada yeterli düzeyde

olmadıkları görülmüştür (Kaşıkçı vd., 2014). Bu durum Türkiye'deki çocukların güvenli İnternet kullanımı noktasında pek parlak bir tablo çizmemektedir.

Son yıllarda mobil cihazların hızla gelişmesi ve İnternet erişim imkanı sunması nedeniyle her geçen gün mobil İnternet kullanımı artmaktadır. PEW Araştırma Merkezinin 2013 yılında yayınladığı raporunda Amerika'da 12-17 yaş grubundaki çocukların %74'ü cep telefonu veya diğer mobil cihazlarla İnternet erişimine sahip "mobil İnternet kullanıcıları" olduğu görülmektedir (Madden vd., 2013a). EUKO II projesine göre 2010 yılında Avrupa'da 9-16 yaş aralığındaki çocukların %28'i bir akıllı telefona sahipken (Livingstone, Haddon, Görzig ve Ólafsson, 2011a) bu oran 2014 yılında Net Children Go Mobile (NCGM) projesi ile 7 Avrupa ülkesinin her birinden 500'er çocuktan toplanan verilere göre %46'ya yükselmiştir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Türkiye'de ise 6-10 yaş grubundaki çocukların %11'i, 11-15 yaş grubundaki çocukların 37,9'u cep telefonu veya akıllı telefon sahibi iken bu cihazlara sahip olan çocukların %30,7'si mobil İnternet kullandıkları görülmektedir (TÜİK, 2013). Türkiye'deki çocukların cep telefonu veya akıllı telefon sahibi olma ve mobil İnternet kullanma oranlarının Amerika ve Avrupa'daki çocukların gerisinde kaldığı görülmektedir. Ancak bu oranlar arasındaki farkın İnternet kullanımında olduğu gibi kısa sürede kapanacağı öngörülebilir.

İnternet'e erişimde zaman ve mekân kısıtlamasını azaltarak bilgisayarın bir alternatifi haline gelen mobil cihazların çocuklar arasında giderek yaygınlaşması, beraberinde yeni fırsatlar ve riskler getirmektedir. Mobil cihazlar bir yandan çocuklar arasında sosyallik, kendini ifade etme, öğrenme, yaratıcılık ve sosyal katılım gibi İnternet kullanımına ilişkin fırsatlar sunarken bir yandan da sosyal ağlar, oyunlar ve sohbet programları gibi etkinliklerle çocukların tüm dikkatlerini sanal dünyaya vererek yüz yüze etkileşimden kendilerini izole etmelerine, bağımlı hale gelmelerine ve dikkat dağınıklığı yaşamalarına neden olmaktadır (An, Morgenlander ve Seplocha, 2014; Lee, Chang, Lin ve Cheng, 2014; NCGM, 2014). Bu bağlamda Amerika'da PEW Araştırma Merkezi Avrupa'da ise NCGM proje grubu çocukların mobil İnternet kullanımları, yaşadıkları riskler, İnternet etkinliklerindeki yönelimler ve kişisel bilgilerini paylaşımları hakkında çalışmalar gerçekleştirmektedirler. Türkiye'de ise bu konuda ciddi bir araştırma yapılmadığı görülmektedir. Alan yazın taramasında Türkiye'de FATİH projesi kapsamında çocuklara tablet dağıtımının bir yansıması olarak tabletlerin

eğitimde kullanımına (Eren, 2015; Özkale ve Koç, 2014; Pamuk vd., 2013), çocukların cep telefonu kullanımına (Ergin, Uzun ve Bozkurt, 2014; RTÜK, 2013; Yılmaz, Şar ve Civan, 2015) ve cep telefonlarından İnternet erişimine (Demirel, Yörük ve Özkan, 2012; Kaşıkçı vd., 2014; RTÜK, 2013; TÜİK, 2013) yönelik çalışmalara rastlanmıştır. Ancak bu çalışmalarda cep telefonları veya tabletlere odaklanılıp akıllı telefonların ele alınmadığı ve çocukların mobil İnternet deneyimlerine yönelik erişim, kullanım, risk durumları, risklerle başa çıkma boyutlarının bir veya birkaçının araştırıldığı görülmektedir.

EUKO-III projesi kapsamında 33 Avrupa ülkesinden 1500 çalışmanın analiz edildiği kanıt veri tabanı, çocukların mobil İnternet deneyimlerinin ortaya konmasına yönelik çalışmaların gerekliliğine işaret etmektedir (Ólafsson, Livingstone ve Haddon, 2014). Bu veri tabanına göre; incelenen çalışmalarda mobil olmayan İnternet kullanımı üzerine odaklanılarak yeni gelişen teknolojiler ve mobil İnternetin ihmal edilmesi, çocukların İnternet’te hangi etkinlikleri yaptıkları, hangi risklere karşı savunmasız oldukları ve bu risklere nasıl cevap verdiklerinin yeterince bilinmemesi, alan yazındaki önemli boşluklar olarak görülmektedir.

Özetle çocuklar arasında mobil İnternet kullanımının artmasıyla birlikte bu konuda araştırmalara ihtiyaç olduğu ve farklı ülkelerde çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Yapılan alan yazın taramasında, Türkiye’de çocukların mobil cihazlar ile İnternet erişim ve kullanımlarına, İnternet etkinlik ve becerilerinin yanında mobil cihazlara özgü etkinlik ve becerilerine, İnternet riskleri ile karşılaşma sıklıkları ve başa çıkma yollarına ilişkin araştırmalara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Çalışmanın böyle bir ihtiyaç doğrultusunda gerçekleştirilmiş olması nedeniyle alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada Türkiye’de 9-16 yaş grubu çocukların mobil İnternet erişim ve kullanımı, İnternet kullanım becerileri ve etkinlikleri, İnternet’te karşılaştıkları riskler ve etkileri, risklerle başa çıkma stratejilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Mobil İnternet erişim, beceri ve kullanımı

- 1.1. Çocukların mobil İnternet erişimi ve İnternet kullanım düzeyleri nedir?
- 1.2. Sosyal çevreye göre çocukların mobil İnternet erişimi ve kullanımları ne durumdadır?
- 1.3. Çocukların mobil cihaz ve İnternet kullanım beceri düzeyleri nedir?
- 1.4. Sosyal çevreye göre çocukların mobil cihaz ve İnternet kullanım becerileri ne durumdadır?

2. Mobil İnternet ile gerçekleştirilen etkinlikler

- 2.1. Çocuklar mobil İnternet'i kullanırken hangi etkinlikleri (oyun oynama, müzik dinleme, araştırma yapma vb.) ne düzeyde yapmaktadırlar?
- 2.2. Sosyal çevreye göre çocukların mobil İnternet ile gerçekleştirdikleri etkinlikler nelerdir?
- 2.3. Çocukların sosyal ağları kullanım düzeyleri ve alışkanlıkları nedir?

3. İnternet erişimiyle birlikte yaşanan riskler

- 3.1. Çocuklar hangi risklerle ne sıklıkta karşılaşmaktadırlar?
- 3.2. Sosyal çevreye göre çocukların karşılaştıkları risk durumları nelerdir?

4. Risklerin etkileri ve risklerle başa çıkma

- 4.1. Çocukların İnternet'te karşılaştıkları risklerin etkileri ve bu risklerle başa çıkma stratejilerini kullanımları ne düzeydedir?
- 4.2. Sosyal çevreye göre çocukların karşılaştıkları risklerden etkilenmeleri ve risklere yönelik başa çıkma stratejileri ne durumdadır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Son yıllarda çocuklar arasında mobil İnternet erişim ve kullanımı hızla yaygınlaşmaktadır. PEW Araştırma Merkezinin 2013 yılında gerçekleştirdiği çalışmada Amerika'da 12-17 yaş grubundaki çocukların % 74'ünün (Madden vd.,2013a), NCGM projesinin sonuçlarına göre 9-16 yaş grubundaki çocukların %41'inin mobil İnternet kullanıcısı olduğu ortaya çıkmıştır (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Türkiye'de ise yapılan çalışmalarda çocukların cep/akıllı telefonlarından İnternet kullanım oranlarının %8 ile %35 aralığında değiştiği görülmektedir (Demirel vd., 2012; Kaşıkçı vd., 2014; TÜİK, 2013; RTÜK, 2013). Bu çalışmalarda çocukların mobil İnternet kullanımlarını

ya cep telefonlarından ya da akıllı telefonlarından İnternet erişimlerine göre değerlendirilmesi, mevcut durumu tam olarak ortaya koymamaktadır. Türkiye’de akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazlara sahip olmanın ekonomik anlamda kolaylaştığı (Yılmaz vd., 2015) ve 2010 yılında başlayan FATİH projesiyle birlikte çocuklar arasında tablet kullanımının arttığı (MEB, 2015) görülmektedir. Yılmaz ve arkadaşları (2015) çocukların mobil İnternet kullanımlarına ve bunun etkilerine yönelik geniş örneklem kitlesiyle gerçekleştirilecek araştırmalara ihtiyaç olduğunu belirtmektedir. Bu anlamda yapılan çalışma geniş bir örneklem kitlesiyle yürütülmesi ve cep telefonu, akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazların ele alınarak çocukların mobil İnternet deneyimlerine yönelik güncel bulgular sunması nedeniyle önemli görülmektedir.

Çocuklar arasında İnternet erişimi noktasında mobil cihazların kullanımının yaygınlaşması zaman ve mekân esnekliği, yeni iletişim ortamları vb. gibi kolaylıklar sağlarken yeni riskleri de beraberinde getirmektedir (An vd., 2014; Vincent, 2015). Çocuklar bilgisayarın bulunduğu ortamda mekâna bağımlı olarak sosyal ortamdan uzaklaşırken artık mobil cihazların etkisiyle sosyal bir ortamda dahi sosyal etkileşimden uzaklaşmaktadırlar (Kelleci, 2008; NCGM, 2014). Bunun yanında akıllı telefon kullanan çocukların daha fazla İnternet riskleriyle karşılaştıkları ve güvenli İnternet kullanımına yönelik yeni becerilere ihtiyacı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Livingstone, 2014; Mascheroni ve Ólafsson, 2014; Smith, Mahdavi, Carvalho, Fisher, Russell ve Tippett, 2008). Bu nedenle çocukların mobil İnternet deneyimlerinin ebeveynleri endişelendirdiği ve çocukları ile gerginlik yaşamalarına sebep olduğu görülmektedir (Genç, 2014; Kelleci, 2008; NCGM, 2014). Almanya’da Duisburg-Essen Üniversitesinde mobil İnternet kullanımı üzerine 2001-2012 yılları arasında yayınlanan 175 çalışmanın analiz sonuçlarına göre mobil İnternet’in giderek yaygınlaşmasına rağmen henüz tepe noktasına ulaşmadığı görülmektedir (Gerpott ve Thomas, 2014). Bu durum günümüzde çocukların mobil İnternet kullanımıyla birlikte yaşadıkları olumsuz durumların daha da artarak karmaşık bir hale gelmesine sebep olabilir. Bu nedenle yapılacak çalışmalar yeni risklerin tanımlanması ve farklı boyutlarıyla değerlendirilmesi güvenli mobil İnternet kullanımına yönelik yeni becerilerin neler olacağı hususunda yol gösterici olabilir. Bu bağlamda Amerika ve Avrupa’da akademik çalışmalar yapılırken Türkiye’de 9-16 yaş grubu çocuklara yönelik geniş çaplı herhangi bir çalışma yapılmaması büyük bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu nedenle yapılan çalışma

Türkiye’deki çocukların mobil İnternet deneyimleri ile ilgili mevcut durumu betimlemeye yönelik ilk çalışma olması ve bu konuda yapılacak çalışmalara referans oluşturması açısından önemlidir. Buna ek olarak çalışmanın nicel boyutunda kullanılan anketin NCGM projesi kapsamında 7 Avrupa ülkesinde uygulandığı göz önünde bulundurulduğunda, anketten elde edilen verilerin Türkiye ve Avrupa’daki çocukların mobil İnternet deneyimlerini karşılaştırma imkânı da sunmaktadır.

Çocukların mobil İnternet kullanımlarının yaygınlaşmasıyla birlikte mobil cihazlar ve İnternet’i nasıl kullandıkları, kullanımlarının olumlu ve olumsuz etkilerinin neler olduğu üzerinde önemle durulan ve araştırılması gereken bir konudur (Lauricella, 2013; Ólafsson vd., 2014; Yılmaz vd., 2015). Bu doğrultuda Türkiye’de genellikle örneklerimin ergen sayılabileceği ön lisans ve lisans öğrencilerinden oluştuğu çalışmalara rastlanmıştır (Akbulut ve Erişti, 2011; Çakmak ve Yalçın, 2011). Oysaki 9-16 yaş aralığındaki ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde öğrenim gören çocuklar İnternet güvenliği konusunda eğitime ve yönlendirmeye daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar. Çünkü bu yaş aralığındaki çocuklar İnternet risklerine karşı daha savunmasızdırlar ve bu nedenle risklerin sonuçları da bir o kadar yıkıcıdır (Valcke, De Wever, Van Keer ve Schellens, 2011). Bu bağlamda yapılan çalışma Türkiye’de 9-16 yaş grubu çocukların mobil İnternet deneyimlerini ortaya koyması, farklı paydaşların gözünden nitel bulgularla mevcut durumun detaylandırarak ele alması ve güvenli İnternet kullanımı adına önerilerde bulunarak ebeveynler, okul yöneticileri, öğretmenler ve politika geliştirenler için yol gösterici olması açısından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Bu çalışmada aşağıdaki varsayımlar benimsenmiştir:

- Anket çalışmasına katılan çocuklar soruları içtenlikle cevaplandırmışlardır.
- Sosyal çevre kapsamında ebeveynler, öğretmenler, okul yöneticileri ve çocuklar ile gerçekleştirilen görüşmelerde katılımcılar samimi yanıtlar vermişlerdir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma aşağıdaki sınırlılıkları içermektedir:

- Çalışma 12 TRA bölgesinden seçilen illerin merkez ilçelerinde yer alan ilkokul, ortaokul ve liseler ile sınırlıdır.
- Çalışma 12 TRA bölgesinden örnekleme dahil edilen 9-16 yaş aralığındaki 784 çocuk ve 84 katılımcı ile sınırlıdır.
- Sosyal çevre kapsamında 12 TRA bölgesinden örnekleme dâhil edilen ebeveynler anket çalışmasına katılan çocukların ailelerinden değildirler.
- İnternet gerçekleştirilen etkinlikler ve yaşanan riskler bağlamında İnternet ve mobil İnternet ayrımı yapmak mümkün olmadığından dolayı çocukların yaşadıkları bu deneyimler herhangi bir aygıttan çevrimiçi olmaları ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Mobil İnternet: Cep telefonu, akıllı telefon veya tablet gibi mobil cihazlar ile Wi-Fi veya mobil geniş bant teknolojilerini kullanarak İnternet'e erişim sağlamaktır (Mascheroni ve Ólafsson, 2014).

İnternet Bağımlılığı: Bireyin amaçları ve gereksinimleri dışında İnternet'i günlük yaşam etkinliklerini ve sorumluluklarını ihmal edecek şekilde aşırı kullanımı olarak tanımlanabilir.

Siber Zorbalık: Bir birey ya da grubun bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak savunmasız bir kişiye zarar vermek amacıyla kasıtlı ve tekrarlayan bir şekilde gerçekleştirdiği davranışlardır (Kowalski ve Limber, 2007; Olweus, 2003).

Güvenli İnternet Kullanımı: Bireyin belli bir amaca yönelik çevrimiçi etkinlikler gerçekleştirmesi ve bu esnada karşılaşılabileceği risklerle başa çıkabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Çubukçu ve Bayzan, 2013; Valcke, Schellens, Van Keer ve Gerarts, 2007).

Sosyal Çevre: Bireylerin herhangi bir konuda yardım almak amacıyla çevrelerinde güvenilebileceği, kendilerine değer veren ve ilgilenen, içten ve samimi olan kişilerdir (Batıgün ve Kılıç, 2011; Mascheroni ve Ólafsson, 2014).

İKİNCİ BÖLÜM

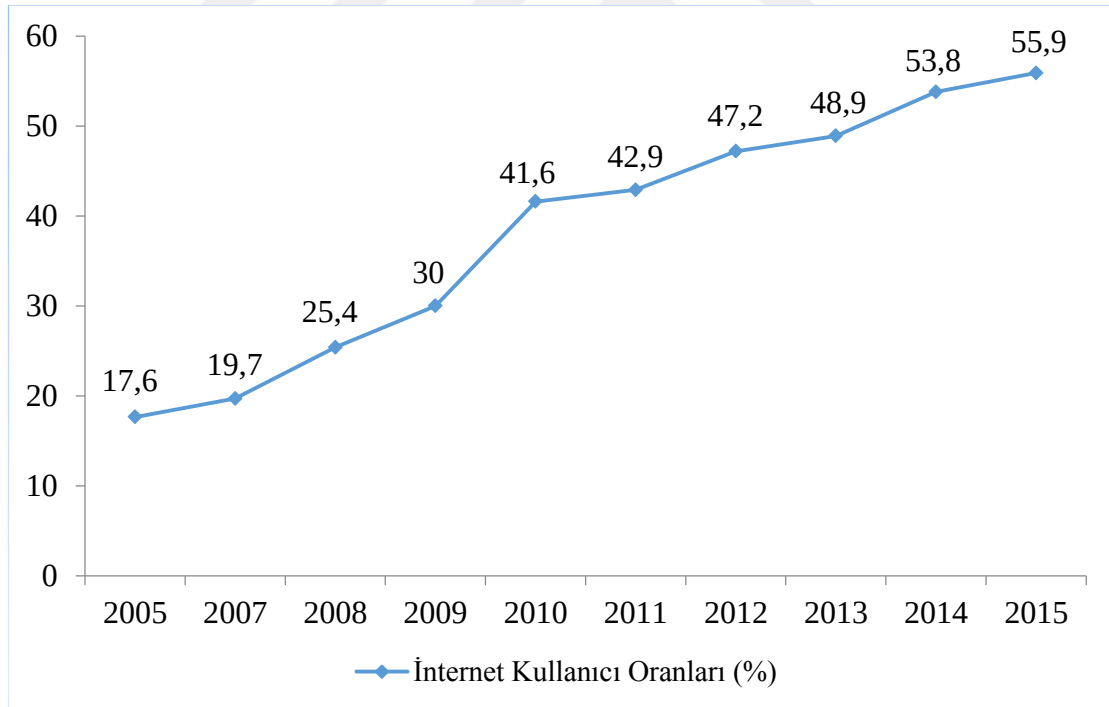
Bu bölümde çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan mobil İnternet erişimi, kullanımı ve becerileri, mobil İnternet etkinlikleri, İnternet riskleri, İnternet risklerinin etkileri ve İnternet riskleriyle başa çıkma stratejileri ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler İnternet'in baş döndürücü bir hızla gelişmesini ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Birçok bilgisayar sistemini birbirine bağlayarak dünya çapında yaygınlaşan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağı olan İnternet (Wingate, 2001) insanların her geçen gün artan bilgiye ulaşma, bilgiyi saklama ve paylaşma gereksinimine yanıt vermesi nedeniyle yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007). İnternet'in yanında web teknolojilerinde yaşanan gelişmelerde insanların İnternet ile olan bağıni kuvvetlendirmiştir. Web 1.0 ile İnternet bilgi barınağı olmaktan öteye geçemediği ve kullanıcıların web içeriklerini sadece okuyabildiği bir yapıdan 2004 yılında O'Reilly Medya tarafından ikinci nesil İnternet hizmeti olarak tanıtılan Web 2.0 ile web içeriklerinin kullanıcılar tarafından oluşturulduğu, düzenlendiği ve diğer kullanıcılar ile paylaşıldığı bir ortama dönüşmüştür (O'Reilly, 2005). Bu dönüşüm Facebook, Twitter, Flickr, Youtube vb. gibi sosyal etkileşimi ve işbirliğini destekleyen uygulamaları İnternet kullanıcılarıyla buluşturmuştur. Web 3.0 ile arama motorları kullanıcılar tarafından üretilen içerikleri anlamlandırarak kullanıcıların istediği bilgiye ve sağladığı ipuçlarına göre İnternet'teki bilgileri yorumlayıp kullanıcıların ihtiyaçlarına uygun bir şekilde sunmasıyla birlikte İnternet ortamı daha kişiselleştirilmiş bir yapı kazanmıştır (Hendler, 2010). Bu gelişmelerle birlikte İnternet ortaya çıkış amacının ötesine geçerek günümüzde araştırma, eğlence, sağlık, eğitim, alışveriş, ticaret, bankacılık işlemleri, kamu hizmetleri gibi insanların ihtiyaçlarına yönelik birçok alanda kullanılmaktadır. Hatta yeni arkadaşlar edinme ve sürdürme, sosyal ilişkiler ve normlar oluşturma noktasında İnternet bir araç olarak kullanılmaya başlanmıştır (Yaman, Eroğlu ve Peker,

2011). Bu bağlamda insanların ihtiyaçlarını, alışkanlarını ve davranışlarını değiştiren İnternet'in her geçen gün kullanıcı sayısı ve kullanım süresi artmaktadır.

Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) verilerine göre 2000 yılında dünya genelinde 400 milyon olan İnternet kullanıcılarının sayısı 2015 yılının sonu itibariyle 8 kat artarak 3,2 milyara ulaştığı görülmektedir (ITU, 2015a). We Are Social Haziran 2015 verilerine göre ise dünyadaki İnternet kullanıcılarının sayısı 3,01 milyar ile dünya nüfusunun %42'sini oluşturmaktadır (WAS, 2015). Dünya genelinde İnternet kullanımında hızlı bir artış yaşanırken Türkiye'de nüfusunun %49'unu oluşturan 37,7 milyon İnternet kullanıcısı ile dünya ortalamasının üstünde ve ülkeler bazında da 21.sırada yer aldığı görülmektedir (WAS, 2015). Türkiye'de İnternet altyapısında yaşanan gelişmelerle birlikte kullanıcı sayısı günden güne katlanarak artmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması" verilerine göre 2005 ile 2015 yılları arasında Türkiye'de İnternet kullanan bireylerin oranındaki değişim Grafik 2.1'de sunulmuştur.

Grafik 2.1. Türkiye'de 2005-2015 Yılları Arası İnternet Kullanıcı Oranları (TÜİK, 2015)

Dünyada ve Türkiye’de İnternet kullanımındaki artışta mobil erişimin ve İnternet’e erişim sağlayan mobil cihazların çeşitlenmesinin etkisi yadsınamaz. ITU tarafından 3.nesil mobil iletişim teknolojileri olarak tanımlanan standartlarla birlikte mobil cihazlar üzerinden ses iletiminin yanı sıra İnternet erişiminin de sağlanması mobil İnternet erişimi için bir mihenk taşı olmuştur (ITU, 2015c). Mobil geniş bant teknolojilerinin 2G, 3G ve 4G (LTE) gelişim evreleriyle birlikte yüksek servis kalitesi ve geniş bant erişimi sunması insanların bu teknolojiye olan ilgisinin ve talebinin artmasını sağlamıştır (Çalış ve Özdemir, 2013; ITU, 2015b; WAS, 2015). Son zamanlarda 4G’nin gelişmiş sürümü olan 4.5G’nin (LTE-Advanced) kullanılmaya başlanmasının insanlara birçok kolaylıklar sunmasının yanı sıra toplumsal ve kültürel hayata önemli etkileri olacağı düşünülmektedir (Arı, 2015). Türkiye’de en hızlı mobil İnternet teknolojisi olan 4.5G’ye 1 Nisan 2016 itibariyle geçiş yapmıştır. Mobil İnternet erişiminin yaygınlaşmasıyla birlikte yakın gelecekte İnternet kullanımının bilgisayarlardan cep telefonu, akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazlara kayacağı öngörülmektedir (Hjorth, Burgess ve Rishardson, 2012; Koçer ve Dirik, 2011). Nitekim 2016 yılı itibariyle bu öngörünün kısmen gerçekleştiği söylenebilir (WAS, 2015).

Mobil İnternet erişiminin ve mobil cihazların gittikçe hayatımızda daha fazla yer aldığı gerçeği çocuklar için de geçerlidir. Prensky (2001)’nin dijital yerliler olarak adlandırdığı bugünün çocuklarının akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazların dokunmatik ekranları sayesinde çok erken yaşlarda İnternet ile tanıştıkları ve çevrimiçi uygulamaları kullandıkları görülmektedir (Chaudron, 2015; Croll, 2016). Masaüstü ve dizüstü bilgisayarlara nazaran akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazlar çocuklara İnternet erişiminde hareketlilik ve özerklik kazandırırken (Chaudron, 2015; Hargittai ve Hinnant, 2008; Park, 2014) günlük yaşam etkinliklerine çevrimiçi etkinliklerin entegrasyonunu da sağlamaktadır (Barbovschi, O’Neill, Velicu ve Mascheroni, 2014; Livingstone, Mascheroni ve Staksrud, 2015). Bu durum çocukların arkadaşları ile daha fazla zaman geçirmelerini ve sosyalleşmelerini, çevrimiçi deneyimler ile kendilerini keşfetmelerini ve eğlenceli vakitler geçirmelerini sağlamaktadır (Vincent, 2015). Mobil İnternet çocuklara istedikleri zaman ve mekanlarda kitap ve dergi okumaları, merak ettikleri şeyler hakkında hızlı cevaplar bulmaları ve kendi kendilerine öğrenmeleri noktasında fırsatlar sunmaktadır (Eren, 2015; Vincent, 2015). Bunlara ek olarak mobil İnternet erişiminin hangi teknolojileri kapsadığına yönelik bir çerçevenin çizilmemesi

kafa karışıklığına sebebiyet verebilir. Yapılan çalışmalara bakıldığında çocukların cep telefonu, akıllı telefon veya tablet gibi cihazlarla mobil geniş bant veya Wi-Fi teknolojilerini kullanarak İnternet'e bağlanmaları mobil İnternet erişimi olarak ele alınmaktadır (Barbovschi vd., 2014; Chaudron, 2015; Croll, 2016; Livingstone vd., 2015; Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Bu bağlamda mobil İnternet erişimi Şekil 2.1'de görsel olarak ifade edilmiştir.

Şekil 2.1. Mobil İnternet erişimi

2.1. Mobil İnternet Erişimi, Kullanımı ve Becerileri

2.1.1. Mobil internet erişimi

İnternet teknolojilerinin yaygınlaşması ve mobil cihazların gelişmesi çocuklara günlük yaşamlarında birçok kolaylık ve fırsat sunmaktadır. İnternet çocukların ihtiyaç duydukları bilgi ve becerilere hızlı ve kolay erişebilmelerine, ilgi alanlarını paylaşan kişilerle etkileşime geçebilmelerine ve işbirliği içinde çalışabilmelerine imkan sunmaktadır (Ekici ve Uçak, 2012; Hasebrink vd., 2009). Çocuklar İnternet sayesinde sosyal bağlantılar kurarak uzaktaki kişilerle deneyimlerini paylaşmakta, kendilerini keşfetmekte, hayatlarına yeni giren insanları daha kolay tanımaktadırlar (Hasebrink vd., 2009; Valkenburg ve Peter, 2009). Bu durum çocukların sosyal kaygılarını azaltırken iletişim kurma becerilerini geliştirmelerini sağlayarak sosyal yeterliliklerine ve öznel iyi oluşuna katkı sağlamaktadır (Huffaker, 2006; Subrahmanyam ve Greenfield, 2008).

Bunun yanında çocuklar İnternet’te oyun, video vb. uygulamalarla eğlenceli zamanlar geçirmekte ve stres atmaktadırlar (Numanoğlu ve Bayır, 2012). Mobil cihazlar küçülen boyutları ve artan özellikleri ile birlikte çocuklar İnternet’in sunduğu fırsatlardan her an her yerde yararlanmakta, sunduğu etkileşimli çoklu ortamlarla çocukların ilgi ve motivasyonlarını artırmaktadır (Çetinkaya ve Keser, 2014; Mascheroni ve Ólafsson, 2014; Vincent, 2015). Genelde ülkeler, özelde aileler çocuklar için mobil cihazların ve İnternet’in bir gereklilik olduğuna inanmakta ve bu teknolojilere çocukların erişimini artırmak için girişimlerde bulunmaktadır (Odabaşı, 2005; Pamuk vd., 2013; Speak Up, 2014). Bu girişimlerin bir yansıması olarak çocukların mobil cihaz ve İnternet erişimleri ve kullanımları günden güne artmaktadır.

PEW Araştırma Merkezinin 2013 yılında 12-17 yaş aralığındaki 802 Amerikalı çocukla gerçekleştirdikleri araştırmada çocukların neredeyse tamamının (%95) İnternet erişimine sahip olduğu tespit edilmiştir (Madden vd., 2013a). Benzer şekilde EUKO II kapsamında 2009-2011 yılları arasında 25 Avrupa ülkesinden 9-16 yaş aralığındaki 25.142 çocuğun katılımıyla gerçekleştirilen projede çocukların %93’ünün en azından haftalık olarak İnternet erişimine sahip olduğu görülmüştür (Livingstone vd., 2011c). Türkiye’de ise çocukların İnternet erişimine sahip olma oranlarının yapılan çalışmalarda farklılık göstermesine rağmen %75 ile %86 arasında olduğu görülmektedir (Hasdemir, 2013; Livingstone 2011c; Ocak, 2013). Bu durum Türkiye’deki çocukların İnternet erişiminin henüz tepe noktasına ulaşmadığını göstermektedir. Ancak Türkiye’deki çocukların İnternet’i ilk kullanım yaş ortalaması 9 (Karahisar, 2014; Kaşıkçı vd., 2014; Numanoğlu ve Bayır, 2012; TÜİK, 2013), cep/akıllı telefon kullanım yaş ortalaması ise 10 (TÜİK, 2013) olduğu göz önüne alındığında yakın gelecekte tepe noktasına ulaşabileceği öngörülmektedir.

2.1.2. Çocukların mobil internet kullanımı

Çocukların İnternet erişimi sağladıkları mekânlara bakıldığında Avrupa’da yapılan çalışmalarda çocukların en çok evlerinden İnternet’e bağlandıkları görülmektedir (Livingstone vd., 2011b; Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Bunun yanında çocukların büyük bir kısmının evlerinde oturma odalarından çevrimiçi olduğu ve medyayla zenginleştirilmiş yatak odası kültürünün yaygınlaşmasıyla birlikte her iki çocuktan birinin yatak odasından da çevrimiçi olduğu tespit edilmiştir (Lobe,

Livingstone, Ólafsson ve Vodeb, 2011; Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Türkiye’de ise çocukların çevrimiçi olmak için genellikle evlerinden İnternet erişimi sağladıkları görülmektedir (BTK, 2010; Burnukara ve Uçanok, 2010; Demirel, Yörük ve Özkan 2012; Kavuk, Keser ve Teker, 2011; RTÜK, 2013; Topçu, Erdur-Baker ve Çapa-Aydın, 2008; TÜİK, 2013). Bunun yanında her üç çocuktan biri evde yatak odalarında İnternet erişimi olduğunu belirtmiştir (Kaşıkçı vd., 2014; Koçak ve Köse, 2014). İnternet erişiminde yatak odasından çevrimiçi olmayı artıran unsurlardan biri de mobil cihaz olduğu görülmektedir (Lobe vd., 2011). Yatak odasından İnternet erişimi ebeveyn denetiminin azalıp gizliliğin artması ve çocukların daha rahat İnternet’te vakit geçirmesi anlamına gelmektedir. Çocukların İnternet’e erişim sağladıkları mekânlardan ikinci sırada okullar yer almaktadır (Kavuk vd., 2011; Livingstone vd., 2011c; Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Bunun yanında Türkiye’deki çocukların İnternet’e erişim sağladıkları mekânlardan biri de İnternet kafelerdir. Ancak son yıllarda çocukların İnternet kafeye gitme oranlarının %10 ile %30’a gerilediği görülmektedir (Burnukara ve Uçanok, 2010; Kavuk vd., 2011; RTÜK, 2013).

Çocukların İnternet’e erişim sağlamak için kullandıkları cihazlara bakıldığında ilk sırada masaüstü/dizüstü bilgisayar yer alırken bunu akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazların takip ettiği görülmektedir (Lenhart, 2015; Lobe vd., 2011; Mascheroni ve Ólafsson, 2014). PEW’in 2015 yılında 13-17 yaş aralığındaki 1060 Amerikalı çocukla gerçekleştirdiği çalışmada çocuklar İnternet’e erişim sağlamak için %73’ü akıllı telefona, %58’i tablet ve %30’u cep telefonuna sahip olduğunu (aile içerisindeki ortaklaşa kullanımda dahil olmak üzere) belirtmişlerdir (Lenhart, 2015). 2012-2014 yılları arasında 7 Avrupa ülkesinden 500’er çocuğun katılımıyla gerçekleştirilen NCGM projesinin sonuçlarına göre çocukların %46’sının akıllı telefonlara, %23’ünün tabletlere sahip olduğu görülmüştür (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Türkiye ise çocukların İnternet erişimi sağlamak için en fazla masaüstü/dizüstü bilgisayar kullandıkları ve her 10 çocuktan en az 7’sinin masaüstü/dizüstü bilgisayarlara sahip olduğu görülmektedir (Arıcak, Siyahhan, Uzunhasanoğlu, Sarıbeyoğlu, Çıplak, Yılmaz ve Memmedov, 2008; Burnukara ve Uçanok, 2010; Dündar ve Akçayır, 2014; Gökçearslan ve Günbatar, 2012; Hasdemir, 2013; RTÜK, 2013; Soydaş ve Uçanok, 2014). Türkiye’de çocukların cep telefonu ve tablet kullanım oranlarının %24.3 ile %89 aralığında olduğu görülmektedir (Arıcak vd., 2008; Burnukara ve Uçanok, 2010; Hasdemir, 2013; RTÜK,

2013; Soydaş ve Uçanok, 2014; TÜİK, 2013). Alan yazın incelendiğinde Türkiye’de çocukların ne kadarının akıllı telefon veya tabletlerden İnternet erişimine sahip olduğuna yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Sadece çocukların cep telefonları ile İnternet erişimlerine yönelik çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalarda çocukların cep telefonlarından çevrimiçi olma oranlarının yıllara göre artış gösterdiği görülmektedir (Demirel vd., 2012; Kaşıkçı vd., 2014; RTÜK, 2013; TÜİK, 2013).

2.1.3. Çocukların mobil internet becerileri

İnternet’te yer alan bilgilerin her geçen gün artması aranan bilgileri bulma ve kullanma becerilerine sahip olmayı gerekli kılmaktadır. Bu beceriler arama motorlarını kullanarak ulaşılan bilgi ve web sitelerini değerlendirme, uygun bağlantıları seçme, güvenilir ve güncel bilgi kaynaklarını tanıma, kaynaklar arasındaki bilgileri karşılaştırma olarak tanımlanmaktadır (Asselin ve Moayeri, 2010; Farmer ve Henri, 2008; Livingstone, Bober ve Helsper, 2005). İnternet erişimi ve kullanımı günden güne artan çocukların İnternet’te istedikleri bilgileri bulma ve kullanma becerilerine sahip olmanın ötesinde çevrimiçi içerikleri filtreleme, gezdiği sitelerin kayıtlarını silme, İnternet sayfalarını sık kullanılanlara ekleme ve güvenli İnternet kullanımına ilişkin becerilere de sahip olması gerekmektedir (Karahisar, 2014; Sonck, Livingstone, Kuiper ve de Haan, 2011). EUKO II projesinin sonuçlarına göre Türkiye’deki her üç çocuktan birinin ve Avrupa’daki çocukların da %60’ının bu becerilere sahip olduğu görülmektedir (Kaşıkçı vd., 2014). Aynı araştırmada Türkiye’deki çocukların İnternet becerilerinin düşük olmasına rağmen İnternet özgüvenlerinin Avrupalı çocuklara yakın olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında Karahisar (2014) tarafından 150 8.sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada çocukların %40,7’sinin İnternet’ten edindikleri bilgilerin tamamen doğru olduğuna inandıkları ve bu bilgileri kontrol etmedikleri ortaya çıkmıştır. Türkiye’deki çocukların İnternet becerilerinin düşük olması, güvenli İnternet kullanımı noktasında kaygı vericidir.

Çocukların İnternet erişimi için mobil cihazları kullanımlarının artması İnternet becerilerinin yanında mobil cihaz becerilerini de gündeme getirmiştir. PEW’in 2013 yılındaki raporunda Amerika’daki 12-17 yaş aralığındaki her iki çocuktan birinin uygulama indirmeyi, coğrafi konum bilgilerini kapatmayı ve uygulamalardaki izinlerin ne anlama geldiğini bildikleri görülmektedir (Madden, Lenhart, Cortesi ve Gasser,

2013b). NCGM projesinin sonuçlarına göre Avrupa'daki çocukların büyük bir kısmı mobil cihazlara uygulama indirmeyi, mobil cihazları kablosuz ağı bağlamayı, akıllı telefona PIN veya ekran kilidi koymayı, çektiği fotoğrafı sosyal ağlara yüklemeyi ve sosyal ağlarda durum güncellemesi yapmayı bildiklerini belirtirken yaklaşık her üç çocuktan ikisi de coğrafi konum bilgilerini kapatmayı, farklı uygulamalardaki uyarıları engellemeyi, güvenilir olması açısından farklı uygulamaları karşılaştırmayı ve akıllı telefonların kullanımına yönelik bilgiler bulmayı bildiklerini belirtmişlerdir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014).

Türkiye'de ise FATİH projesi kapsamında MEB tarafından çocuklara tablet dağıtımı gerçekleştirildiği için tabletlerin eğitimde kullanımına yönelik araştırmalar yapıldığı görülmektedir (Eren, 2015; Özkale ve Koç, 2014; Pamuk vd., 2013). Bunun yanında çocukların cep telefonu kullanımına ve cep telefonlarından İnternet'e erişimlerine yönelik çalışmalara rastlanmıştır (Ergin, Uzun ve Bozkurt, 2014; RTÜK, 2013; Yılmaz vd., 2015). Ancak bu çalışmalarda cep telefonlarına ve tabletlere odaklanılırken çocuklar arasında kullanımı günden güne artan akıllı telefonların ihmal edilmesi önemli bir eksikliktir. Ayrıca çocukların İnternet kullanma becerilerine yönelik çalışmalar yapılırken (Ayas ve Horzum, 2013; Ekici ve Uçak, 2012; Karahisar, 2014; Kaşıkçı vd., 2014), mobil cihaz ve İnternet kullanımına ilişkin becerilerini ele alan çalışmaların olmaması, bir diğer önemli eksikliktir. Bu eksiklikler Türkiye'deki çocukların mobil İnternet erişim, kullanım ve becerilerini ortaya koymaya yönelik çalışmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

2.2. Çocukların Mobil İnternet ile Gerçekleştirdikleri Etkinlikler

İnternet teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte çocuklar günlük yaşamları içerisinde birçok çevrimiçi etkinlik gerçekleştirmektedirler. Bu durumun bir yansıması olarak çocukların çevrimiçi olduklarında hangi etkinlikleri gerçekleştirdiklerine ilişkin araştırmalarda artış gözlemlenmektedir (Akbulut, 2013). Bu bağlamda Türkiye'de yapılan çalışmalara bakıldığında çocukların İnternet'te ödev ve araştırma yapma, sosyal ağları kullanma, oyun oynama, müzik dinleme/video izleme, dosya indirme ve sohbet etme etkinlikleri gerçekleştirdikleri görülmektedir (BTK, 2010; Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Hasdemir, 2013; Karahisar, 2014; Kaşıkçı vd., 2014; Kayri ve Günüş, 2010; Kuzu, 2011; Numanoğlu ve Bayır, 2012; RTÜK, 2013; Topçu vd., 2008; Yılmaz vd.,

2014). Bu çalışmaların büyük bir kısmında çocukların İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinliklerde ödev ve araştırma yapma ilk sırada yer almaktadır. Bunun aksine çocukların İnternet’i ödev ve araştırma yapma amacıyla kullanımının ikinci planda kaldığı, İnternet’i daha çok oyun oynamak, sosyal ağları kullanmak, müzik/video izleme, sohbet etmek gibi eğlence ve iletişim amacıyla kullandıklarına yönelik araştırmalar da mevcuttur (Akbulut, 2013; Arslan vd., 2014; Ceyhan ve Ceyhan, 2011; Çiftçi, 2015; Ekici ve Uçak, 2012; Yılmaz vd., 2014). Bu durum Türkiye’ye özgü olmayıp Avrupa ve Amerika’daki çocuklarda da benzer yönelimler olduğu görülmektedir (Livingstone vd., 2011c; Mascheroni ve Ólafsson, 2014; Pappas, 2012). Çocukların İnternet’i eğlence ve iletişim amacıyla kullanmalarında her yerden İnternet’e erişimlerini sağlayan mobil cihazların etkisi olduğu söylenebilir. Nitekim Avrupa’daki çocukların mobil cihazlar ile en fazla gerçekleştirdikleri çevrimiçi etkinliğin YouTube, iTunes, Vimeo gibi sitelerden video klip izlemek (%85) olduğu görülürken sosyal ağ kullanımlarının da (%71) oldukça yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). PEW’in 2015 yılı verilerine göre Amerika’daki her dört çocuktan üçü mobil cihazları ile oyun oynadıklarını ve sosyal ağlara bağlandıklarını belirtirken her iki çocuktan biri de Skype, Oovoo, Facetime ve Omegle gibi uygulamalar ile görüntülü konuşma veya sohbet gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir (Lenhart, 2015). Yapılan çalışmalarda çocukların eğlence ve iletişim amacıyla gerçekleştirdikleri etkinlikler içerisinde sosyal ağ kullanımları dikkat çekmektedir.

Sosyal ağlar bireylerin profil oluşturmaya imkan tanıyan ve oluşturdukları profilleri açık/kısıtlı olarak sunabildikleri, diğer kullanıcıların listelerini görebildikleri, kullanıcıların ilişki durumlarını takip edebildikleri, kullanıcıların beğenilerini ve etkinliklerini paylaşılabildikleri ve ağ üzerinden birbirlerine mesaj gönderimi, video/sesli sohbet ve dosya paylaşımı yapabildikleri İnternet siteleridir (Boyd ve Ellison, 2007). Sosyal ağlar gündelik yaşamın mekânsal ve zamansal sınırlarını aşarak bireylerin yeni insanlarla tanışmasını ve sosyal etkinliklerini kolay bir şekilde gerçekleştirmelerini sağlamaktadır (Kırcelli, 2011). Sosyal ağlar sahip oldukları bu özelliklerle çocuklar arasında günden güne kullanımı artarak oldukça popüler hale gelmiştir (Akbulut ve Günüş, 2012; Ekici ve Uçak, 2012; Kowalski, Limber ve Agatston, 2012; Lauricella, 2013; Lenhart, 2015; Subrahmanyam, Reich, Waechter ve Espinoza, 2008). Farklı ülkelerde farklı yaş gruplarından çocuklar ile yapılan çalışmalarda çocukların sosyal

ağlarda profil sahibi olma oranlarında farklılıklar olmasına rağmen genellikle her 10 çocuktan 7'sinin sosyal ağlarda profil sahibi oldukları görülmektedir (Gökçearslan ve Günbatar, 2012; Hasdemir, 2013; Lenhart, 2015; Mascheroni ve Ólafsson, 2014; Sozio, Ponte, Sampaio, Senne, Ólafsson, Alves ve Garroux, 2015). Bunun yanında çocukların sosyal ağları kullanmak amacıyla genellikle Facebook'u tercih ettikleri görülmektedir (Glusac, Makitan, Karuovic, Radosav ve Milanov, 2015; Günüş, Mısırlı ve Odabaşı, 2013; Kaşıkçı vd., 2014; Lauricella, 2013; Lenhart, 2015; Mascheroni ve Ólafsson, 2014; Sozio vd., 2015; Tomczyk ve Kopecky', 2016). Çocuklar arasında sosyal ağ kullanımının yaygınlaşması çocukların sosyal ağlarda kimlerle arkadaşlık yaptıkları, arkadaşlık isteklerini nasıl cevaplandırdıkları, kişisel bilgilerini paylaşp paylaşmadıkları gibi soruları akla getirmektedir.

Çocukların sosyal ağlardaki arkadaş sayılarına ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında Avrupa'daki çocukların %60'ının arkadaş sayısının 100'den az olduğu görülmektedir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Bunun aksine Lenhart (2015) tarafından Amerika'da, Sozio ve diğerleri (2015) tarafından Brezilya'da, Karahisar (2014) tarafından Türkiye'de gerçekleştirilen çalışmalarda sosyal ağlarda 100'den az arkadaşı olan çocukların oranı %30 ile %43 arasında değiştiği görülmektedir. Çocukların arkadaş sayılarının fazla olması tanımadığı kişileri arkadaş listesine eklediği düşüncesini akla getirmektedir. Bu bağlamda Karahisar (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada çocukların %22,7'si, Lenhart (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da çocukların %33'ü Facebook'ta tanımadıkları kişileri arkadaş listelerine eklediklerini belirtmişlerdir. Bu oranlar Avrupa'daki çocuklara nazaran oldukça yüksektir. Avrupa'daki çocukların sadece %9'u tanımadıkları kişileri arkadaş olarak kabul ettiklerini belirtirken genel eğilimin tanıdığı kişileri eklemek (%67) olduğu görülmektedir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Çocukların tanımadıkları kişilerle arkadaşlık kurabildikleri bir ortamda, kişisel bilgilerini paylaşmaya yönelik davranışları karşılaşılabilecekleri riskler açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir. Çocukların sosyal ağlarda isim veya soyisim, okul, gerçek yaş, yüzünü gösteren fotoğrafları içeren bilgileri rahatlıkla paylaşabildikleri görülmektedir (Kaşıkçı vd., 2014; Lenhart, 2015; Mascheroni ve Ólafsson, 2014; Mert, Bülbül ve Sağıroğlu, 2012; Tomczyk ve Kopecky', 2016). Amerika, Avrupa ülkeleri, Türkiye, Çek Cumhuriyeti ve Polonya'da

gerçekleştirilen bu çalışmalarda çocukların en az ev adresi ve telefon numarası bilgilerini paylaştıkları ortaya çıkmıştır.

2.3. Çocukların Karşılaştıkları İnternet Riskleri

İnternet teknolojilerinin yaygınlaşması içerisinde her türden bilgi ve insanın bulunduğu sınırları belli olmayan sanal bir dünya yaratmıştır. Bu durum bir yandan insanların hayatını kolaylaştırırken amacı dışında kullanıldığında birçok riski de beraberinde getirmektedir. Alan yazın incelendiğinde İnternet risklerine yönelik çeşitli tanımlamalar ve sınıflamalar yapıldığı görülmektedir. İlgili çalışmalarda yanlış veya zararlı bilgiye erişim, siber zorbalık, yüz yüze tanışılmamış kişilerle iletişim kurulması, kişisel bilgilerin paylaşımı veya kötüye kullanımı, sanal dolandırıcılık, zararlı yazılımlar, İnternet bağımlılığı, şiddet, pornografi, ırkçılık, nefret içerikli sitelere erişim İnternet riskleri olarak değerlendirilmektedir (Canbek ve Sağiroğlu, 2007; Livingstone vd., 2015; TİB, 2014; Ybarra, 2004). Bunun yanında İnternet risklerine yönelik çeşitli sınıflamalar da şöyledir:

- Vanlanduyt ve De Cleyn (2007) İnternet risklerini sosyal ilişkiler üzerine olumsuz etkisi, istenmeyen pornografi, şiddet ve argo söylemlere maruz kalma nedeniyle duygusal olarak olumsuz etkisi, fiziksel sağlığa etkisi, zaman yönetimi üzerine olumsuz etkisi, tüketim ve ticari sömürü etkisi olmak üzere beş başlıkta ele almaktadır (Valcke vd., 2010).
- Won Kim, Ok-Ran Jeong, Chulyun Kim ve Jungmin So (2009) İnternet risklerini teknoloji odaklı olan ve teknoloji odaklı olmayan riskler olmak üzere iki başlıkta ele almaktadır. Teknoloji odaklı riskler; spam, malware, hacker saldırısı, servisleri çalışmaz hale getiren saldırılar, kimlik avcılığı, tıklama sahtekarlığı, dijital hakların ihlali faaliyetleridir. Teknoloji odaklı olmayanlar; çevrimiçi hırsızlık ve dolandırıcılık, fiziksel şiddet, siber zorbalık, yanlış veya gizli bilgiler yayma, yasa dışı çevrimiçi kumar ve suça yardım etme faaliyetleridir.
- Walrave, Lenaerts ve De Moor (2008) İnternet risklerini içerik, temas ve ticari riskler olmak üzere üç başlıkta ele almaktadır. İçerik riskleri; İnternet sitelerindeki şiddet, nefret, ırkçılık, cinsellik içeren görsel ve yazılı

içeriklerdir. Temas riskleri; çevrimiçi ortamlarda tanışılan kişiler nedeniyle siber zorbalık, cinsel istismar ve gizlilik ihlalleri yaşanmasıdır. Ticari riskler; sahte şirket reklamları veya e-postalar gibi yöntemlerle kişisel verilerinin çalınması sonucu yaşanan maddi kayıplardır.

- Livingstone ve arkadaşları (2015) tarafından Avrupa Çevrimiçi Çocuklar projesi kapsamında geliştirilen İnternet riskleri sınıflandırması Tablo 2.1’de sunulmuştur.

Tablo 2.1.

İnternet Riskleri Sınıflaması (Livingstone vd., 2015, s. 3)

	İçerik (Alıcı Olarak Çocuk)	İletişim (Katılımcı Olarak Çocuk)	Gerçekleştirme (Aktör Olarak Çocuk)
Saldırganlık	Şiddet ve korkutucu içerik	Taciz, rahatsızlık verme	Zorbalık, akranlara düşmanca davranma
Cinsellik	Genel ahlaka aykırı içerik	Yabancılarla iletişim ve cinsel istismar	Cinsel taciz
Değerler	İrkçilik ve nefret içerikleri	İdeoloji propagandası	Kullanıcıların ürettiği potansiyel zararlı içerikler
Ticari	Gizli pazarlama	Kişisel bilgileri kötüye kullanma	Kumar, telif hakkı ihlali

Tablo 2.1 incelendiğinde, Livingstone ve arkadaşlarının (2015) İnternet risklerini saldırganlık, cinsellik, değerler ve ticari olmak üzere dört başlıkta ele aldığı görülmektedir. Yapılan sınıflandırmada çocukların riskler içerisindeki rolleri de içerik, iletişim ve gerçekleştirme boyutlarıyla ele alınmaktadır. Örneğin: Bir çocuk şiddet ve korku içeren bir görsel veya video ile karşılaştığında alıcı, şiddet içeren davranışlar sergileyen biriyle karşılaştığında katılımcı, çocuğun kendisi birisine/birilerine şiddet içeren davranışlarda bulunduğu anda aktör rolünde olmaktadır.

İnternet risklerine yönelik sınıflamalar göz önünde bulundurularak çocukların İnternet’te karşılaştıkları riskler siber zorbalık, İnternet bağımlılığı, cinsel içerik ve iletilerle karşılaşma başlıkları altında ele alınmıştır.

2.3.1. Siber zorbalık

Zorbalık bir birey ya da grup tarafından kasıtlı olarak tekrarlayan bir şekilde savunmasız bir kişiye zarar vermek amacıyla gerçekleştirilen davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Olweus, 2003). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kötü niyetli kişiler tarafından zorbalık yapmak amacıyla kullanılması alan yazında elektronik zorbalık, sanal zorbalık ve siber zorbalık gibi farklı şekillerde ifade edilen (Kowalski ve Limber, 2007) İnternet riskini ortaya çıkarmıştır. Kişiyi utandırmak ve küçük düşürmek amacıyla izni olmadan fotoğraflarını çekip İnternet veya cep telefonu aracılığıyla paylaşmak, hakaret ve tehdit içeren e-postalar veya mesajlar göndermek, İnternet’te kişiler hakkında dedikodular yaymak siber zorbalığa örnek olarak verilebilir (Beran ve Li, 2005; Slonje ve Smith, 2008; Smith, Mahdavi, Carvalho ve Tippet, 2006). Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanan her birey gibi çocukların da siber zorbalıklarla karşılaşması muhtemeldir.

Çocuklar arasında siber zorbalığın gittikçe arttığı görülmektedir (Burnukara ve Uçanok, 2012; Livingstone vd., 2014; Peker, 2014). Çocukların İnternet ve cep telefonu kullanımlarının yaygınlaşması ve özellikle bu teknolojileri iletişim amaçlı kullanmaları siber zorbalık ile karşılaşmalarını artırdığı ortaya çıkmıştır (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Smith vd., 2008). Öyle ki neredeyse her dört çocuktan birinin siber zorbalığa maruz kaldığı tespit edilmiştir (Dilmaç ve Aydoğan, 2010; Li, 2007; Mascheroni ve Ólafsson, 2014, NCPC, 2007). Bununla birlikte çocukların siber zorbalık yapma oranlarına bakıldığında ise %5 ile %20 arasında değiştiği görülmektedir (Burnukara ve Uçanok, 2010; Erdur-Baker, 2010; Horzum ve Ayas, 2014; Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Çocukların hangi kanallarda siber zorbalık ile karşılaştıklarına ya da yaptıklarına bakıldığında ise özellikle sohbet odaları ile sosyal ağların öne çıktığı ve bunları anlık mesajlaşma, e-posta, telefon çağrıları, web siteleri ve forumların takip ettiği görülmektedir (Ackers, 2012; Ayas ve Horzum, 2012; Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Kwan ve Skoric (2013) Singapur’da 13-17 yaş aralığındaki 1676 çocukla gerçekleştirilen çalışmada Facebook kullanan çocukların %59,4’ünün en az bir zorbalık

türüyle karşılaştıkları ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde Avrupa’da 9-16 yaş aralığındaki 1000 çocukla gerçekleştirilen çalışmada siber zorbalığa uğrayan çocukların %51’i bunun sosyal ağlarda olduğunu belirtmiştir (Staksrud, Ólafsson ve Livingstone, 2013). Bu durum sosyal ağlara katılan çocukların bir nevi açık hedef haline geldiğini göstermektedir.

Çocukların siber zorbalık yapma nedenlerinin ise şunlar olduğu görülmektedir:

- Üstünlük kurma ihtiyaçlarını saldırgan davranışlar sergileyerek gidermesi (Dilmaç, 2009)
- Günlük yaşamda bulamadıkları ilgi ve sevgiyi siber zorbalıkla elde etmek istemesi (Horzum ve Ayas, 2014; Peker, Eroğlu ve Çitemel, 2012)
- Şaka yapmak ve eğlenmek amacıyla yapılması (Eroğlu ve Güler 2015; Topçu, Yıldırım ve Erdur-Baker, 2013)
- İntikam almak veya kasıtlı olarak zarar vermek amacıyla yapılması (Eroğlu ve Güler 2015; Topçu vd., 2013)
- Elektronik ortamlarda kimlik bilgilerini gizlemenin ve yanıltıcı bilgiler vermenin kolay olması (Arıcak, 2009; Harvey, 2003; Mishna, Saini ve Solomon, 2009).

Çocukların bilgi ve iletişim teknolojilerinin yarattığı imkânları uygunsuz ve denetimsiz kullanımları siber zorbalık yapma/mağduru olmalarında belirleyici rol oynamaktadır (Burnukara ve Uçanok, 2010). Nitekim çocuklar arasında cep telefonu, bilgisayar ve İnternet gibi teknolojilerin yaygın olarak kullanılmasıyla birlikte çocukların siber zorbalıkla karşılaşmalarını artırdığı görülmektedir (Diamanduros, Downs ve Jenkins, 2008; Li, 2007; Livingstone vd., 2014). Bu durum çocukların bilgi ve iletişim teknolojileri ile artan iletişim imkânlarını doğru kullanamadıklarını göstermektedir.

2.3.2. İnternet bağımlılığı

Bilgi toplumlarının olmazsa olmazı haline gelen İnternet’in çocuklar arasındaki kullanımının son yıllarda arttığı aşikârdır. Ancak İnternet gereğinden fazla kullanıldığında bir riske dönüşmektedir. Bu riske yönelik alan yazında İnternet bağımlılığı, patolojik İnternet kullanımı, problemli İnternet kullanımı ve aşırı İnternet

kullanımı gibi farklı ifadeler kullanılmaktadır (Caplan, 2002; Mascheroni ve Ólafsson, 2014). İnternet bağımlılığı amaçları ve gereksinimleri dışında aşırı ve kontrolsüz bir şekilde maddeye bağlanma, dürtü kontrol bozukluğu olarak tanımlanmaktadır (Young, 1998). Çocukların İnternet'i sık kullanmaları ve henüz psikolojik olgunluğa erişmemiş olmaları İnternet bağımlılığı geliştirmeleri açısından önemli bir risk grubu olarak değerlendirilmektedir (Cao ve Su, 2007; Öztürk, Odabaşıoğlu, Eraslan, Genç ve Kalyoncu, 2007). Bu bağlamda Türkiye'nin de içinde bulunduğu 25 Avrupa ülkesinde çocukların ortalama %30'unun İnternet bağımlısı olduğu ve Türkiye'nin de %25 oranı ile bu ülkeler arasında 19. sırada yer aldığı görülmektedir (Livingstone vd., 2011c). Zırhlıoğlu (2011) tarafından 1084 ortaokul öğrencisiyle gerçekleştirilen çalışmada çocukların %29'unun İnternet bağımlılığı riski altında olduğu tespit edilmiştir. Yılmaz, Şahin, Haseki ve Erol (2014) tarafından 2853 lise öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada ise çocukların %17,1'inin düşük, %66,6'sının orta ve % 16,3'ünün de yüksek düzeyde İnternet bağımlısı olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan çalışmalar Türkiye'de çocuklar arasında İnternet bağımlılığının dikkat edilmesi gereken önemli bir risk olduğunu göstermektedir.

Çocukların İnternet bağımlılığı geliştirmelerinin nedenlerinin ise şunlar olduğu görülmektedir:

- Oyunlarda kazanılan başarı ve aşamaların bir statü ve güçlülük duygusu yaşatması (Aydın ve Sarı, 2011; Odabaşı, Öztürk, Genç ve Pektaş, 2007)
- Arkadaşlık kurmada güçlük çekme, kendini ifade edememe gibi sosyal beceri sorunları yaşayan ve özgüvenleri düşük olan çocukların İnternet ile sosyalleşmesi (Kayri, Tanhan ve Tanrıverdi, 2014; Kring, Davison, Neale ve Johnson, 2007)
- Aile ilişkileri sağlıklı olan çocukların sevgi ve sosyal destek gereksinimlerini sanal ortamda gidermesi (Ekşi ve Ümmet, 2013; Huang, Lu, Liu, You, Pan, Wei, He ve Wang, 2009; Kayri vd., 2014)

Çocukların İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinliklerde İnternet bağımlılığı geliştirmelerinde önemli bir etkidir. Alan yazında İnternet bağımlılığı ile İnternet kullanım amacı arasında ilişki olduğu ve özellikle oyun, sohbet, pornografi amaçlı İnternet kullanımlarının bağımlılığa sebep olduğu tespit edilmiştir (Chang ve Man Law,

2008; Young, 1998). Benzer şekilde çocuklar ile gerçekleştirilen çalışmalarda İnternet bağımlısı olan çocukların çevrimiçi oyunlar ile iletişim amaçlı kullanımının öne çıktığı görülmektedir (Chang ve Man Law, 2008; Ekşi, 2012; Jang, Hwang ve Choi, 2008; Koçak ve Köse, 2014). Öte yandan bu kullanım amaçları çocuklar arasında her an her yerden İnternet'e erişim imkanı sunan mobil telefonları (cep/akıllı telefonlar) popüler hale getirmeye başlamıştır (Lenhart, 2015; O'Keeffe ve Clarke-Pearson, 2011; Sönmez, 2013). İletişim ve İnternet erişimi noktasında insanlara kolaylıklar sunan mobil cihazlar gereğinden fazla kullanıldığında bireyler üzerinde bazı sorunlara yol açabilmektedir. Cep/akıllı telefonun kapsama alanı dışında olması, bataryasının ve kontörünün bitmesi durumunda huzursuzluk verecek düzeyde yoksunluk yaşama, telefonunun yanında olup olmadığını sürekli kontrol etme ve telefondan bir şeylere sürekli bakma gibi davranış bozuklukları bu sorunlara örnek olarak verilebilir (Öztürk, 2015; Şar, Ayas ve Horzum, 2015; Yen, Tang, Yen, Lin, Huang, Liu ve Ko, 2009). Nitekim yapılan çalışmalarda çocukların bu sorunları yaşadığı görülmektedir. NCGM projesinin sonuçlarına göre çocukların %48'i akıllı telefona yönelik bağımlılık veya aşırı bağımlılık ile ilişkili davranışlar sergiledikleri tespit edilmiştir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Aynı çalışmada çocuklar telefonlarını kontrol edemedikleri için üzıldüklerini (%38), yeni bir şey duyduğunda telefondan kontrol etmek için güçlü bir ihtiyaç hissettikleri (%50), telefonu daha az kıllanmak için başarısız girişimleri olduğunu (%22), gerçekte ilgilenmedikleri şeylerle ilgili akıllı telefonlarını kullandıklarını (%24) ve telefon kullanımından dolayı ailelerini, arkadaşlarını veya ödevlerini ihmal ettiklerini (%23) belirtmişlerdir. Benzer şekilde Yen ve arkadaşlarının (2009) yaptıkları çalışmada çocuklar telefonu az kullanmak için başarısız girişimleri olduğunu (%18), telefon kullanımından dolayı yakın ilişkilerinde sorunlar olduğunu (%10), telefonuna müdahale edildiğinde yoksunluk yaşadığını (%27) belirtmişlerdir.

2.3.3. Cinsel içerikler ve iletilerle karşılaşma

İnternet ve web teknolojilerinin gelişimi bireylere içerik üretme ve ürettikleri içerikleri herkes ile paylaşma anlamında kolaylıklar sunmaktadır. Bireylerin her konuda içerik yayımlayabilmeleri İnternet'i bir yandan devasal bir bilgi kaynağı haline dönüştürürken bir yandan da zararlı içerik ve iletilerin olduğu tehlikeli bir ortam haline dönüştürmektedir. Bu tehlikelerden biri de pornografik görsel ve videolardan oluşan

cinsel içeriklerdir. İnternet'in cinsel içeriklerin çoğaltılması ve dağıtılmasını kolaylaştırdığı gerçeği (Hekim ve Başbüyük, 2013) göz önüne alındığında İnternet erişimi ve kullanımı her geçen gün artan çocukların bu içeriklerle karşılaşması olasıdır. Nitekim EUKO II kapsamında 2010 yılında gerçekleştirilen çalışmada cinsel içerikli fotoğraf gördüğünü belirten çocukların oranı Türkiye'de %11 iken Avrupa'da %15,5 olduğu görülmektedir (Kaşıkçı vd., 2014). Bu projenin devamı niteliğinde olan NCGM projesinin sonuçlarına göre Avrupa'daki çocukların %28'inin cinsel içerikli fotoğraf gördükleri ortaya çıkmıştır (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). PEW tarafından 2012 yılında 12-17 yaş aralığında 802 çocuk ile gerçekleştirilen çalışmada çocukların %30'unun cinsel ve şiddet içerikli görüntülerle karşılaştığı bulunmuştur (Madden, Lenhart, Cortesi, Gasser, Duggan, Smith ve Beaton, 2013c). Karahisar (2014) 8.sınıfta öğrenim gören 150 çocuk ile gerçekleştirdiği çalışmada ise çocukların %46,7'si cinsel içerikli görsel ve videolar ile karşılaştığını belirtmiştir. Bu araştırma sonuçları çocukların cinsel içeriklerle karşılaşmalarında önemli bir artış olduğunu göstermektedir.

Çocuklar web sayfalarında gezinirken cinsel içerikli görsellerle karşılaşmalarının yanı sıra iletişime geçtikleri kişiler tarafından da cinsel içerikli yazılar ve görseller içeren iletilere maruz kalabilmektedirler. EUKO II projesinin sonuçlarına göre cinsel içerikli iletiler alan çocukların oranı Türkiye'de %14 iken Avrupa'da %15 olduğu görülmektedir (Livingstone vd., 2011c). NCGM projesinde ise Avrupa'daki çocukların %11'inin cinsel içerikli iletilere maruz kaldıkları ve bu iletileri en çok sosyal ağlar ve anlık mesajlaşma yoluyla aldıkları ortaya çıkmıştır (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Çocukların İnternet kullanımlarında sosyalleşmeye yönelik etkinliklerin ön plana çıkması (Ekici ve Uçak, 2012; Lauricella, 2013; Lenhart, 2015) ve İnternet'ten tanımadığı kişilerle iletişime geçmeleri bu riski artırabilir. Bu bağlamda Avrupa'da yapılan çalışmada her dört çocuktan birinin (Livingstone vd., 2011c; Mascheroni ve Ólafsson, 2014) Türkiye'de ise her beş çocuktan birinin İnternet'te tanımadığı kişilerle arkadaşlık yaptığı görülmektedir (Karahisar, 2014; Kayri vd., 2014). Çocukların tanımadıkları kişilerle arkadaşlık etmeleri her zaman cinsel içeriklere maruz kalmasına sebep olmayabilir ama bu kişilerle çevrimdışı görüşmeleri daha farklı riskleri ortaya çıkarabilir. Avrupa'da EUKO II ve NCGM projelerinde her on çocuktan birinin İnternet'ten tanıştıkları kişilerle çevrimdışı görüştükleri ve bu görüşme sonrasında rahatsızlık duyan ve üzülenlerin oranının %30 olduğu görülmektedir (Livingstone vd.,

2011c; Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Bu durum çocukların cinsel iletilere maruz kalmasını bir adım ileri taşıyarak cinsel tacize uğramasına da sebep olabilir.

2.4. Çocukların İnternet’te Karşılaştıkları Risklerin Etkileri

Çocukların İnternet’te bilgi arama ve kullanma süreçlerindeki etik dışı kullanımları bilişsel sorunlar yaşamalarına sebep olmaktadır. Özellikle ödevlerini yapmak amacıyla İnternet’ten edindikleri bilgileri üzerinde değişiklik yapmadan kullanmaları veya hazır ödevleri kendi ödevleriymiş gibi öğretmenlerine sunmaları çocukların düşünce becerilerini azalttığı ortaya çıkmıştır (Arslan vd., 2014; Canbek ve Sağıroğlu, 2007; Henkoğlu, Mahiroğlu ve Keser, 2015).

Çocukların İnternet’te gezinirken siber zorbalığa maruz kalmaları öznel iyi oluşlarını olumsuz etkilediği görülmektedir. Alan yazın incelendiğinde siber zorbalığa maruz kalan çocukların verdikleri duygusal tepkilerin başında kızgınlık, üzüntü, hayal kırıklığı, utanç ve korku gelmektedir (Ayaz ve Horzum, 2012; Erdur-Baker ve Tanrikulu, 2010; Patchin ve Hinduja, 2006; Ybarra, 2004). Bunun yanında bazı çocuklarda bu durum sonrasında şaşkınlık duyduklarını, kendilerini yalnız, çaresiz, suçlu ve değersiz hissettiklerini belirtmişlerdir (Ayaz ve Horzum, 2012; Beran ve Li, 2005; Mark, 2009; Patchin ve Hinduja, 2006). Siber zorbalığa maruz kalan çocuklarda özgüven ve özsaygılarının düşmesi (Raskauskas ve Stoltz, 2007), okula gitmek veya dışarı çıkmak istememe (Ayaz ve Horzum, 2012), akademik başarılarının düşmesi (Beran ve Li, 2005), sosyal ilişkilerinde sorunlar yaşama (Ybarra, 2004), ailevi sorunlar yaşama, dalgınlık, uykusuzluk ve ağlama nöbetleri gibi sıkıntılar yaşandığı tespit edilmiştir (Patchin ve Hinduja, 2006; Price ve Dalglish, 2010; Şener, Set ve Dursun, 2012). Yapılan çalışmalar siber zorbalığın çocukların yaşamlarında domino etkisi yaratan bir yıkıma sebep olduğunu göstermektedir.

Çocukların giderek artan İnternet kullanımları İnternet bağımlılığı olarak bilinen bir riske dönüşmektedir. Çocukların İnternet’te daha fazla zaman geçirmek için aile ve arkadaşlarını ihmal etmeye başlaması sosyal beceri ve ilişkilerinin azalmasına, aile içi tartışmalar yaşanmasına ve giderek yalnızlaşmalarına sebep olduğu görülmektedir (Kuzu, 2011; Muslu ve Bolışık, 2009; Suhail ve Bergees, 2006; Suler, 2004). İnternet bağımlılığı gelişen çocukların İnternet’te daha fazla zaman kaybettikleri, okulla ilgili

sorumluluklarını aksattıkları ve akademik başarılarının düştüğü tespit edilmiştir (Aksoy, 2015; Huang vd., 2009; Zırhlıoğlu, 2011). Ayrıca İnternet bağımlılığı çocukların uyku ve beslenme bozukluğu, fiziksel etkinliklerinde azalma ile ilişkili olarak bedensel gelişimlerini ve sağlık durumlarını olumsuz etkilemektedir (Cao ve Su, 2007; Kelleci, 2008). İnternet bağımlılığının bir alt başlığı olan çevrimiçi oyun bağımlılığı sonucunda da çocukların özgüvenlerinin düştüğü, sosyal kaygı düzeylerinin ve saldırganlık davranışlarının yükseldiği ve sanal ile gerçek dünya ayrımı yapmalarının güçleştiği görülmektedir (Harmon, Hansen, Cochian ve Lindsey, 2005; Koçak ve Köse, 2014; Wan ve Chiou, 2013).

Özetle çocukların İnternet'i kontrolsüz ve bilinçsiz bir şekilde kullanılması sonucunda karşılaştıkları riskler fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel sorunlar yaşamalarına sebep olmaktadır.

2.5. Çocukların Güvenli İnternet Kullanımı ve Karşılaştıkları Risklerle Başa Çıkma Stratejileri

Her geçen gün artan bilgi ve iletişim kapasitesiyle bireylere bilgi edinme, kendini geliştirme, sosyal bağlantılar oluşturma ve toplumsal katılım sağlama gibi imkânlar sunması İnternet'in aydınlık yüzü iken kötü niyetli kişilerin masum kişilere kolaylıkla erişebilmesi ve zararlı içeriklerin hızla yayılabilmesi de karanlık yüzüdür. Bu durum bireylerin İnternet kullanırken bilinçli olmasını gerektirmektedir. Alan yazında sağlıklı, bilinçli veya güvenli olarak adlandırılan İnternet kullanımı sahip olunan İnternet becerileri ile belli bir amaca yönelik etkinlikler gerçekleştirme ve bu esnada karşılaşılabilecek risklerle başa çıkabilme olarak tanımlanmaktadır (Çetin ve Ceyhan, 2014; Çubukçu ve Bayzan, 2013; Valcke vd., 2007). Çocukların güvenli İnternet kullanımı hususunda İnternet becerilerine sahip olmalarının önemli olduğu görülmektedir (Chiu ve Huang, 2009; Lauricella, 2013; Odabaşı, 2005). Çocuklar İnternet'te bir riskle karşılaştıklarında yaşadıkları olumsuz etkileri azaltmak için bazı stratejiler kullanmaktadırlar. Başa çıkma stratejileri olarak adlandırılan bu stratejiler çocukların olumsuz çevrimiçi bir deneyim yaşadktan sonra İnternet'e özgü problem çözme stratejileri kullanmaları şeklinde tanımlanmaktadır (Vandoninck, d'Haenens ve Roe, 2013). Livingstone ve arkadaşları (2011c) başa çıkma stratejilerini üç ana kategoride ele almaktadırlar. Bunlar:

Pasif başa çıkma stratejileri

- Sorunun kendiliğinden geçmesini bekleme
- Bir süreliğine İnternet kullanmayı bırakma

İletişimsel başa çıkma stratejileri

- Sorunla ilgili ebeveynleri, arkadaşları, öğretmenleri veya güvendiği bir yetişkin ile konuşma

Aktif başa çıkma stratejileri

- Sorunu çözmeye çalışma
- İstenmeyen mesajları silme
- Göndereni silme
- Uygunsuz içerik ile iletileri yetkililere bildirme
- Gizlilik ayarlarını değiştirme

Yapılan çalışmalarda İnternet risklerine karşı çocukların e-posta adreslerini veya cep telefonu numaralarını değiştirme, yaşadıklarını biriyle paylaşma, gelen mesajı ve göndereni engelleme, rahatsız edici durumu site yönetimine bildirme, sosyal ağlardaki gizlilik ayarlarını değiştirme stratejilerini kullandıkları görülmektedir (Çetinkaya, 2010; Livingstone vd., 2011c; Smith vd., 2008; Topçu vd., 2008). Bazen çocukların İnternet riskleri ile başa çıkmalarında çevrelerindeki kişilerin desteği gerekebilir. Ancak çocuklar İnternet'te yaşadıkları olumsuz deneyimlerden utanmaları, korkmaları, yetişkinlerin İnternet erişimlerini engelleyeceğinden kaygılanmaları veya yetişkinlerin müdahale edemeyeceklerini düşünmeleri nedeniyle bu durumu birileriyle paylaşmakta kararsız kalabilmektedirler (Karahisar, 2014; Li, 2007; Yenilmez ve Seferoğlu, 2013). Nitekim İnternet riskleri ile karşılaşmış çocukların yaklaşık yarısının yaşadıklarını kimseye anlatmadıkları görülmektedir (Ayas ve Horzum, 2013; Kaşıkçı vd., 2014; Slonje ve Smith, 2008; Smith vd., 2008). Bu durum çocukların İnternet risklerine daha uzun süre veya daha da şiddetli maruz kalmalarına neden olabilir (Ayas, 2014; Li, 2007). Öte yandan İnternet riskleriyle başa çıkmak için sosyal çevrelerinden destek alan çocuklara bakıldığında ise çoğunlukla ebeveynleri ve arkadaşları ile en az da öğretmenleri ve okul yöneticileriyle bu durumu paylaştıkları ve onlardan yardım

istedikleri görülmektedir (Ayas ve Horzum, 2013; Mascheroni ve Ólafsson, 2014; Slonje ve Smith, 2008; Topçu vd., 2008).

2.6. Bölüm Özeti

İnternet ve web teknolojilerinde yaşanan gelişmeler insanların yaşamlarında birçok önemli değişiklikler yaratmıştır. İnsanlar eğitim, sağlık, eğlence, araştırma, alışveriş, kamu hizmetleri gibi birçok alanda İnternet'in sunduğu kolaylıklardan faydalanmaktadır. Bu durum İnternet'i vazgeçilmez bir teknoloji haline getirmiştir. Nitekim dünyadaki her iki insandan biri İnternet kullanmaktadır. Benzer şekilde Türkiye'de de İnternet kullanımı giderek yaygınlaşmakta ve her iki kişiden biri İnternet kullanmaktadır.

Dünyada ve Türkiye'de İnternet kullanımındaki artışta mobil erişimin ve İnternet'e erişim sağlayan mobil cihazların çeşitlenmesinin etkisi yadsınamaz. Özellikle mobil geniş bant teknolojilerinde 3G ve 4G ile yaşanan gelişim, insanların mobil İnternet'e olan ilgisinin ve talebinin artmasını sağlamıştır. Son zamanlarda 4G'nin gelişmiş sürümü olan 4.5G'nin (LTE-Advanced) kullanılmaya başlanmasının insanlara birçok kolaylık sunmasının yanı sıra toplumsal ve kültürel hayata önemli etkileri olacağı düşünülmektedir. Akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazların dokunmatik ekranları sayesinde çocuklarda çok erken yaşlarda İnternet ile tanışmakta ve birçok çevrimiçi etkinlik gerçekleştirmektedir.

Çocukların İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinliklere bakıldığında daha çok çevrimiçi oyun oynama, sosyal ağlara bağlanma, video izleme ve müzik dinleme gibi eğlence ve iletişim amaçlı etkinlikleri gerçekleştirdikleri, ödev ve araştırma yapma gibi eğitim amaçlı etkinlikleri ikinci plana attıkları görülmüştür. Bunun yanında son yıllarda çocuklar arasında sosyal ağ kullanımı günden güne artarak oldukça popüler hale gelmiştir. Nitekim yapılan çalışmalarda her 10 çocuktan 7'sinin sosyal ağlarda hesabının olduğu görülmüştür.

Çocuklar İnternet'te kendilerini olumsuz etkileyen risklerle en fazla sosyal ağlarda karşılaşmaktadırlar. Çocukların İnternet'te karşılaştıkları risklerin başında siber zorbalık, cinsel içerikli görsel ve iletiler, İnternet bağımlılığı gelmektedir. Son yıllarda çocukların bu risklere daha fazla maruz kaldıkları görülmüştür. Özellikle eğlence ve

iletişim amaçlı İnternet kullanan ocukların İnternet riskleriyle daha çok karşılaştıkları ortaya çıkmıştır.

Çocukların İnternet'te karşılaştıkları riskler fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel sorunlar yaşamalarına sebep olmaktadır. Çocuklar İnternet'te bir riskle karşılaştıklarında yaşadıkları olumsuz etkileri azaltmak için başa çıkma stratejilerini kullanmaktadırlar. Çocukların İnternet riskleriyle başa çıkma sırasında İnternet becerilerine sahip olmalarının önemli olduğu görülmektedir.

Çocukların mobil İnternet deneyimlerine yönelik ABD'de PEW Araştırma Merkezi, Avrupa'da ise NCGM projesi çalışmalar yürütürken Türkiye'de herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan alışmalarda Türkiye'de mobil İnternet deneyimlerine yönelik ön lisans ve lisans düzeyindeki bireylerle çalışıldığı, cep telefonlarına ve tabletlere odaklanılıp akıllı telefonların ele alınmadığı ve erişim, kullanım, beceriler, riskler, risklerle başa çıkma gibi mobil İnternet deneyimlerine yönelik bütüncül bir bakış sunulmadığı görülmektedir. İlgili alışmalarda Türkiye'de geniş bir örneklem kitlesiyle ve cep telefonu, akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazların ele alınarak gerçekleştirilecek araştırmalara ihtiyaç olduğu belirtilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örneklem ve örneklem seçimi süreci, veri toplama araçları, veri toplama süreci, elde edilen verilerin çözümlemesinde kullanılan yöntem ve teknikler, çalışmanın geçerlik ve güvenilirliği sunulmuştur.

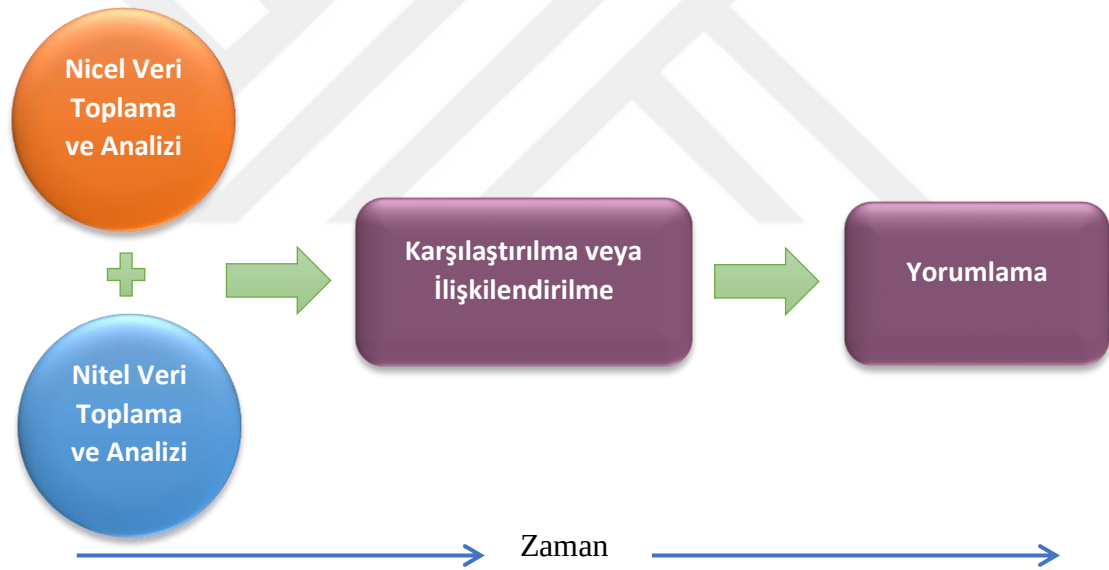
3.1. Araştırma Yöntemi ve Deseni

Çalışmada ele alınan araştırma sorularını cevaplamak amacıyla karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. 1990'ların başında nitel ve nicel araştırma yöntemlerinden farklı olarak görülen karma yöntem, bu iki araştırma yönteminin birlikte kullanımını içeren üçüncü bir yöntem olarak ortaya çıkmıştır (Tashakkori ve Teddlie, 2003). Karma yöntem nitel ve nicel araştırma arasında bir köprü kurulmasını sağlayan üçüncü bir araştırma paradigması olarak görülmektedir (Onwuegbuzie ve Leech, 2004). Araştırmacılar kompleks araştırma sorularını cevaplandırmada nitel ve nicel yöntemin birlikte kullanılmasının en iyi yöntem olduğunu fark etmeleri nedeniyle, son yıllarda karma yöntem kullanımı artmıştır (McMillan ve Schumacher, 2010). Karma yöntem, bir araştırmada nitel ve nicel tekniklerin, yöntemlerin, yaklaşımların veya kavramların harmanlanarak veya birleştirilerek kullanılmasıdır (Creswell, 2012; Johnson ve Christensen, 2004; Johnson ve Onwuegbuzie, 2004). Karma yöntem bir araştırma yönteminin zayıf yönlerini en aza indirmek için diğer araştırma yönteminin güçlü yönlerini kullanmayı, bu sayede araştırma sorularını eksiksiz ve derinlemesine cevaplandırmayı, daha kapsamlı veriler elde etmeyi, bulguların yakınlığına ve doğruluğuna bakarak sonuçlar için güçlü kanıtlar sunmayı ve çalışmanın geçerliliğini artırmayı sağlamaktadır (Creswell, 2012; Fraenkel ve Wallen, 2009; Johnson ve Onwuegbuzie, 2004; McMillan ve Schumacher, 2010).

Karma yöntem, araştırmanın amacına, nitel ve nicel yöntemlerin kullanım sırasına ve baskınlık durumuna göre farklı sınıflandırıldığı görülmektedir (Bogdan ve Biklen, 2007). Alan yazın incelendiğinde, karma yöntemin araştırmacı, keşfedici, eş

zamanlı ve gömülü olmak üzere dört desen olarak sınıflandırıldığı görülmektedir (Creswell ve Plano Clark, 2007; Johnson ve Onwuegbuzie, 2004; McMillan ve Schumacher, 2010).

Bu çalışmada nitel ve nicel yöntemlerin eş zamanlı kullanıldığı desen kullanılmıştır. Bu desene yönelik alan yazında farklı adlandırmalar yapıldığı görülmektedir. Şöyle ki McMillan ve Schumacher (2010) eş zamanlı üçgenleme, Tashakkori ve Teddlie (2003) paralel karma desen, Creswell (2012) eş zamanlı desen olarak ifade etmektedir. Bu desen nitel ve nicel yöntemlerin eş zamanlı kullanımı, temaları ve eğilimleri tanımlamak için nitel ve nicel sonuçların karşılaştırılması ve birleştirilmesi amacıyla kullanıldığı karma yöntem türüdür (Creswell, 2012; McMillan ve Schumacher, 2010; Tashakkori ve Teddlie, 2003). Bu çalışmada Creswell (2012)'in eş zamanlı desen adlandırması kullanılmıştır.

Şekil 3.1. Eş zamanlı desen (Creswell, 2012)

Şekil 3.1’de görüldüğü gibi eş zamanlı desende araştırmacı nitel ve nicel verileri birlikte toplar, farklı türden bilgiler sunan nitel ve nicel verileri ayrı ayrı analiz eder, bulguların birbirini doğrulayıp doğrulamadığını belirlemek için bulguları karşılaştırır (Creswell, 2012). Bu durum, ilgili olgunun daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır (Creswell, 2012; McMillan ve Schumacher, 2010). Eş zamanlı desenin karma yöntemden gelen güçlü bir yönü de her bir veri türünün avantajlarını birleştirmesidir yani nicel verilerle sonuçların genellenebilirliği sağlanırken nitel verilerle ele alınan

durum hakkında bilgiler sunulmaktadır (McMillan ve Schumacher, 2010). Ayrıca veri toplama aşamasında gerçekleştirilen çeşitleme sayesinde bir veri toplama aracının sınırlılığını diğerinin ortadan kaldırması nedeniyle güçlü bulgular edinilmesini sağlamaktadır (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004; McMillan ve Schumacher, 2010). Bu doğrultuda mevcut çalışmada karma araştırma yönteminin kullanılmasının gerekçeleri şunlardır:

- Araştırma sorularını cevaplandırmada nicel ve nitel verilere ihtiyaç duyulması,
- Çalışmada yurtdışından uyarlanan bir anketin kullanılması nedeniyle kültürel hususların göz ardı edilme ihtimalinin nitel araştırma ile azaltılmak istenmesi,
- Alan yazında Türkiye bağlamında 9-16 yaş aralığındaki çocukların mobil İnternet deneyimlerine yönelik çalışmaların azlığı nedeniyle veri çeşitlemesi yoluyla kapsamlı veriler elde etmek istenmesi,
- Çocukların mobil İnternet deneyimlerine yönelik anket çalışmasından elde edilen veriler ile çocukların sosyal çevresinde bulunan ebeveynler, akranlar, öğretmen ve okul yöneticilerinin bu konuda görüşlerinden elde edilen verilerin karşılaştırılarak sonuçlar için güçlü kanıtlara ulaşılmak istenmesi,
- Çocukların mobil İnternet deneyimlerine hem kendilerinin hem de sosyal çevrelerinin perspektifinden bakılarak resmin bir bütün olarak çizilmek istenmesi,

Yapılan açıklamalar doğrultusunda araştırma sorularını cevaplandırmak için kullanılacak veri toplama araçları ve veri analiz yöntemleri Tablo 3.1’de özetlenmiştir.

Tablo 3.1.

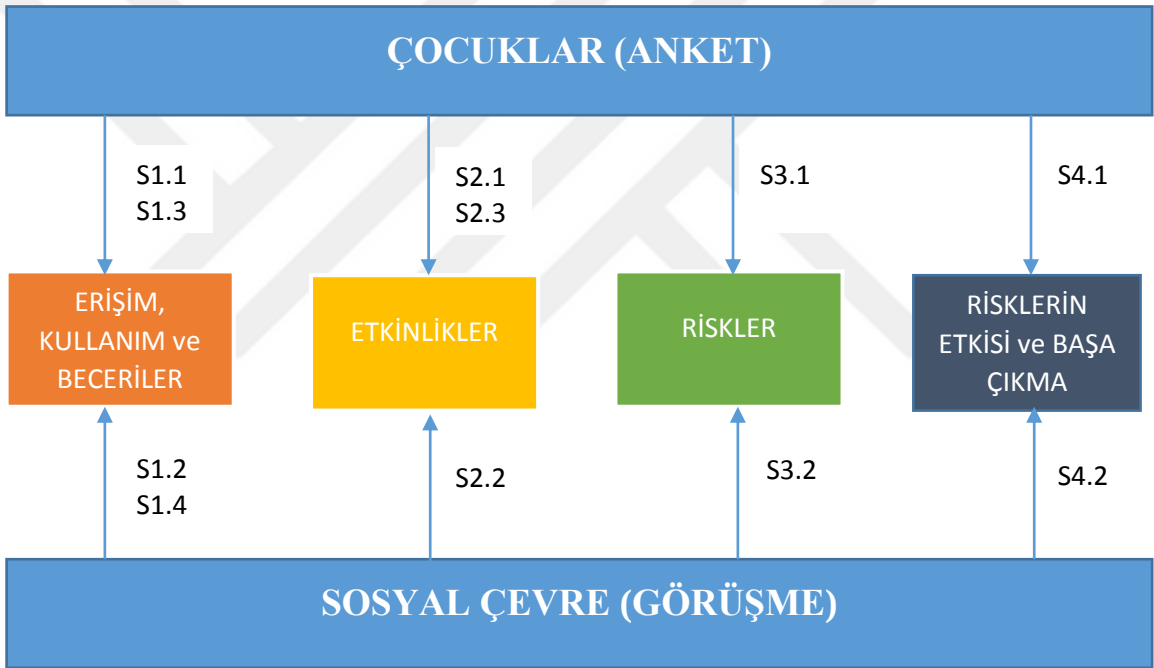
Araştırma Sorularına Göre Veri Toplama Araçları ve Veri Analizi Yöntemleri

Araştırma Sorusu	Alt Araştırma Sorusu	Veri Toplama Araçları	Veri analizi
1	1.1.	Çoktan Seçmeli Anket	Betimsel İstatistik
	1.2.	Bireysel Görüşme	İçerik Analizi
	1.3.	Çoktan Seçmeli Anket	Betimsel İstatistik
	1.4.	Bireysel Görüşme	İçerik Analizi
2	2.1.	Çoktan Seçmeli Anket	Betimsel İstatistik
	2.2.	Bireysel Görüşme	İçerik Analizi
	2.3.	Çoktan Seçmeli Anket	Betimsel İstatistik

Tablo 3.1 (Devamı)

Araştırma Sorusu	Alt Araştırma Sorusu	Veri Toplama Araçları	Veri analizi
3	3.1. 3.2.	Çoktan Seçmeli Anket Bireysel Görüşme	Betimsel İstatistik İçerik Analizi
4	4.1. 4.2.	Çoktan Seçmeli Anket Bireysel Görüşme	Betimsel İstatistik İçerik Analizi

Araştırmanın kuramsal çerçevesi ile araştırma sorularının eşleştirildiği Şekil 3.2’den de anlaşıldığı üzere araştırmada nicel ve nitel yöntemler birlikte kullanılmaktadır.

Şekil 3.2. Araştırmanın kuramsal çerçevesi ile sorularının eşleşmesi

Şekil 3.2’de görüldüğü üzere, araştırmanın kuramsal çerçevesinde yer alan sosyal çevre kapsamında ebeveynler, akranlar, öğretmen ve okul yöneticileri ele alınmıştır. Çalışmada nicel ve nitel verilerin toplanması amacıyla izlenecek adımlar ayrı başlıklar altında açıklanmıştır.

3.2. Nicel Verilerin Toplanması

Nicel araştırma sorularına yönelik gerçekleştirilecek çalışmalar bu başlık altında ele alınmıştır.

3.2.1. Örneklem ve seçim süreci

Çalışmanın evreninde, Türkiye genelinde 9-16 yaş aralığında İnternet kullanıcısı çocuklar yer almaktadır. Çalışma evrenindeki her bir çocuğa ulaşmanın zaman ve maliyet açısından zor olması nedeniyle seçilecek örneklem evreni temsil etme gücünü artırmak için tabakalı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda, EK-1'deki Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasına göre belirlenmiş 12 bölge (TÜİK, 2005) birer tabaka olarak ele alınmıştır. Bu bölgelerden seçilecek 9-16 yaş aralığındaki 750 çocuk ile örneklem oluşturulmak istenmiştir. Ancak her bir bölgeden nüfus yoğunluğunu temsil edecek oranda örneklem seçilmesine dikkat edildiği için çalışmanın örneklemine 784 çocuk dâhil edilmiştir. Bölgelerin nüfus büyüklüğüne göre örneklem dâhil edilen çocukların bölgesel dağılımı Tablo 3.2'de sunulmuştur.

Tablo 3.2.

TÜİK 2014 Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması Nüfus Oranları ve Örneklem Dağılımı

KOD	Düzey-1	Nüfus Oran	Örneklem Sayısı	9-10 Yaş Grubu	11-16 Yaş Grubu	Toplam
TR1	İstanbul	18,47	138,5	36	108	144
TR2	Batı Marmara	4,28	32,0	8	24	32
TR3	Ege	12,91	96,8	26	78	104
TR4	Doğu Marmara	9,39	70,4	18	54	72
TR5	Batı Anadolu	9,60	72,0	18	54	72
TR6	Akdeniz	12,73	95,4	24	72	96
TR7	Orta Anadolu	5,05	37,8	10	30	40
TR8	Batı Karadeniz	5,87	44,0	12	36	48
TR9	Doğu Karadeniz	3,32	24,9	8	24	32
TRA	Kuzeydoğu Anadolu	2,88	21,6	6	18	24
TRB	Ortadoğu Anadolu	4,93	36,9	10	30	40
TRC	Güneydoğu Anadolu	10,57	79,2	20	60	80
Toplamı						784

Bölge kapsamındaki illerin seçiminde ise ilin bölgeyi temsil edebilme gücünü artırmak amacıyla bölgedeki nüfus yoğunluğu en fazla olan üç ilden biri seçilmiştir. Bu bağlamda; Adana, Ankara, Elazığ, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Samsun, Tekirdağ ve Trabzon illeri araştırmaya dâhil edilmiştir. Okulların seçiminde araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmak amacıyla uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırma kapsamındaki illerin merkez ilçelerinde yer alan ilkokul, ortaokul ve liseler rasgele seçilerek ziyaret edilmiş ve uygun olması durumunda ilgili okulda çalışma gerçekleştirilmiştir. 9 yaşındaki çocuklar için ilkokul; 10-11-12-13 yaşındaki çocuklar için ortaokul; 14-15-16 yaşındaki çocuklar içinde liseler ziyaret edilmiştir. Çocukların seçiminde ise çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilmesi için amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu doğrultuda 9-16 yaş aralığında ve İnternet kullanıcısı olması çocukların seçiminde temel ölçüt olarak belirlenmiştir. Çocuklar yaş gruplarına (9-10, 11-12, 13-14, 15-16) ve cinsiyetlerine göre eşit sayıda dağılacak şekilde seçilerek örnekleme dâhil edilmiştir (bkz. Tablo 3.3).

Tablo 3.3.

Ankete Katılan Çocuklara İlişkin Demografik Bilgiler

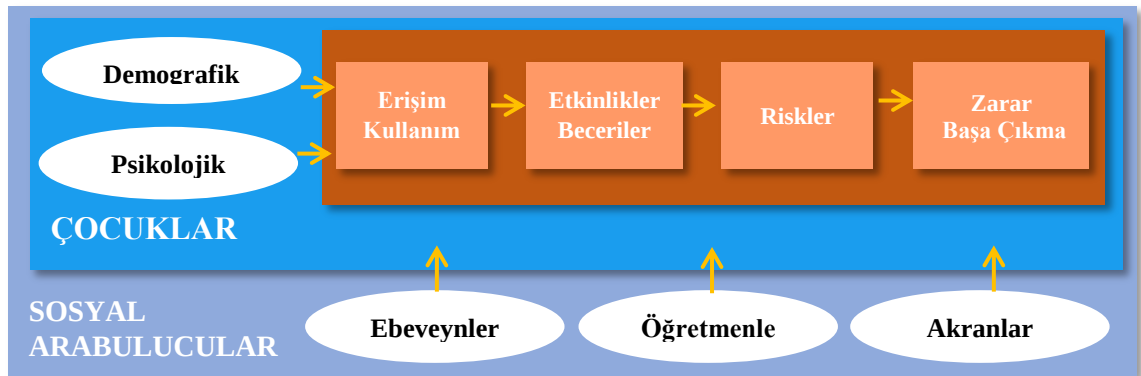
Yaş Grubu	Cinsiyet		Toplam (f)
	Kız (f)	Erkek (f)	
9	51	47	98
10	50	48	98
11	45	53	98
12	51	47	98
13	51	47	98
14	48	50	98
15	49	49	98
16	50	48	98
Toplam	395	389	784

3.2.2. Veri toplama aracı

Anket bir konu hakkında bireylerin görüşlerini, tutumlarını ve davranışlarını içeren bilgileri elde etmeye yönelik bir dizi sorudan oluşan veri toplama aracıdır (Balcı, 2001). Wilson ve McLean (1994)'a göre anket nicel araştırmalarda yaygın olarak

kullanılan bir veri toplama aracıdır (Cohen, Manion ve Morrison, 2005). Anket, görüşme ve gözlem gibi veri toplama tekniklerine kıyasla farklı bölgelerden çok daha büyük gruplara hızla uygulama imkânının olması ve maliyetinin daha düşük olması gibi bir takım avantajlara sahiptir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012). Bu bağlamda, çocukların mobil İnternet deneyimlerini ortaya koymak amacıyla 2013 yılında NCGM projesi kapsamında geliştirilen anket kullanılmıştır.

NCGM projesinde kullanılan anket, çocukların mobil İnternet erişim ve kullanımlarını, karşılaştıkları çevrimiçi riskleri ve risklerle başa çıkma stratejilerini belirlemek için EUKO çalışma grubu tarafından geliştirilmiştir. EUKO çalışma grubu, Türkiye'nin de içinde bulunduğu 24 Avrupa ülkesindeki proje ekiplerinde görev yapan 95 deneyimli araştırmacıdan oluşmaktadır (Livingstone vd., 2011a). Bu araştırmacılar, genellikle üniversitelerinin iletişim, teknoloji ve medya ile ilgili bölümlerinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Geliştirilen anket NCGM projesine katılan 7 Avrupa ülkesinin her birinde farklı yaş gruplarından ve cinsiyetten (9-10, 11-12, 13-14, 15-16) 8 çocukla bilişsel görüşmeler yapılarak dil yönünden çocuklara uygun hale getirilmiştir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Şekil 3.3'te görüldüğü gibi anket erişim ve kullanım, etkinlikler ve beceriler, riskler ve sonuçlar, arabuluculuk, bağlam ve arka plan olmak üzere beş alt boyuttan ve 57 soru kökünden oluşmaktadır. NCGM projesinde anketteki İnternet riskleri ve sonuçları boyutundaki sorular etik değerler nedeniyle 9-10 yaş grubu çocuklara uygulanmamıştır (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Bu nedenle anket 9-10 ve 11-16 yaş grubu olmak üzere iki ayrı formdan oluşmaktadır. NCGM projesi 2012-2014 yılları arasında gerçekleştirilmiş olup kullanılan anket ve anket verileri herkesin kullanımına açılmış durumdadır.

Şekil 3.3. Orijinal anketin kuramsal çerçevesi (Livingstone, Haddon ve Görzig, 2012)

Şekil 3.3'te orijinal anketin kuramsal çerçevesinde yer alan boyutlar görülmektedir. Çalışma kapsamında çocukların demografik ve psikolojik bilgileri ile sosyal çevrenin arabuluculuğuna yönelik bir veriye ihtiyaç duyulmadığı için bu iki boyutla ilgili sorular çalışmada kullanılmamıştır.

Anketin erişim ve kullanım boyutunda, çocukların İnternet'e hangi cihazlar ve mekânlardan eriştikleri, İnternet kullanım sıklıkları, İnternet'e erişim sağlanan cihazlara sahip olma durumları ve mobil İnternet'e bağlanma şekilleri ele alınmıştır. Anketin bu boyutunda yer alan sorulardan biri Şekil 3.4'te sunulmuştur.

Q102. Bu günlerde internet kullanırken, çevrim-içi olmak için aşağıdaki araçları ne sıklıkla kullanıyorsun?							
		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Bir masaüstü bilgisayar						
B	Bir dizüstü bilgisayar						
C	Akıllı telefon dışında bir cep telefonu						
D	Bir akıllı telefon						
E	Bir tablet bilgisayar						
F	Diğer taşınabilir aygıtlar (Oyun konsolu, elektronik kitap okuyucu vb.)						

Şekil 3.4. İnternet erişim ve kullanım boyutunda yer alan örnek bir soru

Anketin etkinlikler ve beceriler boyutunda, çocukların İnternet ve mobil cihaz kullanma becerileri, İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinlikler, mobil cihazlara özgü gerçekleştirdikleri etkinlikler, sosyal ağları kullanım durumları ele alınmıştır. Anketin bu boyutunda yer alan sorulardan biri Şekil 3.5'te sunulmuştur.

Q202. Son zamanlarda aşağıdakilerden hangisini ne sıklıkla yaptın?							
		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Ücretsiz uygulama indirdim						
B	Uygulama indirmek için ödeme yaptım						
C	Haritalara ve tarifelere baktım						
D	Çevrim-içi müzik dinledim (spotify, youtube, webradyo vb.)						
E	Coğrafi konumumu kaydettim (facebook, foursquare kullanarak)						
F	Kare kodları veya barkod okuttum						
G	Bir e-kitap okudum						
H	Bir arama motoru kullandım (google, yahoo, bign)						
I	Çevrim-içi bir şeyler satın aldım						
J	Canlı televizyon yayını veya çevrim-içi film izledim (itunes, vimeo, youtube)						

Şekil 3.5. İnternet etkinlikleri ve becerileri boyutunda yer alan örnek bir soru

Anketin risk boyutunda cinsel içerikli görüntüler görme, cinsel içerikli mesajlar alma, zorbalığa maruz kalma, çevrim içi tanışılan kişilerle çevrim-dışı iletişime geçme, İnternet ve cep/akıllı telefon bağımlılığı risklerine odaklanılmıştır (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Çocukların bu İnternet risklerinden hangileri ile nerede ve ne sıklıkta karşılaştıkları ele alınmıştır. Anketin zarar ve başa çıkma boyutunda ise çocukların İnternet’te risklerle karşılaştıktan sonra neler hissettikleri ve bu risklerle başa çıkmak için neler yaptıkları ele alınmıştır. Anketin bu boyutlarında yer alan sorulardan biri Şekil 3.6’da sunulmuştur.

Q315- Son bir içinde yıl birçok farklı resim görmüş olabilirsiniz, bunlar bazen ahlaka aykırı içerikli olabilir. Geçen yıl içinde, bu tarz bir şey gördünüz mü, gördüğünüz bu şeyden sonra ne hissettiniz?		
		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Evet, çok üzülmedim	
B	Evet, biraz üzülmedim	
C	Evet, fakat hiç üzülmedim	
D	Hayır, böyle bir tecrübem olmadı	
E	Bilmiyorum	
F	Söylemek istemiyorum	

Şekil 3.6. İnternet riskleri boyutunda yer alan örnek bir soru

Çalışmada kullanılan anket NCGM projesi kapsamında EUKO çalışma grubu tarafından geliştirildiği için orijinal dili İngilizcedir. Anketin Türkçeye uyarlanması sürecinde Şeker ve Gençdoğan (2006)’nın belirttiği şu adımlar takip edilmiştir:

1. Testin uyarlamasını yapacak olan araştırmacı öncelikle kendisi bir çeviri yapmıştır. Sonrasında hem İngilizce hem de Türkçeyi çok iyi bilen iki dil uzmanı tarafından birbirinden bağımsız olarak anket Türkçeye çevrilmiştir.
2. Yapılan çeviriler dil açısından karşılaştırılmıştır. Her bir soruyu ve seçeneği en iyi ifade eden çeviri, Türkçe forma alınmıştır. Çeviriler arasında ciddi bir farklılaşma olmadığı görülmüştür.
3. Anketin orijinal halini bilmeyen iki dil uzmanı Türkçeye çevrilen anketten rasgele seçilen 15 soruyu tekrar orijinal dili olan İngilizceye çevirmişlerdir. Anket 57 soru kökünden oluştuğu için zaman ve maliyet açısından tasarruf etmek amacıyla anketteki tüm soru kökleri yerine rasgele seçilen 15 soru kökü orijinal diline çevrilmiştir. Bu geri çevirme yöntemiyle oluşturulan anket ile orijinal anketin soruları tek tek karşılaştırılmıştır. İngilizceye tekrar çevrilen soru kökleri, orijinal anketteki soru kökleri ile karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırmalarda soru kökleri arasında bir farklılık görülmemiştir.
4. Türkçeye çevrilen anket, orijinal anketin formatına göre biçimlendirilmiştir.
5. Anketin Türkçe formatı, Türkçe dil uzmanları tarafından incelenerek gerekli düzeltmeler yapılmıştır.
6. Türkçe dil uzmanları tarafından düzenlenen anket, araştırmacı tarafından incelenerek gerekli görülen yerlerde iki alan uzmanının görüşlerine sunulmuş ve alınan dönütler doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır.

Türkçe uyarlaması yapılan ankete bilişsel görüşmeler, pilot çalışma ve MEB izin alma işlemleri sürecinde yapılan düzeltmeler (bkz. EK-4) sonrasında 53 soru kökünden oluşan son hali verilmiştir. Çalışmada kullanılan anket EK-9’da sunulmuştur. Araştırma sürecinde görüşleri alınan uzmanların demografik bilgileri Tablo 3.4’te sunulmuştur.

Tablo 3.4.

Alan Uzmanlarının Demografik Bilgileri

Sıra	Mesleki Durum	N	Cinsiyet	Fakülte-Bölüm veya Okul
1	Yrd. Doç. Dr.	1	Bayan	Eğitim Fakültesi-BÖTE
2	Yrd. Doç. Dr.	1	Bay	Eğitim Fakültesi-BÖTE
3	Yrd. Doç. Dr.	1	Bay	Eğitim Fakültesi-Kımya Eğitimi
4	Doktora Öğrencisi	2	Bay	Eğitim Fakültesi-BÖTE
5	Türk Dili Okutmanı	1	Bay	Meslek Yüksekokulu

3.2.3. Veri toplama süreci

Bu çalışma Atatürk Üniversitesi bünyesinde 2014/232 nolu bilimsel araştırma projesi tarafından desteklenmiştir. Bu kapsamda anket ile veri toplama süreci araştırmacıyla beraber projede yer alan doktora tez sürecindeki diğer bir araştırmacı ile birlikte yürütülmüştür.

MEB'ten alınan izin kapsamında (bkz. EK-2) 12 TRA bölgesinden seçilen illere gidilmeden önce, uygun örnekleme yöntemine göre okullar belirlenmiştir. Belirlenen okullara giden araştırmacılar ilk olarak okul yönetimleriyle görüşerek yöneticilere anket hakkında bilgi vermişlerdir. Okulların anketi uygulamak için uygun ortamlarının olmaması veya etkinlikler, sınavlar, dersler nedeniyle yoğun olması durumunda anketin sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi için başka okullara gidilmiştir. Çalışma için uygun olan okulların yönetimlerinden kütüphane, çalışma odası, rehberlik salonu, toplantı salonu, boş bir sınıf vb. gibi uygun bir yer talep edilmiştir. Yapılan pilot çalışmalarda anket uygulaması sırasında çocukların diğer ortamlara kıyasla kendi sınıflarında birbirlerinden daha çok etkilendikleri görülmüştür. Mekân tespiti yapıldıktan sonra okul yönetimleri ile görüşülerek çalışmaya katılacak çocuklar belirlenmiştir. Çocukların seçimindeki temel ölçüt; 9-16 yaş aralığında ve İnternet kullanıcısı olmalarıdır. Ayrıca araştırmacılar her yaş grubunda eşit sayıda kız ve erkek çocuk olmasına dikkat etmişlerdir. Seçilen çocuklar okul yönetimi tarafından tahsis edilen yere çağrılmış ve araştırmacılar tarafından birbirlerinden etkilenmeyecekleri şekilde yerleştirilmiştir. Çalışmaya başlamadan önce araştırmacılar tarafından anket hakkında bilgilendirme çalışması yapılmış, çocukların soruları cevaplandırılmış ve çalışmanın gönüllülük esasına dayandığı belirtilerek katılmak istemeyen çocuklar çalışmadan çıkarılmıştır. Çıkarılan çocukların yerine aynı niteliklere (yaş, cinsiyet ve İnternet kullanım durumu) sahip başka çocuklar seçilerek çalışma gerçekleştirilmiştir. Çocukların anketi eksiksiz ve samimi bir şekilde cevaplandırmalarını sağlamak için çalışma süresi boyunca araştırmacılar gerekli desteği sunmaya çalışmışlardır. Şekil 3.7'de veri toplama sürecine ilişkin bir fotoğraf sunulmuştur.

Şekil 3.7. Veri toplama sürecinden bir fotoğraf

Araştırmacılar anket ile toplanan verilerden güvenilir sonuçlar elde etmek amacıyla çalışma süresince çocukları gözlemleyerek ve anket tamamlama sürelerini dikkate alarak anketi özensiz bir şekilde cevaplandığına kanaat getirdikleri çocukların anketlerini geçersiz kabul etmişlerdir. Ayrıca çalışma sonrasında da araştırmacılar anketleri tekrar inceleyerek soruların tamamının cevaplandırılmadığı veya bağlantılı soruların tutarsız cevaplandırıldığı anketleri çalışmadan çıkarmışlardır. Araştırmacılar çıkarılan anketlerin yerine aynı ilden aynı niteliklere sahip başka çocuklarla yeniden anket çalışması yapılmıştır. Gerçekleştirilen anket incelemesi sonucunda 237 anket formu geçersiz kabul edilmiş; analizler 784 anket formunun verileri dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar 12 TRA bölgesindeki anket çalışmalarını 2015 yılında 1 Nisan – 5 Haziran tarihleri arasında tamamlamışlardır.

3.2.4. Verilerin analizi

Araştırma kapsamında anket ile elde edilen veriler SPSS programına aktarılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde yüzde, frekans, aritmetik ortalama gibi betimsel istatistik teknikleri kullanılmıştır.

3.2.5. Geçerlilik-güvenirlilik

Araştırmalarda geçerli ve güvenilir sonuçlar elde edilmesinde veri toplama araçlarının niteliği büyük bir öneme sahiptir (McMillan ve Schumacher, 2010). Çalışmada kullanılan anket NCGM projesi kapsamında EUKO çalışma grubu tarafından geliştirilmiştir. Anket EUKO II projesi kapsamında çocukların çevrimiçi deneyimlerini anlamak için geliştirilen kuramsal çerçeve (bkz. Şekil 3.3) temel alınarak geliştirilmiştir (Livingstone, Haddon, Vincent, Mascheroni ve Ólafsson, 2014). İlgili anket 2013-2014 yılları arasında NCGM projesi kapsamında 7 Avrupa ülkesinin her birinden 500'er olmak üzere 3500 çocuğa uygulanmıştır (Livingstone vd., 2014). Anketin geliştirilme ve uygulama süreci göz önünde bulundurulduğunda çocukların mobil İnternet deneyimlerini ortaya çıkarabilecek kapsama sahip olduğu söylenebilir.

Çalışma kapsamında anketin kullanılabilmesi için Türkçeye uyarlama sürecinde Şeker ve Gençdoğan (2006)'nın belirttiği adımlar takip edilerek dil uzmanlarından destek alınmıştır. Anketin Türkçeye uyarlanma sürecinde yapılan çalışmalar EK 3'te sunulmuştur. Anket sorularının araştırılan konuya uygunluğu bağlamında da alan uzmanlarından görüşler alınarak ankette düzeltmeler yapılmıştır.

Bilişsel görüşmeler, anket sorularını kavrama, hatırlama, yargılama ve cevaplayabilme yönlerinden inceleyen bir tanı tekniğidir (Livingstone vd., 2011a). NCGM projesine katılan ülkelerde ankete yönelik farklı yaş gruplarından (9-10, 11-12, 13-14, 15-16) 8 çocukla bilişsel görüşmeler yapılmıştır (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Benzer şekilde anketteki soru ve maddelerin Türkiye'deki çocuklar tarafından doğru anlaşılabilir cevaplanması ve elde edilecek verilerin geçerli-güvenilir olması için 9-16 yaş aralığındaki 8 çocuk ile bilişsel görüşmeler yapılmıştır. Bilişsel görüşme yapılacak çocuklar seçilirken cinsiyet dağılımının eşit olmasına dikkat edilerek 4 kız ve 4 erkek çocuk seçilmiştir. 9, 11, 13 ve 15 yaşındakiler kız; 10, 12, 14, 16 yaşındakiler ise erkek olarak seçilmiştir. Willis (1999)'un belirttiği gibi kavrama, yorumlama, hatırlama, cevaplama yönelik sondalar sağlayan sorular hazırlanarak çocuklarla bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında alınan notlar doğrultusunda anketin soru ve maddelerinde düzenlemeler yapılmıştır. Bilişsel görüşme süreci ile ilgili detaylar EK-4'te sunulmuştur.

Anketin geçerlik ve güvenilirliğinin gözleme dayalı verilerle sorgulandığı pilot çalışma süreci, anketin taslak formundaki problemleri belirlemede kritik bir öneme sahiptir (Büyüköztürk, 2005). Pilot çalışma yapılan araştırmada geçerli ve güvenilir sonuçlar elde edebilmek için çok önemli bir aşamadır (Büyüköztürk, 2005; Teijlingen ve Hundley, 2001). Bu doğrultuda bilişsel görüşmeler sonrasında düzenlenen anket veri toplama aracı olarak kullanılmadan önce pilot çalışması yapılmıştır. Alan yazında pilot çalışmalarda örneklem sayısı konusunda farklı oranlar olduğu görülmüştür. Büyüköztürk (2005) esas çalışmanın örneklem büyüklüğünün %5'i kadar bir grup ile pilot çalışma gerçekleştirilebileceğini belirtirken Baker (1994) bu oranı %10-%20 olarak belirtmiştir. 784 çocuk ile gerçekleştirilecek bu çalışma için %10 oranı baz alınmıştır. Her yaştan 5 kız 5 erkek çocuk örnekleme dâhil edilmek suretiyle (örn: 9 yaşından 5 kız 5 erkek) 80 çocuk ile pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışmada ankete yönelik çocukların görüşleri, araştırmacının gözlem notları, çocukların anketi tamamlama sürelerine ilişkin bulgular ve bu bulgular ışığında ankette yapılan düzenlemeler ve esas uygulamaya yönelik çıkarımlar EK-4'te sunulmuştur. Ayrıca ankette birçok farklı türden soru ve ölçeklendirmeler olduğundan, anket için bir geçerlilik skorunun belirlenmesi mümkün değildir. Anketin çalışmada kullanılması için gerçekleştirilen işlemler Şekil 3.8'de özetlenmiştir.

Şekil 3.8. Anketin çalışmaya uyarlanma süreci

3.3. Nitel Verilerin Toplanması

Sosyal çevrenin gözünden, çocukların mobil İnternet deneyimlerinin ortaya çıkarmaya ilişkin araştırma soruları nitel yöntemler ile cevaplandırılmıştır.

3.3.1. Çocuklarla yapılan çalışmalar

Akranlara yönelik gerçekleştirilen çalışmanın evrenini, 9-16 yaş aralığında mobil cihazlarla İnternet erişimine sahip çocuklar oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda 12 TRA bölgesinin her birinden biri kız biri de erkek olmak üzere iki mobil İnternet kullanıcısı çocuk, örnekleme dâhil edilmiştir. Bu çalışma nicel veri toplama sürecinden ayrı gerçekleştirildiği için seçilen çocuklar anket çalışmasına katılan çocukların arkadaşları değildirler. Böylece Türkiye genelinde 12 bölgede toplam 24 çocuk ile bireysel görüşmeler yapılmıştır. Çocuklarla görüşmeler ebeveynlerinden SMS veya WhatsApp yoluyla izin alınarak (bkz. EK-8) telefon aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler anket ve diğer nitel çalışmaların yoğunluğu nedeniyle 2016 yılında 15 Şubat – 10 Mart tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan çocuklara ilişkin demografik bilgiler Tablo 3.5'te sunulmuştur.

Tablo 3.5.

Mülakata Katılan Çocuklara İlişkin Demografik Bilgiler

Yaş Grubu	Cinsiyet		f
	Kız	Erkek	
	f	f	
9-10	2	4	6
11-12	2	4	6
13-14	4	2	6
15-16	4	2	6
Toplam			24

3.3.2. Ebeveynlerle yapılan çalışma

Çalışmanın evrenini, 9-16 yaş aralığında mobil cihazlarla İnternet erişimine sahip çocuğu olan ebeveynler oluşturmaktadır. Ebeveynlerin seçiminde maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem araştırılan durumla ilgili bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede çalışmaya yansıtmayı esas almaktadır. Burada amaç araştırılan durumla ilgili evrene genelleme yapmaktan ziyade, zengin bir veri seti elde edilerek ele alınan duruma daha geniş bir çerçeveden bakılmasını sağlamaktır (Büyüköztürk vd., 2012; Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu doğrultuda ebeveynler farklı yaş, cinsiyet, şehir, meslek ve eğitim durumlarından seçilerek

maksimum çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Bu şekilde 12 TRA bölgesinin her birinden 2 ebeveyn seçilerek toplamda 24 ebeveyn örnekleme dâhil edilmiştir. Bu çalışma nicel veri toplama sürecinden ayrı gerçekleştirildiği için seçilen ebeveynler anket çalışmasına katılan çocukların ailelerinden değildirler. Katılımcılarla bireysel görüşmeler yapılarak veri toplanmıştır. Bu görüşmeler 1 Nisan – 30 Temmuz tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan ebeveynlere ilişkin demografik bilgiler Tablo 3.6’da sunulmuştur.

Tablo 3.6.

Mülakata Katılan Ebeveynlere İlişkin Demografik Bilgiler

Yaş	Cinsiyet		Eğitim Düzeyi					
	Kadın	Erkek	İlkokul	Ortaokul	Lise	Ön Lisans	Lisans	Lisans Üstü
	f	f	f	f	f	f	f	f
30	1		1					
35	1	2	1			1		1
36	1				1			
37	1				1			
39		2		1			1	
40	1	4			2		2	1
41	1	2				1	2	
42	2	2		1	2			1
43	1					1		
45		2				1	1	
51		1					1	
Toplam	9	15	2	2	6	4	7	3

Not. Katılımcılarla ilgili detaylı bilgi EK-7’de yer almaktadır

3.3.3. Öğretmen ve okul yöneticileriyle yapılan çalışma

Anketin kuramsal çerçevesi incelendiğinde, sosyal çevre boyutunda okul ortamı için sadece öğretmenlerin yönlendirme ve bilinçlendirme stratejileri ele alınmıştır (Livingstone, Haddon, Görzig ve Ólafsson, 2011b). Sahip oldukları bilgi ve beceriler ile okulun geleceğini planlayan, yönünü belirleyen ve okuldaki değişimi yönlendiren okul yöneticilerinin de (Garies ve Tschannen-Moran, 2005) çocukların mobil İnternet deneyimleri hakkında bilgi sahibi olan önemli paydaşlardan biri olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, çalışmanın nitel boyutunda çocukların mobil İnternet deneyimlerine yönelik sosyal çevrelerinin bakış açısını yansıtmak amacıyla okul yöneticileri de çalışmaya dahil edilmiştir.

Çalışmanın evrenini, ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenler ile okul yöneticileri oluşturmaktadır. Öğretmen ve okul yöneticilerinin seçiminde maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi benimsenmiştir. Bu doğrultuda, öğretmenler ve okul yöneticileri farklı yaş, cinsiyet, şehir, branş, çalışma yılı ve okul kademelerinden seçilerek çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Bu şekilde 12 TRA bölgesinin her birinden 2 öğretmen ve 1 okul yöneticisi seçilerek toplamda 36 kişi örnekleme dâhil edilmiştir. Katılımcılarla bireysel görüşmeler yapılarak veri toplanmıştır. Bu görüşmeler anket çalışması için yapılan okul ziyaretleri sırasında 1 Nisan – 5 Haziran tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan öğretmen ve okul yöneticilerine ilişkin demografik bilgiler Tablo 3.7’de sunulmuştur.

Tablo 3.7.

Mülakata Katılan Öğretmenlere ve Okul Yöneticilerine İlişkin Demografik Bilgiler

Yaş	Cinsiyet		Eğitim Düzeyi	
	Kadın (f)	Erkek (f)	Lisans (f)	Lisans Üstü (f)
23	1	1	2	
25		1		1
26	2		2	
27		1	1	
28	2	1	3	
29	2			2
30	1	2	2	1
31		2	2	
32	3	3	3	3
33	1	1	1	1
34		1	1	
35		1		1
37		1	1	
40	1		1	
41		1	1	
42	1	1	2	
43		2	2	
49	1		1	
60		2	2	
Toplam	15	21	27	9

Not. Katılımcılarla ilgili detaylı bilgi EK-7’de yer almaktadır

3.3.4. Veri toplama aracı ve verilerin toplanması

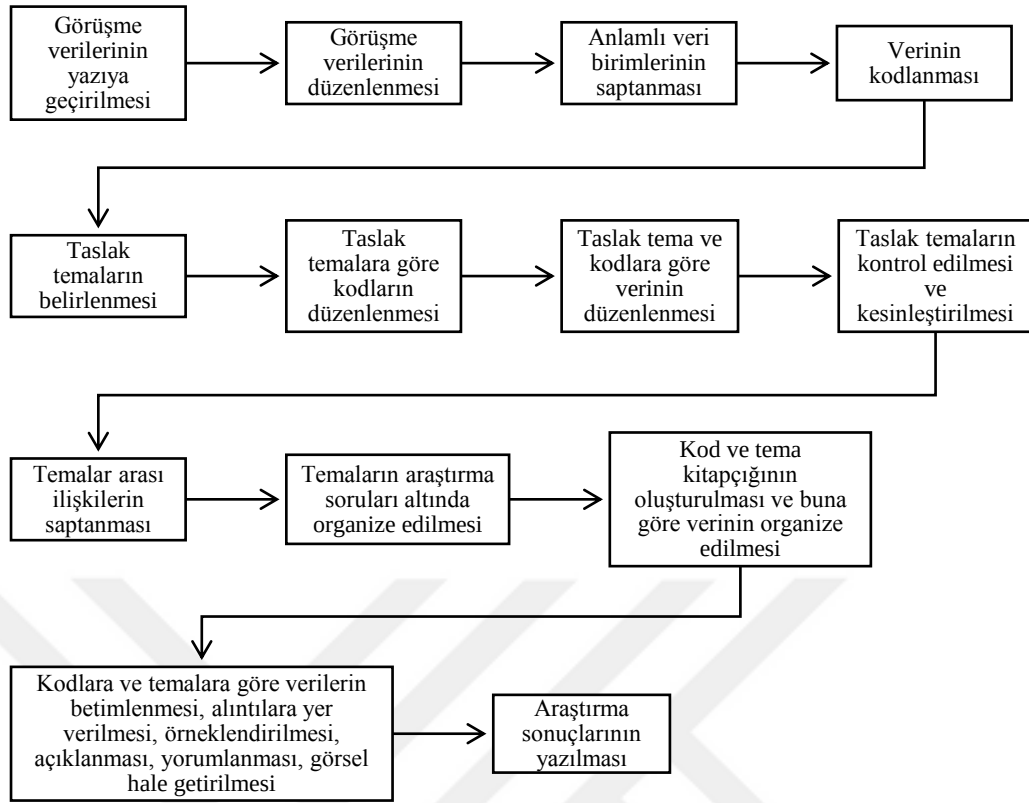
İnsanların duyguları, düşünceleri ve niyetleri doğrudan gözlemlenemediği için bunları açığa çıkarmada görüşmelerden yararlanılır (Patton, 2002/2014). Görülmeyenler hakkında bilgi edinmek ve görülenler hakkında ise alternatif açıklamalar yapmak

görüşmeye özgü bir özelliktir (Glesne, 2011/2012). Görüşme bir bireyin iç dünyasına girmek ve bakış açısını anlamaktır (Patton, 2002/2014). En az iki kişi arasında sürdürülen görüşmeler, belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi edinilmesini sağlar (Büyüköztürk vd., 2012). Bu doğrultuda sosyal çevrenin perspektifinden çocukların mobil İnternet kullanımı inceleyebilmek ve derinlemesine bilgi edinebilmek için görüşmeler yapılmıştır. Çocukların gündelik yaşamlarında ebeveynler, öğretmenler, okul yöneticileri ve akranlar ile farklı paylaşımları olması sebebiyle yapılacak görüşmeler için üç ayrı taslak görüşme formu hazırlanmıştır. Bu görüşme formları 2 doktora öğrencisi tarafından kontrol edildikten sonra 2 alan uzmanının görüşleri doğrultusunda düzenlenmiş ve her form için 1 katılımcıyla da pilot çalışma yapılarak son hali verilmiştir. Çalışmada kullanılan görüşme formları EK-5’te sunulmuştur.

Görüşmeler için katılımcılara, öncelikli olarak çalışma hakkında bilgi verilip sonrasında çalışmaya katkı sunma konusunda gönüllüğü sorulmuştur. Çalışmaya katkı sunmak isteyen katılımcılarla uygun zaman ve mekânda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme soruları her katılımcıya aynı sırayla sorulmuştur ve katılımcıların sorularda anlamadıkları noktalar, yönlendirici olmayacak şekilde kendilerine açıklanmıştır. Katılımcılar soruları yanıtlarken konu dışına çıkması durumunda ise, ilgili soru tekrar sorularak katılımcının görüşü alınmaya çalışılmıştır. Görüşmelerde veri kaybını önlemek ve zamandan tasarruf etmek amacıyla katılımcının izni doğrultusunda ses kaydı yapılmıştır.

3.3.5. Veri analizi

İçerik analizi verileri kodlama ve belli temalar altında bir araya getirme işlemleriyle araştırılan olgunun anlaşılabilirliğini artırmaktadır (Elo ve Kyngäs, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu bağlamda görüşmelerinden elde edilen veriler içerik analiziyle çözümlenip uygun çizelge ve tablolar oluşturularak yorumlanacaktır. Şekil 3.9’da verilerin analizinde izlenecek adımlar gösterilmektedir.

Şekil 3.9. Collins'in (1999) veri analiz basamakları (Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2008)

3.3.6. Geçerlilik-güvenirlik

Bireysel görüşmeler ile yürütülen nitel araştırmada geçerlik ve güvenirliği sağlamak için Lincoln ve Guba (1985)'nin iç geçerlilik yerine inandırıcılık, dış geçerlilik yerine aktarılabilirlik, iç güvenirlik yerine tutarlık ve dış güvenirlik yerine teyit edilebilirlik stratejileri kullanılmıştır (Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu doğrultuda şu işlemler gerçekleştirilmiştir:

- İnandırıcılığı sağlamak için görüşme formları geliştirilirken doktora öğrencilerine kontrol ettirilmiş, uzmanların görüşlerinden faydalanılmış ve birer katılımcıyla pilot çalışma yapılmıştır. Veri toplama sürecinde farklı meslek dallarında çalışan ebeveynler, farklı branşlardan öğretmenler, farklı eğitim kademelerinde görev yapan okul yöneticileri, farklı yaş gruplarından akranlar seçilmesine dikkat edilerek farklı algıların ve yaşantıların ortaya çıkarılmasına gayret gösterilmiştir.
- Aktarılabilirliği sağlamak için araştırmanın tüm aşamaları ayrıntılı bir şekilde açıklanmış ve çalışma süreci boyunca elde edilen tüm veriler çalışmanın

sonunda ek olarak sunulmuştur. Ham veriler de ayrıntılı betimleme yapılarak ve doğrudan alıntılarla desteklenerek raporlaştırılmıştır. Bunun yanı sıra hem genele hem de özele ait bilgilerin aktarılabilirliği sağlamada önemli olduğu için (Yıldırım ve Şimşek, 2008) örneklem seçiminde 12 TRA bölgesinin tamamı örnekleme dâhil edilmiştir.

- Tutarlılığı sağlamak için veriler toplanırken katılımcılara sorular aynı sırada sorularak ve yönlendirici konuşmalardan kaçınılarak veriler ön yargılardan arındırılmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra araştırma bulgularının ham verilerle desteklenerek açık bir şekilde sunulmasına ve araştırma sonuçlarının da araştırma sorusu ile ilgili kuramlarla uygunluğunun göz önünde bulundurulmasına dikkat edilmiştir.
- Teyit edilebilirliği sağlamak için ham veriler, analiz aşamasında yapılan kodlamalar, bulgular, yorumlar ve öneriler kayıt altına alınarak tekrar tekrar denetlenmiştir.
- Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için Lincoln ve Guba (1985)'nin belirttiği tutarlık ve teyit edilebilirlik stratejilerinin yanı sıra bulguların güvenilirliğini artırmak için toplanan veriler, iki araştırmacı tarafından kodlanmış ve kodlamalar arası tutarlılık Miles ve Huberman (1994)'ın güvenilirlik formülü ($\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş birliği}}{\text{Görüş birliği} + \text{Görüş ayrılığı}}$) ile kontrol edilmiştir. Bu formül ile güvenilirlik skorunun % 70 veya daha yüksek çıkması araştırma bulgularının güvenilir olduğu anlamına gelmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Çalışmada iki araştırmacının yaptığı kodlamaların güvenilirlik skoru %88 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik skorunun hesaplanması için yapılan çalışma EK-6'da sunulmuştur.

3.4. Araştırmacının Rolü

Bu çalışma Atatürk Üniversitesi bünyesinde 2014/232 numaralı bilimsel araştırma projesi tarafından desteklenmiştir. Çalışma kapsamındaki nicel araştırmalar araştırmacıyla beraber projede yer alan doktora tezi sürecindeki diğer bir araştırmacı ile birlikte yürütülmüştür. Çalışma süresince araştırmacı/araştırmacıların üstlendiği roller şunlardır:

- Nicel araştırmada kullanılan anketin Türkçeye uyarlanması süreci dil uzmanları ve alan uzmanları ile birlikte araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir.
- Anketin bilişsel görüşmeleri ve pilot uygulaması, araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir.
- 12 TRA bölgesindeki anket çalışmaları, araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir.
- Anket ile toplanan verilerin SPSS programına aktarılması ve istatistiksel analizlerinin yapılması, araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir.
- Nitel araştırmada kullanılan görüşme formları, alan yazın ve uzman görüşleri doğrultusunda araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.
- Katılımcılar ile görüşmeler, görüşmelerden elde edilen verilerin transkripti ve analizi araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

3.5. Çalışmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmek bilimsel araştırmaların en önemli ölçütlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Yıldırım ve şimşek, 2008). Bu nedenle, çalışmada kullanılan veri toplama araçlarına yönelik geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Bunun yanında çalışma süreci boyunca araştırmanın geçerlik ve güvenirliğini sağlamaya yönelik şu önlemler alınmıştır:

3.5.1. Geçerlik nlemleri

- Çalışma evrenin tanımlanması (McMillan ve Schumacher, 2010)
- Kullanılan araştırma yönteminin alan yazınla ilişkilendirilmesi (Fraenkel ve Wallen, 2009)
- Örneklem seçimi ve özelliklerinin detaylı bir şekilde açıklanması (Büyüköztürk vd., 2012)
- Veri toplama araçları ve süreçlerinin açıklanması (Miles ve Huberman, 1994)
- Katılımcı gnlllğnn alınması (McMillan ve Schumacher, 2010)
- Çalışmanın uygulama sürecinin detaylı bir şekilde açıklanması (Patton, 2014)

- Araştırmacı/Araştırmacıların rolünün açıklanması (Johnson ve Christensen, 2004)
- Veri kaynaklarına (ebeveynler, öğretmenler, idareciler, akranlar) yönelik çeşitleme yapılması (Çepni, 2007)
- Veri analiz sürecinin açıklanması (Yıldırım ve Şimşek, 2008)
- Ses kayıt cihazı kullanılarak veri kaybının önlenmesi (Büyüköztürk vd., 2012)
- Araştırmanın varsayımının ve sınırlılıklarının belirlenmesi (Yıldırım ve Şimşek, 2008)

3.5.2. Güvenirlik önlemleri

- Araştırmanın kuramsal çerçevesinin olması (Çepni, 2007)
- Asıl uygulamadan önce pilot uygulamanın yapılması (Creswell, 2007)
- Değerlendiriciler/kodlayıcılar arası güvenirlik çalışmalarının yapılması (Miles ve Huberman, 1994)
- Çalışmanın her aşamasında uzman görüşünün alınması (Creswell, 2007)
- Akran değerlendirmesinin yapılması (Creswell, 2007)
- Veri toplama sürecinde öğrencinin gözlemlenmesi (Ekiz, 2009)

3.5. Bölüm Özeti

Bu çalışmada Türkiye’de 9-16 yaş grubu çocukların mobil İnternet deneyimleri ve bu konuda sosyal çevrelerinin bakış açısının ortaya çıkarılması amacıyla karma araştırma yöntemlerinden eş zamanlı desen kullanılmıştır. Çalışma kapsamında nicel araştırmanın örneklemini TÜİK tarafından belirlenen 12 TRA bölgesinden 9-16 yaş aralığındaki 784 çocuk oluşturmuştur. Nitel araştırmanın örneklemini ise 12 TRA bölgesinin her birinden ikişer ebeveyn, öğretmen ve çocuk ile birer okul yöneticisi seçilmek suretiyle 84 kişi oluşturmuştur. Nicel araştırmada veri toplamak amacıyla NCGM projesi kapsamında EUKO çalışma grubu tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Anketi çalışmada kullanabilmek için Türkçeye uyarlandıktan sonra 9-16 yaş aralığındaki 8 çocukla bilişsel görüşmeler ve 80 çocukla da pilot çalışma yapılmıştır. Nitel araştırmada ise araştırmacı tarafından ebeveynler, öğretmenler-okul

yöneticileri ve akranlar için geliştirilen üç farklı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu görüşme formları 2 doktora öğrencisi tarafından kontrol edildikten sonra 2 alan uzmanının görüşleri doğrultusunda düzenlenmiş ve her form için 1 katılımcıyla da pilot çalışma yapıldıktan sonra araştırmada kullanılmıştır. Nicel verilerin analizinde betimsel istatistik; nitel verilerin analizinde ise içerik analizi teknikleri kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Bu bölümde elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular araştırma soruları çerçevesinde alt başlıklar halinde sunulmuştur.

4.1. Çocukların Mobil İnternet Erişimi ve Kullanımı

Bu kısımda çalışmanın birinci araştırma sorusuna yönelik verilerin betimsel istatistik ve içerik analizi yöntemleri kullanılarak analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgular alt araştırma soruları çerçevesinde sunulmuştur.

4.1.1. Çocukların mobil internet erişimi ve internet kullanım düzeyleri

Çalışmada çocukların mobil İnternet erişim ve kullanım düzeylerini farklı açılardan ele almak için kullanım yeri, kullanım sıklığı ve kullanılan cihaz bağlamında incelenmiştir.

Çocukların İnternet erişimi sağladıkları mekanlar ve bu mekanlardaki İnternet kullanım sıklıklarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.1.

Çocukların İnternet Erişimi Sağladıkları Mekânlar ve Mekânlardaki Kullanım Sıklıkları

	Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Hiç veya Daha Az Sıklıkla
Evde kendi odasında	33,5	26,4	14,5	24,9
Evde ama kendi odası dışında	28,4	26,5	12,4	31,4
Diğer mekânlar (akrabaların evleri, kütüphane vb.)	12,7	11,8	21,1	52,4
Dışarıdayken, okula veya başka bir yere giderken	12,4	13,3	10,6	62,6
Okulda ve dershanede	10	12,2	12,5	64,1
İnternet kafede	5,5	3,1	10,1	78,1

Tablo 4.1 incelendiğinde, çocukların İnternet’e erişimlerini daha çok kendi evlerinden sağladıkları ortaya çıkmıştır. Günlük olarak çocukların yarısından fazlası evlerinde kendi odalarında (%59,4) veya kendi odaları dışındaki diğer odalarda (%54,9) İnternet’e erişim sağladığı görülmüştür. Öte yandan çocukların İnternet’e erişimlerini en az İnternet kafelerden sağladıkları görülürken bunu okul ve dershanelerin takip ettiği ortaya çıkmıştır. Çocukların %78,1’i İnternet kafelerden İnternet’e çok seyrek eriştiklerini ya da hiç erişmediklerini belirtmişlerdir.

Çocukların çevrimiçi olmak amacıyla İnternet’e erişim sağladıkları araçlara sahip olmalarına ve ilgili araçları kullanım sıklıklarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.2’de sunulmuştur.

Tablo 4.2.

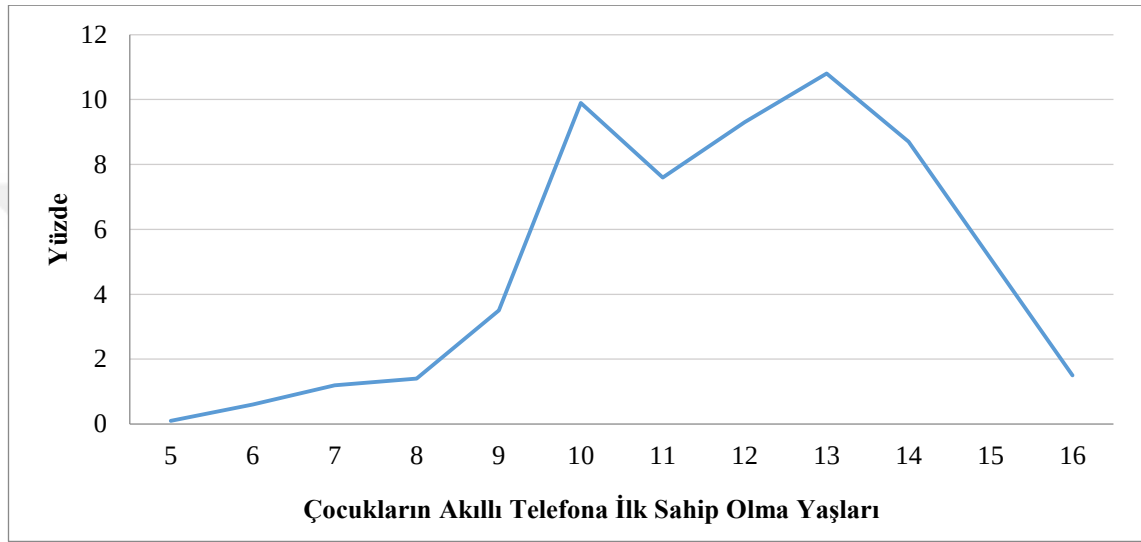
Çocukların Çevrimiçi Olmak Amacıyla Araçlara Sahip Olma Oranları ve Kullanım Sıklığı

	Sahip Olma		Kullanım Sıklığı			
	<i>f</i>	%	Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Hiç veya Daha Az Sıklıkla
Bir akıllı telefon	495	64	42,5	17,9	8	31,6
Bir tablet	441	57,1	21,2	15,4	14,2	48,4
Bir masaüstü bilgisayar	371	47,9	16,6	14,5	17,6	50,8
Bir dizüstü bilgisayar	358	46	14,7	16	14,9	53,3
Akıllı telefon dışında bir cep telefonu	221	28,5	14,2	10,1	9,5	64,9
Diğer taşınabilir aygıtlar (Oyun konsolu, elektronik kitap okuyucu vb.)	168	28,1	6,5	5,8	9,5	75,2

Tablo 4.2 incelendiğinde, çocukların çevrimiçi olmak amacıyla sahip oldukları veya özel kullanımına verilen araçların durumuna bakıldığında ilk sırada akıllı telefonlar (%64) yer alırken bunu tablet bilgisayarların (%57,1) takip ettiği ortaya çıkmıştır. Öte yandan çocuklar çevrimiçi olmak amacıyla en az oyun konsolu, elektronik kitap okuyucu gibi diğer taşınabilir aygıtları (%28,1) kullandıklarını

belirtmişlerdir. İnternet’e erişim sağladıkları araçlara sahip olma durumuyla bağlantılı olarak çocukların günlük olarak en fazla akıllı telefonları (%60,4) ve tabletleri (%36,6) en az ise diğer taşınabilir aygıtları (%12,3) ile çevrimiçi oldukları görülmüştür.

Çocukların çevrimiçi olmak amacıyla en fazla sahip oldukları ve kullandıkları araç olan akıllı telefonlara ilk sahip olma yaşlarına ilişkin analiz sonuçları Grafik 4.1’de sunulmuştur.

Grafik 4.1. Çocukların akıllı telefona ilk sahip olma yaşları

Grafik 4.1 incelendiğinde, çocukların akıllı telefona ilk sahip olmalarının en fazla 13 yaşında gerçekleştiği ve ilk sahip olmaya yönelik dağılımın büyük bir kısmının 10-14 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Bunun yanında çocukların akıllı telefona ilk sahip olma yaş ortalamasının 11,93 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların akıllı telefon veya cep telefonlarından ne şekilde İnternet’e erişim sağladıklarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.3’te sunulmuştur.

Tablo 4.3.

Çocukların Akıllı Telefon veya Cep Telefonlarından İnternet’e Erişim Şekilleri

	<i>f</i>	%
Ücretsiz kablosuz (Wi-Fi) İnternet bağlantısı kullanıyorum	486	62
Mobil bağlantı kullanıyorum (İnternet paketi)	370	47,2
Telefonum İnternet’e bağlanmıyor	35	4,5

Tablo 4.3 incelendiğinde, çocukların büyük bir kısmının akıllı telefon veya cep telefonlarından İnternet'e erişim sağladıkları ortaya çıkmıştır. Çocukların İnternet'e erişim sağlamak için en fazla ev, okul ve kafe gibi yerlerden ücretsiz kablosuz (Wi-Fi) İnternet bağlantısı (%62) kullandıkları görülmüştür.

Çocukların okuldaki akıllı telefon ve kablosuz (Wi-Fi) İnternet bağlantısı kullanımına ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.4'te sunulmuştur.

Tablo 4.4.

Çocukların Okullardaki Akıllı Telefon ve Kablosuz İnternet Bağlantısı Kullanımı

Akıllı Telefon Kullanımı Durumu	<i>f</i>	<i>%</i>
İzin verilmiyor	428	54,6
Bazı kısıtlamalarla (sadece gözetim altında, sadece ders aralarında) izin veriliyor	261	33,3
Özel bir kısıtlama olmadan izin veriliyor	62	7,9
Kablosuz İnternet Bağlantısı Kullanımı Durumu	<i>f</i>	<i>%</i>
Öğrencilerin kullanmasına izin verilmiyor	418	53,3
Okulumda kablosuz (Wi-Fi) bağlantı yok	108	13,8
Öğrenciler sınırlı olarak kullanabiliyor (Her web sitesine/çevrimiçi etkinliğe izin verilmiyor)	97	12,4
Öğrencilerin kullanmasına izin verilmiyor ama biz şifreyi kırdık	81	10,3
Öğrenciler herhangi bir sınırlama olmadan kullanabiliyor	28	3,6

Tablo 4.4 incelendiğinde, çocukların yarısından fazlası okullarda öğrencilerin akıllı telefon (%54,6) kullanımına izin verilmediğini, üçte biri ise gözetim altında veya ders aralarında kullanım gibi bazı kurallar çerçevesinde izin verildiğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde okulların yarısından fazlasında ücretsiz kablosuz İnternet bağlantısı (%53,3) kullanımına izin verilmezken çocukların dörtte biri şifreyi kırarak, özel kısıtlamalarla veya kısıtlama olmadan kullanabildikleri belirtmişlerdir.

4.1.2. Sosyal çevreye göre çocukların mobil internet erişim ve kullanım durumları

Sosyal çevrenin gözünden çocukların mobil İnternet erişim ve kullanım durumları: İnternet kullanım yeri, kullanım sıklığı ve kullanılan cihazlar başlıkları altında incelenmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi yapılarak bu

başlıklar çerçevesinde kategorize edilmiştir. İlgili analiz sonuçları Tablo 4.5’te sunulmuştur.

Tablo 4.5.

Sosyal Çevreye Göre Çocukların İnternet Erişimi ve Kullanımı

	Ebeveynler	Öğretmenler	Okul Yöneticileri	Akranlar	Toplam	%
İnternet Erişimi Sağladıkları Mekânlar						
Evde	25	3	-	23	51	60,7
Okulda (sınıf/bilgisayar laboratuvarı)	-	12	9	1	22	26,2
Okulda (mobil cihazlarla)	-	3	5	7	15	17,9
Dışarıda	-	1	-	9	10	11,9
İnternet kafede	-	-	2	6	8	9,5
İnternet Kullanım Sıklığı						
Günde birçok kez	15	14	5	11	45	53,6
Günlük veya hemen hemen her gün	4	1	-	8	13	15,5
En azından haftada bir	5	-	-	5	10	11,9
İnternet Erişiminde Kullanılan Cihazlar						
Akıllı telefon	18	17	9	22	66	78,6
Bilgisayar (Masaüstü, Dizüstü)	11	3	-	8	22	26,2
Tablet	2	2	3	14	21	25

Tablo 4.5 incelendiğinde, sosyal çevreye göre çocukların İnternet erişimlerini daha çok evden veya okuldaki sınıf/bilgisayar laboratuvarından sağladıkları ortaya çıkmıştır. Bu konuyla ilgili bir ebeveyn ve okul yöneticisinin görüşlerinden alıntılar aşağıda sunulmuştur:

“Evde İnternet sınırsız olduğu için çocuklarım sürekli İnternet kullanıyorlar. Küçük kızım dahi devamlı cep telefonuyla oyun oynuyor” (K-11/Tekirdağ/Ebeveyn).

“Öğrenciler teneffüslerde bilgisayar laboratuvarında İnternet kullanıyorlar. Ayrıca telefon kullanımı serbest olduğu için kendi mobil İnternet paketleriyle İnternet kullanabiliyorlar” (K-28/Eskişehir/Okul Yöneticisi).

Sosyal çevrenin büyük bir kısmı çocukların günde birçok kez çevrimiçi olduklarını ve çevrimiçi olmak için de akıllı telefonlarını kullandıklarını dile getirmişlerdir. Bu konuyla ilgili bir akranın ve öğretmenin görüşlerinden alıntılar aşağıda sunulmuştur:

“Arkadaşlarım genellikle akıllı telefonlarından İnternet’e bağlanıyorlar ve günde 4-5 saatini İnternet’te geçiriyorlar” (K-64/Kayseri/Akran).

“Okulda hem derslerde hem ders aralarında akıllı telefonları ile sıklıkla İnternet kullandıklarını görüyorum” (K-55/Gaziantep/Öğretmen).

4.1.3. Çocukların mobil cihaz ve internet kullanım beceri düzeyleri

Mobil cihaz ve İnternet teknolojileri kendine özgü beceriler gerektirdiği için yapılan çalışmada çocukların bu becerileri farklı başlıklar altında ele alınmıştır. Çocukların İnternet kullanım becerileri eleştirel bir anlayış ile İnternet kullanımı, güvenli İnternet kullanımı ve iletişimsel becerileri kapsamında incelenmiştir. Öte yandan çocukların mobil cihaz kullanım becerileri ise uygulama indirmek, coğrafi konumu ayarlamak, kablosuz ağa bağlanmak vb. gibi cihaza özgü beceriler kapsamında incelenmiştir. Çocukların mobil cihaz kullanım becerilerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.6’da sunulmuştur.

Tablo 4.6.

Çocukların Mobil Cihaz Kullanım Becerileri

	<i>f</i>	<i>%</i>
Uygulama indirmek	699	90,7
Akıllı telefon veya tableten bir kablosuz ağa bağlanmak	669	86,8
Bir akıllı telefonu PIN ve ekran kilidiyle korumak	628	81,8
Akıllı telefonunuzla fotoğraf çekip onu sosyal medyaya yüklemek	590	77,4
Akıllı telefonu nasıl kullanacağınıza dair bilgi bulmak	559	73,5
Coğrafi konumunuzu gösteren fonksiyonu kapamak	547	71,2
En çok kullandığınız sosyal ağda konumunuzu güncellemek	479	62,8
En güvenilir olanı bulmak için aynı işe yarayan farklı uygulamaları karşılaştırmak	472	62
Aynı doküman, rehber ve uygulamaları kullandığınız tüm aygıtlarda bulundurmak (akıllı telefon, tablet, PC)	441	57,6
Ücretli uygulama, oyun ve servisleri reklam eden açılır pencereleri bloke etmek	303	39,8
Farklı uygulamalardan uyarıları bloke etmek	295	38,9

Tablo 4.6 incelendiğinde, çocukların mobil cihazların birçok özelliğini kullanmayı bildikleri ortaya çıkmıştır. Çocukların en fazla uygulama indirmeyi (90,7%), mobil cihazından kablosuz ağa bağlanmayı (%86,8) ve akıllı telefonunu PIN ve ekran kilidiyle korumayı (%81,8) bildikleri görülmüştür. Öte yandan çocukların en az farklı uygulamalardan uyarıları (%38,9) ve ücretli uygulama, oyun ve servisleri reklam eden açılır pencereleri (%39,8) bloke etmeyi bildikleri ortaya çıkmıştır.

Çocukların İnternet kullanım becerilerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.7’de sunulmuştur.

Tablo 4.7.

Çocukların İnternet Kullanım Becerileri

	<i>f</i>	<i>%</i>
Sosyal medyaya resim, video veya müzik yüklemek	578	74,7
İnterneti güvenli şekilde kullanmakla ilgili bilgi bulmak	553	71,4
Haber almak istemediğiniz birinden mesajları engellemek	522	67,8
Bir sosyal ağ profilinde kişisel ayarları değiştirmek	510	66
Bilginin doğruluğuna karar vermek için farklı web sitelerini karşılaştırmak	493	63,4
İstenmeyen reklam, spam, e-mail (e-posta) engellemek	471	60,9
Ziyaret ettiğiniz sitelerin kaydını silmek	460	59,6
Uygunsuz içeriklerin site yöneticilerine nasıl şikayet edileceğini bilmek	457	59
Bir web sitesini sık kullanılanlara eklemek	432	56,3
Bir forum, web sitesi veya blog üzerinde yorum yapmak	413	53,6
Pop-up sayfaları bloke etmek	265	34,4
Arama yaparken istenmeyen içeriklerle karşılaşmamak için filtre uygulama	262	33,8
Blog oluşturmak	170	22,2

Tablo 4.7 incelendiğinde, çocukların sosyal medyaya resim, video veya müzik yükleme (%74,7), İnterneti güvenli şekilde kullanmayla ilgili bilgi bulma (%71,4), haber almak istemediği birinden mesajları engelleme (%67,8) üst sıralarda yer alan İnternet kullanım becerileri iken pop-up sayfaları bloke etme (%34,4), filtre kullanma (%33,8) ve blog oluşturma (%22,2) en az bildikleri İnternet kullanım becerileri olduğu görülmüştür. En az bildikleri beceriler göz ardı edildiğinde yaklaşık her beş çocuktan üçünün tablodaki İnternet kullanım becerilerine sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Çocukların İnternet kullanımına yönelik özgüvenlerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.8’de sunulmuştur.

Tablo 4.8.

Çocukların İnternet Kullanımına Yönelik Özgüvenleri

	Çok Doğru veya Biraz Doğru	Doğru Değil
Akıllı telefon kullanmayı ebeveynlerimden daha iyi bilirim	81,9	18,1
Akıllı telefonu kullanmak hakkında çok şey bilirim	85,1	15
İnternet hakkında ebeveynlerimden daha çok şey bilirim	84,9	15,1
İnternet kullanmak hakkında çok şey bilirim	90,5	9,5
Ortalama	85,6	14,4

Tablo 4.8 incelendiğinde, çocukların İnternet kullanımına yönelik özgüvenlerinin yüksek olduğu görülmüştür. Çocukların büyük bir kısmı (%85,6) İnternet ve akıllı telefon kullanımı hususunda çok şey bildiklerini ve bu konuda ebeveynlerinden daha bilgili olduklarını belirtmişlerdir.

4.1.4. Sosyal çevreye göre çocukların mobil cihaz ve internet kullanım beceri durumları

Sosyal çevrenin gözünden çocukların mobil cihaz ve İnternet kullanım becerilerine yönelik analiz sonuçları Tablo 4.9’da sunulmuştur.

Tablo 4.9.

Sosyal Çevreye Göre Çocukların Mobil Cihaz ve İnternet Kullanım Becerileri

	Ebeveynler	Öğretmenler	Okul Yöneticileri	Akranlar	Toplam	%
Kablosuz ağa bağlanma	18	11	7	23	59	70,2
Uygulama indirme	12	8	3	24	47	56
Fotoğraf çekip sosyal ağlarda paylaşma	2	7	7	23	39	46,4
Forum, blog ve web sitelerine yorum yazma	3	3	4	22	32	38,1
Ekran kilidi koyma	1	1	1	23	26	31
Haber almak istemediği kişileri engelleme/silme	3	-	-	19	22	26,2
Sosyal ağlarda kişisel ayarları değişme	-	1	-	20	21	25
Ziyaretçi geçmişini silme	-	-	-	19	19	22,6
Coğrafi konumu kaydetme	-	1	-	14	15	17,9
Bilginin doğruluğunu kıyaslama	-	-	-	14	14	16,7
Uygulama reklamlarını bloke etme	-	-	-	9	9	10,7
İstenmeyen içerikleri filtreleme	-	-	-	8	8	9,5
Farklı uygulamaları güvenlik yönünden kıyaslama	-	-	-	4	4	4,8

Tablo 4.9 incelendiğinde, sosyal çevre çocukların en fazla kablosuz ağa bağlanma, uygulama indirme ve fotoğraf çekip sosyal ağlarda paylaşma becerilerini dile getirmişlerdir. Bu konuyla ilgili sosyal çevrenin görüşlerinden alıntılar aşağıda sunulmuştur:

“Akıllı telefonundan İnternete Wi-Fi bağlantısı ile bağlanabiliyor” (K-11/Tekirdağ/Ebeveyn).

“Çocuklar Facebook ve Twitter üzerinden birbirleriyle fotoğraf paylaşıyorlar” (K-38/Ankara/Okul Yöneticisi).

“Çocuklar Apple veya Google mağazalarından oyunlar ve programlar indiriyorlar” (K-25/Trabzon/Öğretmen).

Sosyal çevrenin gözünden çocukların mobil cihaz ve İnternet kullanım becerilerine yönelik eksiklikleri Tablo 4.10’da sunulmuştur.

Tablo 4.10.

Sosyal Çevreye Göre Çocukların Mobil Cihaz ve İnternet Kullanımına İlişkin Eksiklikleri

	Ebeveynler	Öğretmenler	Okul Yöneticileri	Akranlar	Toplam	%
İstenmeyen içerikleri filtreleyememe	2	3	3	13	21	25
Farklı uygulamaları güvenlik yönünden kıyaslayamama	-	1	-	19	20	23,8
Uygulama reklamlarını bloke edememe	2	2	2	12	18	21,4
Bilginin doğruluğunu kıyaslayamama	-	2	1	10	13	15,5
Ziyaret geçmişini silememe	1	-	-	5	6	7,1
Haber almak istemediği kişileri engelleyememe	-	-	-	4	4	4,8

Tablo 4.10 incelendiğinde, sosyal çevre çocukların en fazla istenmeyen içerikleri filtreleme, uygulamalardaki reklamları bloke etme, bilginin doğruluğunu ve farklı uygulamaları güvenlik yönünden kıyaslama noktasında eksiklikleri olduğunu dile getirmişlerdir. Bu konuyla ilgili sosyal çevrenin görüşlerinden alıntılar aşağıda sunulmuştur:

“Uygunsuz içerikler veya reklamlarla karşılaştıklarında ne yapacaklarını bilemeyip bizlerden yardım istiyorlar” (K-20/İstanbul/Öğretmen).

“Arkadaşlarım Google’ın mağazasından uygulamalar indirirken genellikle izinlerine bakmazlar ve uygulamaları güvenlik yönünden kıyaslamazlar” (K-75/Samsun/Akran)

“İnternet’teki bilginin nereden geldiği ve doğruluğu ile ilgili hiçbir endişeleri yok. Ödev verdiğinizde veya bir şey aradıklarında arama motorunda karşlarına çıkan ilk siteyi doğru kabul ediyorlar” (K-38/Ankara/Okul Yöneticisi)

Çocukların mobil İnternet erişimlerine ve İnternet kullanım düzeylerine ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında; çocuklar en fazla evlerinden, en az ise İnternet kafelerden İnternet’e erişim sağladıklarını belirtmişlerdir. Sosyal çevre ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler bu bulguları destekler niteliktedir. Bunun yanında sosyal çevre ile yapılan görüşmelerde katılımcıların yaklaşık yarısı çocukların okullardaki İnternet erişimlerini mobil cihazlarla gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında çocuklar İnternet’e daha çok akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazlarla erişim sağladıklarını ve bu cihazlarla günde birçok kez İnternet kullandıklarını belirtmişlerdir. Sosyal çevre ile yapılan görüşmelerde de benzer bulgular elde edilmiştir. Ancak sosyal çevrenin gözünde çocukların İnternet’e erişim sağladıkları cihazlarda tabletlerin akıllı telefon ve bilgisayarların gerisinde kaldığı ortaya çıkmıştır.

Çocukların mobil cihaz ve İnternet kullanımına ilişkin çocuklar ve sosyal çevre ile yapılan çalışmalara bakıldığında; çocukların başta kablosuz ağa bağlanma, uygulama indirme, akıllı telefonuna PIN ve ekran kilidi koyma, akıllı telefonuyla fotoğraf çekip sosyal ağlarda paylaşma gibi becerilere sahip oldukları görülmüştür. Çocuklar ve sosyal çevreye göre çocukların en az sahip oldukları becerilerin istenmeyen içerikleri filtreleme, uygulamalardaki reklamları ve uyarıları engelleme, pop-up sayfaları engelleme gibi güvenli İnternet kullanımına yönelik beceriler olduğu ortaya çıkmıştır. Hatta sosyal çevre çocukların güvenli İnternet kullanımına yönelik bu becerilerle ilgili eksiklikler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında çocukların yarısından fazlası indirecekleri uygulamaları güvenlik yönünden karşılaştıklarını ve İnternet’te edindikleri bilgilerin doğruluğuna karar vermek için farklı web sitelerini karşılaştırdıklarını

belirtirken, sosyal çevre özellikle akranlar çocukların bu karşılaştırmaları göz ardı ettiklerini ve yapmadıklarını dile getirmişlerdir.

4.2. Çocukların Mobil Cihaz ve İnternet ile Etkinlikler Gerçekleştirme ve Sosyal Ağları Kullanım Düzeyleri

Bu kısımda çalışmanın ikinci araştırma sorusuna yönelik verilerin betimsel istatistik ve içerik analizi yöntemleri kullanılarak analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgular alt araştırma soruları çerçevesinde sunulmuştur.

4.2.1. Çocukların mobil cihaz ve internet ile etkinlikler gerçekleştirme düzeyleri

Çalışmada çocukların öğrenme, iletişim, eğlence ve yaratıcılık amacıyla gerçekleştirdikleri İnternet etkinlikleri ile mobil cihazlara özgü gerçekleştirdikleri etkinlikler ayrı ayrı ele alınmıştır.

Çocukların herhangi bir cihazla çevrimiçi olarak gerçekleştirdikleri etkinliklere ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.11’de sunulmuştur.

Tablo 4.11.

Çocukların İnternet’te Gerçekleştirdikleri Etkinlikler

	Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Hiç veya Daha Az Sıklıkla
Sosyal ağları kullandım	41,1	19,3	12	27,3
Çevrimiçi film izledim veya müzik dinledim	31,2	21,5	16,1	29,8
Anlık mesajlaşma kullandım	28,7	15,1	10	43,7
İnternet’te video klip izledim	23	20,5	22,8	32,9
Paylaşmak için İnternet’e fotoğraf/video yükledim	21,4	14,7	18	44,4
Okul işleri için İnternet’i kullandım	20	19,9	29,8	29,5
İnternet’te diğer insanlarla oyun oynadım	20	12,5	13,2	53,4
Bir web sitesine yorum ekledim veya gönderdim	16,9	14,5	10,3	55,5
İnternet’te haber izledim/okudum	15	10,5	15,3	58,5
E-mail (e-posta) gönderdim/aldım	12,2	10,4	11,8	61,1
İnternet’te bir sohbet odasını ziyaret ettim	11,9	7,4	9,7	67,5
Videolu iletişim için kamera kullandım	11,5	7,8	12,6	66,8
Bir karakter, evcil hayvan veya avatar oluşturdum	7	4,9	7,4	77
Dosya paylaşım siteleri kullandım (Limewire, Kazaa)	3,1	3,1	4,2	80,6

Not. Çocukların herhangi bir cihazla çevrimiçi olmaları baz alınmıştır

Tablo 4.11 incelendiğinde, çocuklar arasında günlük bazda en popüler etkinlikler: sosyal ağları kullanma (%60,4), çevrimiçi film izleme veya müzik dinleme (%52,7), İnternet’te video klip izleme (%43,8) ve anlık mesajlaşma kullanma (%43,5) olduğu ortaya çıkmıştır. Haftalık bazda bakıldığında ise yine sosyal ağları kullanma (%72,7) çocukların gerçekleştirdikleri etkinliklerde ilk sırada yer alırken bunu okul işleri için İnternet’i kullanmanın (%70,5) takip ettiği görülmüştür. Çocukların en az yaptıkları etkinlikler ise dosya paylaşım sitelerini kullanma (%19,4) ile bir karakter, evcil hayvan veya avatar oluşturma (%23) olduğu görülmüştür.

Çocukların mobil cihazlara özgü gerçekleştirdikleri etkinliklere ilişkin analiz sonuçları da Tablo 4.12’de sunulmuştur.

Tablo 4.12.

Çocukların Mobil Cihazlar Özgü Gerçekleştirdikleri Etkinlikler

	Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Hiç veya Daha Az Sıklıkla
Ücretsiz uygulama indirdim	23,3	14,9	23,3	36,5
Coğrafi konumumu kaydettim (facebook, foursquare kullanarak)	13,6	7,7	11	63,3
Bir e-kitap okudum	9,5	6,8	10,7	67,6
Haritalara ve tarifelere baktım	7,9	5,2	11,3	72,1
Çevrimiçi bir şeyler satın aldım	4,3	1,6	3,3	87,6
Kare kodları veya barkod okuttum	2,8	2,6	4,7	82,7
Uygulama indirmek için ödeme yaptım	1,2	1,5	1,5	94,3

Tablo 4.12 incelendiğinde, günlük olarak çocuklar en fazla ücretsiz uygulama indirme (%38,2) ve facebook ve foursquare gibi uygulamaları kullanarak coğrafi konum kaydetme (%21,3) etkinliklerini gerçekleştirdikleri ortaya çıkmıştır. Bunlar dışındaki mobil cihazlara özgü etkinlikleri çocukların büyük bir kısmının yapmadıkları görülmüştür. Çocuklar uygulama indirmek için ödeme yapma (%2,7), kare kod veya barkod okutma (%5,4) ve çevrimiçi bir şeyler satın almayı (%5,9) en az gerçekleştirdikleri etkinlikler olarak belirtmişlerdir.

4.2.2. Sosyal çevreye göre çocukların mobil internet ile gerçekleştirdikleri etkinlikler

Çocuklar ile yürütülen anket çalışmasında mobil İnternet ile hangi etkinlikleri gerçekleştirdiklerine cevap aranırken farklı bir perspektiften bakmak amacıyla çocukların sosyal çevrelerindeki ebeveynleri, akranları, okul yöneticileri ve öğretmenleriyle de bu duruma yönelik görüşmeler yapılmıştır. Bu bölümde sosyal çevrenin gözünden çocukların mobil İnternet ile gerçekleştirdikleri etkinlikler ele alınmıştır. Sosyal çevre ile gerçekleştirilen görüşmelerin analiz sonuçları Tablo 4.13'te sunulmuştur.

Tablo 4.13.

Sosyal Çevreye Göre Çocukların Mobil İnternet ile Gerçekleştirdikleri Etkinlikler

	Ebeveynler	Öğretmenler	Okul Yöneticileri	Akranlar	Toplam	%
Sosyal ağları kullanma	14	15	9	20	58	69
İnternet'ten oyun oynama	17	14	6	21	58	69
Okul işleri için İnternet'i kullanma	3	10	3	10	26	31
Çevrimiçi film izleme/ müzik dinleme	6	1	1	15	23	27,4
Anlık mesajlaşma	4	1	2	12	19	22,6
İnternet'e fotoğraf/video yükleme	-	1	2	1	4	4,8
İnternet'ten sohbet etme	-	2	-	1	3	3,6
Konum bildirecek uygulamalar kullanma	-	1	-	1	2	2,4

Tablo 4.13 incelendiğinde, sosyal çevreye göre çocukların mobil İnternet'i daha çok sosyal ağlara bağlanmak ve oyun oynamak için kullandıkları ortaya çıkmıştır. Bu konuyla ilgili bir ebeveyn ve öğretmenin görüşlerinden alıntılar aşağıda sunulmuştur:

“Çocuklar çoğunlukla mobil İnternet'i oyun ve sosyal ağlar için kullanıyorlar” (K-44/Kayseri/Öğretmen).

“Çocuğum akıllı telefonundan zamanının çoğunu oyun oynayarak ya da bir oyunun nasıl oynandığını anlatan videoları izleyerek geçiriyor” (K-1/Samsun/Ebeveyn)

Sosyal çevrenin gözünde çocukların mobil İnternet’i okul işleri için kullanmalarının oyun oynamak veya sosyal ağlara bağlanmak gibi etkinliklerin gerisinde kaldığı görülmüştür. Bu konuyla ilgili bir akranın ve okul yöneticisinin görüşlerinden alıntılar aşağıda sunulmuştur:

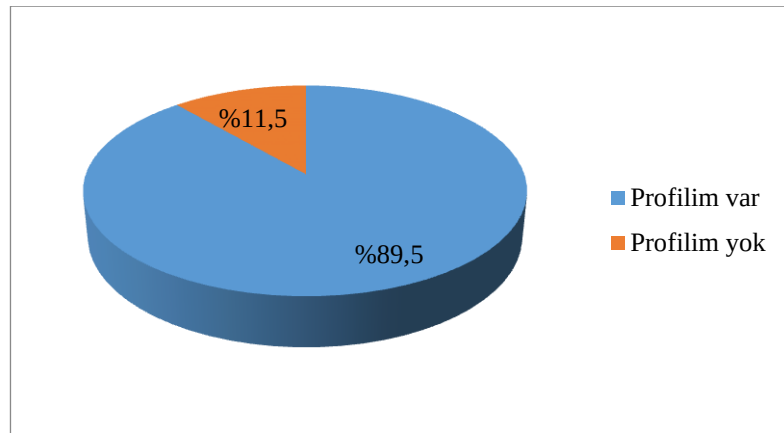
“Arkadaşlarım akıllı telefon ve tabletleri ders çalışmak ve ödev araştırmaktan ziyade oyun oynamak için kullanıyorlar” (K-79/Ankara/Akran).

“Çocukların cep telefonlarındaki İnternet’ten işlerine yarayacak bir şeyler yaptıklarını görmüyorum. İnternet denince büyük bir kısmının aklına sosyal ağlar geliyor” (K-33/İzmir/Okul Yöneticisi)

4.2.3. Çocukların sosyal ağları kullanım düzeyleri ve şekilleri

Tablo 4.10 incelendiğinde, çocuklar arasında günlük bazda en popüler etkinliğin sosyal ağları kullanma (%60,4) olduğu görülmüştür. Bu bölümde çocukların sosyal ağlarda profil sahibi olma durumları, hangi sitelerde profil sahibi oldukları, sosyal ağlarda kaç arkadaşının olduğu ve hangi bilgilerini paylaştıkları ele alınmıştır. Çocukların sosyal ağ kullanımlarında herhangi bir cihazla çevrimiçi olmaları baz alınmıştır.

Çocukların sosyal ağları kullanım durumuna ilişkin analiz sonuçları Grafik 4.2’de sunulmuştur.

Grafik 4.2. Çocukların sosyal ağlarda profil sahibi olma durumları

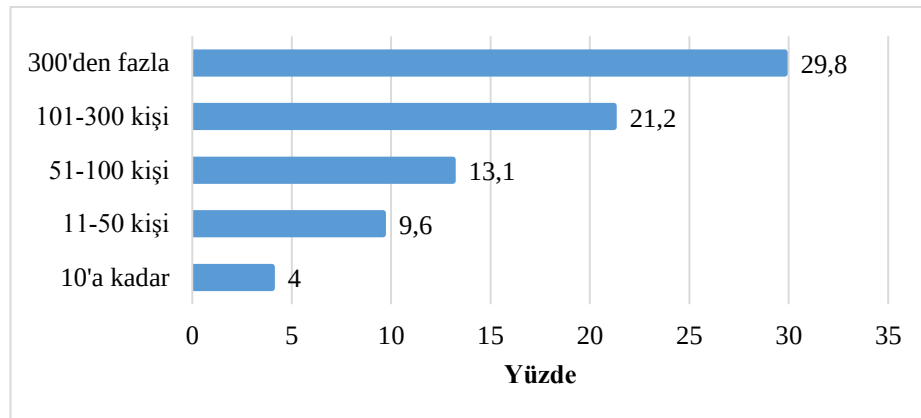
Grafik 4.2 incelendiğinde, çocukların büyük bir kısmının (%89,5) sosyal ağlarda profile sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Sahip oldukları profillerin hangi sosyal ağ sitelerinde olduğuna ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.14'te sunulmuştur.

Tablo 4.14.

Çocukların Kullandıkları Sosyal Ağ Siteleri

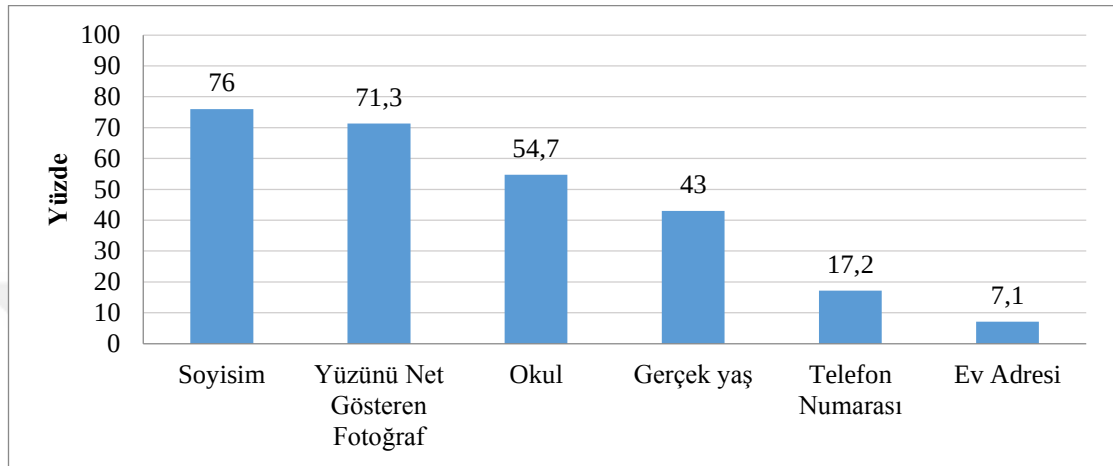
	<i>f</i>	%
Facebook	612	78,1
Youtube	386	49,2
Instagram	324	41,3
Twitter	309	39,4
Ask fm	191	24,4
Tumblr	89	11,4
Yahoo Europe	51	6,5
MySpace	39	5
Daily Motion	25	3,2
Badoo	15	1,9
Linkedin	11	1,4
Yonja	8	1
Hi5	8	1
Netlog	7	0,9

Tablo 4.14 incelendiğinde, çocukların kullandığı en popüler sosyal ağ sitesinin Facebook (%78,1) olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında çocukların üçte birinden fazlası Youtube (%49,2), Instagram (%41,3) ve Twitter (%39,4) kullandıklarını belirtmişlerdir. Çocukların bu sitelerde oluşturdukları sosyal ağlarda sahip oldukları arkadaş sayılarına ilişkin analiz sonuçları Grafik 4.3'te sunulmuştur.

Grafik 4.3. Çocukların sosyal ağlar üzerindeki arkadaş sayıları

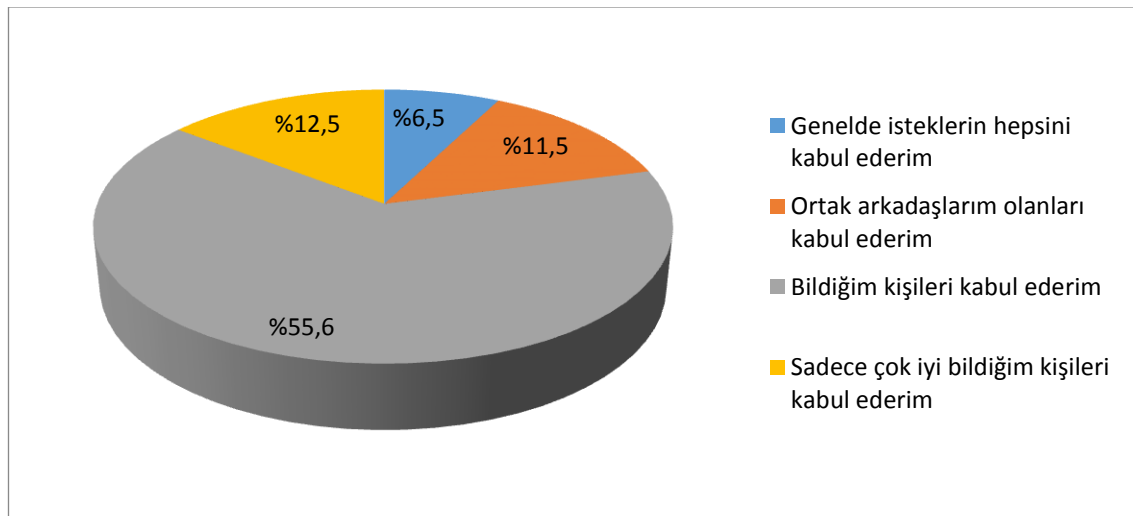
Grafik 4.3 incelendiğinde, çocuklar arasında sosyal ağlarda sahip olunan arkadaş sayıları arasında ciddi farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Şöyle ki her dört çocuktan birinin 1-100 arasında, her iki çocuktan birinin ise 100'den fazla arkadaşı olduğu görülmüştür. Çocukların sosyal ağlardaki profillerinde yer alan bilgilere ilişkin analiz sonuçları Grafik 4.4'te sunulmuştur.

Grafik 4.4. Çocukların sosyal ağlarda paylaştıkları bilgiler

Grafik 4.4 incelendiğinde, çocuklar sosyal ağlarda en çok soyisimlerini (%76) ve yüzünü net gösteren bir fotoğraflarını (%71,3), en az ise ev adreslerini (%7,1) ve telefon numaralarını (%17,2) paylaştıklarını belirtmişlerdir.

Çocukların sosyal ağlardan gelen arkadaşlık isteklerine verdikleri cevaplara ilişkin analiz sonuçları Grafik 4.5'te sunulmuştur.

Grafik 4.5. Çocukların sosyal ağlardan gelen arkadaşlık isteklerine verdikleri cevaplar

Grafik 4.5 incelendiğinde, çocukların yarısından fazlası (%55,6) sosyal ağlardan gelen arkadaşlık isteklerini “bildiğim kişileri kabul ederim” şeklinde cevaplandırırken sadece %6,5’i gelen arkadaşlık isteklerinin genelde hepsini kabul ederim şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Çocukların mobil cihaz ve İnternet ile gerçekleştirdikleri etkinliklere bakıldığında; çocuklar en fazla sosyal ağları kullanma, çevrimiçi film izleme/müzik dinleme, anlık mesajlaşma gibi etkinlikler gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Sosyal çevre ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler bu bulguları destekler niteliktedir. Hem çocuklar hem de sosyal çevre ile yapılan çalışmalarda, çocukların İnternet’te daha çok eğlence ve iletişim amaçlı etkinlikler gerçekleştirdikleri ödev ve araştırma yapma gibi eğitim amaçlı etkinliklerin ikinci plana atıldığı ortaya çıkmıştır. Bunun yanında hem çocuklar hem de sosyal çevre çocuklar arasında İnternet’te sohbet odasını ziyaret etme ve mobil cihazlarla konum bildirme uygulamalarını kullanma etkinliklerinin pek tercih edilmediğini belirtmişlerdir.

4.3. Çocukların Mobil İnternet Erişimiyle Birlikte Karşılaştıkları Riskler

Bu kısımda çalışmanın üçüncü araştırma sorusuna yönelik verilerin betimsel istatistik ve içerik analizi yöntemleri kullanılarak analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgular alt araştırma soruları çerçevesinde sunulmuştur.

4.3.1. Çocukların mobil internet erişimiyle birlikte karşılaştıkları riskler ve risk düzeyleri

Bu bölümde çocukların mobil İnternet ile gerçekleştirdikleri etkinliklerde ahlaka aykırı görüntüler veya mesajlar görme, siber zorbalığa maruz kalma veya bu tip davranışlarda bulunma, yeni kişilerle tanışma ve çevrimdışı ortamlarda görüşme, aşırı İnternet kullanımı vb. risklerle karşılaşma durumları ele alınmıştır. Çalışmada anketin bu kısmı ile ilgili sorular etik değerler nedeniyle 9-10 yaş grubu çocuklara uygulanmamıştır. Bu nedenle analiz sonucu elde edilen bulgular 11-16 yaş grubu çocuklara yöneliktir. Çocukların geçen yıl içerisinde İnternet’te gezinirken rahatsız edici veya üzücü bir şey ile karşılaşma sıklıklarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.15’te sunulmuştur.

Tablo 4.15.

Çocukların Geçen Yıl İçerisinde İnternet'te Üzen/Rahatsız Eden Olaylarla Karşılaşma Sıklığı

	<i>f</i>	<i>%</i>
Hiç	231	39,3
Daha az sıklıkla	201	34,2
En azından haftada bir	59	10
Günlük veya hemen hemen her gün	29	4,9
Günde birçok kez	25	4,3

Tablo 4.15 incelendiğinde, çocukların %39,3'ü geçen yıl içerisinde İnternet'te rahatsız edici veya üzücü bir olayla karşılaşmadığını belirtmişlerdir. Her on çocuktan birinin İnternet riskleriyle günlük (%9,2) veya haftalık (%10) olarak karşılaştığı görülmüştür.

Çocukların geçen yıl içerisinde İnternet'te üzücü ve kırıcı kişilerle karşılaşmasına ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.16'da sunulmuştur.

Tablo 4.16.

Çocukların Geçen Yıl İçerisinde İnternet'te Üzücü/Kırıcı Kişilerle Karşılaşma Durumları

Üzücü ve Kırıcı Kişilerle Karşılaşma Oranı	<i>f</i>	<i>%</i>
Evet, karşılaştım	266	45,2
Hayır, karşılaşmadım	312	53,1
Üzücü veya Kırıcı Kişilerle Karşılaşılan Ortamlar	<i>f</i>	<i>%</i>
Sosyal bir ağ sitesi üzerinden (Facebook, Twitter)	211	35,9
Cep telefonuma gelen iletilerle (SMS veya MMS)	97	16,5
Kişiyle yüz yüze	84	14,3
Cep telefonu görüşmesiyle	82	13,9
Anlık mesajlaşmayla (MSN, WhatsApp, Skype)	72	12,2
Medya paylaşım platformunda (YouTube, Instagram)	53	9
Oyun sitesinde	43	7,3
Sohbet odasında	29	4,9
E-mail (e-posta) aracılığıyla	26	4,4

Tablo 4.16 incelendiğinde, yaklaşık her iki çocuktan birinin (%45,2) İnternet'te gezinirken üzücü ve kırıcı kişilerle karşılaştıkları görülmüştür. Çocuklar kendilerini

rahatsız eden bu kişilerle en fazla sosyal ağlarda (%35,9) ve cep telefonlarına gelen iletilerde (%16,5), en az da sohbet odasında (%4,9) ve e-posta aracılığıyla (%4,4) karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bazen de çocuklar İnternet ortamında başkalarını üzücü ve kırıcı davranışlar sergileyebilmektedirler. Bu duruma ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.17’de sunulmuştur.

Tablo 4.17.

Çocukları Geçen Yıl İçerisinde İnternet’te Üzücü/Kırıcı Davranma Durumları

Kişilere Üzücü ve Kırıcı Davranma Oranı	<i>f</i>	%
Evet, davrandım	145	24,7
Hayır, davranmadım	437	74,3
Kişilere Üzücü ve Kırıcı Davranılan Ortamlar	<i>f</i>	%
Sosyal bir ağ sitesi üzerinden (Facebook, Twitter)	106	18
Kişiyle yüz yüze	69	11,7
Cep telefonu görüşmesiyle	64	10,9
Cep telefonuma gelen iletilerle (SMS veya MMS)	56	9,5
Anlık mesajlaşmayla (MSN, WhatsApp, Skype)	46	7,8
Medya paylaşım platformunda (YouTube, Instagram)	36	6,1
Oyun sitesinde	31	5,3
Sohbet odasında	20	3,4
E-mail (e-posta) aracılığıyla	16	2,7

Tablo 4.17 incelendiğinde, her dört çocuktan birinin (%24,7) İnternet’te karşılaştıkları kişilere üzücü ve kırıcı davranışlarda bulunduğu görülmüştür. Çocuklar bu davranışları en fazla sosyal ağlarda (%18) ve kişilerle yüz yüze bulundukları ortamlarda (%11,7), en az da sohbet odasında (%3,4) ve e-posta aracılığıyla (%2,7) gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

Çocukların İnternet’te maruz kalabilecekleri diğer bir risk alanı olan ahlaka aykırı resimler görmeye ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.18’de sunulmuştur.

Tablo 4.18.

Çocukların Ahlaka Aykırı Resimler Görmeleri

Ahlaka Aykırı Resimler Görme Oranı	<i>f</i>	%
Evet, gördüm	300	51
Hayır, görmedim	283	48,1

Tablo 4.18 (Devamı)

Ahlaka Aykırı Resimler Gördükleri Ortamlar	<i>f</i>	%
Sosyal bir ağ sitesi üzerinden (Facebook, Twitter)	227	38,6
Video yayınlayan sitelerde (örn. Youtube)	197	33,5
Televizyon, film	163	27,7
İnternetteki pop-uplarda	161	27,4
Medya paylaşım platformunda (YouTube, Instagram)	106	18
Dergi ya da kitapta	81	13,8
Oyun sitesinde	67	11,4
Anlık mesajlaşmayla (MSN, WhatsApp, Skype)	46	7,8
E-mail (e-posta) aracılığıyla	31	5,3
Sohbet odasında	27	4,6

Tablo 4.18 incelendiğinde, her iki çocuktan birinin (%51) İnternet’te gezinirken ahlaka aykırı resimler gördüğü ortaya çıkmıştır. Çocuklar bu resimleri en fazla sosyal ağlarda (%38,6) ve video yayınlanan sitelerde (%33,5), en az da e-posta aracılığıyla (%5,3) ve sohbet odasında (%4,6) gördüklerini belirtmişlerdir.

Çocukların İnternet üzerinden metin, resim veya video şeklinde ahlaka aykırı mesajlar almasına ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.19’da sunulmuştur.

Tablo 4.19.

Çocukların Geçen Yıl İçerisinde Ahlaka Aykırı Mesajlar Almaları

Ahlaka Aykırı Mesajlar Alma Oranı	<i>f</i>	%
Evet, aldım	181	30,7
Hayır, almadım	344	58,5
Ahlaka Aykırı Mesajlar Aldıkları Ortamlar	<i>f</i>	%
Sosyal bir ağ sitesi üzerinden (Facebook, Twitter)	181	30,8
Cep telefonuma gelen iletilerle (SMS veya MMS)	73	12,4
Medya paylaşım platformunda (YouTube, Instagram)	66	11,2
Oyun sitesinde	63	10,7
Anlık mesajlaşmayla (MSN, What’s app, Skype)	53	9
Cep telefonu görüşmesiyle	51	8,7
Bir oyun grubunda ya da forumunda (Xbox ve diğer oyun konsollarıda dahil)	38	6,5
E-mail (e-posta) aracılığıyla	33	5,6
Sohbet odasında	29	4,9

Tablo 4.19 incelendiğinde, yaklaşık her üç çocuktan birinin (%30,7) ahlaka aykırı mesajlar aldığı ortaya çıkmıştır. Çocuklar bu tür mesajları en fazla sosyal ağlarda (%30,8) ve cep telefonlarına gelen iletilerden (%12,4), en az da e-posta aracılığıyla (%5,6) ve sohbet odasından (%4,9) aldıklarını belirtmişlerdir.

Çocukların daha önce tanımadığı biriyle İnternet üzerinden iletişime geçmesi ve yüz yüze görüşmesine ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.20’de sunulmuştur.

Tablo 4.20.

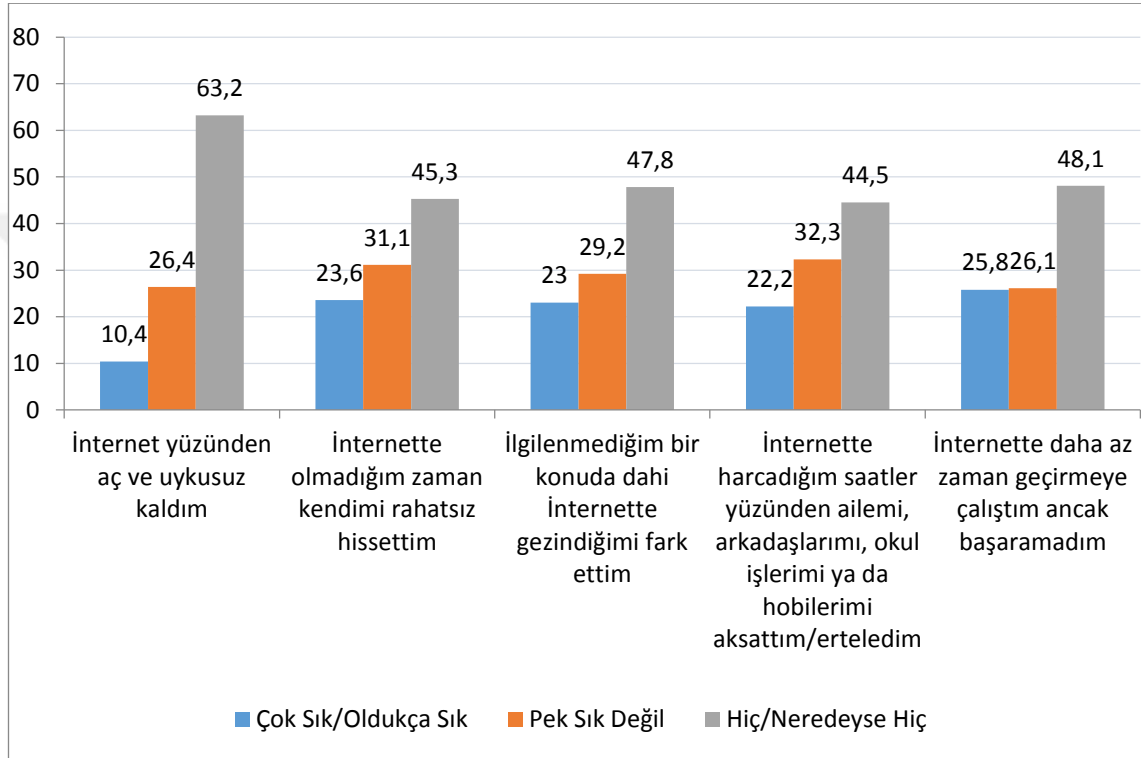
Çocukların Geçen Yıl İçerisinde İnternet’ten Biriyle Tanışma ve Yüz Yüze Görüşme Durumları

İnternet’ten Biriyle Tanışma Oranı	<i>f</i>	%
Evet, tanımadığım biriyle iletişime geçtim	221	37,6
Hayır, tanımadığım biriyle iletişime geçmedim	348	59,2
İnternet’ten Tanıştığı Biriyle Yüz Yüze Görüşme Oranı	<i>f</i>	%
Evet, görüştüm	125	21,2
Hayır, böyle bir tecrübem olmadı	394	67,1
İnternet’ten Tanışıp Yüz Yüze Görüştüğü Kişi Sayısı	<i>f</i>	%
Hiç	366	62,2
1-2	92	15,6
3-4	46	7,8
10’dan daha fazla	43	7,3
Yüz Yüze Görüşmeye Gittiğinde İrtibata Geçme Şekli	<i>f</i>	%
Sosyal bir ağ sitesi üzerinden (Facebook, Twitter)	133	22,6
Cep telefonu görüşmesiyle	79	13,4
Cep telefonuma gelen iletilerle (SMS veya MMS)	61	10,4
Anlık mesajlaşmayla (MSN, What’s app, Skype)	33	5,6
Medya paylaşım platformunda (YouTube, Instagram)	25	4,3
Oyun sitesinde	25	4,3
Sohbet odasında	17	2,9
E-mail (e-posta) aracılığıyla	11	1,9

Tablo 4.20 incelendiğinde, her üç çocuktan birinden fazlasının (%37,6) daha önce tanımadığı biriyle İnternet üzerinden iletişime geçtiği ortaya çıkmıştır. Çocukların %21,2’si İnternet’te tanıştıkları biriyle yüz yüze görüşmeye gittiklerini belirtirken çocukların yarısından fazlasında (%67,1) böyle bir tecrübelerinin olmadığını belirtmişlerdir. Çocukların İnternet’te tanışıp yüz yüze görüştükleri kişi sayısının en

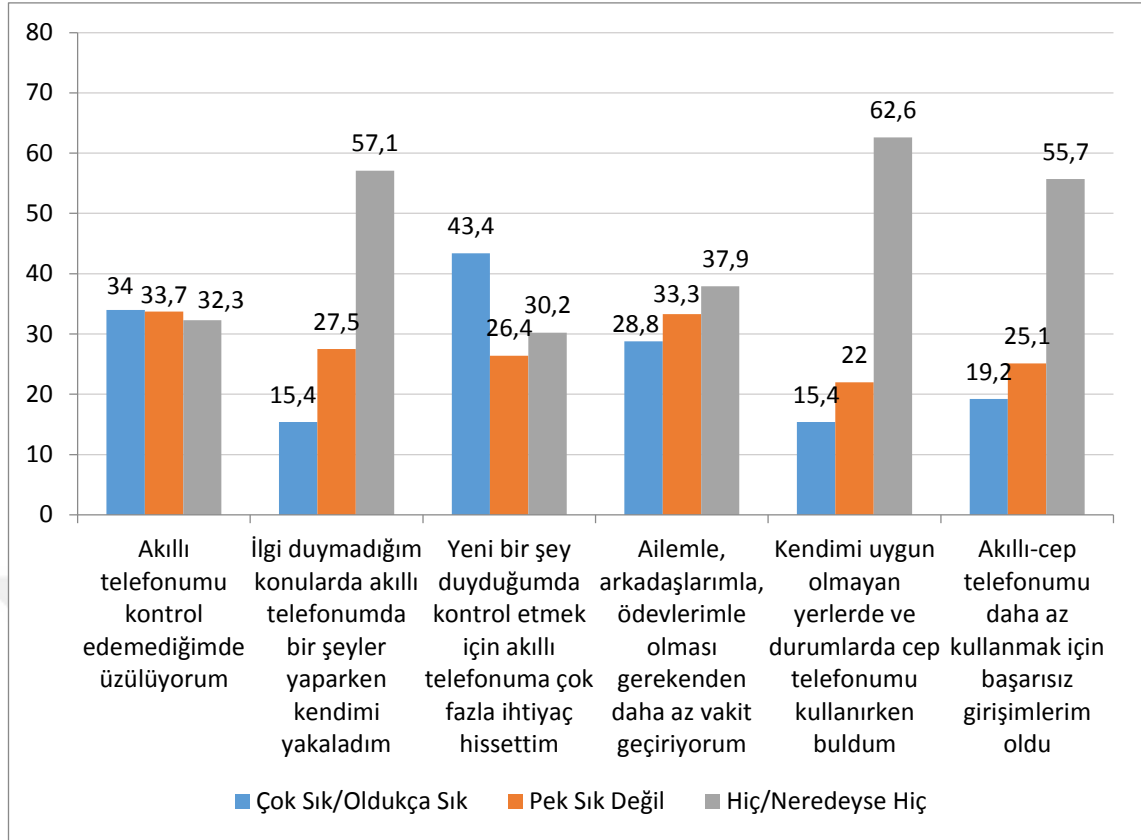
fazla 1-2 kişi (%15,6) olduğu görülmüştür. Çocuklar İnternet'ten tanıştıkları kişilerle yüz yüze görüşmeye giderken en fazla sosyal ağlar üzerinden (%22,6) ve cep telefonu görüşmesiyle (%13,4), en az da sohbet odasında (%2,9) ve e-posta aracılığıyla (1,9%) irtibata geçtiklerini belirtmişlerdir.

Çocukların aşırı İnternet kullanımına ilişkin analiz sonuçları Grafik 4.6'da sunulmuştur.

Grafik 4.6. Çocukların aşırı İnternet kullanımı

Grafik 4.6 incelendiğinde, her üç çocuktan birinin (%36,8) İnternet yüzünden aç ve uykusuz kaldıkları görülmüştür. Diğer aşırı İnternet kullanımı davranışlarına bakıldığında ise yaklaşık olarak her dört çocuktan biri bu davranışları sık sık sergilediğini belirtmiştir. Yani her iki çocuktan birinin aşırı İnternet kullanımı davranışlarını sergilediği ortaya çıkmıştır. Tablo 4.2'de görüldüğü gibi çocukların en fazla mobil cihazlar ile çevrimiçi oldukları göz önünde bulundurulduğunda, bu cihazlara yönelik gelişen bağımlılık davranışlarına ilişkin analiz sonuçları Grafik 4.7'de sunulmuştur.

Grafik 4.7. Çocukların aşırı telefon kullanımı

Grafik 4.7 incelendiğinde, davranışları gerçekleştirme sıklığı iki başlıkta aşırı İnternet kullanımındaki dağılımdan (Grafik 4.6) farklılaştığı görülmüştür. Bunlar çocuklar sık sık yeni bir şey duyduklarında kontrol etmek için akıllı telefonlarına ihtiyaç duyması (%43,4) ve erişim olmayan bir alanda veya bataryası bittiğinde akıllı telefonunu kontrol edemediği için üzülmesidir (%34). Bunun yanında her dört çocuktan biri (%21,3) telefonlarıyla geçirdikleri zaman dolayısıyla aile/arkadaşları/ödevlerine olması gerekenden daha az zaman ayırdıklarını belirtmişlerdir. Bu durum İnternet kullanmaya (%22,2) nazaran, telefon kullanımında (%28,8) daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

4.3.2. Sosyal çevreye göre çocukların mobil internet erişimiyle birlikte karşılaştıkları riskler

Bu bölümde sosyal çevrenin gözünden çocukların mobil İnternet erişimiyle gerçekleştirdikleri etkinliklerde karşılaştıkları riskler ve risk durumlarının yarattığı

zararlar ele alınmıştır. 84 katılımcı ile gerçekleştirilen mülakatlardan elde edilen verilerin içerik analizi sonuçları Tablo 4.21’de sunulmuştur.

Tablo 4.21.

Sosyal Çevreye Göre Çocukların Karşılaştıkları Mobil İnternet Riskleri

	Ebeveynler	Öğretmenler	Okul Yöneticileri	Akranlar	Toplam	%
Riskler						
İstenmeyen içeriklerin ekrana gelmesi	4	3	2	8	17	20,2
İnternet bağımlılığı	5	5	-	1	11	13,1
Tanımadığı kişilerle iletişime geçme	-	3	-	8	11	13,1
İzinsiz fotoğraf çekip paylaşma	-	4	3	2	9	10,7
Mobil cihaz bağımlılığı	5	2	1	-	8	9,5
Filtrelemenin yetersizliği	1	2	2	-	5	6
Oyun bağımlılığı	4	1	-	-	5	6
Sınavlarda kopya çekme	-	2	1	-	3	3,6
Sosyal ağların kötüye kullanımı	-	2	1	-	3	3,6
Şiddet içerikli oyunlar oynamaları	-	2	1	-	3	3,6
Derslerin takibini güçleştirilmesi	-	-	2	-	2	2,4
Kişisel bilgilerin paylaşımını kolaylaştırması	-	2	-	-	2	2,4
Gayri ahlaki iletişimde bulunma	-	-	2	-	2	2,4
Video kaydı ile tehdit etme	-	-	1	-	1	1,2
Zararlar						
Çocukların kontrolünün güçleşmesi	12	12	4	-	28	33,3
Zaman kaybına sebep olması	5	4	4	-	13	15,5
Asosyalleşmeye sebep olması	4	5	2	-	11	13,1
Düşünme yeteneğini köreltmesi	-	4	2	-	6	7,1
Ders başarısını düşürmesi	4	1	1	-	6	7,1
Okul işlerini aksatmaya sebep olması	-	2	2	-	4	4,8
Dikkat dağınıklığına sebep olması	2	-	1	-	3	3,6
Risklerle karşılaşma potansiyelini artırması	-	3	-	-	3	3,6

Tablo 4.21 incelendiğinde, sosyal çevre çocukların mobil İnternet’te en fazla istenmeyen içeriklerin ekrana gelmesi, tanımadığı kişilerle iletişime geçme ve İnternet bağımlılığı riskleriyle karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili sosyal çevrenin görüşlerinden alıntılar aşağıda sunulmuştur:

“Arkadaşlarım özellikle sosyal ağlardan tanımadığı kişilerden sıklıkla mesajlar almakta ve yazışmaktalar. Hatta bu kişilerle yüz yüze görüşenler de var” (K-70/Erzurum/Akran).

“Mobil cihazlardaki uygulamalarda ya da İnternet sayfalarında bazen çocuklarımın karşısına uygunsuz içerikler ve reklamlar çıkıyor” (K-21/Trabzon/Ebeveyn).

“İnternet bağımlılığı mobil internet ile birlikte bilgisayardakinden farklı bir hal aldı. Artık çocuklar sürekli İnternet’teler ve cep telefonlarını yanlarına alamadan hiçbir yere gitmiyorlar” (K-55/Gaziantep/Öğretmen).

Okul yöneticileri, öğretmenler ve akranlar mobil cihazlarla fotoğraf çekip paylaşmanın çocuklar arasında yeni bir risk ortaya çıkardığını belirtmişlerdir. Bu riskin okullarda yaşanması nedeniyle ebeveynlerin bu durumun farkında olmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu konuyla ilgili sosyal çevrenin görüşlerinden alıntılar aşağıda sunulmuştur:

“Bazı öğrenciler öğretmen arkadaşlarımızın uygunsuz haldeyken fotoğraflarını çekip paylaşmaları gibi sorunlarla karşılaştık” (K-13/Tekirdağ/Okul Yöneticisi)

“Geçenlerde bir öğrenci bir kız öğrencinin fotoğrafını çekip Facebook’tan paylaşmış. Kız öğrencimiz ve ailesi çok zor durumda kaldılar ve sonunda okulu değiştirdiler. Buna benzer şeylerin giderek artacağını düşünüyorum” (K-55/Gaziantep/Öğretmen).

Yukarıda düşüncüleri sunulan bir okul yöneticisi ve öğretmenden yapılan alıntılarda görüldüğü gibi çocukların arkadaşlarının veya öğretmenlerinin uygunsuz halde iken fotoğraflarını çekip paylaşmalarının mağdur olan çocuğun okulunu değiştirmesine götürecek kadar bir riske dönüştüğü ortaya çıkmıştır.

Ebeveynler, öğretmenler ve okul yöneticilerine göre çocukların mobil İnternet ile kontrolünün güçleşmesi ve artan İnternet kullanımlarıyla birlikte zamanlarını boşa harcamaları ve asosyalleşmeleri mobil İnternet risklerinin öne çıkan zararlarıdır. Bunun

yanında akranlar çocukların karşılaştıkları mobil İnternet risklerinin herhangi bir zarara sebep olduğundan bahsetmemişlerdir. Bu konuyla ilgili sosyal çevrenin görüşlerinden alıntılar aşağıda sunulmuştur:

“Öğrencilerin gün boyu Facebook, Twitter ve Instagram gibi sosyal ağlarda iletişimde ve paylaşımda bulunması vakitlerini gereksiz yere harcamalarına sebep oluyor” (K-18/İstanbul/Okul Yöneticisi).

“İnternetin mobil hale gelmesi, kontrol edilebilirliği önemli ölçüde zorlaştırıyor. Cep telefonları her an yanlarında olduğu için çocuklar okula giderken, yolda, otobüste veya arkadaşıyla sohbet ederken de İnternet kullanabiliyor” (K-34/İzmir/Öğretmen)

“İnternet çocukları asosyalleştiriyor yani çocuklar arkadaşlarından ziyade telefonuyla saatlerce oyun oynayarak mutlu olabiliyor. Çocuğum insanlarla konuşmak veya dışarı çıkmak istemiyor yani o noktada sıkıntılar yaşıyoruz” (K-27/Eskişehir/Ebeveyn)

Yukarıdaki bir okul yöneticisi, öğretmen ve ebeveynlerden yapılan alıntılarda görüldüğü gibi çocukların mobil İnternet ile erişimlerinin artması ve kontrollerinin güçleşmesinin çocukların günlük yaşamlarını etkileyebilen zararlara sebep olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal çevre kapsamında görüşmeler yapılan akranlarında bu durumun farkında olmadıkları görülmüştür.

Çocukların İnternet riskleriyle karşılaşmalarına ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında, her iki çocuktan birinin İnternet’te ahlaka aykırı resimlerle karşılaştığı ve siber zorbalığa maruz kaldığı; her üç çocuktan birinin de İnternet’te ahlaka aykırı mesajlar aldığı ve tanımadıkları kişilerle iletişime geçtiği görülmüştür. Benzer şekilde sosyal çevrede çocukların İnternet’te daha çok ahlaka aykırı içeriklerle karşılaştığını ve tanımadığı kişilerle iletişime geçtiğini belirtmiştir. Bununla birlikte hem çocuklar hem de sosyal çevre ile yapılan çalışmalarda çocukların İnternet ve mobil cihaz bağımlılığına yönelik davranışlar geliştirdikleri ortaya çıkmıştır. Bu durum sosyal çevrenin çocukların İnternet’te karşılaştıkları risklerin farkında olduğunu göstermektedir. Sosyal çevre çocukların mobil cihazlar ile İnternet erişimleriyle birlikte arkadaşlarının veya öğretmenlerinin uygunsuz halde iken fotoğraflarını çekip izinsiz paylaşımları ve sınavlarda kopya çekmeleri gibi yeni risklerin ortaya çıktığını belirtmişlerdir.

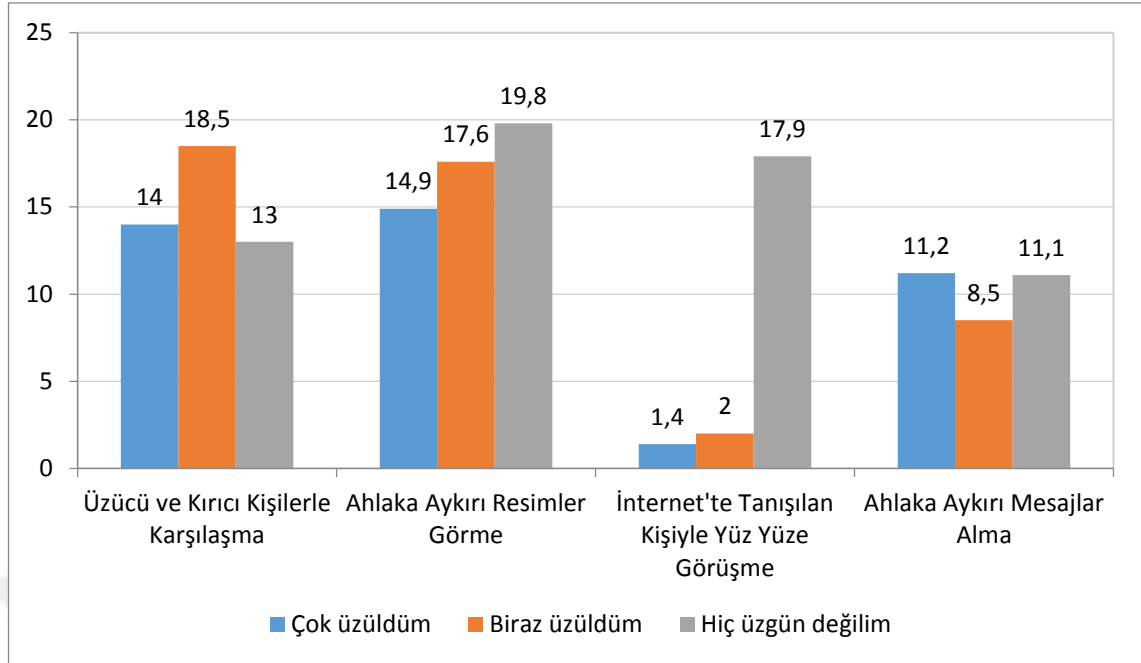
Çocukların İnternet’te karşılaştıkları risklerin yarattığı olumsuz sonuçlara bakıldığında, yaklaşık her iki çocuktan birinin aşırı İnternet ve telefon kullanımı nedeniyle ailesini, arkadaşlarını, okul işlerini ve hobilerini ihmal ettiği, akıllı telefonunu kontrol edemediğinde veya İnternet’te olmadığı kendini rahatsız hissettiği, yeni bir şey duyduğunda akıllı telefonundan kontrol etmek istediği veya ilgilenmediği bir konuda İnternet’te gezindiği gibi davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Benzer şekilde sosyal çevrede çocukların mobil İnternet kullanımlarıyla birlikte gereksiz yere zaman harcadıklarını, asosyal davranışlar sergilediklerini ve okul işlerini ihmal etmeleri nedeniyle ders başarılarının düştüğünü belirtmiştir. Ayrıca mobil İnternet’in İnternet erişimine hareketlilik getirmesiyle birlikte çocukların kontrolünün güçleşmesi sosyal çevrenin gözünde mobil İnternet’in yarattığı olumsuz durumların başında gelmektedir.

4.4. Karşılaşılan İnternet Risklerinin Çocuklar Üzerindeki Etkisi ve Risklere Yönelik Çocukların Başa Çıkma Stratejileri

Bu kısımda çalışmanın dördüncü araştırma sorusuna yönelik verilerin betimsel istatistik ve içerik analizi yöntemleri kullanılarak analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgular alt araştırma soruları çerçevesinde sunulmuştur.

4.4.1. Karşılaşılan internet risklerinin çocuklar üzerindeki etkisi

Bu bölümde çocukların İnternet’te etkinlikler gerçekleştirirken karşılaşmış oldukları risklerin üzerlerindeki etkisi ele alınmıştır. Çalışmada risklerin yarattığı etki, çocukların risklere yönelik verdikleri tepkilerin şiddeti baz alınarak sübjektif bir ölçümle değerlendirilmiştir. Bu konuya ilişkin analiz sonuçları Grafik 4.8’de sunulmuştur.

Grafik 4.8. Karşılaşılan İnternet risklerinin çocuklar üzerindeki etkisi

Grafik 4.8 incelendiğinde, çocuklar İnternet'te etkinlikler gerçekleştirirken en çok ahlaka aykırı resimler gördüklerinde üzüldükleri (%14,9) ortaya çıkmıştır. Öte yandan karşılaşılan riskler arasında hiç üzüntü duymadıkları risk ise yine ahlaka aykırı resimler görme (%19,8) olduğu ortaya çıkmıştır. Çocukların karşılaştıkları riskler sonucunda üzgün olup olmama durumlarına karşılaştırmalı bakıldığında ise üzücü ve kırıcı kişilerle karşılaşma, ahlaka aykırı resimler görme ve ahlaka aykırı mesajlar alma riskleri sonucunda üzüldüğünü belirten çocukların oranının, üzülmeyenlerden yüksek olduğu görülmüştür. Sadece İnternet'te tanışılan kişiyle yüz yüze görüşmeye gitmekten dolayı üzüntü duymayanların oranının (%17,9) üzüntü duyanlarınkinden (%3,4) beş kattan fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

Çocukların İnternet'te karşılaştıkları riskler sonucunda duydukları üzüntünün ne kadar etkisinde kaldıklarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.22'de sunulmuştur.

Tablo 4.22.

Çocukların Karşılaştıkları Risklerin Etki Süresi

	<i>f</i>	%
Birkaç gün böyle hissettim	140	23,8
Hemen üstesinden geldim	130	22,1
Birkaç hafta böyle hissettim	38	6,4
İki ay veya daha fazla süre böyle hissettim	21	3,5

Tablo 4.22 incelendiğinde, yaklaşık her dört çocukta birinin İnternet’te risklerle karşılaştıklarında birkaç gün üzüntü duydukları (%23,8) veya hemen üstünden gelmeye çalıştıkları (%22,1) görülmüştür. Bunun yanında çocukların büyük bir kısmı için İnternet’te yaşadıkları olumsuz deneyimlerin etkisinin haftalar (%6,4) veya aylar (%3,5) boyunca sürmediği ortaya çıkmıştır.

4.4.2. Çocukların karşılaştıkları internet risklerine yönelik başa çıkma stratejileri

Bu bölümde çocukların İnternet riskleriyle karşılaştıklarında neler yaptıkları ve kimlerden yardım istekleri ele alınmıştır. Çocukların bu tür risklerle karşılaştıklarında sorunu çözmek için kullandıkları başa çıkma stratejilerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.23’te sunulmuştur.

Tablo 4.23.

Çocukların Karşılaştıkları İnternet Risklerine Yönelik Kullandıkları Başa Çıkma Stratejileri

Karşılaşılan İnternet Risklerine Yönelik	<i>f</i>	%
Sorunu kendim çözmeye çalıştım	154	26,2
Sorunun kendi kendine geçmesini umdum	84	14,3
Diğer kişinin beni rahat bırakmasını sağlamaya çalıştım	65	11,1
Diğer kişiden öç / intikam almaya çalıştım	31	5,3
Yanlış giden şeyler için kendimi suçladım	21	3,6
Üzücü ve Kırıcı Kişilerle Karşılaşmaya Yönelik	<i>f</i>	%
Bu kişinin benimle temas kurmasını engelledim	285	48,5
Bu kişiden gelen mesajları sildim	246	41,8
Gizlilik/kişisel ayarlarımı değiştirdim	243	41,3
Sorunu rapor ettim	186	31,6
Bir süreliğine internet kullanmayı bıraktım	132	22,4

Tablo 4.23 incelendiğinde, çocuklar İnternet’te bir riskle karşılaştıklarında daha çok sorunu kendileri çözmeye çalıştıkları (%26,2) veya sorunun kendi kendine geçmesini bekledikleri (%14,3) görülmüştür. Bunun yanında çocuklar İnternet’te karşılaştıkları üzücü ve kırıcı kişilerle başa çıkmak için en fazla kişilerin kendileriyle temas kurmalarını engelleme (%48,5) ve bu kişilerden gelen mesajları silme (%41,8) stratejilerini kullandıklarını belirtmişlerdir.

Çocukların İnternet’te karşılaştıkları risklerden dolayı yaşadıklarını paylaştıkları kişilere ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.24’te sunulmuştur.

Tablo 4.24.

Çocukların İnternet’te Karşılaştıkları Risklere Yönelik Yaşadıklarını Paylaştıkları Kişiler

	<i>f</i>	<i>%</i>
Bir arkadaşına	260	44,2
Ebeveynlerime	145	24,7
Güvendiğim bir yetişkine	121	20,6
Ağabeyime ya da ablama	118	20,1
Başka birine	41	7
Bir öğretmenime	38	6,5
Görevi çocuklara yardım etmek olan bir sosyal görevliye	22	3,7

Tablo 4.24 incelendiğinde, çocuklar İnternet’te kendilerini rahatsız eden bir durumla karşılaştıklarında bunu en fazla arkadaşları (%44,2) ve ebeveynleri (%24,7), en az da öğretmenleri (%6,5) ve sosyal görevliler (%3,7) ile paylaştıkları ortaya çıkmıştır.

4.4.3. Sosyal çevreye göre çocukların karşılaştıkları internet risklerinden etkilenmeleri ve risklere yönelik başa çıkma stratejileri

Bu bölümde çocukların İnternet’te karşılaştıkları risklerinden nasıl etkilendikleri ve bu risklerle başa çıkmak için neler yaptıklarını farklı bir perspektiften bakmak amacıyla sosyal çevreyle de bu duruma yönelik görüşmeler yapılmıştır. Sosyal çevre ile gerçekleştirilen görüşmelerin analiz sonuçları Tablo 4.25’te sunulmuştur.

Tablo 4.25

Sosyal Çevreye Göre Çocukların Risklerden Etkilenmesi ve Başa Çıkma Stratejileri

	Ebeveynler	Öğretmenler	Okul Yöneticileri	Akranlar	Toplam	%
Karşılaşılan İnternet Risklerinin Etkisi						
Üzücü/ kırııcı kişilerle karşılaşma sonucu üzülmeye	1	-	-	6	7	8,3
Ahlaka aykırı görseller ve reklamlardan rahatsız olma	2	-	2	2	6	7,1
Karşılaşılan risklerden dolayı kendini suçlu hissetme	-	1	-	1	2	2,4
Risklerle Başa Çıkma Stratejileri						
Sorunu kendisi çözmeye çalışır	-	-	-	14	14	16,7
Tanımadığı kişilerle iletişimi engelleme	1	-	-	6	7	8,3
Ahlaka aykırı görsellerin olduğu sayfayı kapama	2	-	-	1	3	3,6
Bir süreliğine internet kullanmayı bırakma	2	-	-	1	3	3,6
Uygulama reklamlarını engellemek için İnternet bağlantısını kesme	-	-	-	3	3	3,6
Sosyal ağlardaki hesabını dondurma	-	-	-	2	2	2,4
Gizlilik/kişisel ayarlarımı değiştirme	1	-	-	-	1	1,2
Risklere Yönelik Yardım İsteme						
Ebeveynlerden	5	-	1	10	16	19
Akranlardan	-	1	-	10	11	13,1
Öğretmenden	-	4	2	4	10	11,9
Abi ya da ablasından	-	-	-	6	6	7,1
Başka birinden	-	-	-	5	5	6
Okul Yöneticisinden	-	1	2	-	3	3,6

Tablo 4.25 incelendiğinde, sosyal çevre çocukların ahlaka aykırı görsellerle veya üzücü/kırııcı kişilerle karşılaştıklarında rahatsız oldukları ve üzüldüklerini dile

getirmişlerdir. Bu konuyla ilgili bir ebeveyn ve öğretmenin görüşlerinden alıntılar aşağıda sunulmuştur:

“Öğrenciler uygunsuz içerikli sitelerle karşılaştıklarında rahatsız oluyorlar. Hatta bu konu hakkında yeterli bilgi sahibi olmadıkları için kendilerini suçlu olarak görüyorlar” (K-20/İstanbul/Öğretmen).

“Mesajlaşma sitelerinin birinde kızım konuştuğu bir yetişkinin ahlaka aykırı gösterimi sonucunda çok üzül müştü ve bayağı etkilenmişti. Bu durumu ilk bize anlattı, ona gerekli yardımda bulunduk. Ama uzun bir süre İnternete girmede” (K-12/Tekirdağ/Ebeveyn).

Yukarıdaki bir öğretmen ve ebeveyn den yapılan alıntılarda görüldüğü gibi çocukların İnternet’te karşılaştıkları risklerden dolayı üzüldükleri ve kendilerini suçladıkları ve bir süreliğine İnternet kullanmayı bıraktıkları görülmektedir. Akranlar ise İnternet’te risklerle karşılaşan çocukların daha çok sorunları kendilerinin çözmeye çalıştıklarını ve tanımadıkları kişilerin rahatsız etmesi durumunda engellediklerini belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili iki farklı akranın görüşlerinden alıntılar aşağıda sunulmuştur.

“Arkadaşılarımdan, tanımadığı kişilerinden mesaj alanlar oldu. Bu hoş bir durum olmadığı için arkadaşlarım genellikle onları engelliyorlar” (K-80/Ankara/Akran).

“Çevremdekiler İnternet’te bir sorunla karşılaştıklarında bu sorunu öncelikle kendileri çözmeye çalışırlar” (K-82/Diyarbakır/Akran)

Sosyal çevre çocukların karşılaştıkları İnternet riskleriyle ilgili çoğunlukla ebeveynlerinden ve akranlarından yardım istediklerini belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili bir ebeveynin ve akranın görüşlerinden alıntılar aşağıda sunulmuştur:

“Çevremdekiler İnternet’te bir riskle karşılaştıklarında bu sorunu genellikle kendileri çözmeye çalışır ya da arkadaşlarından yardım alırlar. Ailelerine giden çok azdır.” (K-62/Tekirdağ/Akran).

“Uygunsuz içerikler veya reklamlarla karşılaşan öğrencilerimiz benden yardım istiyorlar. Ben de gerekli desteği onlara sunmaya çalışıyorum” (K-20/İstanbul/Öğretmen).

Çocuklar ve sosyal çevre ile yapılan çalışmalarda çocukların İnternet’te üzücü/kırıcı kişilerle karşılaşma, ahlaka aykırı resimler ve mesajlar görme gibi riskler sonucunda rahatsız oldukları ve üzüldükleri görülmüştür. Ancak yapılan anket çalışmasında, çocukların İnternet’te tanımadığı kişilerle iletişime geçmekten dolayı rahatsız olmadıkları ortaya çıkmıştır. Çocuklar ve sosyal çevrede özellikle akranlar çocukların İnternet’te bir riskle karşılaştıklarında çoğunlukla sorunu kendilerinin çözmeye çalıştığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda, yaklaşık her iki çocuktan birinin özellikle tanımadığı kişilerin kendisiyle iletişim kurmasını engellediği, bu kişiden gelen mesajları sildiği ve sosyal ağlardaki gizlilik ayarlarını değiştirdiği görülmüştür. Sosyal çevreden çocukların İnternet riskleriyle başa çıkmalarına yönelik elde edilen veriler bu bulguları destekler niteliktedir. Bunun yanında çocuklar ve sosyal çevre ile yapılan çalışmalarda çocukların İnternet’te risklerle karşılaştıklarında daha çok ebeveynlerinden ve arkadaşlarından yardım istedikleri ortaya çıkmıştır.

4.5. Bölüm Özeti

Türkiye’de çocukların İnternet’e en fazla evlerinden erişim sağladıkları ve her gün çevrimiçi oldukları ortaya çıkmıştır. Çocukların daha çok akıllı telefonlar ve tabletler ile İnternet’e erişim sağladıkları görülmüştür. Bu cihazlardan İnternet’e erişim sağlamak için çocukların büyük bir kısmının ücretsiz Wi-Fi bağlantılarını ve her iki çocuktan birinin de mobil İnternet paketlerini kullandığı tespit edilmiştir.

Çocukların büyük bir kısmının mobil cihaz ve İnternet kullanımına yönelik becerilere sahip oldukları görülmüştür. Ancak çocuklar ve sosyal çevre ile yapılan çalışmalarda çocukların istenmeyen içerikleri filtreleme, pop-up sayfaları engelleme vb. gibi güvenli İnternet kullanımı noktasında eksikleri olduğu ortaya çıkmıştır.

Çocuklar arasında sosyal ağ kullanma, çevrimiçi film izleme veya müzik dinleme, anlık mesajlaşma gibi eğlence ve iletişim amaçlı etkinliklerin daha fazla gerçekleştirildiği görülmüştür. Çocukların İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinlikler arasında ilk sırada yer alan sosyal ağ kullanımları incelendiğinde, genellikle Facebook’ta profil oluşturdıkları ve bu profillerde en çok soyisimleri ile yüzünü net gösteren fotoğrafları paylaştıkları ortaya çıkmıştır.

Her üç çocuktan birinin İnternet’te gezinirken ahlaka aykırı görüntüler ve iletiler gördüğü, üzücü ve kırıcı kişilerle karşılaştığı ve tanımadığı biriyle iletişime geçtiği tespit edilmiştir. Çocukların bu risklerle karşılaştıkları ortamlara bakıldığında ise sosyal ağların ilk sırada yer aldığı görülmüştür. Bunun yanında çocukların aşırı İnternet ve telefon kullanımına yönelik yeni bir şey duyduklarında akıllı telefonlarından kontrol etme, akıllı telefonlarını kullanamadıklarında üzülmeye ve İnternet’te daha az zaman geçirmeye yönelik başarısızlıkla sonuçlanan girişimlerde bulunma davranışlarını daha çok sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Çocukların karşılaştıkları İnternet risklerini öncelikle kendilerinin çözmeye çalıştıkları ve bu durumu sosyal çevrelerinden daha çok arkadaşları ve ebeveynleri ile paylaştıkları görülmüştür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA, SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışma sonucunda elde edilen bulgular yorumlanarak ulaşılan sonuçlara, sonuçların alan yazınla ilişkilendirilmesine ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de 9-16 yaş grubu çocukların mobil İnternet erişim ve kullanımı, İnternet kullanım becerileri ve etkinlikleri, İnternet’te karşılaştıkları riskler ve etkileri, risklerle başa çıkma stratejilerini ortaya çıkarmaktır. Çalışma TÜİK tarafından belirlenen 12 TRA bölgesinden araştırmaya dahil edilen illerin merkez ilçelerinden seçilen 9-16 yaş aralığındaki 784 çocuk ve her bir bölgeden seçilen ebeveyn, öğretmen, okul yöneticisi ve çocuklardan oluşan 84 katılımcı ile sınırlıdır. Çalışmada anketten elde edilen bulgular çocukların algılama durumları ile sınırlıdır. Ayrıca bu bölümde Avrupa ile yapılan kıyaslamalarda NCGM projesi kapsamında Avrupa’nın 7 ülkesinden elde edilen bulgular ile sınırlıdır. Veri toplama aracı olarak anket ve görüşmelerden yararlanılmıştır ve elde edilen sonuçlar bu kapsamda değerlendirilmelidir.

5.1.1. Çocukların mobil İnternet erişimleri ve İnternet kullanımları

Çalışma kapsamında elde edilen bulgulara, Türkiye’de çocukların İnternet’e daha çok evlerinde kendi odalarından (%59,4) ve kendi odaları dışındaki diğer odalardan (%54,9) erişim sağladıkları görülmüştür. Sosyal çevreyle yapılan bireysel görüşmelerde de çocukların en fazla evlerinden İnternet’e erişim sağladıkları ortaya çıkmıştır. Kuzu (2011) tarafından 26 ilden 819 çocukla gerçekleştirilen çalışmada çocukların %80’i, Koçak ve Köse (2014) tarafından 7. ve 8. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada ise çocukların %69,6’sı evlerinden İnternet’e erişim sağladıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte RTÜK (2013) tarafından 26 ilden 4306 çocukla gerçekleştirilen çalışmada çocukların %58,6’sının kendi odalarında İnternet

erişimine sahip oldukları tespit edilmiştir. Benzer şekilde, 7 Avrupa ülkesinde gerçekleştirilen NCGM projesi sonuçlarına göre de çocukların %55'i kendi odalarından ve %50'si de kendi odaları dışındaki diğer odalardan erişim sağladıkları görülmüştür (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Çocukların daha çok evlerinden İnternet'e erişimleri evlerde İnternet'in yaygınlaşmasıyla açıklanabilir. TÜİK'in "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması" verilerine göre evlerdeki İnternet erişiminin yıldan yıla artış gösterdiği ve 2015 yılında ise her iki evden birinde (%55,9) İnternet erişiminin olduğu görülmektedir (TÜİK, 2015). Çocukların evlerinde kendi odalarından İnternet erişimi sağlamalarının öne çıkmasında ise İnternet'e istenilen yer ve zamanda bağlanabilmeyi sağlayan mobil cihazların etkisi olduğu söylenebilir (Lobe vd., 2011). Bunların yanı sıra, çocukların İnternet'e erişim sağladıkları mekânlar arasında İnternet kafelerin en alt sırada yer aldığı görülmüştür. Çocukların %18,7'si haftalık olarak İnternet kafelerden erişim sağladıklarını belirtmişlerdir. Sosyal çevreyle yapılan bireysel görüşmelerden elde edilen bulgulara da çocukların en az İnternet kafelerden erişim sağladıklarını göstermektedir. Burnukara ve Uçanok (2010) tarafından 12-18 yaş aralığındaki 868 çocukla gerçekleştirilen çalışmada çocukların %16,5'i, RTÜK (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise çocukların %12,5'i İnternet kafelerden İnternet'e erişim sağladıklarını belirtmişlerdir. Buradan yola çıkarak son yıllarda çocuklar arasında İnternet'e erişim sağlamak amacıyla İnternet kafelerin giderek daha az tercih edildiği söylenebilir. Bu değişimde çocukların İnternet erişimlerini daha çok evlerinden sağlamaları, mobil cihazların çeşitlenmesi ve çocuklar arasında yaygınlaşmasının etkisi olduğu söylenebilir. Bununla birlikte çocukların İnternet kafelerden erişim sağlamaları ile evlerdeki İnternet erişim penetrasyonu arasında ters bir orantı olduğu düşünülmektedir. Çocukların İnternet kafelerden ziyade evlerinden İnternet'e erişim sağlamaları ebeveynlerin çocuklarının İnternet kullanımlarını denetlemeleri adına olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ancak çocukların evlerinde İnternet'e daha çok kendi odalarından erişim sağlamaları ebeveynlerin denetimlerini zorlaştırabileceği de düşünülmektedir.

Çocukların çevrimiçi olmak amacıyla İnternet'e erişim sağlayan araçlardan en fazla akıllı telefonlara (%64) ve tabletlere (%57,1) sahip oldukları görülmüştür. Ancak yapılan çalışmalarda Türkiye'deki çocukların İnternet'e erişim sağlamak amacıyla en fazla masaüstü/dizüstü bilgisayarları kullandıkları ve her 10 çocuktan en az 7'sinin

masaüstü/dizüstü bilgisayarlara sahip oldukları görülmektedir (Arıcak vd.,2008; Burnukara ve Uçanok, 2010; Dündar ve Akçayır, 2014; Gökçearsan ve Günbatır, 2012; Hasdemir, 2013; RTÜK, 2013; Soydaş ve Uçanok, 2014). Bu farklılığın yapılan çalışmalarda genellikle akıllı telefonlar ve tabletlerin araştırma kapsamına alınmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Öte yandan NCGM projesinin sonuçlarına göre Avrupa'daki çocukların %46'sının akıllı telefonlara, %23'nün tabletlere sahip oldukları görülmektedir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Bu durum Türkiye'deki çocukların akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazlara sahip olma oranlarının Avrupa'daki çocuklardan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Özellikle Türkiye ve Avrupa'daki çocukların tablet sahibi olma oranları arasında ciddi bir fark olduğu görülmektedir. Bu farkın oluşmasında Türkiye'de MEB tarafından FATİH Projesi kapsamında çocuklara tablet dağıtılmasının (Eren, 2015; Özkale ve Koç, 2014; Pamuk vd., 2013) etkisi olduğu söylenebilir. Amerika'da PEW Araştırma Merkezi tarafından 2015 yılında 13-17 yaş aralığındaki 1060 çocukla gerçekleştirilen çalışmada ise çocukların %73'ünün akıllı telefonlara, %58'nin tabletlere sahip oldukları görülmektedir (Lenhart, 2015). Amerika'daki çocukların akıllı telefon ve tablet sahibi olma oranlarının Türkiye'deki çocuklardan biraz daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farklılık PEW Araştırma Merkezinin çalışmayı 13-17 yaş grubundaki çocuklarla gerçekleştirilmesinden kaynaklanmış olabilir. Türkiye'deki çocukların akıllı telefon ve tablet sahibi olma oranlarının yüksek olmasında Türkiye'de mobil cihaz satın almanın ekonomik anlamda kolaylaşmasının etkisi olduğu söylenebilir (Yılmaz vd., 2015). Bu durum çocukların mobil cihazların sunduğu fırsatlardan yararlanmaları adına olumlu bir gelişmedir. Bu doğrultuda Türkiye'de çocukların İnternet'e erişim sağlamalarında akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazların dizüstü/masaüstü bilgisayarların önüne geçtiği sonucuna varılmıştır.

Çocukların İnternet erişiminde akıllı telefonların ilk sırada yer almasının yanı sıra akıllı telefona sahip olma yaş ortalamalarının 11,93 olduğu görülmüştür. NCGM projesinin sonuçlarına göre Avrupa'daki çocukların akıllı telefona sahip olma yaş ortalamalarının 12 olduğu ortaya çıkmıştır (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Türkiye ve Avrupa'daki çocukların akıllı telefona yaklaşık olarak aynı yaşlarda sahip oldukları görülmektedir. Bunun yanında çocuklarla yürütülen anket çalışmasında 5 yaşındayken akıllı telefona sahip olduğunu belirtenlerin olması, yakın gelecekte Türkiye'deki akıllı

telefona sahip olma yaş ortalamasının daha da düşeceğine işaret etmektedir. Buna bağlı olarak çocukların İnternet kullanım yaşlarının da düşeceği söylenebilir. Benzer şekilde, Chaudron (2015) ve Croll (2016) yaptıkları çalışmalarda çocuklarının akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazların dokunmatik ekranları sayesinde çok erken yaşlarda İnternet ile tanıştıkları ve çevrimiçi uygulamaları kullandıklarını belirtmektedirler. Bu açıdan yapılan çalışmada çocukların akıllı telefon sahibi olma ve İnternet kullanım yaş ortalamalarının düşeceğine yönelik öngörüler Chaudron (2015) ve Croll'un (2016) çalışmalarının sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Çocukların İnternet kullanım sıklıklarına bakıldığında, çocukların günlük olarak akıllı telefonlar (%60,4) ve tabletlerden (%36,6) daha fazla çevrimiçi oldukları görülmüştür. Sosyal çevre ile yapılan görüşmelerde de çocukların en fazla akıllı telefonlar kullanarak çevrimiçi oldukları ve günde birçok kez İnternet'e erişim sağladıkları ortaya çıkmıştır. NCGM projesinin sonuçlarına göre Avrupa'daki çocukların en fazla akıllı telefonlar (%46) ve dizüstü bilgisayarlardan (%43) çevrimiçi oldukları görülürken (Mascheroni ve Ólafsson, 2014); PEW Araştırma Merkezinin verilerine göre Amerika'daki çocukların en fazla dizüstü/masaüstü bilgisayarlar (%87), oyun konsolları (%81) ve akıllı telefonlardan (%73) çevrimiçi oldukları görülmektedir (Lenhart, 2015). Yapılan çalışmada Amerika ve Avrupa'daki çocuklara kıyasla Türkiye'deki çocukların İnternet erişiminde öncelikli tercihlerinin akıllı telefon ve tabletler olduğu ortaya çıkmıştır. Çocukların mobil İnternet erişimlerinin artması çevrimiçi olma sıklıklarının artmasında etkili olan unsurlardan biri olarak gösterilebilir. Alan yazında da mobil cihazların çocukların İnternet erişimine hareketlilik ve özerklik kazandırmasıyla birlikte istedikleri zaman ve mekânlarda çevrimiçi olmalarını sağladığına vurgu yapılmaktadır (Chaudron, 2015; Hargittai ve Hinnant, 2008; Park, 2014; Vincent, 2015). Çocukların artan İnternet kullanımı bir yandan İnternet'in sunduğu fırsatlardan daha fazla yararlanmalarını sağlarken bir yandan da bilinçli kullanmadıkları takdirde İnternet'te var olan risklere daha fazla maruz kalmalarına sebebiyet verebileceği söylenebilir.

Çocukların okullarda akıllı telefon ve mobil İnternet kullanım durumlarına bakıldığında ise her iki çocuktan birinin okullarında akıllı telefon ve okulun kablosuz İnternet bağlantısının kullanımına izin verilmediğini belirtmiştir. Bu durum Türkiye'ye özgü olmayıp NCGM projesinin sonuçlarına göre Avrupa'daki her iki çocuktan birinin

de okullarında akıllı telefon ve okulun kablosuz İnternet bağlantısının kullanımına izin verilmediğini belirtmektedir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Bu kural, okulların akıllı telefon ve mobil İnternet kullanmayı kontrol altına almaya yönelik bir uygulaması olarak değerlendirilebilir. Bunun yanında Türkiye’deki okullarda MEB tarafından sağlanan filtreli İnternet hattının yavaş olduğu, sosyal ağlar, youtube gibi uygulamalara erişimi engellediği ve bazı yararlı siteleri de engellediği görülmektedir (Cengin, 2012; Eryılmaz ve Salman, 2014). Buradan hareketle çocukların İnternet’e erişim sağladıkları mekânlar arasında okulların pek öne çıkamayacağı söylenebilir. Nitekim yapılan anket çalışmasında çocukların %22’sinin günlük olarak okullardan erişim sağladıkları ve okulların İnternet erişimi sağladıkları mekânlar arasında en alt sıralarda yer aldığı görülmüştür. Çocukların dijital becerilerinin ve İnternet okuryazarlığının gelişimi ile İnternet güvenliği eğitiminde stratejik bir yer olan okulların (O’Neill ve Laouris, 2013), çocukların İnternet erişim sağladıkları mekânlar arasında geri planda kalması önemli bir eksiklik olarak görülmektedir. Çünkü çocukların günlük yaşamlarında İnternet’e erişim sağlamak amacıyla en fazla tercih ettikleri akıllı telefonların kullanımına izin verilmediği bir ortamda, bu cihazlara yönelik güvenli İnternet kullanım becerilerinin gelişmesi pek de mümkün görülmemektedir. Okullarda çocukların akıllı telefon ve mobil İnternet kullanımlarına yönelik farklı uygulamalara gidilmesi ve genellikle kısıtlayıcı önlemler alınması bir yere kadar etkili olabilir. Ancak MEB’in bu konuda uzun vadeli bir çözüm sunabilmesi için okullarda akıllı telefon ve mobil İnternet kullanımını kısıtlamaktan ziyade ders içi ve ders dışı eğitici etkinliklerle çocukların bu teknolojilerin özelliklerini öğrenmelerini destekleme, kendilerini keşfetme veya geliştirmeye yönelik kullandırmaya özendiren ve alıştıran politikalar ve uygulamalar geliştirmesi gerektiği düşünülmektedir.

5.1.2. Çocukların mobil cihaz ve İnternet kullanım becerileri

Çocukların mobil cihazları kullanmaya yönelik becerileri incelendiğinde büyük bir kısmının uygulama indirme, kablosuz ağlara bağlanma, PIN/ekran kilidi koyma, fotoğraf çekip sosyal ağlarda paylaşma gibi becerilere sahip oldukları görülmüştür. Benzer şekilde çocukların yarısından fazlasının sosyal ağlarda kişisel ayarlarını değiştirme, ziyaret ettikleri web sitelerinin kaydını silme, web sitelerini sık kullanılanlara ekleme, sosyal medyaya resim, müzik veya video yükleme gibi temel İnternet kullanma

becerilerine sahip oldukları görülmüştür. Sosyal çevre ile yapılan bireysel görüşmelerden elde edilen verilerde bu bulguları destekler niteliktedir. NCGM projesi kapsamında Avrupa'daki çocuklarla ve PEW Araştırma Merkezinin Amerika'daki çocuklarla gerçekleştirilen çalışmalarda da çocukların mobil cihaz ve İnternet kullanmaya yönelik bu becerilere sahip olması hususunda benzer sonuçlar elde edilmiştir (Madden vd., 2013; Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Bu durum çocukların mobil cihaz ve İnternet kullanımlarının ve bu teknolojilere olan ilgilerinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Karahisar (2014) tarafından 8.sınıfta öğrenim gören 150 çocukla gerçekleştirilen çalışmada çocukların büyük bir kısmının bilgisayar ve İnternet kullanma becerilerini kendi kendilerine öğrendikleri görülmektedir. Bunun yanında Prensky (2001)'nin dijital yerliler olarak adlandırdığı bugünün çocukları teknoloji temelli bir dünyada doğmaları ve çok erken yaşlarda mobil cihazlar ve İnternet ile tanışmalarının doğal bir sonucu olarak İnternet kullanım becerilerinin geliştiği söylenebilir.

Çocukların üçte birinin ücretli uygulama, oyun ve servisleri reklam eden açılır pencereleri (%39,8), uygulamalardaki uyarıları (%38,9), pop-up sayfaları bloke edebildiği (%34,4) ve arama yaparken istenmeyen içerikleri filtreleyebildiği (%33,8) görülmüştür. Sosyal çevre de çocukların güvenli İnternet kullanımına yönelik bu becerilerle ilgili yetersizlikleri nedeniyle İnternet'te sorunlar yaşadıklarını dile getirmiştir. NCGM projesine göre Avrupa'daki çocukların güvenli İnternet kullanımına yönelik bu becerilerinin oranı ortalama olarak %50 civarındadır (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Bu çalışmanın bulgularına göre Türkiye'deki çocukların güvenli İnternet kullanımına yönelik becerilerinin Avrupa'daki çocukların gerisinde kaldığı ortaya çıkmıştır. Öte yandan yapılan anket çalışmasında çocukların büyük bir kısmı (%85,6) akıllı telefon ve İnternet kullanımı konusunda çok şey bildiklerini belirtirken, bu konuda Avrupa'daki çocukların ortalaması %80,5 olduğu görülmektedir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Bu durum çocukların güvenli İnternet kullanımına yönelik becerilerindeki yetersizliklerin farkında olmamaları ve bunun da ötesinde bu becerilere sahip olduklarını zannetmeleri ile açıklanabilir. Nitekim çocukların yarısından fazlası indirecekleri uygulamaları güvenlik yönünden karşılaştıklarını (%62) ve İnternet'te edindikleri bilgilerin doğruluğuna karar vermek için farklı web sitelerini karşılaştırdıklarını (%63,4) belirtirken, sosyal çevrede özellikle akranlar, çocukların bu

karşılaştırmaları göz ardı ettiklerini ve yapmadıklarını dile getirmişlerdir. Alan yazında da Karahisar (2014) çocukların %40,7'sinin İnternet'ten edindikleri bilginin doğru olduklarına inandıkları, Kaşıkçı ve arkadaşları (2014) çocukların sadece %38,8'nin İnternet'ten edindikleri bilginin doğru olup olmadığına karar vermek için farklı siteleri karşılaştırdıkları ortaya çıkmıştır. Çocukların güvenli İnternet kullanımına yönelik becerileri düşük olmasına rağmen çocukların büyük bir kısmı akıllı telefon ve İnternet kullanımı konusunda ebeveynlerinden daha çok şey bildiklerini belirtmişlerdir. Bu durum Prensky (2001)'nin digital yerliler olarak adlandırdığı bugünün çocuklarının mobil cihazlar ve İnternet teknolojileriyle çok erken yaşlarda tanışmalarının bir yansıması olarak açıklanabilir. Çocukların akıllı telefon ve İnternet kullanımı konusunda özgüvenlerinin yüksek olmasına rağmen güvenli İnternet kullanımına yönelik becerilerinin düşük olması ve ebeveynlerinin çocuklarını yönlendirebilmek için yeterli düzeyde İnternet becerilerine sahip olmamaları nedeniyle çocukların İnternet'te karşılaşacakları riskleri artırabilir. Bu bağlamda güvenli İnternet kullanımına yönelik gerçekleştirilebilecek çalışmalar kapsamında çocuklara ve ebeveynlere bu becerilerin kazandırılmasına yönelik uygulamalara ihtiyaç olduğu görülmektedir.

5.1.3. Çocukların mobil cihazlar ve İnternet ile gerçekleştirdiği etkinlikler

Çocukların İnternet'te daha çok sosyal ağları kullanma, film izleme/müzik dinleme, anlık mesajlaşma ve video klip izleme gibi eğlence ve iletişim amaçlı etkinlikler gerçekleştirdikleri görülmüştür. Sosyal çevrenin büyük bir kısmı da çocukların İnternet'e bağlandıklarında sosyal ağları kullandıklarını ve oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Bunun bir yansıması olarak çocukların İnternet'i ödev ve araştırma yapmak için kullanımlarının ikinci planda kaldığı ortaya çıkmıştır. Alan yazında çocukların İnternet'te daha çok eğlence ve iletişim amaçlı etkinlikler gerçekleştirdiğine yönelik çalışmalar mevcuttur (Akbulut, 2013; Arslan vd., 2014; Ceyhan ve Ceyhan, 2011; Çiftçi, 2015; Ekici ve Uçak, 2012; Yılmaz vd., 2014). Bu durum Türkiye'ye özgü olmayıp Avrupa ve Amerika'daki çocuklarda da benzer yönelimleri olduğu görülmektedir (Livingstone vd., 2011c; Mascheroni ve Ólafsson, 2014; Pappas, 2012). Masaüstü ve dizüstü bilgisayarlara nazaran akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazların çocuklara İnternet erişiminde hareketlilik ve özerklik kazandırması istedikleri çevrimiçi etkinlikleri gerçekleştirme özgürlüğü sunmaktadır (Chaudron,

2015; Hargittai ve Hinnant, 2008; Park, 2014). Bu bağlamda çocukların İnternet'i eğlence ve iletişim amacıyla kullanmalarında akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazların etkisi olduğu söylenebilir. Nitekim Avrupa'daki çocukların mobil cihazlar ile en fazla gerçekleştirdikleri çevrimiçi etkinliklerin video klip izlemek ve sosyal ağları kullanmak olduğu görülürken (Mascheroni ve Ólafsson, 2014), Amerika'daki her dört çocuktan üçünün de mobil cihazları ile oyun oynadıklarını ve sosyal ağları kullandıkları tespit edilmiştir (Lenhart, 2015). Bu doğrultuda çocukların akıllı telefon ve tabletlere yönelik oyun oynama ve eğlenme gibi algılarının geliştiği düşünülmektedir. Hâlbuki mobil cihazlar oyun ve eğlencenin ötesinde öğrenme, kendini keşfetme veya geliştirme vb. gibi çok daha farklı özelliğe sahiptir (Eren, 2015; Vincent, 2015). Çocuklarla mobil cihazların bu özelliklerini önemsemeye ve kullanmaya dönük eğitici etkinlikler gerçekleştirilerek algılarının değiştirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte çocukların İnternet'i eğlence ve iletişim amaçlı kullanımının ön plana çıkması günlük yaşamlarındaki oyun oynama ve sosyalleşme ihtiyaçlarını İnternet aracılığıyla gidermeleri ile açıklanabilir. Çocukların arkadaşlarıyla ya da tek başlarına eğlenmek, öğrenmek ve iyi vakit geçirmek için oyun oynamaları ve çevrelerini tanımak, yaşadıkları topluma uyum sağlamak için de çevrelerindekiyle iletişim kurmaları gelişimlerinin önemli bir parçasıdır (Günindi, 2011; Koçyiğit, Tuğluk ve Kök, 2007). Çocukların gelişimleri için önemli olan bu etkinlikleri İnternet aracılığıyla gerçekleştirmeleri toplumsal ve kültürel değerlerden yoksun kazanımlar elde etmeleriyle sonuçlanabilir.

Çocukların mobil cihazlara özgü etkinlikler gerçekleştirmelerine bakıldığında çocukların günlük olarak daha çok ücretsiz uygulama indirdikleri (%38,2) ve facebook ve foursquare gibi uygulamaları kullanarak coğrafi konumlarını kaydettikleri (%21,3) görülmüştür. NCGM projesinin sonuçlarına göre Avrupa'daki çocukların günlük olarak ücretsiz uygulama indirme (%33) ve coğrafi konum kaydetme (%13) etkinliklerini Türkiye'deki çocuklardan daha az gerçekleştirdikleri görülmektedir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Bu durum Türkiye'deki çocukların mobil İnternet'i daha fazla kullanmalarıyla ilgili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte çocukların az bir kısmının e-kitap okuma, haritalar ve tarifelere bakma, çevrimiçi bir şeyler satın alma, kare kod/barkod okutma ve uygulama indirmek için ödeme yapma gibi mobil cihazlara özgü etkinlikler gerçekleştirdikleri görülmüştür. Öyle ki sosyal çevre ile yapılan bireysel

görüşmelerde çocukların bu etkinlikleri gerçekleştirdiğine yönelik bir bulgu elde edilmemiştir. Benzer şekilde NCGM projesinin sonuçlarına göre Avrupa'daki çocukların büyük bir kısmının da mobil cihazlara özgü bu etkinlikleri gerçekleştirmedikleri görülmektedir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Bu durum Türkiye ve Avrupa'daki çocuklar arasında mobil cihazlara özgü etkinliklerin pek tercih edilmediğini göstermektedir. Çocukların çoğunluğunun mobil cihazlara özgü bu etkinlikleri gerçekleştirmemelerinde, çocukların mobil cihazlarda gerçekleştirdikleri çevrimiçi etkinliklerin ve uygulamaların çeşitlenmesinin ve İnternet'te daha çok eğlence ve iletişim amaçlı etkinlikler gerçekleştirmelerinin etkisi olduğu söylenebilir.

Çocukların İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinliklerin başında yer alan sosyal ağ kullanımlarına ilişkin durumlarına bakıldığında çocukların genellikle (%89,5) sosyal ağlarda profil sahibi oldukları görülmüştür. Bunun yanında çocukların sosyal ağları kullanmak amacıyla çoğunlukla (%78,1) Facebook'u tercih ettikleri tespit edilmiştir. Alan yazında farklı ülkelerde farklı yaş gruplarından çocuklar ile yapılan çalışmalarda genellikle her 10 çocuktan 7'sinin sosyal ağlarda profil sahibi olduğu görülmektedir (Gökçearslan ve Günbatar, 2012; Hasdemir, 2013; Lenhart, 2015; Mascheroni ve Ólafsson, 2014; Sozio vd., 2015) ve çocukların sosyal ağları kullanmak amacıyla genellikle Facebook'u tercih ettikleri görülmektedir (Glusac vd., 2015; Günüş vd., 2013; Kaşıkçı vd., 2014; Lenhart, 2015; Mascheroni ve Ólafsson, 2014; Sozio vd., 2015; Tomczyk ve Kopecky', 2016). Bu durum çocuklar arasında sosyal ağ kullanımının ve Facebook'ta profil sahibi olmanın popüler hale geldiğini göstermektedir. Sosyal ağların bireylere arkadaşlarıyla mesajlaşma ve video/sesli sohbet etme, beğenilerine ve etkinliklerine yönelik paylaşımlarda bulunma ve çevrimiçi oyun oynama imkânı sunması (Boyd ve Ellison, 2007) nedeniyle çocukların İnternet'te gerçekleştirdikleri etkinlikler arasında üst sıralardaki yerini koruyacağı öngörülmektedir.

Çocuklar arasında sosyal ağ kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte çocukların bu ortamda kimlerle arkadaşlık yaptıkları ve hangi bilgilerini paylaştıkları güvenli İnternet kullanımı noktasında önem arz etmektedir. Yapılan çalışmada çocukların yarısından fazlasının sosyal ağlarda soyisim (%76), yüzünü gösteren fotoğraf (%71,3) ve okul bilgileri (%54,7) gibi kişisel bilgilerini paylaştıkları görülmüştür. Alan yazındaki çalışmalarda da çocukların sosyal ağlarda isim veya soyisim, öğrenim

gördüğü okul, gerçek yaş, yüzünü gösteren fotoğrafları içeren bilgileri rahatlıkla paylaşabildikleri görülmektedir (Kaşıkçı vd., 2014; Lenhart, 2015; Mascheroni ve Ólafsson, 2014; Mert, Bülbül ve Sağiroğlu, 2012; Tomczyk ve Kopecky', 2016). Çocukların sosyal ağlarda kişisel bilgilerini paylaşmaları tanımadıkları kişilerin kendileri hakkında bilgi sahibi olmaları ve kendileriyle iletişime geçmeleri noktasında sorunlara sebebiyet verebilir. Bununla birlikte her iki çocuktan birinin sosyal ağlarda 100'ün üzerinde arkadaşı olduğu görülmüştür. Alan yazında Amerika'da, Brezilya'da ve Türkiye'de gerçekleştirilen çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir (Karahisar, 2014; Lenhart, 2015; Sozio vd., 2015). NCGM projesinin sonuçlarına göre Avrupa'daki çocukların %35'inin sosyal ağlarda 100'ün üzerinde arkadaşı olduğu tespit edilmiştir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Türkiye'deki çocukların sosyal ağlardaki arkadaş sayılarının Amerika ve Brezilya'daki çocuklarla yakın düzeyde olduğu görülürken Avrupa'daki çocuklardan fazla olduğu görülmektedir. Çocukların sosyal ağlarda arkadaş sayılarının fazla olması tanımadığı kişileri arkadaş olarak eklemesinden kaynaklanabilir. Nitekim yapılan çalışmada çocukların %18,1'i sosyal ağlarda tanımadığı kişilerle iletişime geçtiğini, %6,5'nin de gelen arkadaşlık isteklerinin tamamını kabul ettiğini belirtmiştir. Bu bağlamda Karahisar (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada çocukların %22,7'sinin, Lenhart (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise çocukların %33'ünün sosyal ağlarda tanımadıkları kişileri arkadaş listelerine ekledikleri görülmektedir. Çocukların sosyal ağlarda tanımadıkları kişileri arkadaş olarak ekleme ve kişisel bilgilerini paylaşma gibi davranışları İnternet'te risklerle karşılaşmalarına sebep olan ana unsurlardan biri olduğu söylenebilir.

5.1.4. Çocukların İnternet'te karşılaştıkları riskler

Çalışma kapsamında elde edilen bulgularda, her iki çocuktan biri İnternet'te ahlaka aykırı resimler gördüğünü belirtirken, yaklaşık her üç çocuktan biri de ahlaka aykırı mesajlar aldığını belirtmiştir. Sosyal çevre ile yapılan bireysel görüşmelerde de çocukların İnternet'te gezinirken uygunsuz içeriklerle karşılaştıklarını tüm paydaşlar dile getirmişlerdir. Kaşıkçı ve arkadaşları (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada çocukların %11'i ahlaka aykırı resimler gördüklerini veya ahlaka aykırı mesajlar aldıklarını belirtmişlerdir. NCGM projesinin sonuçlarına bakıldığında ise Avrupa'daki çocukların %28'i ahlaka aykırı resim gördükleri ve %11'nin de ahlaka aykırı mesajlar

aldıkları görülmektedir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Bu durum Türkiye’deki çocukların İnternet’te ahlaka aykırı resimler görme veya ahlaka aykırı mesajlar alma riskleriyle daha fazla karşılaştıklarını göstermektedir. Türkiye’deki çocukların Avrupa’daki çocuklara kıyasla daha fazla bu risklerle karşılaşması çalışmanın daha güncel olmasından kaynaklanabilir. Bununla birlikte çocukların İnternet’te risklerle daha fazla karşılaşmasında İnternet erişim ve kullanımları ile İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinliklerin artmasının etkisi olduğu söylenebilir. Çocukların İnternet ve mobil cihazların sunduğu imkânları uygunsuz ve denetimsiz kullanmaları (Burnukara ve Uçanok, 2010) ve İnternet kullanım becerilerinin yetersizliği (Kaşıkçı vd., 2014) İnternet’te risklerle karşılaşmalarının nedenleri arasında gösterilebilir.

Çocukların siber zorbalıkla ilgili yaşadıklarına bakıldığında, yaklaşık her iki çocuktan birinin siber zorbalığa uğradığı, her dört çocuktan birinin de siber zorbalık yaptığı ortaya çıkmıştır. Alan yazındaki çalışmalara bakıldığında çocukların siber zorbalığa maruz kalma ve siber zorbalık yapma oranlarının daha düşük olduğu görülmektedir (Dilmaç ve Aydoğan, 2010; Horzum ve Ayas, 2014; Li, 2007; Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Çocukların siber zorbalık yapma veya mağduru olmalarında İnternet kullanımının yaygınlaşmasının ve özellikle İnternet’i iletişim amaçlı kullanımlarının etkisi olduğu söylenebilir. Bununla birlikte çocukların İnternet’te sosyal ağ kullanımı, anlık mesajlaşma gibi sosyalleşmeye yönelik etkinliklerin ön plana çıkması (Ekici ve Uçak, 2012; Lauricella, 2013; Lenhart, 2015) ve İnternet’ten tanımadığı kişilerle iletişim kurmaları da siber zorbalığı artıran unsurlardan biri olarak değerlendirilebilir.

Çocukların İnternet’te tanımadığı kişilerle iletişim kurma durumlarına bakıldığında, her üç çocuktan birinin İnternet’te tanımadığı kişilerle iletişime geçtiği görülürken her beş çocuktan birinin de İnternet’te tanıştığı kişilerle yüz yüze görüştüğü ortaya çıkmıştır. NCGM projesinin sonuçlarına göre Avrupa’daki çocukların İnternet’te tanımadığı kişilerle iletişime geçme (%25) ve bu kişilerle yüz yüze görüşme (%11) oranlarının daha düşük olduğu görülmektedir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Bu durum Türkiye’deki çocukların İnternet ve mobil cihazların sunduğu imkânları güvenli ve bilinçli kullanmaya yönelik eksiklikleri olduğunu göstermektedir. Nitekim İnternet Geliştirme Kurulu, Google ve İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü ortaklığı ile geliştirilen Keşfet Bilinçli İnternet Hareketi (KBİH) Projesi kapsamında 2015 yılında

İstanbul'daki 13.463 lise öğrenci ile gerçekleştirilen çalışmada her dört çocuktan biri İnternet'te tanımadığı kişilerle iletişime geçmekte, her beş çocuktan biri de İnternet'te tanıştığı kişilerle yüz yüze görüşmekte herhangi bir sakınca görmediğini belirtmiştir (Odabaşı, Varank, Yıldırım, Koyuncu, Dönmez ve Şumuer, 2015). Çocukların tanımadığı kişilerle iletişime geçmeleri her zaman İnternet riskleriyle karşılaşmalarına sebep olmayabilir ama bu durum İnternet'te risklerle karşılaşma potansiyelini artırabileceği söylenebilir.

Çocukların İnternet riskleriyle karşılaştıkları ortamlar arasında tüm risk türlerinde sosyal ağların ilk sırada, sohbet odaları ve e-postaların son sırada yer aldığı ortaya çıkmıştır. Alan yazında farklı ülkelerde farklı yaş gruplarıyla gerçekleştirilen çalışmalarda da çocukların İnternet riskleriyle en fazla sosyal ağlarda karşılaştıkları görülmektedir (Ayas ve Horzum, 2012; Kwan ve Skoric, 2013; Lenhart, 2015; Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Bu durum, çocuklar arasında İnternet kullanımının yaygınlaşmasının ve sosyal ağ kullanımının en fazla gerçekleştirilen İnternet etkinliği olmasının doğal bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Çocukların sosyal ağlarda kişisel bilgilerini paylaşması, tanımadığı kişilerle arkadaşlık yapması ve kötü niyetli kişilerin sosyal ağlar üzerinden kolaylıkla çocuklarla iletişime geçebilmesi ve uygunsuz paylaşımlarda bulunması sosyal ağları daha riskli bir ortam haline dönüştürdüğü söylenebilir. Çocukların İnternet riskleriyle en az sohbet odaları ve e-postalar yoluyla karşılaşmaları bu etkinlikleri pek fazla gerçekleştirilmemelerinden kaynaklanabilir. Nitekim yapılan çalışmada yaklaşık her beş çocuktan biri günlük olarak sohbet odalarına bağlandıklarını ve e-posta alıp/gönderdiklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde NCGM projesinin sonuçlarına göre çocukların %16'sının günlük olarak sohbet odalarını ziyaret ettikleri görülmektedir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Bu durum çocukların İnternet'te daha çok gerçekleştirdikleri etkinliklerde daha fazla riske maruz kaldıklarını ortaya koymaktadır.

Çocukların İnternet'i gereğinden fazla kullanmasıyla birlikte ortaya çıkan İnternet bağımlılığına ilişkin durumlarına bakıldığında, her iki çocuktan birinin İnternet bağımlılığına yönelik davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Yılmaz ve arkadaşları (2014) tarafından 2853 lise öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada çocukların %66,6'sının orta düzeyde İnternet bağımlısı olduğu görülürken, EUKO II projesi kapsamında 25 Avrupa ülkesinde gerçekleştirilen çalışmada Avrupa'daki çocukların

%30'unun İnternet bağımlısı olduğu tespit edilmiştir (Livingstone vd., 2011c). Bu durum Türkiye'deki çocuklar arasında İnternet bağımlılığının tehlikeli bir düzeye ulaştığını göstermektedir. Çocukların İnternet bağımlılığı geliştirmelerinde İnternet'te eğlence ve iletişim amaçlı etkinlikleri daha fazla gerçekleştirmelerinin (Chang ve Man Law; 2008; Ekşi, 2012; Jang, Hwang ve Choi, 2008; Koçak ve Köse, 2014) ve mobil cihazların çocuklar arasında yaygınlaşmasının (Lenhart, 2015; O'Keeffe ve Clarke-Pearson, 2011; Sönmez, 2013) etkisinin olduğu söylenebilir. İnsanlara iletişim ve İnternet erişimi noktasında büyük kolaylıklar sunan mobil cihazların gereğinden fazla kullanılması da bu cihazlara yönelik bağımlılık geliştirilmesine neden olmaktadır. Nitekim yapılan çalışmada her üç çocuktan ikisinin akıllı telefonunu kontrol edemediğinde üzüldüğü ve yeni bir şey duyduğunda akıllı telefonundan kontrol etme istediğinin olduğu görülmüştür. NCGM projesinin sonuçlarına göre Avrupa'daki çocukların bu davranışları sergileme oranlarının yaklaşık olarak aynı olduğu görülmektedir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Çocukların akıllı telefonlara yönelik bağımlılık geliştirmelerinde çocuklar arasında akıllı telefon kullanımının yaygınlaşmasının ve ebeveynlerin çocuklarını denetlemesinin güçleşmesinin etkisi olduğu söylenebilir. Sosyal çevre ile yapılan bireysel görüşmelerde her iki ebeveyn ve öğretmenden biri mobil cihazların çocukların kontrolünü güçleştirdiğini dile getirmiştir. Bununla birlikte sosyal çevre çocukların mobil İnternet erişimiyle birlikte İnternet'te fazla zaman geçirdiklerini ve buna bağlı olarak asosyal davranışlar sergilediklerini ve okul işlerini ihmal ettiklerini belirtmişlerdir. Çocuklar ile yapılan anket çalışmasında da her iki çocuktan biri akıllı telefon veya İnternet'te harcadığı saatler nedeniyle ailesine, arkadaşlarına, okul işleri ve hobilerine daha az zaman ayırdığını belirtmiştir. Çocukların akıllı telefon veya İnternet bağımlılıklarının yarattığı bu olumsuz durumlar alan yazındaki çalışmalarda da görülmektedir (Aksoy, 2015; Huang vd., 2009; Zırhlioğlu, 2011).

5.1.5. Çocukların İnternet risklerinden etkilenmesi ve risklerle başa çıkması

İnternet risklerinin çocuklar üzerindeki etkisine bakıldığında, çocukların genellikle üzücü ve kırıcı kişilerle karşılaşma ve ahlaka aykırı mesajlar almaları durumunda rahatsız oldukları ve üzüldükleri görülmüştür. Bununla birlikte ahlaka aykırı resimler görme ve İnternet'te tanıştıkları kişilerle yüz yüze görüşme nedeniyle

üzülenlerin oranının üzülmeyenlerden az olması, çocukların bu risklerle karşılaşmaktan dolayı rahatsız olmadıklarını göstermektedir. Benzer şekilde NCGM projesinde de Avrupa'daki çocukların ahlaka aykırı resimler görme veya mesajlar alma, İnternet'te tanıştıkları kişilerle yüz yüze görüşmeleri nedeniyle rahatsız olmayanların daha fazla olduğu görülmektedir (Mascheroni ve Ólafsson, 2014). Bu durum çocukların İnternet'te risklerle daha fazla karşılaşması (Burnukara ve Uçanok, 2012; Livingstone vd., 2014; Peker, 2014) ve bunun neticesinde risklere yönelik duyarsızlaşmasıyla açıklanabilir.

Çocukların İnternet'te bir riskle karşılaştıklarında daha çok sorunu kendilerinin çözmeye çalıştığı ortaya çıkmıştır. Bu anlamda yaklaşık her iki çocuktan birinin İnternet'te karşılaştığı üzücü ve kırıncı kişilerin kendisiyle iletişime geçmesini engellediği, bu kişilerden gelen mesajları sildiği ve sosyal ağların gizlilik ayarlarını değiştirdiği görülmüştür. Sosyal çevrede özellikle akranlar, çocukların İnternet'te karşılaştıkları sorunları öncelikle kendilerinin çözmeye çalıştığını belirtmişlerdir. Alan yazında yapılan çalışmalarda da İnternet risklerine karşı çocukların gelen mesajı silme ve göndereni engelleme, rahatsız edici durumu site yönetimine bildirme, sosyal ağlardaki gizlilik ayarlarını değiştirme stratejilerini kullandıkları görülmektedir (Çetinkaya, 2010; Livingstone vd., 2011c; Smith vd., 2008; Topçu vd., 2008). Bu durum çocukların İnternet'te karşılaştıkları riskleri sahip oldukları İnternet becerilerini kullanarak çözmeye çalıştıklarını göstermektedir. Bununla birlikte çocukların İnternet'te karşılaştıkları risklerle başa çıkmaya çalışmalarının, çocukların İnternet risklerine ilişkin farkındalığını arttırdığı ve risklerle mücadele etmeye yönelik İnternet becerilerini geliştirdiği söylenebilir. Livingstone, Haddon ve Görzig (2012) çocukların İnternet'te risklerle karşılaşmalarının, risklere yönelik farkındalıklarını ve dirençlerini artırdığını belirtmektedirler. Benzer şekilde, KBİH projesinde siber zorbalığa yönelik farkındalığı artan çocukların İnternet becerileri düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Odabaşı vd., 2015).

Çocukların İnternet'te karşılaştıkları risklerle başa çıkamaması durumunda çevrelerindeki kişilerden yardım istemeleri de farklı bir başa çıkma stratejisidir (Livingstone vd., 2011c). Bu anlamda çocukların İnternet'te karşılaştıkları riskleri en fazla arkadaşlarıyla (%44,2) ve ebeveynleriyle (%24,7), en az da öğretmenleri (%6,5%) ve sosyal görevliler (%3,7%) ile paylaştıkları ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde sosyal çevrede çocukların İnternet'te karşılaştıkları riskleri en fazla ebeveyn ve arkadaşlarıyla,

en az da okul yöneticileriyle paylaştıklarını belirtmiştir. Alan yazında yer alan çalışmalarda bu bulguları destekler nitelikte sonuçlar elde edilmiştir (Ayas ve Horzum, 2013; Mascheroni ve Ólafsson, 2014; Slonje ve Smith, 2008; Topçu vd., 2008). Çocukların İnternet’te karşılaştıkları riskleri daha çok ebeveynleri ve arkadaşlarıyla paylaşmaları, bu kişileri kendilerine daha yakın hissetmeleri ve onlara güvenmeleri ile açıklanabilir.

5.2. Sonuçlar

Bu çalışmada Türkiye’de çocukların mobil İnternet erişim, kullanım ve becerileri, İnternet’te gerçekleştirdikleri etkinlikler, İnternet’te karşılaştıkları riskler ve riskleriyle başa çıkma stratejileri incelenmiştir. Varsayımlar ve sınırlılıklar göz önünde bulundurularak elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Çocukların İnternet’e erişim sağladıkları mekânların başında evlerinin ve evlerinde de kendi odalarının geldiği görülmüştür. Buna bağlı olarak çocuklar arasında İnternet erişimi sağlamak amacıyla İnternet kafelerin giderek daha az tercih edildiği ortaya çıkmıştır.
- Çocukların İnternet’e erişim sağladıkları mekânlar arasında okulların en alt sıralarda yer aldığı görülmüştür. Bu sonuçta okullarda çocukların akıllı telefon ve mobil İnternet kullanımına izin verilmemesinin ve okullardaki İnternet’te çevrimiçi etkinliklerin sınırlandırılmasının etkili olduğu ortaya çıkmıştır.
- Çocukların İnternet’e erişim sağlamak amacıyla en fazla akıllı telefonlara ve tabletlere sahip oldukları ve en fazla bu cihazlarla çevrimiçi oldukları görülmüştür.
- Çocukların erken yaşlarda akıllı telefonlara sahip oldukları ortaya çıkmıştır ve yakın gelecekte çocukların akıllı telefonlara sahip olma yaşlarının daha da düşeceği öngörülmektedir.
- Çocukların İnternet erişim ve kullanımlarına yönelik ortaya çıkan durumda, çocuklar arasında mobil cihazların yaygınlaşmasının, İnternet erişim imkânının artmasının ve İnternet güvenliğinin çocukların eğitiminde bir gereklilik haline gelmesinin etkisi olduğu görülmüştür.

- Çocukların mobil cihaz ve temel İnternet kullanma becerilerine sahip olmalarında, mobil cihaz ve İnternet kullanımlarındaki artışın ve bu teknolojilere olan ilgilerinin etkisi olduğu ortaya çıkmıştır.
- Çocukların akıllı telefon ve İnternet kullanımı konusunda özgüvenlerinin yüksek olmasına rağmen güvenli İnternet kullanımına yönelik becerilerinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir.
- Çocuklar arasında sosyal ağ kullanımının ve Facebook'ta profil sahibi olmanın popüler hale geldiği ortaya çıkmıştır. Buna paralel olarak çocukların İnternet riskleriyle en fazla sosyal ağlarda karşılaştıkları görülmüştür.
- Çocukların İnternet'te daha çok eğlence ve iletişim amaçlı etkinlikler gerçekleştirdikleri ve ödev ve araştırma yapmaya dönük etkinliklerin ikinci planda kaldığı ortaya çıkmıştır.
- Çocukların ücretsiz uygulama indirme ve coğrafi konum kaydetme dışındaki mobil cihazlara özgü etkinlikleri pek gerçekleştirmedikleri görülmüştür.
- Çocukların İnternet etkinliklerine yönelik tercihlerinde, çocukların mobil İnternet erişimlerinin artması ve buna bağlı olarak ebeveyn denetiminin azalmasının, İnternet'te gerçekleştirilebilecek etkinliklerin çeşitliliğinin artmasının ve çocukların günlük yaşamlarındaki eğlence ve sosyalleşme ihtiyaçlarını İnternet aracılığıyla gidermelerinin etkisi olduğu görülmüştür.
- Çocukların İnternet'te karşılaştıkları risklerin başında ahlaka aykırı resimler görme ve siber zorbalığa maruz kalmanın geldiği ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte her iki çocuktan birinin de İnternet veya akıllı telefon bağımlılığına yönelik davranışlar sergiledikleri görülmüştür.
- Çocukların İnternet riskleriyle karşılaşmalarında, çocukların mobil cihaz ve İnternet kullanımlarındaki artışın, İnternet'in sunduğu imkânları uygunsuz ve denetimsiz kullanmalarının ve güvenli İnternet kullanmaya yönelik becerilerinin yetersiz olmasının etkisi olduğu görülmüştür.
- Çocukların İnternet'te risklerle karşılaştıklarında sorunu çoğunlukla kendilerinin çözmeye çalıştıkları ve çevrelerindeki kişilerden yardım almaları gerektiğinde ise en fazla ebeveynlerine ve arkadaşlarına başvurdukları ortaya çıkmıştır.

5.3. Öneriler

Bu bölümde ebeveynler, öğretmenler ve okul yöneticileri, politika geliştiriciler ile araştırmacılar olmak üzere farklı paydaşlara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Çalışma sonunda ebeveynlere yönelik öneriler şöyledir:

- Ebeveynler çocuklarının kendi odalarından İnternet kullanmalarına ilişkin denetimlerini artırmalıdır. Bu bağlamda ebeveynler çocuklarının mobil cihazlarına Eset Parental Control, Kids Zone, SecureTeen, Safe Browser gibi ebeveyn kontrol uygulamaları yükleyerek çocuklarının İnternet’te uygunsuz içeriklere karşılaşmasını engelleyebilirler veya İnternet’te gezindikleri sayfaları kontrol edebilirler.
- Ebeveynler çocuklarına mobil İnternet hizmeti satın aldıkları operatörlerden ücretsiz olarak güvenli İnternet aile profili servisini etkin hale getirmelerini isteyerek çocuklarının İnternet’te uygunsuz içeriklerle karşılaşmalarını engelleyebildikleri gibi sosyal ağlar, oyun siteleri ve sohbet odaları gibi çevrimiçi etkinliklerini de sınırlandırabilirler.
- Ebeveynler çocuklarının mobil cihaz ve İnternet kullanım zaman dilimi ve süreleri hakkında sınırları çocuklarıyla birlikte net bir biçimde belirlemelidirler. Ebeveynler bu sınırların gerekliliğini çocuklarına açıklayarak ikna edebilir ya da çocuklarının mobil cihazlarına KidTime, Screen Time gibi zaman sınırlama uygulamaları yükleyerek mobil İnternet’te geçirdikleri süreleri kontrol altına alabilirler.
- Ebeveynler çocuklarının mobil cihazlar veya İnternet başında geçirdikleri zamanı azaltmak ve bu teknolojilere yönelik bağımlılıklarının artmasını engellemek için çocuklarını spor, folklor, resim kursu gibi okul içi veya okul dışı sosyal etkinliklere yönlendirilebilir.
- Ebeveynler çocuklarına İnternet’te karşılaşılabilecekleri risklere yönelik bilgilendirme ve yönlendirmeler yapmaları faydalı olabilir. Ebeveynler güvenli İnternet kullanımına yönelik yeterince bilgi sahibi değiller ise bu konuda kendilerini geliştirmek için ilgili kurum veya kuruluşlar tarafından verilen eğitim ve seminerlere katılabilirler.

- Çocukların İnternet’te risklerle en fazla sosyal ağlarda karşılaşmaları nedeniyle, ebeveynler çocuklarının sosyal ağ kullanımlarına dikkat etmelidirler. Bu doğrultuda, ebeveynlerin çocuklarının sosyal ağlarda kimlerle arkadaşlık ettiklerini, kişisel bilgilerini paylaşıp paylaşmadıklarını ve profillerindeki paylaşımlarını belli aralıklarla kontrol etmesinde ve bu konuda çocuklarını bilgilendirmesi ve yönlendirmesi faydalı olabilir.

Çalışma sonunda öğretmen ve okul yöneticilerine yönelik öneriler şöyledir:

- Bilişim teknolojileri ve yazılım ders müfredatına İnternet’te arama yaparken istenmeyen içerikleri filtreleme, pop-up sayfaları engelleme ve mobil cihazlara yüklenen uygulamaları kullanırken açılan reklam ve uyarıları engelleme gibi çocukların yetersizliklerinin tespit edildiği güvenli İnternet kullanma becerilerine yönelik kazanımlara daha fazla yer verilmesi faydalı olabilir.
- Okullarda çocuklara mobil İnternet’i eğitim amaçlı kullanmaya özendiren ders içi ve ders dışı etkinlikler düzenlenebilir.
- Okullarda çocuklara İnternet risklerine yönelik farkındalıklarını artıracak ve risklerle karşılaştıklarında başa çıkmaya yönelik becerilerini geliştirecek seminerler verilebilir.
- Okullarda ebeveynler, çocuklar, öğretmenler ve okul yöneticilerine İnternet erişimi sağlanan akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazları da kapsayan güvenli İnternet kullanımı seminerleri verilebilir.
- Okullarda çocuklara sosyal ağlarda kişisel bilgilerini paylaşmaları ve tanımadığı kişilerle iletişime geçmeleri halinde karşılaşılabilecekleri olumsuz durumlara yönelik bilgilendirmeler yapılarak çocukların sosyal ağları bilinçli bir şekilde kullanmaları hususunda seminerler verilmelidir.
- Çocukların mobil cihazlarla oyun oynama ve eğlenmeye yönelik gelişen algılarının öğrenmeye, kendini keşfetmeye veya geliştirmeye yönltilmesi için okullarda ebeveynler, öğretmenler ve okul yöneticilerinin ortak kararlar alarak birlikte hareket etmesini sağlayacak toplantılar düzenlenebilir.
- Okul yöneticileri ve öğretmenler çocukların İnternet’te risklerle karşılaştıklarında kendilerinden rahatlıkla yardım istemelerini sağlayacak samimiyet ve güven odaklı ilişkiler geliştirmesi faydalı olabilir.

- Okullarda çocukların mobil cihazları eğitim amaçlı kullanmalarına, İnternet’te karşılaşabilecekleri riskleri tanımalarına ve güvenli İnternet kullanmalarına yönelik faaliyetlerle donatılmış İnternet klüpleri kurulması faydalı olabilir. Bu klüpler aracılığıyla okul çapında tüm öğrencilerin katılımının sağlanabildiği ve arkadaşlarıyla etkileşime geçebildiği mobil cihazlara ve İnternet’e yönelik etkinlikler gerçekleştirilebilir.

Çalışma sonunda politika geliştiricilere yönelik öneriler şöyledir:

- MEB’in okullarda akıllı telefon ve mobil İnternet kullanımına yönelik farklı uygulamaları ortadan kaldırmak adına bu teknolojilere ilişkin kısıtlayıcı önlemlerden ziyade çocukları güvenli ve bilinçli kullanmaya özendiren ve alıştıran uygulamalar geliştirmesi faydalı olabilir.
- RTÜK, BTK, TİB ve MEB gibi kurumların işbirliğiyle mobil İnternet’in bilinçli kullanımına ve güvenli İnternet kullanımına ilişkin kamu spotları düzenlenebilir.
- TÜİK’in “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması” kapsamında mobil İnternet kullanımını değerlendirmeye yönelik cep/akıllı telefonların yanında tabletlerin de ele alınması faydalı olabilir.
- Mobil İnternet hizmeti sunan operatörler ücretsiz olarak sundukları güvenli İnternet aile profili servisi hakkında ebeveynleri bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yürütebilir.
- Çocukların, ebeveynlerin, öğretmen ve okul yöneticilerinin İnternet’te karşılaştıkları riskler ve sorunlar hakkında soru sorup yardım alabilecekleri portallar ve etkileşimli mobil uygulamalar geliştirilebilir.
- Çocukların İnternet’te risklerle karşılaştıklarında en çok akranlarından yardım istedikleri göz önünde bulundurulduğunda, RTÜK, BTK, TİB ve MEB gibi kurumlar “Akranlarımı İnternet’te Koruyorum”, “Arkadaşlarıma İnternet’te Destek Oluyorum”, “Okulun Siber Kahramanı” gibi projeler geliştirerek çocuklara akranlarının aracılığıyla güvenli İnternet kullanımı eğitimleri verebilirler.
- GSM operatörlerinden bazıları kullanıcıların İnternet gezintilerini raporlama hizmeti sunmaktadır. Bu hizmetin tüm operatörlerde sunulması ve

ebeveynlere çocuklarının İnternet gezintilerinin rapor edilmesi, çocukların İnternet’i daha kontrollü kullanmaları adına faydalı olabilir.

Çalışma sonunda araştırmacılara yönelik öneriler şöyledir:

- Türkiye genelinde 9-16 yaş grubu çocukların mobil İnternet deneyimlerine yönelik il merkezlerinin yanı sıra ilçe ve köylerde yaşayan çocukların da örnekleme dâhil edildiği çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Türkiye genelinde 9-16 yaş grubu çocukların mobil İnternet deneyimlerine yönelik araştırmalar en az beş yıllık aralıklarla tekrarlanarak çocukların mobil İnternet deneyimlerindeki değişimler ve yönelimlerin ortaya çıkarılması faydalı olabilir.
- Çocukların İnternet kullanımlarına yönelik ebeveyn tutumları ile İnternet’te karşılaştıkları riskler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Çocukların İnternet kullanım becerileri ile İnternet’te karşılaştıkları riskler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Çocukların karşılaştıkları İnternet risklerinin sonrasında yaşadıkları fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel sorunlar nitel araştırmalar ile detaylı olarak incelenebilir.
- Özellikle küçük yaş gruplarına yönelik (0-8 yaş) mobil cihazların ve İnternet’in kullanımına ilişkin çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ackers, M. J. (2012). Cyberbullying: through the eyes of children and young people. *Educational Psychology in Practice*, 28(2), 141-157.
- Akbaba Altun, S., ve Altun, A. (2000). Bir eğitim aracı olarak İnternet. *Milli Eğitim Dergisi*, 147.
- Akbulut, Y. (2013). Çocuk ve ergenlerde bilgisayar ve İnternet kullanımının gelişimsel sonuçları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 53-68.
- Akbulut, Y., ve Eristi, B. (2011). Cyberbullying and victimisation among Turkish university students. *Australasian Journal of Educational Technology*, 27(7), 1155-1170.
- Akbulut, Y., ve Günüş, S. (2012). Perceived social support and Facebook use among adolescents. *International Journal of Cyber Behavior, Psychology and Learning*, 2(1), 30-41.
- Aksoy, V. (2015). İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeylerinin fen lisesi öğrencilerinin demografik özelliklerine göre değişimi ve akademik başarılarına etkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(19), 365-383.
- An, H., Morgenlander, M., and Seplocha, H. (2014). Children's gadgets: Smartphones and tablets: Tips for helping children to use technology effectively and safely. *Exchange*, September/October 2014, 69-74.
- Arı, M. (2015). Türkiye’de mobil geniş bant teknolojileri; mevcut teknik altyapı, mobil kullanım kapasiteleri ve 4G lisanslama süreci. 17. *Akademik Bilişim Konferansında sunulan bildiri*. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Arıcak, O. T. (2009). Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 34(34), 167-184.
- Arıcak, T., Siyahhan, S., Uzunhasanoğlu, A., Sarıbeyoğlu, S., Çıplak, S., Yılmaz, N., and Memmedov, C. (2008). Cyberbullying among Turkish adolescents. *Cyberpsychology & Behavior*, 11(3), 252-261.

- Arslan, E., Bütün, P., Doğan, M., Dağ, H., Serdarzade, C., ve Arıca, V. (2014). Çocukluk çağında bilgisayar ve İnternet kullanımı. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 4(3), 195-201.
- Asselin, M., and Moayeri, M. (2010). Examining adolescent internet literacy practices: An exploration of research methods. *Journal of Theory and Practice in Education*, 6(2), 191-210.
- Ayas, T, ve Horzum, M. B. (2013). İlköğretim öğrencilerinin İnternet bağımlılığı ve aile İnternet turumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 46-57.
- Ayas, T. (2014). Depresyon, anksiyete ve cinsiyet değişkenlerine göre sanal zorbalığa maruz kalma düzeylerinin yordanması. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(1), 1-5.
- Ayas, T., ve Horzum, M. B. (2012). İlköğretim öğrencilerinin sanal zorba ve mağdur olma durumu. *İlköğretim Online*, 11(2), 369-380.
- Aydın, B., ve Sarı, V. S. (2011). Internet addiction among adolescents: the role of self-esteem. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 15(2011),3500-3505.
- Baker, T.L. (1994). *Doing social research*. (3rd ed.). New York: McGraw-Hill Inc.
- Balcı, A. (2001). *Sosyal bilimlerde araştırma, yöntem, teknik ve ilkeler*. (3. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Barbovschi, M., O'Neill, B., Velicu, A., and Mascheroni, G. (2014). *Policy Recommendations*. (Report D5.1). Milano: Net Children Go Mobile.
- Batıgün, A. D., ve Kılıç, N. (2011). İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67). 1-10.
- Beran, T., and Li, Q. (2005). Cyber-harassment: a study of a new method for an old behavior. *Journal of Educational Computing Research*, 32(3), 265-277.
- Body, D. M., and Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230. doi: 10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x

- Bogdan, R. C., and Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods*. Boston, MA: Pearson.
- BTK. (2010). Ailelerin İnternet Algıları ve Eğilimleri BTK Raporu. http://www.guvenliweb.org.tr/aileler/files/Arastirma_sunum.pdf adresinden 14 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- Burnukara, P., & Uçanok, Z. (2012). Okul ortamı ve sanal ortamda meydana gelen akran zorbalığı ne ölçüde örtüşüyor?. *Türk Psikoloji Dergisi*, 27(69), 81-100.
- Burnukara, P., ve Uçanok, Z. (2010). Ergenlerin bilgi ve iletişim teknolojileri kullanım olanakları ile sanal ortamda meydana gelen zorbalığa ilişkin betimsel bir inceleme. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 21(2), 47-62.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2).
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (12. Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Canbek, G., ve Sağiroğlu, Ş. (2007). Çocukların ve gençlerin bilgisayar ve İnternet güvenliği. *Politeknik Dergisi*, 10(1), 33-39.
- Cao, F., and Su, L. (2007). Internet addiction among Chinese adolescents: Prevalence and psychological features. *Child Care Health and Development*, 33(3), 275-281.
- Caplan, S. E. (2002). Problematic Internet use and psychosocial well-being: Development of a theorybased cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18(5), 553-575. doi:10.1016/S0747-5632(02)00004-3
- Cengiz, D. (2012). Okullarda teknoloji kullanımı ile beşeri altyapı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. 14. *Akademik Bilişim Konferansında sunulan bildiri*. Uşak Üniversitesi Uzaktan Eğitim MYO, Uşak.
- Ceyhan, E., ve Ceyhan, A. A. (2011). Çocuk ve ergenlerde bilgisayar ve İnternet kullanımının gelişimsel sonuçları. Abdullah Kuzu (Ed.), *Bilgisayar II* içinde (s.165-188). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi

- Chang, M. K., and Man Law, S. P. (2008). Factor structure for young's Internet addiction test: A confirmatory study. *Computers in Human Behavior*, 24(6), 2597-2619. doi:10.1016/j.chb.2008.03.001
- Chaudron, S. (2015) *Young children (0–8) and digital technology: a qualitative exploratory study across seven countries*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC93239> adresinden 01 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- Chiu, S., and Huang, D. (2009, July). Study on relationship of parent's education model, secondary school student's internet use and addiction in Taiwan. *Paper presented at the meeting of the 2nd International Multi-Conference on Engineering and Technological Innovation*, Orlando, Florida, USA.
- Cohen, L., Manion, L., and Morrison, K. (2005). *Research methods in education*. (5th edition). New York: Routledge Falmer.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions* (2nd ed.). London: Sage.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Boston: Pearson.
- Creswell, J., and Plano Clark, V. L. (2007). *Understanding mixed methods research*. CA: Sage.
- Croll, J. (2016). Let's play it safe children and youths in the digital world. http://ictcoalition.eu/gallery/100/REPORT_WEB.pdf adresinden 15 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- Çakmak, T., ve Yalçın, H. (2013). Üniversite öğrencilerinin mobil teknoloji kullanımı: Hacettepe Üniversitesi bilgi ve belge yönetimi bölümü örneği. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, (18), 47.
- Çalış, K., ve Özdemir, S. (2013). Yeni nesil mobil genişbant teknolojileri ve Türkiye. *15. Akademik Bilişim Konferansında sunulan bildiri*. Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Antalya.

- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. (3.Baskı). Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çetin, B. A., ve Ceyhan, A. A. (2014). Ergenlerin İnternette kimlik denemeleri ve problemli İnternet kullanım davranışları. *The Turkish Journal on Addictions*, 1(2), 5-46.
- Çetinkaya, B. (2010). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde siber zorbalığın yaygınlığı*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Çetinkaya, L., ve Keser, H. (2014). Öğretmen ve öğrencilerin tablet bilgisayar kullanımında yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 4(1), 13-34.
- Çifçi, S. (2010). *Dokuzuncu sınıf öğrencilerinin sanal zorbalık düzeyleri ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat. <http://earsiv.gop.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/123456789/2145/T00970.pdf?sequence=1> adresinden 23 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- Çubukcu, A., ve Bayzan, Ş. (2013). Türkiye’de Dijital Vatandaşlık Algısı ve Bu Algıyı İnternetin Bilinçli, Güvenli ve Etkin Kullanımı ile Artırma Yöntemleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 148-174.
- Davidson, J., and Martellozzo, E. (2013). Exploring young people's use of social networking sites and digital media in the internet safety context: a comparison of the UK and Bahrain. *Information, Communication & Society*, 16(9), 1456-1476.
- Demirel, M., Yörük, M., ve Özkan, O. (2012). Çocuklar için güvenli İnternet: güvenli İnternet hizmeti ve ebeveyn görüşleri üzerine bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 54-68.
- Diamanduros, T., Downs, E., ve Jenkins, S. J. (2008). The role of school psychologists in the assessment, prevention, and intervention of cyberbullying. *Psychology in the Schools*, 45(8), 693-704.
- Dilmaç, B. (2009). Cyberbullying: A preliminary report on college students. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(3), 1307-1325.

- Dilmaç, B., ve Aydoğan, D. (2010). Values as a predictor of cyber-bullying among secondary school students. *International Journal of Social Sciences*, 5(3), 185-188.
- Dündar, H., ve Akçayır, H. (2014) Implementing tablet PCs in schools: Students' attitudes and opinions. *Computers in Human Behavior*, 32(March 2014), 40-46. doi:10.1016/j.chb.2013.11.020
- Ekici, S., ve Uçak, N. Ö. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin internette bilgi arama davranışları. *Türk Kütüphaneciliği*, 26(1), 78-96.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri: Yaklaşım, yöntem ve teknikler*. (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ekşi, F. (2012). Narsistik kişilik özelliklerinin İnternet bağımlılığı ve siber zorbalığı yordama düzeyinin yol analizi ile incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 1683-1706.
- Ekşi, F., ve Ümmet, D. (2013). Bir kişilerarası iletişim problemi olarak internet bağımlılığı ve siber zorbalık: psikolojik danışma açısından değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 91-115.
- Elo, S., and Kyngäs, H. (2008).The qualitative content analysis process, *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107-115.
- Erdur-Baker, Ö. (2010). Cyberbullying and its correlation to traditional bullying, gender and frequent and risky usage of internet-mediated communication tools. *New Media & Society*, 12(1), 109-125.
- Erdur-Baker, Ö., ve Kavşut, F. (2007). Akran zorbalığının yeni yüzü: siber zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research*, 27(Spring), 31-42.
- Erdur-Baker, Ö., ve Tanrikulu, İ. (2010). Psychological consequences of cyber bullying experiences among Turkish secondary school children. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 2771-2776.
- Eren, E. (2015). Ortaokul ve lise öğrencilerinin eğitimde tablet bilgisayar kullanımına ilişkin algıları ile görüşleri. Ahi Evran Üniversitesi *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 409-428.

- Ergin, A., Uzun, U., ve Bozkurt, A. İ. (2014). Lise öğrencilerinin cep telefonu kullanma davranışları ve cep telefonları hakkındaki görüşleri. *Dicle Tıp Dergisi*, 41(3), 542-547. doi: 10.5798/diclemedj.0921.2014.03.0471
- Eroğlu, Y., ve Güler, N. (2015). Koşullu öz-değer riskli internet davranışları ve siber zorbalık/mağduriyet arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 5(3), 118-129.
- Eryılmaz, S. ve Salman, Ş. (2014). Fatih projesi kapsamında yer alan öğretmen ve öğrencilerin projeden beklentileri ve bilişim teknolojileri kullanımına karşı algıları. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi*, 1(2), 46-63.
- Farmer, L. S., and Henri, J. (2008). *Information literacy assessment in K-12 settings*. Lanham, MD: Scarecrow Press.
- Fenaughty, J., and Harré N (2013). Factors associated with young people's successful resolution of distressing electronic harassment. *Computers and Education*, 61(1), 242-250.
- Fraenkel, J. R. and Wallen, N. E. (2009). *How to design and evaluate research in education*. (7th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Gareis, C. R., and Tschannen-Moran, M. (2005). Cultivating principals' sense of efficacy: Supports that matter. *Paper presented at the annual meeting of the University Council for Educational Administration*, Nashville, TN.
- Genç, Z. (2014). Parents' perceptions about the mobile technology use of preschool aged children. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 146 (2014), 55-60.
- Gerpott, T. J., and Thomas, S. (2014). Empirical research on mobile Internet usage: A meta-analysis of the literature. *Telecommunications Policy*, 38(3), 291-310.
- Glesne, C. (2012). *Nitel araştırmaya giriş*. (Çev. A. Ersoy ve P. Yalçınoglu). Ankara: Anı Yayıncılık. (Eserin orijinali 2011'de yayımlandı).
- Glušac, D., Makitan, V., Karuović, D., Radosav, D., and Milanov, D. (2015). Adolescents' informal computer usage and their expectations of ICT in teaching – case study: Serbia. *Computers & Education*, 81(February 2015), 133-142. doi:10.1016/j.compedu.2014.10.006

- Gökçearsan, Ş., ve Günbatır, M. S. (2012). Ortaöğrenim öğrencilerinde internet bağımlılığı. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2(2), 10-24.
- Günindi, Y. (2011). Bağımsız anaokullarına ve anasınıflarına devam eden çocukların sosyal becerilerinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 133-144.
- Günüç, S., Mısırlı, Ö., ve Odabaşı, H. F. (2013). Primary school children's communication experiences with twitter: a case study from Turkey. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 6(6), 448-453.
- Hargittai, E., and Hinnant, A. (2008). Digital inequality differences in young adults' use of the Internet. *Communication Research*, 35(5), 602-621.
- Harvey, J. D. (2003). Cyberstalking and Internet harassment: What the law can do. <http://www.victimsofcrime.org/docs/Information%20Clearinghouse/Cyberstalking%20and%20Internet%20Harassment%20What%20the%20Law%20can%20do.pdf?sfvrsn=0> adresinden 05 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- Hasdemir, T. (2013). Çocukların geleneksel medya ve yeni medya ile ilişkileri üzerine bir çalışma. *I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi: 14-15 Kasım 2013 - Bildiriler Kitabı Cilt 1* (s.445-472). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Hasebrink, U., Livingstone, S., Haddon, L., and Olafsson, K. (2009). *Comparing children's online opportunities and risks across Europe: Cross-national comparisons for EU Kids Online*. LSE, London: EU Kids Online (2nd edition).
- Hekim, H., ve Başbüyük, O. (2013). Siber suçlar ve Türkiye'nin siber güvenlik politikaları. *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, 4(2), 135-158.
- Hendler, J. (2010). Web 3.0: The Dawn of Semantic Search. *Computer*, 43(1), 77-80.
- Hjorth, L., Burgess, J., and Richardson, I. (2012) Studying the mobile. Locating the field. Larissa Hjorth, Jean Burgess ve Ingrid Richardson (Ed.), *Studying Mobile Media. Cultural Technologies, Mobile Communication and the iPhone* in (p. 1-7) . London: Routledge.

- Horman, J. P., Hansen, C. E., Cochian, M. E., and Lindsey, C. R. (2005). Liar, liar: Internet faking but not frequency of use affect social skills, self-esteem, social anxiety, and aggression. *CyberPsychology & Behavior*, 8(1), 1-6.
- Horman, J. P., Hansen, C. E., Cochian, M. E., and Lindsey, C. R. (2005). Liar, liar: Internet faking but not frequency of use affect social skills, self-esteem, social anxiety, and aggression. *Cyber Psychology & Behavior*. 8(1), 1-6.
- Horzum, M. B., ve Ayas, T. (2014). Orta öğretim öğrencilerin psikolojik belirtilere göre sanal zorba ve sanal mağdur düzeylerinin yordanması. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(2), 21-36.
- Huang, R. L., Lu, Z., Liu, J. J., You, Y. M., Pan, Z. Q., Wei, Z., He, Q., and Wang, Z. Z. (2009). Features and predictors of problematic internet use in Chinese college students. *Behaviour & Information Technology*, 28(5), 485-490.
- Huffaker, D. (2006, February). Teen blogs exposed: The private lives of teens made public. *Paper presented at the American Association for the Advancement of Science (AAAS)*, St. Louis, MO.
- ITU. (2015a). ICT Facts & Figures. <http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/facts/ICTFactsFigures2015.pdf> adresinden 25 Aralık 2015 tarihinde alınmıştır.
- ITU. (2015b). ITU releases 2015 ICT figures. http://www.itu.int/net/pressoffice/press_releases/2015/17.aspx#.VqZ8v_mLSM8 adresinden 25 Aralık 2015 tarihinde alınmıştır.
- ITU. (2015c). Cellular Standards for 3G. <http://web.archive.org/web/20150501170408/http://www.itu.int:80/osg/spu/imt-2000/technology.html> adresinden 10 Aralık 2015 tarihinde alınmıştır.
- Jang, K. S., Hwang, S.Y., and Choi, J. Y. (2008). Internet addiction and psychiatric symptoms among Korean adolescents. *Journal of School Health*, 78(3), 165-171.
- Johnson, R. B., and Christensen, L. (2004). *Educational research: Quantitative, qualitative and mixed approaches*. (2nd ed.). London: Pearson.

- Johnson, R. B., and Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33(7), 14-26.
- Karahisar, T. (2014). İnternette çocukları bekleyen riskler ve medya okuryazarlığı. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 4(4), 82-95.
- Kaşıkcı, D., Çağıltay, K., Karakuş, T., Kurşun, E., ve Ogan, C. (2014). Türkiye ve Avrupa'daki çocukların İnternet alışkanlıkları ve güvenli İnternet kullanımı. *Eğitim ve Bilim*, 39(171), 230.
- Kavuk, M., Keser, H., and Teker, N. (2011). Reviewing unethical behaviors of primary education students' Internet usage. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 28, 1043-1052.
- Kayri, M., Tanhan, F., ve Tanrıverdi, S. (2014). Ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(1), 1-27.
- Kayri, M., ve Günüş, S. (2010). Türkiye'deki ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyini etkileyen bazı faktörlerin karar ağaçları yöntemleri ile incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), 2467-2500.
- Kelleci, M. (2008). İnternet, cep telefonu, bilgisayar oyunlarının çocuk ve gençlerin ruh sağlığına etkileri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 7(3), 253-256.
- Kırçelli, S. (2011). *Yeni iletişim teknolojileri, sanal kamusalıklar ve toplumsal cinsiyet: Facebook'ta genç kadınların kimlik inşa süreçleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Koçak, H., ve Köse, Z. (2014). Ergenlerin bilgisayar oyunu oynama alışkanlıkları ve sosyalleşme süreçleri üzerine bir araştırma (Kütahya ili örneği). *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21-32.
- Koçer, A. ve Dirik, Ç. (2011, Aralık). Mobil iletişimin dünü, bugünü ve geleceği. 16. *Türkiye'de İnternet Konferansında sunulan bildiri*. Ege Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi, Konak, İzmir.
- Koçyiğit, S., Tuğluk, M. N. ve Kök, M. (2007). Çocuğun gelişim sürecinde eğitsel bir etkinlik olarak oyun. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 324-342.

- Kowalski, R. M., and Limber, S. P. (2007). Electronic bullying among middle school students. *Journal of Adolescent Health*, 41, 22–30.
- Kowalski, R. M., Limber, S. P., and Agatston, P. W. (2012). *Cyberbullying: Bullying in the digital age* (2nd ed.). New York: Wiley-Blackwell Publishing
- Kring, A. M., Davison, G. C., Neale, J. M., and Johnson, S. L. (2007). *Abnormal psychology*. New York: John Wiley & Sons
- Kuzu, A. (2011). İnternet ve aile. *Aile ve Toplum Dergisi*, 7(27), 9-31.
- Kwan, G. C. E., and Skoric M. M. (2013). Facebook bullying: An extension of battles in school. *Computers in Human Behavior*, 29(1), 16-25.
- Lauricella, A. R. (2013). Çocukların Medya Katılımı (A. Aksakal, Çev.). 1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi: 14-15 Kasım 2013 - Bildiriler Kitabı Cilt 2 (s.117-137). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Lee, Y. K., Chang, C. T., Lin, Y., and Cheng, Z. H. (2014). The dark side of smartphone usage: Psychological traits, compulsive behavior and technostress. *Computers in Human Behavior*, 31, 373-383.
- Lenhart, A. (2015). Teen, social media and technology overview. Pew Research Center's Internet & American Life Project, USA. http://www.pewinternet.org/files/2015/04/PI_TeensandTech_Update2015_0409151.pdf adresinden 15 Aralık 2015 tarihinde alınmıştır.
- Li, Q. (2007). New bottle but old wine: A research of cyberbullying in schools. *Computers in Human Behavior*, 23(4), 1777-1791.
- Lincoln, Y. S., and Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Livingstone, S. (2014). *ICT coalition*, <http://www.netchildrengomobile.eu/wp-content/uploads/2013/07/ICT-coalition-EU-Kids-Online-NCGM-110414-1.pdf> adresinden 05 Eylül 2014 tarihinde alınmıştır.
- Livingstone, S. M., Haddon, L., and Görzig, A. (2012). *Children, risk and safety on the internet: research and policy challenges in comparative perspective*. Policy Press, Bristol. ISBN 9781847428820.

- Livingstone, S., Bober, M., and Helsper, E. J. (2005). *Internet literacy among children and young people: Findings from the UK children go online project*. London, England: LSE.
- Livingstone, S., Haddon, L., and Görzig, A. (2012). *Children, risk and safety on the Internet*. (1st ed.). USA: Policy Press.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. and Ólafsson, K. (2011b). *EU kids online: final report*. LSE, London: EU Kids Online.UK.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., and Ólafsson, K. (2011a). *Technical report and user guide: The 2010 EU kids online survey*. LSE, London: EU Kids Online.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., and Ólafsson, K. (2011c). *Risks and safety on the internet: The perspective of European children. Full Findings*. LSE, London: EU Kids Online.
- Livingstone, S., Haddon, L., Vincent, J., Mascheroni, G., and Ólafsson, K. (2014). *Net children go mobile: The UK report*. London: London School of Economics and Political Science.
- Livingstone, S., Mascheroni, G., and Staksrud, E. (2015). *Developing a framework for researching children's online risks and opportunities in Europe*. London: London School of Economics and Political Science.
- Livingstone, S., Mascheroni, G., Ólafsson, K., and Haddon, L. (2014). *Children's online risks and opportunities: comparative findings from EU Kids Online and Net Children Go Mobile*. London: London School of Economics and Political Science.
- Lobe, B., Livingstone, S., Ólafsson, K., and Vodeb, H. (2011) *Crossnational comparison of risks and safety on the Internet: Initial analysis from the EU Kids Online survey of European children*. EU Kids Online Network, London, UK.
- Madden, M., Lenhart, A., Cortesi, S., and Gasser, U. (2013b). *Teens and mobile apps privacy*. Pew Research Center's Internet & American Life Project, USA. <http://www.pewinternet.org/2013/08/22/teens-and-mobile-apps-privacy/> adresinden 01 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.

- Madden, M., Lenhart, A., Cortesi, S., Gasser, U., Duggan, M., Smith, A., and Beaton, M. (2013c). Teens, social media, and privacy. Pew Research Center's Internet & American Life Project, USA. http://www.pewinternet.org/files/2013/05/PIP_TeensSocialMediaandPrivacy_PDF.pdf adresinden 07 Eylül 2014 tarihinde alınmıştır.
- Madden, M., Lenhart, A., Duggan, M., Cortesi, S., and Gasser, U. (2013a). Teens and technology 2013. Pew Research Center's Internet & American Life Project, USA. http://www.pewinternet.org/files/old-media//Files/Reports/2013/PIP_TeensandTechnology2013.pdf adresinden 01 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- Mark, L. K. (2009). *Student, educator, and parent perceptions of cyberbullying in three Hawai'i middle schools*. (Master's thesis). Ann Arbor: ProQuest, UMI Dissertations Publishing (Accession Order No. 1468496).
- Mascheroni, G., and Ólafsson, K. (2014). *Net Children Go Mobile: Risks and opportunities*. Second Edition. Milano: Educatt.
- McMillan J.H., and Schumacher S. (2010). *Research in education: Evidence-Based inquiry* (7th ed.). London: Pearson.
- Mert, M., Bülbül, H.İ., ve Sağıroğlu, Ş. (2012). Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda güvenli İnternet kullanımı. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 5(4), 1-12.
- Miles, M. B., and Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). California: SAGE Publications.
- Mishna, F., Saini, M., and Solomon, S. (2009). Ongoing and online: Children and youth's perceptions of cyber bullying. *Children and Youth Services Review*, 31(12), 1222-1228. doi:10.1016/j.childyouth.2009.05.004
- Muslu, G. K., ve Bolışık, B. (2009). Çocuk ve gençlerde İnternet kullanımı. *TSK Koruyucu Hekimlik Dergisi*, 8(5), 445-450.
- NCGM (2014). *Project description*. <http://www.netchildrengomobile.eu/project/> 25 Ağustos 2014'te alınmıştır.

- NCPC, (2007). Stop Cyberbullying Before it Starts. <http://www.ncpc.org/resources/files/pdf/bullying/cyberbullying.pdf> adresinden 01 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- Numanoğlu, G., ve Bayır, Ş. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre internet kullanımları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 295-323.
- O’Keeffe, G. S., and Clarke-Pearson, K. (2011). The impact of social media on children, adolescents, and families. *Pediatrics*, 127(4), 800-804. doi: 10.1542/peds.2011-0054
- O’Neill, B. & Laouris, Y. (2013). Teaching internet safety, promoting digital literacy. The dual role of educations and schools. In: B. O’Neill, E. Staksrud, & S. McLaughlin (eds.) *Towards a better internet for children? Policy pillars, players and paradoxes* (pp. 193-209). Göteborg: Nordicom.
- O’Neill, B. (2014). *Policy Influences and Country Clusters: A Comparative Analysis of Internet Safety Implementation*. LSE, London: EU Kids Online.
- Ocak, M. A. (2013). Ailelerde ve çocuklarda dijital vatandaşlık algısının oluşturulması. www.guvenliweb.org.tr/egitimciler/files/aile_cocuk.pptx adresinden 16 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- Odabaşı, H. F. (2005). Parent's views on Internet use. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4(1), 38-45.
- Odabaşı, H. F., Varank, İ., Yıldırım, S., Koyuncu, F., Dönmez, O., ve Şumuer, E. (2015). Bilinçli İnternet kullanımı araştırması. <http://www.kesfetprojesi.org/kesfet/> adresinden 20.04.2016 tarihinde alınmıştır.
- Odabaşıoğlu, G., Öztürk, Ö., Genç, Y., ve Pektaş, Ö. (2007). On olguluk bir seri ile internet bağımlılığı klinik görünümleri. *Bağımlılık Dergisi*, 8(1), 46-51.
- Ólafsson, K., Livingstone, S., and Haddon, L. (2014). *Children’s Use of Online Technologies in Europe. A review of the European evidence base*. LSE, London: EU Kids Online. Revised edition.

- Olweus, D. (2003). A profile of bullying at school. *Educational Leadership*, 60(6), 12-17.
- Onwuegbuzie, A.J., and Johnson, R.B. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33(7), 14-26.
- O'Reilly, T. (2005). Design patterns and business models for the next generation of software. <http://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html> adresinden 13 Ağustos 2015 tarihinde alınmıştır.
- Özkale, A. ve Koç, M. (2014). Tablet computers and their usage in educational settings: A literature review. *SDU International Journal of Educational Studies*, 1(1), 24-35.
- Öztürk, Ö., Odabaşıoğlu, G., Eraslan, D., Genç, Y., ve Kalyoncu, Ö. A. (2007). İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi. *Bağımlılık Dergisi*, 8(1), 36-41.
- Öztürk, U. C. (2015). Bağlantıda kalmak ya da kalmamak işte tüm korku bu: İnternetsiz kalma korkusu ve örgütsel yansımaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 629-638.
- Pamuk, S., Çakır, R., Ergun, M., Yılmaz, H. B., ve Ayas, C. (2013). Öğretmen ve öğrenci bakış açısıyla tablet pc ve etkileşimli tahta kullanımı: FATİH projesi değerlendirmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1799-1822. doi: 10.12738/estp.2013.3.1734
- Pappas, S. (2012). Parents in the dark about teens' online activities, survey finds. <http://www.livescience.com/21156-parents-teens-online-activity.html> adresinden 12 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- Park, Y. J. (2014). My whole world's in my palm! The second-level divide of teenagers' mobile use and skill. *New Media & Society*, 1-19. doi: 10.1177/1461444813520302
- Patchin, J. W., and Hinduja, S. (2006). Bullies move beyond the school yard: A preliminary look at cyber bullying. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 4(2), 148-169.

- Patton, M.Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. M. Bütün ve B. Demir). Ankara: Pegem Akademi. (Eserin Orjinali 2002’de yayımlandı).
- Peker, A. (2014). Ergenlerin siber zorbalıkla başa çıkma davranışlarının cinsiyet ve sınıf düzeyi açısından incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(1). 1-15.
- Peker, A., Eroğlu, Y., ve Çitemel, N. (2012). Boyun eğici davranışlar ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkide cinsiyetin aracılığının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 205-221.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 1. *On the horizon*, 9(5), 1-6.
- Price, M., and Dalgleish, J. (2010). Cyberbullying: Experiences, impacts and coping strategies as described by Australian young people. *Youth Studies Australia*, 29(2), 51-59.
- Raskauskas, J., and Stoltz, A. D. (2007). Involvement in traditional and electronic bullying among adolescents. *Developmental Psychology*, 43(3), 564-575.
- RTÜK. (2013). *Türkiye’de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması*. İstanbul: Bizim Matbaa.
- Sarı, S., ve Kunt, H. (2014). İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre İnternet Kullanım Durumlarının Belirlenmesi. *Dumlupınar University Journal of Social Science/Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (40), 263-280.
- Slonje, R., and Smith, P. K. (2008). Cyberbullying: another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology*, 49, 147-154.
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., and Tippett, N. (2006). An investigation into cyberbullying, its forms, awareness and impact, and the relationship between age and gender in cyberbullying. <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130401151715/http://www.education.gov.uk/publications/eOrderingDownload/RBX03-06.pdf> adresinden 04 Şubat 2016 tarihinde alınmıştır.

- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S. and Tippett, N. (2008). Cyberbullying: its nature and impact in secondary school pupils. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(4), 376-385.
- Sonck, N., Livingstone, S., Kuiper, E., and de Haan, J. (2011). *Digital literacy and safety skills*. EU Kids Online, London, UK.
- Soydaş, D. K., and Uçanok, Z. (2014). Do the Characteristics for the Adolescent Use of Information and Communication Technologies Explain Involvement in Cyberbullying?. *Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health*, 21(1), 17-32.
- Sozio, M. E., Ponte, C., Sampaio, I. V., Senne, F., Ólafsson, K., Alves, S. J., and Garroux, C. (2015). Children and Internet use: A comparative analysis of Brazil and seven European countries. <http://netchildrengomobile.eu/ncgm/wp-content/uploads/2013/07/FullReportBrazilNCGM.pdf> adresinden 28 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- Sönmez, B. (2013). *Sosyal medya ve ortaöğretim öğretmenlerinin Facebook kullanım alışkanlıkları*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Speak Up, (2014). Digital learning 24/7: understanding technology -enhanced learning in the lives of today's students. <http://www.tomorrow.org/speakup/pdfs/SU14StudentReport.pdf> adresinden 01 Şubat 2016 tarihinde alınmıştır.
- Staksrud, E., Ólafsson, K., and Livingstone, S. (2013). Does the use of social networking sites increase children's risk of harm?. *Computers in Human Behavior*, 29(1), 40-50.
- Subrahmanyam, K., and Greenfield, P. (2008). Online communication and adolescent relationships. *The Future of Children*, 18(1), 119-146.
- Subrahmanyam, K., Reich, S. M., Waechter, N., and Espinoza, G. (2008). Online and offline social networks: Use of social networking sites by emerging adults. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29(2008), 420-433.

- Suhail, K., and Bargees, Z. (2006). Effects of excessive Internet use on undergraduate students in Pakistan. *CyberPsychology & Behavior*, 9(3), 297-307.
- Suler, J. (2004). Computer and cyberspace “addiction”. *International Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, 1(4), 359-362.
- Şar, A. H., Ayas, T., ve Horzum, M. B. (2015). Developing the smart phone addiction scale and its validity and reliability study. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2(1), 1-17.
- Şeker, H., ve Gençdoğan, B. (2006). *Psikolojide ve eğitimde ölçme aracı geliştirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Şener, M. T., Set, T., ve Dursun, O. B. (2012). Güvensiz internet kullanımı ile ilgili bir olgu sunumu: sanal taciz. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, 16(3), 127-129.
- Tarı Cömert, I., ve Kayıran S. M. (2010). Çocuk ve ergenlerde İnternet kullanımı. *Çocuk Dergisi*, 10(4):166-170.
- Tashakkori, A., and E. Teddlie. (2003). *Handbook of mixed methods in social and behavioral research* (eds). CA: Sage.
- Teijlingen van, E., and Hundley, V. (2001). The importance of pilot studies. *Social Research Update* 35, Department of Sociology, University of Surrey.
- TİB. (2014). Erişimin engellemesi tedbiri istatistikleri. <http://www.guvenliweb.org.tr/istatistikler/files/ISTATISTIK.pdf> adresinden 11 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- Tomczyk, L., and Kopecký, K. (2016). Children and youth safety on the Internet: Experiences from Czech Republic and Poland. *Telematics and Informatics*, 33(3), 822-833. doi:10.1016/j.tele.2015.12.003
- Topçu, Ç., Erdur-Baker, Ö., and Çapa-Aydın, Y. (2008). Examination of cyberbullying experiences among Turkish students from different school types. *CyberPsychology & Behavior*, 11(6), 643-648.
- Topçu, Ç., Yıldırım, A., and Erdur-Baker, Ö. (2013). Cyber bullying @ schools: what do Turkish adolescents think?. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 35(2), 139-151.

- Topu, F.B., Baydas, O., Turan, Z., and Göktaş, Y. (2013). Common reliability and validity strategies in instructional technology research. *Cukurova University Faculty of Educaiton Journal*, 42(1), 110-126.
- TÜİK, (2005). Türkiye istatistiki bölge birimleri sınıflaması. <http://tuikapp.tuik.gov.tr/DIESS/SiniflamaSurumDetayAction.do?surumId=164> adresinden 10 Eylül 2014 tarihinde alınmıştır.
- TÜİK, (2013). 06-15 yaş grubu çocuklarda bilişim teknolojileri kullanımı ve medya, 2013. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15866> adresinden 15 Eylül 2014 tarihinde alınmıştır.
- TÜİK, (2014). Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması, 2014. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16198> adresinden 12 Eylül 2014 tarihinde alınmıştır.
- TÜİK, (2015). Ulusal istatistikler (Türkiye İstatistik Kurumu). <http://www.bilgitoplumu.gov.tr/istatistikler/ulusal-istatistikler/> adresinden 23 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- Valcke, M., Bonte, S., De Wever B., and Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on Internet use of primary school children. *Computers & Education*, 55(2), 454-464. doi:10.1016/j.compedu.2010.02.009
- Valcke, M., De Wever, B., Van Keer, H., and Schellens, T. (2011). Long-term study of safe Internet use of young children. *Computers & Education*, 57(1), 1292-1305.
- Valcke, M., Schellens, T., Van Keer, H., and Gerarts, M. (2007). Primary school children's safe and unsafe use of the Internet at home and at school: An exploratory study. *Computers in Human Behavior*, 23(6), 2838-2850. doi:10.1016/j.chb.2006.05.008
- Valkenburg, P.M., and Peter, J. (2009). Social consequences of the Internet for adolescents: A decade of research. *Current Directions in Psychological Science*, 18 (1), 1-5.
- Vandonick, S., d'Haenens, L., and Roe, K. (2013). Online risks: Coping strategies of less resilient children and teenagers across Europe. *Journal of Children and Media*, 7(1), 60-78.

- Vincent, J. (2015). *Mobile opportunities: exploring positive mobile opportunities for European children*. POLIS, The London School of Economics and Political Science, London, UK.
- Walrave, M., Lenaerts, S., and De Moor, S. (2008). Cyberteens @ risk: Tieners verknocht aan het Internet, maar ook waakzaam voor 'risico's? [Cyberteens @ risk: Teeagers addicted to the Internet, but aware of the risks ?]. http://www.cyberethics.info/cyethics1/images/stories/pdf/TIRO_CyberteensAtRisk_2008_Summary_Nl.pdf adresinden 19.01.2016 tarihinde alınmıştır.
- Wan, C., and Chiou, W. (2013). Ergenler İnternet Oyunlarına Neden Bağımlılar: Tayvan'da Bir Mülakat Çalışması. (Çev. Fatma Kenevir). *Toplum Bilimleri*, 7(14), 411-418.
- WAS. (2015). Digital, social and mobile worldwide in 2015. <http://wearesocial.com/uk/special-reports/digital-social-mobile-worldwide-2015> adresinden 1 Ocak 2016 tarihinde alınmıştır.
- Willis G.B. (1999). *Cognitive interviewing: A "How-To" guide*. 20, <http://www.hkr.se/pagefiles/35002/gordonwillis.pdf> adresinden 20.10.2015 tarihinde alınmıştır.
- Wingate, P. (2001). *İnternet*, (Çev. Selma İKİZ). TÜBİTAK Yayınları, Ankara.
- Won K., Ok-Ran J., Chulyun K., and Jungmin S. (2009). The dark side of the Internet: Attacks, costs and responses. *Information Systems*, 36(3), 675-705. doi:10.1016/j.is.2010.11.003
- Yaman, E., Eroğlu, Y., ve Peker, A. (2011). *Okul zorbalığı ve siber zorbalık*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Ybarra, M. L. (2004). Linkages between depressive symptomatology and Internet harassment among young regular Internet users. *CyberPsychology and Behavior*, 7(2), 247-57.
- Yen, C., Tang, T., Yen, J., Lin, H., Huang, C., Liu, S., and Ko, C. (2009). Symptoms of problematic cellular phone use, functional impairment and its association with depression among adolescents in Southern Taiwan. *Journal of Adolescence*, 32(4), 863-873. doi:10.1016/j.adolescence.2008.10.006

- Yenilmez, Y., ve Seferoğlu, S. S. (2013). Sanal zorbalık ve öğretmenlerin farkındalık durumlarına bir bakış. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 420-432.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6th ed.). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, E., Şahin, Y. L., Haseki, H. İ., ve Erol, O. (2014). Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Balıkesir ili örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 133-144.
- Yılmaz, G., Şar A. H., ve Civan, S. (2015). Ergenlerde mobil telefon bağımlılığı ile sosyal kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2(2), 20-37.
- Young, K. S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1(3), 237-244.
- Zırhlıoğlu, G. (2011). İnternet bağımlılığının CHAID analizi ile incelenmesi: Van ili örneği. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 2(2), 182-190.

EKLER

EK 1. TÜİK 2014 Sınıflandırması ve Örneklem Dağılımı

KOD	DÜZEY	İLLER	YOĞUNLUK ORANI	YOĞUNLUK TOPLAMI	ORANSAL ÖRNEKLEM SAYISI	9-10 YAŞ GRUBU	11-16 YAŞ GRUBU	ÖRNEKLEM SAYISI
TR1	İstanbul	İstanbul	18,47	18,47	138,52	36	108	144
TR2	Batı Marmara	Tekirdağ	1,14					
		Edirne	0,52					
		Kırklareli	0,44	4,28	32,07	8	24	32
		Balıkesir	1,52					
		Çanakkale	0,66					
TR3	Ege	İzmir	5,30					
		Aydın	1,33					
		Denizli	1,26					
		Muğla	1,13	12,91	96,82	26	78	104
		Manisa	1,77					
		Afyonkarahisar	0,92					
		Kütahya	0,75					
		Uşak	0,45					
TR4	Doğu Marmara	Bursa	3,58					
		Eskişehir	1,04					
		Bilecik	0,27					
		Kocaeli	2,19	9,39	70,41	18	54	72
		Sakarya	1,20					
		Düzce	0,46					
		Bolu	0,37					
		Yalova	0,29					
TR5	Batı Anadolu	Ankara	6,58					
		Konya	2,71	9,60	72,02	18	54	72
		Karaman	0,31					
TR6	Akdeniz	Antalya	2,82					
		Isparta	0,54					
		Burdur	0,34					
		Adana	2,80	12,73	95,44	24	72	96
		Mersin	2,22					
		Hatay	1,96					
		Kahramanmaraş	1,40					
		Osmaniye	0,65					
TR7	Orta Anadolu	Kırıkkale	0,36					
		Aksaray	0,50					
		Niğde	0,45					
		Nevşehir	0,37	5,05	37,87	10	30	40
		Kırşehir	0,29					
		Kayseri	1,69					
		Sivas	0,81					
		Yozgat	0,58					

KOD	DÜZEY	İLLER	YOĞUNLUK ORANI	YOĞUNLUK TOPLAMI	ORANSAL ÖRNEKLEM SAYISI	9-10 YAŞ GRUBU	11-16 YAŞ GRUBU	ÖRNEKLEM SAYISI
TR8	Batı Karadeniz	Zonguldak	0,78	5,87	44,03	12	36	48
		Karabük	0,30					
		Bartın	0,25					
		Kastamonu	0,48					
		Çankırı	0,25					
		Sinop	0,27					
		Samsun	1,65					
		Tokat	0,78					
		Çorum	0,69					
		Amasya	0,42					
TR9	Doğu Karadeniz	Trabzon	0,99	3,32	24,9	8	24	32
		Ordu	0,95					
		Giresun	0,55					
		Rize	0,43					
		Artvin	0,22					
		Gümüşhane	0,18					
TRA	Kuzeydoğu Anadolu	Erzurum	1,00	2,88	21,6	6	18	24
		Erzican	0,29					
		Bayburt	0,10					
		Ağrı	0,72					
		Kars	0,39					
		Iğdır	0,25					
		Ardahan	0,13					
		Malatya	0,99					
TRB	Ortadoğu Anadolu	Elazığ	0,74	4,93	36,98	10	30	40
		Bingöl	0,35					
		Tunceli	0,11					
		Van	1,40					
		Muş	0,54					
		Bitlis	0,44					
		Hakkari	0,36					
		Gaziantep	2,41					
TRC	Güneydoğu Anadolu	Adıyaman	0,78	10,57	79,28	20	60	80
		Kilis	0,17					
		Şanlıurfa	2,35					
		Diyarbakır	2,10					
		Mardin	1,02					
		Batman	0,71					
		Şırnak	0,62					
		Siirt	0,41					
		TOPLAM	99,99	99,99	749,95	196	588	784

EK 2. MEB İzin Belgesi

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

Sayı : 81576613/605/3437820

31/03/2015

Konu: Araştırma izni.

Sayın Yiğit Emrah TURGUT
(Karedeniz Teknik Üniversitesi Akçaabat Yerleşkesi Trabzon Meslek
Yüksek Okulu Bilgisayar Teknolojileri Bölümü)

İlgi: a) 30/03/2015 tarihli dilekçeniz
b) 07/03/2012 tarih ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı genelge

Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalında yürütmekte olduğunuz "Çocukların Mobil İnternet Deneyimleri: Kullanım, Risk Faktörleri ve Risklerle Başa Çıkma Stratejilerinin İncelenmesi " doktora tezi kapsamında hazırlamış olduğunuz veri toplama araçlarının İstanbul, Tekirdağ, İzmir, Eskişehir, Ankara, Adana, Kayseri, Yozgat, Samsun, Trabzon, Erzurum, Elazığ, ve Gaziantep illerindeki ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerine uygulanmasına ait izin başvuru talebi Genel Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen ve uygulama esnasında da imzalı ve mühürlü örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının gönüllülük esas olmak üzere veli muvafakatı alınmak ve eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla İstanbul, Tekirdağ, İzmir, Eskişehir, Ankara, Adana, Kayseri, Yozgat, Samsun, Trabzon, Erzurum, Elazığ, ve Gaziantep illerindeki ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerine uygulanmasına ilgi (b) genelge esasları doğrultusunda izin verilmiştir.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Mustafa Hakan BÜCÜK
Bakan a.
Daire Başkanı

Ek: Veri toplama araçları (yirmidört sayfa)

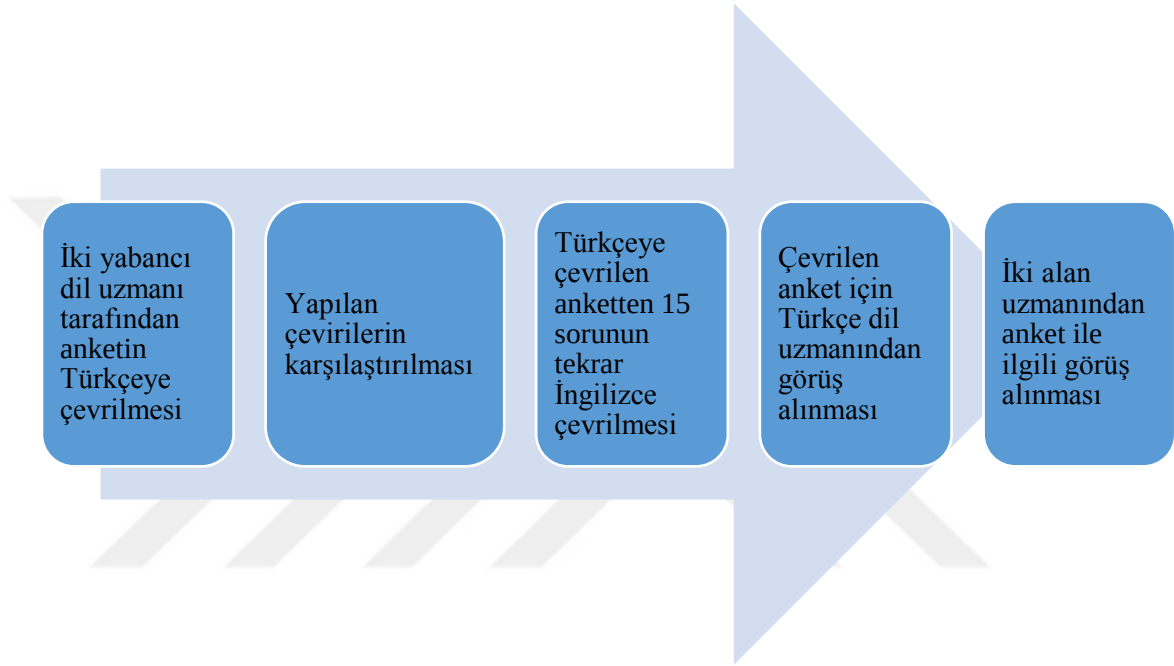
**Güvenli Elektronik İmzalı
Aslı İle Aynıdır**

31 Mart 2015

Erdoğan GÜRLER
Bilgisayar İşletmeni

EK 3. Anketin Türkçeye Uyarlanması Süreci

Bu raporda yöntem kısmında belirtilen, araştırma da kullanılan anketin Türkçeye çevrilmesi ve uyarlanması sürecinde izlenen adımlar iki bölüm halinde yapılandırılarak detaylı bir şekilde açıklamaya çalışılmıştır. Birinci bölümde anketin Türkçeye çevrilme ve düzenlenme süreci, ikinci bölümde ise bilişsel testlerin ve pilot uygulamaların süreci ele alınmıştır. Anketin Türkçeye uyarlanma süreci Şekil 1’de özetlenmiştir.

Şekil 1. Anketin Türkçeye uyarlanma süreci

Anketin Türkçeye Çevrilmesi

Bu bölümde anketin Türkçeye uyarlanması sürecinde izlenen adımlar kronolojik sıraya göre anlatılmıştır.

1. Anket araştırmacı ve iki dil uzmanı tarafından birbirlerinden bağımsız bir şekilde Türkçeye çevrilmiştir. Anketin bir sorusuna yönelik dil uzmanlarından gelen çeviri örnekleri Şekil 2 ve Şekil 3’te verilmiştir.

Q107. Is there Wifi available at your school and if so, are the students allowed to use it?
(Okulunuzda kablosuz İnternet var mı, varsa öğrenciler kullanabiliyor mu?)

A	No, Wifi is not available at my school (Hayır, okulumda kablosuz İnternet bağlantısı yok)
B	Yes, Wifi is available but the students are not allowed to use it (Evet, kablosuz İnternet bağlantısı var ama öğrencilerin kullanımına izin verilmiyor)
C	Yes, Wifi is available, students are not allowed to use it but we hacked the password (Evet, kablosuz İnternet bağlantısı var, öğrencilerin kullanımına izin verilmiyor ama biz şifreyi kırdık)
D	Yes, Wifi is available and the students are allowed to use it but with some restrictions (eg. Not all websites/online activities are accessible) (Evet, kablosuz İnternet bağlantısı var ve öğrenciler kısıtlı da olsa kullanıyor (tüm siteler/ çevrimiçi aktiviteler olmasa da erişim var)
E	Yes, Wifi is available and the students are allowed to use it with no restrictions (Evet, kablosuz İnternet bağlantısı var ve öğrenciler herhangi bir sınırlama olamadan kullanabiliyor)
F	Don't know (Bilmiyorum)

Şekil 2. Birinci Dil Uzmanından Gelen Çeviri Örneği

Q107. Is there Wifi available at your school and if so, are the students allowed to use it?
(okulunuzda wi-fi bağlantı mevcut mu, varsa öğrenciler kullanabiliyor mu?)

A	No, Wifi is not available at my school (hayır okulumda wi-fi bağlantı yok)	
B	Yes, Wifi is available but the students are not allowed to use it (evet, wi-fi bağlantı var ama öğrencilerin kullanmasına izin verilmiyor)	
C	Yes, Wifi is available, students are not allowed to use it but we hacked the password (evet, bağlantı var, öğrencilerin kullanmasına izin verilmiyor ama biz şifreyi hackledik)	
D	Yes, Wifi is available and the students are allowed to use it but with some restrictions (eg. Not all websites/online activities are accessible) (evet, bağlantı var ve öğrenciler sınırlı olarak kullanabiliyor, tüm siteler değil ama online aktivitelerle erişilebiliyor)	
E	Yes, Wifi is available and the students are allowed to use it with no restrictions (evet, bağlantı var ve öğrenciler sınırlama olmadan erişilebiliyor)	
F	Don't know (bilmiyorum)	

Şekil 3. İkinci Dil Uzmanından Gelen Çeviri Örneği

2. Yapılan çeviriler dil açısından karşılaştırılmış ve her bir soruyu en iyi şekilde ifade eden çeviriler Türkçe forma alınmıştır. Çeviriler arasında ciddi bir farklılaşma olan soru kökleri çeviriyi yapan kişilerle görüşüldükten sonra alan uzmanının da görüşü alınarak düzenlenmiştir. Benzer durumdaki soru köklerinden bir örneğe Şekil 4'te yer verilmiştir.

Q103. Aşağıdaki aletlerden herhangi birine şahsen sahip misiniz, veya özel kullanımınızda mı? (NCGM3)
Do you personally own or have for your private use any of these devices?

		E
A	Bir masa üstü bilgisayar	
B	Bir dizüstü bilgisayar	
C	Akıllı telefon dışında bir cep telefonu	

Açıklamalar

Hocam çeviriler birbirinden farklı geldi. Sizde control edebilir misiniz.

Şekil 4. Alan uzmanına sorulan çeviri örneği

3. Anketin orijinal halini bilmeyen 2 İngilizce dil uzmanı Türkçeye çevrilen anketin rasgele seçilen 15 sorusunu tekrar anketin orijinal dili olan İngilizceye çevirmiştir. Anket 57 soru kökünden oluştuğundan dolayı zaman ve maliyet açısından tasarruf sağlanması amacıyla anketteki tüm soru kökleri yerine rasgele seçilen 15 soru kökü orijinal diline çevrilmiştir. İngilizceye tekrar çevrilen soru kökleri orijinal anketteki soru kökleri ile karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırmalarda soru kökleri arasında ciddi bir farklılık görülmemiştir. Bu kapsamda yapılan çevirilerin bir örneği Şekil 5'te sunulmuştur.

Q101. Aşağıdaki mekânlarda ne sıklıkla çevrim-içi oluyorsunuz veya İnternet kullanıyorsunuz?

How often you are online or using internet at the following places?

	Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Evde kendi odanda (başkasıyla paylaştığın oda da dahil veya diğer özel bir oda) <i>Your bedroom (or other private room) at home</i>					
B	Evde ama kendi odan dışında (başka bir salon ya da oda) <i>At home but not in your room. (or your private room)</i>					
C	Okulda, dershanede <i>At school or college</i>					
D	Diğer mekânlar (arkadaşların veya akrabaların evleri, kütüphane vb.) <i>Other places (homes of friends or relatives, in libraries, etc)</i>					
E	Dışardayken, okula veya başka bir yere giderken <i>When out and about or on the way to school or elsewhere</i>					
G	Bir İnternet kafede <i>in an internet cafe</i>					

Q203. Okulda öğretmenler, aşağıdakilerden hangilerini ne sıklıkla öğrencilerin yapmasını istiyor?

At school how often do the teachers want these things students to do

	Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Okul ödevlerini araştırmak için İnternet kullanmak <i>Use the Internet to research school papers</i>					
B	İnternet üzerine diğer öğrencilerle işbirliği yapmak <i>Collaborate with other students over the internet</i>					
C	Sınıfta ödevler için akıllı telefon kullanmak <i>Smart phone use in the classroom for homework.</i>					

Şekil 5. Anketin Türkçeden İngilizceye Çeviri Örneği

4. Türkçeye çevrilen anketin soru kökleri Türkçe dil uzmanları tarafından incelenerek gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Türkçe dil uzmanının yaptığı düzeltmelerden bazılarına Şekil 6’da yer verilmiştir.

Q106. İnternete akıllı telefon veya cep telefonunuzdan bağlanabiliyor musunuz, nasıl bağlanıyorsunuz? (Uygun seçeneklerin hepsini işaretleyin) (NCGM8)

A	Ücretsiz kablosuz (wi-fi) bağlantısı kullanıyorum (evde, okulda, kafede vb)	☐
B	Mobil bağlantı kullanıyorum (sabıt veya ön ödemeli)	☐
C	Hayır, telefonum internete bağlanmıyor	☐
D	Bilmiyorum	☐
E	Söylemek istemiyorum	☐
F	Akıllı telefonum yok	☐

Açıklamalar

 Dil Uzmanı: "bağlantı kullanıyorum" tamlayanla tamamlanan uyumsuzluğu var.

Q211. Sosyal ağ üzerinden tahminen kaç tane insanla iletişim kurdunuz? (EU316-NCGM18)

10'a kadar	☐
11-50	☐
51-100	☐
101-300	☐
300'den fazla	☐
Bilmiyorum/ Hatırlamıyorum	☐
Bir sosyal ağ profilim yok	☐

Açıklamalar

 Dil Uzmanı: kaç kişi ile ilteişim kurdunuz?

Şekil 6. Türkçe dil uzmanından alınan düzeltme örnekleri

5. Türkçe dil uzmanları tarafından düzenlenen anket araştırmacı tarafından incelenerek gerekli görülen yerlerde iki alan uzmanının görüşlerine başvurulmuş alınan geri dönütler doğrultusunda anket düzenlenmiştir. Alan uzmanlarına danışılan bazı örnek soru kökleri Şekil 7’de sunulmuştur.

Q216. Aşağıdakilerin senin için ne kadar doğru olduğunu söyler misin? (EU319-NCGM25)
Q216-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Doğru Değil	Biraz Doğru	Çok Doğru
A	İnternet hakkında ebeveynlerimden daha çok şey bilirim	☐	☐	☐
B	İnternet kullanmak hakkında çok şey bilirim	☐	☐	☐
C	İnternette benim yaşımdaki çocuklar için bir sürü iyi şey var	☐	☐	☐
D	Uygunsuz içerikleri site yöneticilerine nasıl şikayet edeceğimi biliyorum Şikayet et butonunu nasıl kullanacağımı biliyorum (örneğin sizden izinsiz fotoğrafınızın kullanılmasını şikayet edebilirsiniz)	☐	☐	☐
E	Akıllı telefon kullanmayı ebeveynlerimden daha iyi bilirim	☐	☐	☐
F	Akıllı telefonu kullanmak hakkında çok şey bilirim	☐	☐	☐

Açıklamalar

 Reviewer 21 Şubat 2015
Bu seçenek buradakilerle uyumsuz bir aşağıdaki soruya alalım

Q307. Ve bu yaptıklarından hangileri sana yardımcı oldu? (EU124)

		Evet	Hayır
A	Bir süreliğine internet kullanmayı bıraktım	☐	☐
B	Bu kişiden gelen mesajları sildim	☐	☐
C	Gizlilik/kişisel ayarlarımı değiştirdim	☐	☐
D	Bu kişinin benimle temas kurmasını engelledim	☐	☐
E	Sorunumu rapor ettim (örn. 'taciz raporlama' ya da "bu kişiyi engelle/raporla" seçeneğine tıklamak, internet danışmanı ya da "internet sitesi sağlayıcısıyla	☐	☐

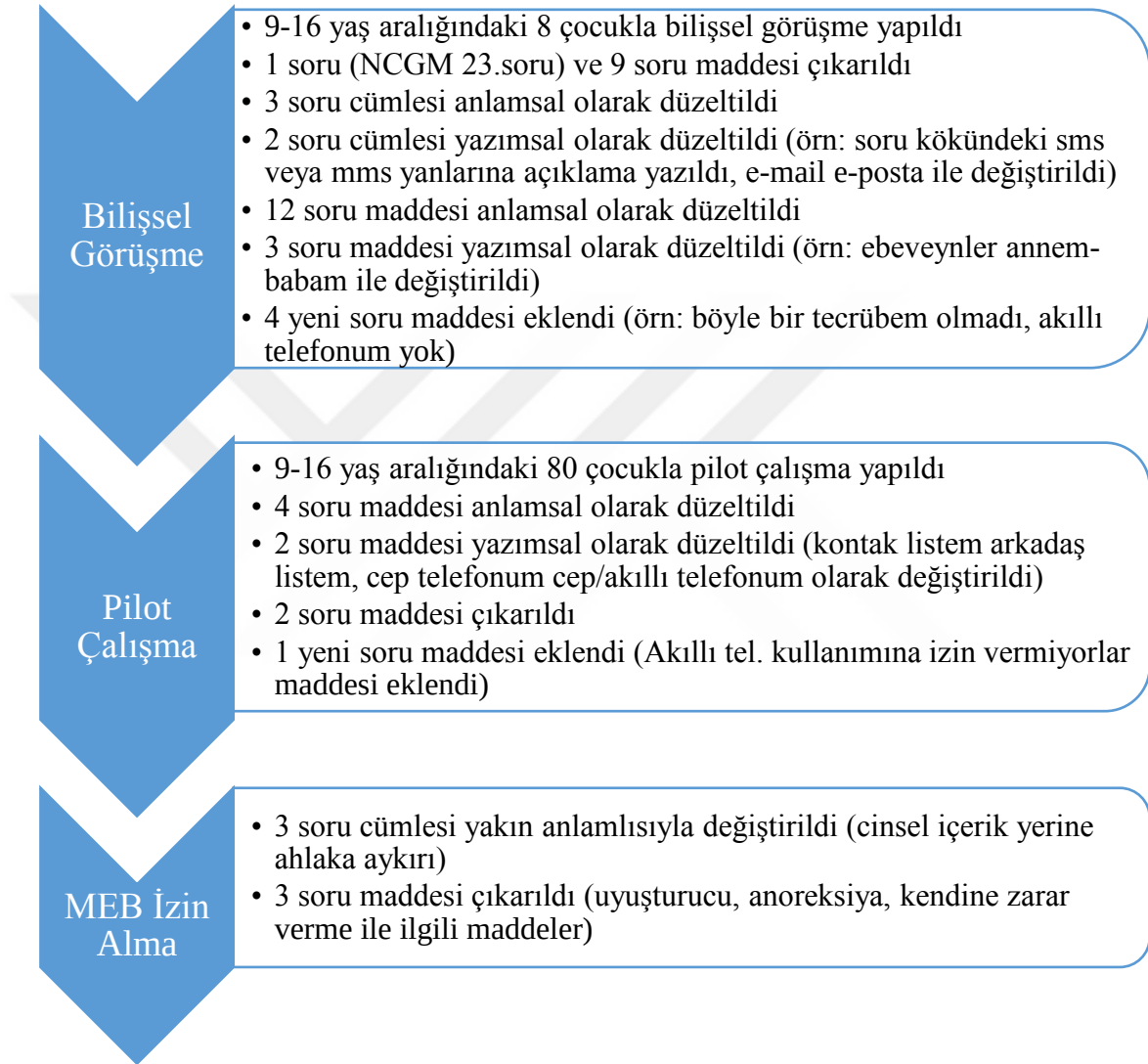
Açıklamalar

 Reviewer 21 Şubat 2015
305 ile matrix haline getirilebilir, önce yapma durumu için sadece checkbox sonraki iki sütunda da yardımcı olup olmadığını soralım

Şekil 7. Alan Uzmanlarından Alınan Düzeltme Örnekleri

EK 4. Anketin Bilişsel Görüşme, Pilot Çalışma ve MEB İzin Süreci

Bu bölümde Türkçeye çevrimi tamamlanan anketin çalışma kapsamında kullanılabilmesi için izlenen adımlar kronolojik sıraya göre anlatılmıştır. Bu süreç Şekil 1’de özetlenmiştir.

Şekil 1. Anketin düzenlenme süreci

Bilişsel Görüşme Süreci

NCGM projesi kapsamında hazırlanan anket kullanım ve erişim, etkinlik ve beceriler, risk ve çıktıları, arabuluculuk, bağlam ve arka plan olmak üzere 5 boyuttan ve 57 soru kökünden oluşmaktadır. Çocukların mobil İnternet deneyimlerinin ortaya

çıkarılması amacıyla kullanılacak anketin bazı sorularının cümleleri aynı olması nedeniyle birleştirilerek tek soru haline getirilmiştir. Bu işlem sonrasında anketin boyutlarına göre soru dağılımı Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. *Anketin Alt Boyutlarına Göre Soru Dağılımı*

Anket Boyutları	NCGM	Çalışmada
Kullanım ve Erişim	8	8
Etkinlikler ve Beceriler	21	17
Riskler ve Başa Çıkma	17	17
Arabuluculuk	10	10
Bağlam ve Arka plan	1	1
Toplam	57	53

Bilişsel görüşmeler, anket sorularını kavrama, hatırlama, yargılama ve cevaplayabilme yönlerinden inceleyen bir tanı tekniğidir (Livingstone vd., 2011a). Bu doğrultuda anketteki soru ve maddelerin Türkiye’deki çocuklar tarafından doğru anlaşılabilir cevaplanması ve elde edilecek verilerin geçerli-güvenilir olması için 9-16 yaş aralığındaki 8 çocuk ile bilişsel görüşmeler yapılmıştır. Bilişsel görüşme yapılacak çocuklar seçilirken yaş ve cinsiyet dağılımlarının dengeli olmasına dikkat edilerek 4 kız ve 4 erkek çocuk seçilmiştir. Yani 9, 11, 13 ve 15 yaşındakiler kız çocuğu; 10, 12, 14, 16 yaşındakiler ise erkek çocuğu olarak seçilmiştir. NCGM projesinde olduğu gibi anketin risk ve çıktıları boyutu etik değerler nedeniyle 9-10 yaş grubu çocuklara uygulanmayacağı için bu kısma ilişkin sorular 9-10 yaş grubu çocuklar ile değerlendirilmemiştir. Bilişsel görüşmeler için Willis (1999)’un belirttiği gibi soruları kavrama, yorumlama, hatırlama, cevaplamaya yönelik sondalar sağlayan sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan soruların bir soruda uygulanması şu şekildedir:

Örnek soru: Aşağıdaki insanlarla SMS veya MMS yoluyla ne sıklıkla iletişim kurarsınız? (NCGM14)

- Soruyu kendi cümleleriniz ile tekrarlar mısınız?
- SMS ve MMS ne demektir?
- Verdiğin cevapları düşünerek bunları ne kadar iyi hatırlıyorsun?
- Senin için bu soru anlaşılır mı? ya da daha iyi nasıl ifade edilmeliydi?

Bilişsel görüşmeler çocuklarla uygun bir ortamda araştırmacının tek tek soruları ve maddelerini okuyup ardından sondalar sağlayan sorular yöneltmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Çocukların sorulara yönelik verdikleri cevaplar not alınmıştır. Görüşmeler sonrasında alınan notlar doğrultusunda anket soru ve maddelerinde yapılan düzeltmeler, eklemeler ve çıkarmaların sayısı Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. *Bilişsel Görüşmeler Sonrası Ankette Düzenlenen Soru ve Maddeler*

	Düzeltilme	Çıkarma	Ekleme
Soru	5	1	-
Madde	15	9	4

Bilişsel görüşmeler sonrasında yapılan değerlendirme neticesinde bir soru çıkarılması (NCGM 23.soru) ve iki sorunun birleştirilmesi nedeniyle anket soru sayısı 57'den 55'e düşmüştür. Tablo 2'de sunulan soru ve maddelerine yönelik yapılan işlemlere ilişkin örneklerden birkaçı şunlardır:

Q205: Aşağıdaki insanlarla SMS veya MMS yoluyla ne sıklıkla iletişim kurarsınız?

Düzeltilmiş Q205: Aşağıdaki insanlarla SMS (yazılı mesaj) veya MMS (resimli mesaj) yoluyla ne sıklıkla iletişim kurarsınız?

Q102: Bu günlerde internet kullanırken, çevrimiçi olmak için aşağıdaki araçları ne sıklıkla kullanıyorsun?

[illegible]

F	Diğer taşınabilir aygıtlar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
G	Elektronik kitap okuyucu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
H	Bir oyun konsolu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
i	Bir televizyon seti	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Düzeltilmiş Q102: Aşağıdaki mekânlarda ne sıklıkla çevrimiçi oluyorsunuz veya İnternet kullanıyorsunuz?

Açıklama: Görüşme yapılan çocuklar televizyon seti ile çevrimiçi olmanın ilişkisini kuramadıkları için bu madde sorudan çıkartılmıştır. Ayrıca çocuklar diğer taşınabilir aygıtlar maddesinin oyun konsolu ve elektronik kitap okuyucu gibi aygıtları kapsadığını belirttikleri için bu maddelerde birleştirilmiştir.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Bir masaüstü bilgisayar						
B	Bir dizüstü bilgisayar						
C	Akıllı telefon dışında bir cep telefonu						
D	Bir akıllı telefon						
E	Bir tablet bilgisayar						
F	Diğer taşınabilir aygıtlar (oyun konsolu, elektronik kitap okuyucu vb.)						

Çıkarılan Soru Q215: Bir medya paylaşım platformunda kendi profiliniz/hesabınız var mı? (Facebook, Youtube, Instagram, Twitter gibi). Eğer varsa bir profil mi birden fazla mı?

Açıklama: Çocuklar bu soruya yönelik Q209 sorusunda cevap verdiklerini belirtmişlerdir. Bu nedenle kafası karışan çocuklar olduğu gözlemlenmiştir. Q209

sosyal ağ sorusundan bu soru ile aynı veriler elde edilmesi nedeniyle soru anketten çıkarılmıştır.

A	Evet bir	☐
B	Evet, aynı sosyal medya platformunda birden fazla	☐
C	Evet, birden fazla ama farklı platformlarda	☐
D	Hayır	☐
E	Bilmiyorum	☐
F	Söylemek istemiyorum	☐

Pilot Çalışma Süreci

Anketin geçerlik ve güvenilirliğinin gözleme dayalı verilerle sorgulandığı pilot çalışma süreci anketin taslak formundaki problemleri belirlemede kritik bir öneme sahiptir (Büyüköztürk, 2005). Pilot çalışma yapılan araştırmada geçerli ve güvenilir sonuçlar elde edebilmek için çok önemli bir aşamadır (Teijlingen & Hundley, 2001; Büyüköztürk, 2005). Bu doğrultuda bilişsel görüşmeler sonrasında düzenlenen anket veri toplama aracı olarak kullanılmadan önce pilot çalışması yapılmıştır. Alan yazında pilot çalışmalarda örneklem sayısı konusunda farklı oranlar olduğu görülmüştür. Büyüköztürk (2005) esas çalışmanın örneklem büyüklüğünün %5'i kadar bir grup ile pilot çalışma gerçekleştirilebileceğini belirtirken Baker (1994) bu oranı %10-%20 olarak belirtmiştir. 9-16 yaş aralığında 784 çocuk ile gerçekleştirilecek bu çalışma için %10 oranı baz alınarak 80 çocuk ile pilot çalışma gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Her yaştan 5 kız 5 erkek çocuk örnekleme dâhil edilmek suretiyle (örn: 9 yaşından 5 kız 5 erkek) 80 çocuk ile pilot çalışma gerçekleştirilmiştir.

Gerçekleştirilen pilot çalışmalarda etik değerler göz önüne alınarak 9-10 yaş grubuna risk ve çıktıları bölümünün sorularını içermeyen form uygulanırken 11-16 yaş grubuna anketin tüm boyutlarını içeren formu uygulanmıştır. Araştırmacının pilot çalışma yaparken takip ettiği adımlar ise şunlardır:

- Pilot çalışma öncesinde çocukları anket ile ilgili bilgilendirme,
- Çocukların yapılacak çalışmaya ilişkin sorularını cevaplandırma,
- Çocukların her biri için ankete başlangıç süresini kaydetme,

- Pilot çalışma esnasında uygulamaya ilişkin gözlem notları tutma,
- Anketini tamamlayan çocuklardan anket ile ilgili görüşlerini yazmalarını isteme.

Yukarıdaki işlem adımları takip edilerek gerçekleştirilen çalışmada 58 çocuk anket ile ilgili görüşlerini belirtmişlerdir. Çocukların düşünceleri kelime işlemci programına aktırıldıktan sonra içerik analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. *Çocukların Ankete Yönelik Düşünceleri*

	<i>f</i>	<i>%</i>
Anket ve soruları beğendim	39	67,2
Anket uzundu	18	31
Sorular bilgilendirici nitelikteydi	16	27,6
Sorular eğlenceliydi	9	15,5
Bazı sorular gereksizdi ve sıkıcıydı	7	12,1

Tablo 3 incelendiğinde, çocukların büyük bir kısmı (67,2%) anketin içeriğini ve ankette yer alan soruları beğendiğini belirtmişlerdir. Ayrıca çocukların bir kısmı da (27,6%) anketteki sorular sayesinde güvenli İnternet kullanımına yönelik yeni şeyler öğrendiklerini ve kendilerinin nasıl bir İnternet kullanıcısı olduklarını gözden geçirdiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında her üç çocuktan biri de anketin soru sayısının fazla olduğunu belirtmiştir. Bu konuda çocukların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

- Anketi beğendim ve anketin bizler ve ebeveynler için olumlu etki edebileceğini düşünüyorum. Sorular güzel ve anlamlıydı (14/K).
- Bence mantıklı bir çalışma anketi yapan öğrencilerin bir nevi İnternetteki hallerini görmek için de bir fırsat sunuyor. Bende kendimi gördüm (13/E).
- Anket benim için çok yararlı oldu. Bu formda İnternet nasıl kullanılmalı onu öğrendim. Daha çok bilgim oldu. İnternet siteleri hakkında bilmediğim yeni bilgiler öğrendim (9/K).
- Çok sıkıcı değildi ama çok fazla soru vardı. Bir dahaki testte daha az soru olsun istiyorum. Eğlenceli geçti teşekkürler (12/K).

— Bu anketi yaptığınız için teşekkür ederim ama biraz daha kısa olabilirdi (16/E).

Çocukların anket ile ilgili görüşlerine bakıldığında bazı öğrenciler anketin uzunluğuna eleştiri getirmişlerdir. Bu durum pilot çalışmaların gerçekleştirilmesi esnasında da gözlemlenmiştir. Çocukların anketleri cevaplandırma sürelerine bakıldığında, ilkokul (9 yaş) ve lise kademesindeki (14-15-16 yaş) çocukların anketleri ortalama 50 dk. sürerken, ortaokul kademesindeki (10-11-12-13 yaş) çocukların ise 65 dk. sürdüğü görülmüştür. Anketteki soru sayısı göz önünde bulundurulduğunda bir ders saati (45-50 dk.) anketi cevaplandırmak için ideal bir süre olarak kabul edilmektedir. Yapılan gözlemlerde ortaokul kademesindeki çocukların anketi cevaplandırırken sıkça birbiriyle etkileşime girdikleri görülmüştür. Bu durum ortaokul kademesindeki çocukların anketi geç tamamlamalarına sebep olmuş olabilir. Bu nedenle, yapılacak anket çalışmalarında öğrencilerin birbirinden yalıtılmasına dikkat edilmesi kararı alınmıştır. Bunun yanında çocukları anket hakkında bilgilendirmenin ve onların çalışmayla ilgili sorularını yanıtlamanın çalışmaya katılma motivasyonlarını arttırdığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda yapılan gözlemler sonucunda bilgilendirme yapılırken dikkat edilecek noktalar ve değinilecek hususlar belirlenmiştir. Pilot çalışma esnasında araştırmacının tuttuğu gözlem notları doğrultusunda çalışmaya dönük çıkarımları şunlardır:

- Çocukların daha iyi motive olmaları ve çalışmanın bölünmeden sağlıklı bir şekilde tamamlanabilmesi için anket sınıf ortamı dışında müsait bir yerde (kütüphane, çalışma odası, rehberlik salonu, toplantı salonu) uygulanmalıdır.
- Anket uygulanırken çocukların birbirlerinden etkilenmemesine dikkat edilmeli ve bu nedenle çocukların oturma yerleri vs. düzenlenmelidir.
- Çocukların birbirlerinden etkilenmesini engellemenin yanında çocukları uygulama esnasında rahatça gözlemlemek, yardımcı olmak ve yapılacak bilgilendirme çalışmasının düzeyini ayarlamak için anket aynı yaştan 6-8 çocuğun olduğu gruplar halinde uygulanmalıdır.
- Anketler dağıtılmadan önce bilgilendirme çalışması yapılmalı ve çocukların soruları var ise cevaplandırılmalıdır.
- Yapılacak bilgilendirme çalışmasında özellikle aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir;

- Çalışmanın amacı ve önemi yaş grubuna uygun bir şekilde açıklanmalıdır.
- Çocuklara çalışmanın hangi aşamasında yer aldıklarını ve sağlıklı bir şekilde çalışmayı tamamlamalarının önemi detaylı bir şekilde anlatılmalıdır.
- Anketten elde edilen tüm bilgilerin araştırma kapsamı dışında kullanılmayacağı ve üçüncü şahıslar ile paylaşılmayacağı açık bir şekilde vurgulanmalıdır.
- Yapılan çalışmanın bir değerlendirme çalışması olmadığı çocukların verecekleri yanıtlar ile ilgili herhangi bir şekilde değerlendirmeye tabi tutulmayacakları açıklanmalıdır.
- Anketin nasıl doldurulacağı özellikle küçük yaş grubundaki çocuklara örnekler verilerek açıklanmalı ve çalışma tamamlanana kadar takıldıkları her yerde yardım isteyebilecekleri belirtilmelidir.
- Anketin sağlıklı bir şekilde doldurulmadığı takdirde yapılan çalışmaların hiçbir öneminin kalmayacağı belirtilmelidir.
- Bilgilendirme çalışması yapıldıktan ve çocukların sorularını cevapladıktan sonra ankete katılmak istemeyen çocukların olup olmadığı sorulmalı ve ankete katılmak istemeyen çocuklar çalışmadan çıkarılmalıdır.
- Ankete katılmak isteyen çocuklara ise son olarak istedikleri an çalışmadan çıkabilecekleri belirtilmeli yapılan çalışmanın tamamen gönüllülük esasına dayandığı açıklanmalıdır.
- Anket uygulanmaya başladıktan sonra araştırmacı, çocukların anket formlarını göremeyeceği ama göz teması kurulabileceği bir yerde durmalı ve yardım isteyen çocuklara çalışma süresince yardım etmelidir.

Pilot çalışması sonucunda anket soru ve maddelerinde yapılan düzeltmeler, eklemeler ve çıkarmaların sayısı Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. *Pilot Çalışma Sonrası Ankette Düzenlenen Soru ve Maddeler*

	Düzeltilme	Çıkarma	Ekleme
Soru	-	-	-
Madde	6	2	1

Anketin MEB İzin Süreci

Çocuklar ile bilişsel görüşme ve pilot çalışma yapılarak ankete son hali verilmiştir. Anketi 12 TRA bölgesinden seçilen illerdeki çocuklara uygulamak için en uygun yerin okullar olduğu düşünülmüştür. Okullar birden fazla çocuğa aynı anda ulaşma imkânı ve uygulama esnasında farklı çocuklarla çalışma esnekliği sunmasından dolayı çalışmaya hız ve pratiklik kazandırabilir. Bu doğrultuda anket çalışmasını okullarda gerçekleştirmek için MEB'in Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (YEGİTEK) ile irtibata geçilmiştir. Gerekli evraklar hazırlanarak anket YEGİTEK'in proje ve araştırmalarla ilgili birimi olan Eğitim Teknolojileri Geliştirme ve Projeler Daire Başkanlığına gönderilmiştir. İlgili Daire Başkanlığı 2012/13 sayılı Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzin genelgesi kapsamında anketin çocukları olumsuz etkilememesi adına bazı soruların çıkarılması gerektiğini belirtmişlerdir. Daire Başkanlığının hassasiyeti göz önünde bulundurularak ilgili sorular ve maddeler çıkarılmıştır. Ayrıca düzeltme yapılması istenen sorular ve maddeler için de ilkökul ve ortaokullar için Talim Terbiye Kurulunun onay verdiği Bilişim Teknolojileri öğrenci kitaplarındaki ifadeler göz önünde bulundurulmuştur. Özellikle 6.basamak "İletişim", 8.basamak "Bilişim Sistemleri" ve 4.basamak "Bilgilerimi Paylaşıyorum" ünitelerinden faydalanılmıştır. MEB süreci sonunda anket soru ve maddelerinde yapılan düzeltmeler, eklemeler ve çıkarmaların sayısı Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. *MEB İzin Süreci Sonrası Ankette Düzenlenen Soru ve Maddeler*

	Düzeltilme	Çıkarma	Ekleme
Soru	3	-	-
Madde	-	3	-

MEB süreci sonunda ankette 3 soru kökünde düzeltme, 4 soru maddesinin çıkartılması ve birkaç soruda birleştirme işlemi yapılması neticesinde anketteki soru sayısı 53'e düşmüştür. Tablo 5'te sunulan soru ve maddelerine yönelik yapılan işlemlere ilişkin örneklerden birkaçı şunlardır:

Q330: Geçen yıl içinde, cinsel içerikli mesajlar aldın mı (sözcükler, resimler veya videolar) ve eğer aldıysan, bu durumda nasıl hissettin?

Düzeltilmiş Q330: Geçen yıl içinde, ahlaka aykırı türden mesajlar aldın mı (sözcükler, resimler veya videolar) ve eğer aldıysan, bu durumda nasıl hissettin?

Q319: Geçen yıl içinde, aşağıdaki konuların tartışıldığı internet sitelerini gördün mü?

		Evet	Hayır	Bilmiyorum	Söylemek İstemiyorum
A	İnsanların kendilerine fiziksel olarak zarar verme yolları	☐	☐	☐	☐
B	İntihar etme yolları	☐	☐	☐	☐
C	Çok zayıf olmanın yolları (anoreksik ya da bulumik olmak gibi)	☐	☐	☐	☐
D	Belirli kişilere ya da gruplara saldırmak için yazılan nefret mesajları	☐	☐	☐	☐
E	Uyuşturucu deneyimleri hakkında konuşmalar ya da paylaşımlar	☐	☐	☐	☐

Düzeltilmiş Q319: Geçen yıl içinde, aşağıdaki konuların tartışıldığı internet sitelerini gördün mü?

Açıklama: Ankete yönelik YEGİTEK'in verdiği geribildirimde İnternet'te intihar etme, uyuşturucu deneyimi ve çok zayıf olmanın yolları hakkında içerik bulunduğunu bilmeyen çocuklar için bu maddelerin bumerang etkisi yaratabileceğinin belirtilmesi üzerine maddeler çıkarılmıştır.

Q319: Geçen yıl içinde, aşağıdaki konuların tartışıldığı internet sitelerini gördün mü?

		Evet	Hayır	Bilmiyorum	Söylemek İstemiyorum
A	İnsanların kendilerine fiziksel olarak zarar verme yolları				
D	Belirli kişilere ya da gruplara saldırmak için yazılan nefret mesajları				

EK 5. Görüşme Formları

OKUL YÖNETİCİSİ-ÖĞRETMEN İÇİN MÜLAKAT SORULARI

Görüşülen Kişi :
 Görüşmeyi yapan :
 Tarih & Saat :/...../ 2015 & :
 Görüşme Süresi :

Merhaba,

Adım Yiğit TURGUT, Atatürk Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Lisansüstü Programı'nda doktora öğrenimimi sürdürüyorum. Bu çalışmanın amacı okul yöneticilerinin/öğretmenlerin çocukların İnternet kullanımı konusundaki yönlendirme ve bilinçlendirme stratejilerini ortaya çıkarmaktır.

Öncelikle bu çalışmamda görüşlerinizi benimle paylaşmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ediyorum. Bu konudaki kişisel deneyimleriniz, görüş ve düşünceleriniz araştırmam için büyük önem taşımaktadır. Başlamadan önce bazı noktaları vurgulamak istiyorum. Yapacağımız görüşme sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Bu çalışma sonucunda oluşturulacak dokümanlarda isminiz doğrudan ya da dolaylı olarak kullanılmayacaktır. Araştırma tamamlandıktan sonra ilgili analiz, sonuç ve tavsiyelerimizi eğer isterseniz sizlerle paylaşabiliriz. İzin verirseniz görüşmeyi kaydetmek istiyorum. Sizce sakıncası var mı? Sormak istediğiniz bir soru var mı?

Demografik Bilgi: Cinsiyet / Mesleki Yıl / Eğitim Düzeyi / Evinde İnternet Bağlantı Durumu

- 1- Çocukların İnternet kullanımına şahit oluyor musunuz? Oluyorsanız çocuklar ne kadar İnternet kullanıyor?
- 2- Öğrencilerin mobil İnternet (açıklıyoruz) kullanımı ile ortaya çıkan yeni risklerin olduğunu düşünüyor musunuz? Yaşadıysa ya da düşünüyorsanız bu riskler nelerdir?
- 3- Özelde mobil İnternet risklerine yönelik bir önlem alıyor musunuz? Önlem alıyorsanız bu önlemler nelerdir? Böyle durumlar yaşamadıysanız aldığınız önlemler mi bunda etkili oldu?
- 4- Mobil İnternet kullanımına yönelik öğrencilerinize önerilerde bulunuyor musunuz? Bulunuyorsanız bu öneriler nelerdir?
- 5- GİK yönelik stratejilerinize yön veren unsurlar nelerdir?

EBEVEYNLER İÇİN MÜLAKAT SORULARI

Görüşülen Kişi :
 Görüşmeyi yapan :
 Tarih & Saat :/...../ 2015 & :
 Görüşme Süresi :

Merhaba,

Adım Yiğit TURGUT, Atatürk Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Lisansüstü Programı'nda doktora öğrenimimi sürdürüyorum. Bu çalışmanın amacı okul ebeveynlerin çocuklarının İnternet kullanımı konusundaki yönlendirme ve bilinçlendirme stratejilerini ortaya çıkarmaktır.

Öncelikle bu çalışmamda görüşlerinizi benimle paylaşmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ediyorum. Bu konudaki kişisel deneyimleriniz, görüş ve düşünceleriniz araştırmam için büyük önem taşımaktadır. Başlamadan önce bazı noktaları vurgulamak istiyorum. Yapacağımız görüşme sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Bu çalışma sonucunda oluşturulacak dokümanlarda isminiz doğrudan ya da dolaylı olarak kullanılmayacaktır. Araştırma tamamlandıktan sonra ilgili analiz, sonuç ve tavsiyelerimizi eğer isterseniz sizlerle paylaşabiliriz. İzin verirsiniz görüşmeyi kaydetmek istiyorum. Sizce sakıncası var mı? Sormak istediğiniz bir soru var mı?

Demografik Bilgi: Cinsiyet / Mesleki Yıl / Eğitim Düzeyi / Evinde İnternet Bağlantı Durumu

- 1- Çocuğunuzun İnternet kullanımına şahit oluyor musunuz? Oluyorsanız çocuğunuz ne kadar İnternet kullanıyor?
- 2- Çocuğunuzun mobil İnternet (açıklıyoruz) kullanımı ile ortaya çıkan yeni risklerin olduğunu düşünüyor musunuz? Yaşadıysa ya da düşünüyorsanız bu riskler nelerdir?
- 3- Özelde mobil İnternet risklerine yönelik bir önlem alıyor musunuz? Önlem alıyorsanız bu önlemler nelerdir? Böyle durumlar yaşamadıysanız aldığınız önlemler mi bunda etkili oldu?
- 4- Mobil İnternet kullanımına yönelik çocuğunuza önerilerde bulunuyor musunuz? Bulunuyorsanız bu öneriler nelerdir?
- 5- Bu sorunların üstesinden gelmek için yararlandığınız bilgi kaynakları var mı? Varsa nelerdir?

ÇOCUKLAR İÇİN MÜLAKAT SORULARI

Görüşülen Kişi :

Görüşmeyi yapan :

Tarih & Saat :/...../ 2016 & :

Görüşme Süresi :

Merhaba,

Adım Yiğit Emrah TURGUT, Atatürk Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Lisansüstü Programı'nda doktora öğrenimimi sürdürüyorum. Bu çalışmanın amacı sizin gözünüzden arkadaşlarınızın İnternet ve mobil cihaz kullanım deneyimlerini ortaya çıkarmaktır.

Öncelikle bu çalışmada görüşlerinizi benimle paylaşmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ediyorum. Bu konudaki kişisel deneyimleriniz, görüş ve düşünceleriniz araştırmam için büyük önem taşımaktadır. Başlamadan önce bazı noktaları vurgulamak istiyorum. Yapacağımız görüşme sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Bu çalışma sonucunda oluşturulacak dokümanlarda isminiz doğrudan ya da dolaylı olarak kullanılmayacaktır. Araştırma tamamlandıktan sonra ilgili analiz, sonuç ve tavsiyelerimizi eğer isterseniz sizlerle paylaşabiliriz.

- Kaç yaşındasınız?
- Kaçıncı sınıfta okuyorsunuz?
- Akıllı telefon, tablet gibi mobil cihazlardan İnternet'e bağlanıyor musunuz?

1- Arkadaşlarınız;

- Genellikle hangi mekânlardan İnternet bağlanmaktadır? (Açıklama gerekirse; mekânlar ile ev, okul, dışarıda -katılımcı buna değinirse dışarıda nelerde İnternet kullanmakta gibi bir soru sorulacaktır-, İnternet kafe gibi ortamlar kastedilmektedir)
- İnternet'i ne sıklıkta kullanmaktadır? (Katılımcı günlük kullanımdan bahsederse günde kaç kez İnternet'e bağlanmaktadır gibi bir ek soru sorulacaktır)
- İnternet'e bağlanırken hangi cihazları kullanmaktadır? (Açıklama gerekirse; cihazlar masaüstü/dizüstü bilgisayar, tablet, akıllı telefon veya cep telefonu)

2- Arkadaşlarınız akıllı telefon, tablet gibi mobil cihazların şu özelliklerinden hangilerini kullanmaktadır?

- Kablosuz ağa bağlanma
- Uygulama indirme
- Fotoğraf çekip sosyal ağlarda paylaşma

- Ekran kilidi koyma
 - Coğrafi konum kaydetme
- 3- Arkadaşlarınız akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazlarla güvenli İnternet kullanmak adına neler yapabilmektedirler? Veya neleri yapmakta sıkıntı yaşamaktadırlar?
- Forum, blog ve web sitelerine yorum yazma
 - İstenmeyen içerikleri filtreleme
 - Uygulama reklamlarını bloke etme
 - Haber almak istemediği kişileri engelleme
 - Bilginin doğruluğunu kıyaslama
 - Sosyal ağlarda kişisel ayaları değişme
 - Farklı uygulamaları güvenlik yönünden kıyaslama
 - Ziyaretçi geçmişini silme
- 4- Arkadaşlarınız İnternet’te ne gibi şeyleri yapabilirler veya ne gibi şeyleri yapamazlar? (İstenmeyen reklam ve görselleri engelleme, arama motoru kullanma, sayfaları sık kullananlara ekleme, İnternet’e dosya yükleme gibi)
- 5- Arkadaşlarınız akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazlardan İnternet’e bağlandıklarında ne gibi etkinlikler yaparlar?
- 6- Arkadaşlarınız akıllı telefon ve tablet gibi mobil cihazlardan İnternet kullanırken herhangi bir riskle karşılaştıklarına şahit oldunuz mu? Eğer şahit olduysanız bu riskler nelerdir?
- 7- Gözlemlediğiniz kadarıyla arkadaşlarınız bu risklerle karşılaştıklarında ne hissetmişlerdi? Bu risklerin arkadaşlarınız üzerinde ne gibi etkileri oldu?
- 8- Arkadaşlarınız bu olumsuz durumdan kurtulmak için neler yapar? Kimlerden yardım isterler?
- 9- Arkadaşlarınızın bilinçli ve güvenli bir İnternet kullanıcısı olması için önerilerde/yardımda bulunuyor musunuz? Bulunuyorsanız bunlar nelerdir? (Açıklama gerekirse; güvenli İnternet kullanımı açıklanacaktır)
- 10- Güvenli ve bilinçli internet kullanıcısı olmak için nerelerden bilgi alıyorsunuz?

EK 6. Güvenirlik Skorunun Hesaplanması

Miles ve Huberman (1994)'a göre bulguların güvenirliliğini artırmak için aşağıdaki adımları takip ederek toplanan verilerin güvenirlilik skorunun hesaplanması ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

- Toplanan verilerin 5-10 sayfasının iki araştırmacı tarafından kodlanması
- Elde edilen kodların güvenirlilik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı formülü ile güvenirlilik skorunun hesaplanması
- Güvenirlilik skorunun yorumlanması (güvenirlilik skorunun % 70 veya daha yüksek çıkması araştırma bulgularının güvenilir olduğu anlamına gelmektedir)

Çalışmada toplanan veriler transkript edildikten sonra 5 araştırma sorusu için rasgele seçilen 5 sayfa iki araştırmacı tarafından kodlanmış ve oluşturulan kod tabloları karşılaştırılarak güvenirlilik skorları hesaplanmıştır. Aşağıda araştırmacılar tarafından kodlanan sorular, soruya yönelik kodlar ve güvenirlilik skoru sunulmuştur.

Soru 1: Çocuğunuzun mobil İnternet kullanımı ile ortaya çıkan yeni risklerin olduğunu düşünüyor musunuz? Yaşadıysa ya da düşünüyorsanız bu riskler nelerdir?

	Araştırmacı 1	Araştırmacı 2
Oyun bağımlılığı	2	2
İstenmeyen içeriklerin ekrana gelmesi	1	1
Virüs	1	0
Cihaz bağımlılığı	1	1
İzinsiz paylaşım	1	1
Sınavlarda kopya çekme	1	1
İnternet bağımlılığı	1	1
Tanımadığı kişilerle iletişim	1	0
Zaman kaybı	1	1
Sosyal ağlardan kaynaklı sıkıntılar	1	1
Gayri ahlaki iletişimde bulunma	0	1
Görüş Birliği		9
Görüş Ayrılığı		3
Güvenirlilik Skoru		%75

Soru 2: Özelde mobil İnternet risklerine yönelik bir önlem alıyor musunuz? Önlem alıyorsanız bu önlemler nelerdir? Böyle durumlar yaşamadıysanız aldığınız önlemler mi bunda etkili oldu?

	Araştırmacı 1	Araştırmacı 2
Akıllı telefon kullanımına izin vermeme	3	3
GİK'e yönelik öğütler verme	4	4
Akıllı telefona İnternet paketi almama	1	1
Çevrim içi insanlara yönelik öğütler verme	1	1
Derslerde akıllı telefon kullanımına izin vermeme	0	1
Kullanım şekline dikkat etme	1	0
Görüş Birliği		9
Görüş Ayrılığı		2
Güvenirlilik Skoru		%82

Soru 3: GİK yönelik stratejilerinize yön veren unsurlar nelerdir?

	Araştırmacı 1	Araştırmacı 2
Kendi deneyimlerim	8	8
Medyadan takip etmek	5	4
Çevremdeki gözlemlediğim olaylar	1	1
Katıldığım seminerler	5	5
Çevremdeki olaylar	1	1
İnternet'te yaptığım araştırmalar	1	1
Bilişim sektöründe çalışmam	2	2
Bilgisayar ve İnternet konusunda aldığım eğitim	1	1
Görüş Birliği		23
Görüş Ayrılığı		1
Güvenirlilik Skoru		%95

Soru 4: Öğrencilerin İnternet kullanımına şahit oluyor musunuz? Oluyorsanız öğrenciler ne kadar İnternet kullanıyor? (İnternet erişim ve kullanımı boyutu için bakıldı)

	Araştırmacı 1	Araştırmacı 2
Günde birçok kez	4	4
Günlük veya hemen hemen hergün	2	1
Akıllı telefon	3	3
Bilgisayar	1	1
Okulda	2	2
Evde	1	1
Bilgisayar laboratuvarında	2	2
Dışarıda	1	1
Görüş Birliği		15
Görüş Ayrılığı		1
Güvenirlilik Skoru		%94

Soru 5: Öğrencilerin İnternet kullanımına şahit oluyor musunuz? Oluyorsanız öğrenciler ne kadar İnternet kullanıyor? (İnternet etkinlikleri boyutu için bakıldı)

	Araştırmacı 1	Araştırmacı 2
Sosyal ağ kullanımı	6	6
Oyun oynama	4	4
Müzik dinleme	1	1
Ödev yapma	2	1
	Görüş Birliği	12
	Görüş Ayrılığı	13
	Güvenirlilik Skoru	%92

Tablolar incelendiğinde araştırmacıların yaptıkları kodlamalardan hesaplanan güvenirlilik skoru her bir araştırma sorusu için %70'den büyük olduğu görülmüştür. Bu bağlamda araştırma bulgularının güvenilir olduğu söylenebilir. İncelenen araştırma sorularının verilerine bir bütün olarak bakıldığında genel güvenirlilik skoru %88 olarak hesaplanmıştır.

EK 7. Görüşme Yapılan Katılımcıların Özellikleri

Tablo 1. *Ebeveynlerin Demografik Bilgileri*

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Şehir	Meslek	Eğitim Durumu
K1	Kadın	41	Samsun	Devlet Memuru	Yüksekokul
K2	Kadın	37	Samsun	Devlet Memuru	Lise
K6	Kadın	35	Erzurum	Ev Hanımı	Lise
K7	Erkek	40	Erzurum	Öğretim Üyesi	Doktora
K11	Erkek	45	Tekirdağ	İşçi	Yüksekokul
K12	Erkek	42	Tekirdağ	Yönetici	Lise
K16	Erkek	40	İstanbul	Mühendis	Lisans
K17	Erkek	41	İstanbul	Öğretim Üyesi	Doktora
K21	Erkek	40	Trabzon	Eczane Teknisyeni	Lise
K22	Kadın	42	Trabzon	Ev Hanımı	Lise
K26	Erkek	43	Eskişehir	Bankacı	Lise
K27	Kadın	40	Eskişehir	Öğretmen	Lisans
K31	Kadın	45	İzmir	Ev Hanımı	Ortaokul
K32	Erkek	36	İzmir	Reklamcı	Lise
K36	Kadın	30	Ankara	Ev Hanımı	Yüksekokul
K37	Erkek	47	Ankara	İşçi	Lise
K41	Erkek	51	Kayseri	Öğretmen	Lisans
K42	Kadın	35	Kayseri	Hemşire	Ön lisans
K46	Erkek	35	Adana	Temizlik Görevlisi	İlkokul
K47	Kadın	42	Adana	Ev Hanımı	Ortaokul
K51	Erkek	42	Gaziantep	Öğretim Görevlisi	Yüksek Lisans
K52	Erkek	45	Gaziantep	Memur	Lisans
K56	Kadın	31	Elazığ	Ev Hanımı	İlkokul
K57	Erkek	35	Elazığ	Öğretim Görevlisi	Yüksek Lisans

Tablo 2. *Okul Yöneticilerinin Demografik Bilgileri*

Katılımcı	Cinsiyet	Şehir	Mesleki Yıl	Okul Kademesi
K3	Erkek	Samsun	15	Ortaokul
K8	Erkek	Erzurum	10	Ortaokul
K13	Erkek	Tekirdağ	36	Lise
K18	Kadın	İstanbul	16	Lise
K23	Kadın	Trabzon	9	İlkokul
K28	Erkek	Eskişehir	10	Lise
K33	Erkek	İzmir	21	Ortaokul
K38	Kadın	Ankara	8	Ortaokul
K43	Erkek	Kayseri	19	İlkokul
K48	Erkek	Adana	35	İlkokul
K53	Erkek	Gaziantep	8	İlkokul
K58	Erkek	Elazığ	19	İlkokul

Tablo 3. Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Branş	Şehir	Mesleki Yıl	Okul Kademesi
K4	Erkek	Bilişim Teknolojileri	Samsun	10	Lise
K5	Kadın	Rehberlik	Samsun	5	Lise
K9	Kadın	Teknoloji Tasarım	Erzurum	20	Ortaokul
K10	Erkek	Rehberlik	Erzurum	4	İlkokul
K14	Kadın	Rehberlik	Tekirdağ	5	İlkokul
K15	Kadın	Rehberlik	Tekirdağ	2	Ortaokul
K19	Erkek	Bilişim Teknolojileri	İstanbul	10	Lise
K20	Erkek	Bilişim Teknolojileri	İstanbul	6	Ortaokul
K24	Kadın	Sınıf Öğretmeni	Trabzon	10	İlkokul
K25	Kadın	Bilişim Teknolojileri	Trabzon	10	Ortaokul
K29	Kadın	İngilizce	Eskişehir	10	Lise
K30	Kadın	Edebiyat	Eskişehir	8	Lise
K34	Erkek	Sınıf Öğretmeni	İzmir	13	İlkokul
K35	Erkek	Fen Bilgisi	İzmir	2	Ortaokul
K39	Kadın	Tarih	Ankara	8	Lise
K40	Erkek	Türkçe	Ankara	5	Ortaokul
K44	Erkek	Sosyal Bilgiler	Kayseri	13	Ortaokul
K45	Erkek	Rehberlik	Kayseri	2	Ortaokul
K49	Kadın	Sınıf Öğretmeni	Adana	25	İlkokul
K50	Kadın	Fizik	Adana	7	Lise
K54	Erkek	Rehberlik	Gaziantep	8	Ortaokul
K55	Erkek	Bilişim Teknolojileri	Gaziantep	5	Lise
K59	Erkek	Bilişim Teknolojileri	Elazığ	8	Ortaokul
K60	Kadın	Rehberlik	Elazığ	7	İlkokul

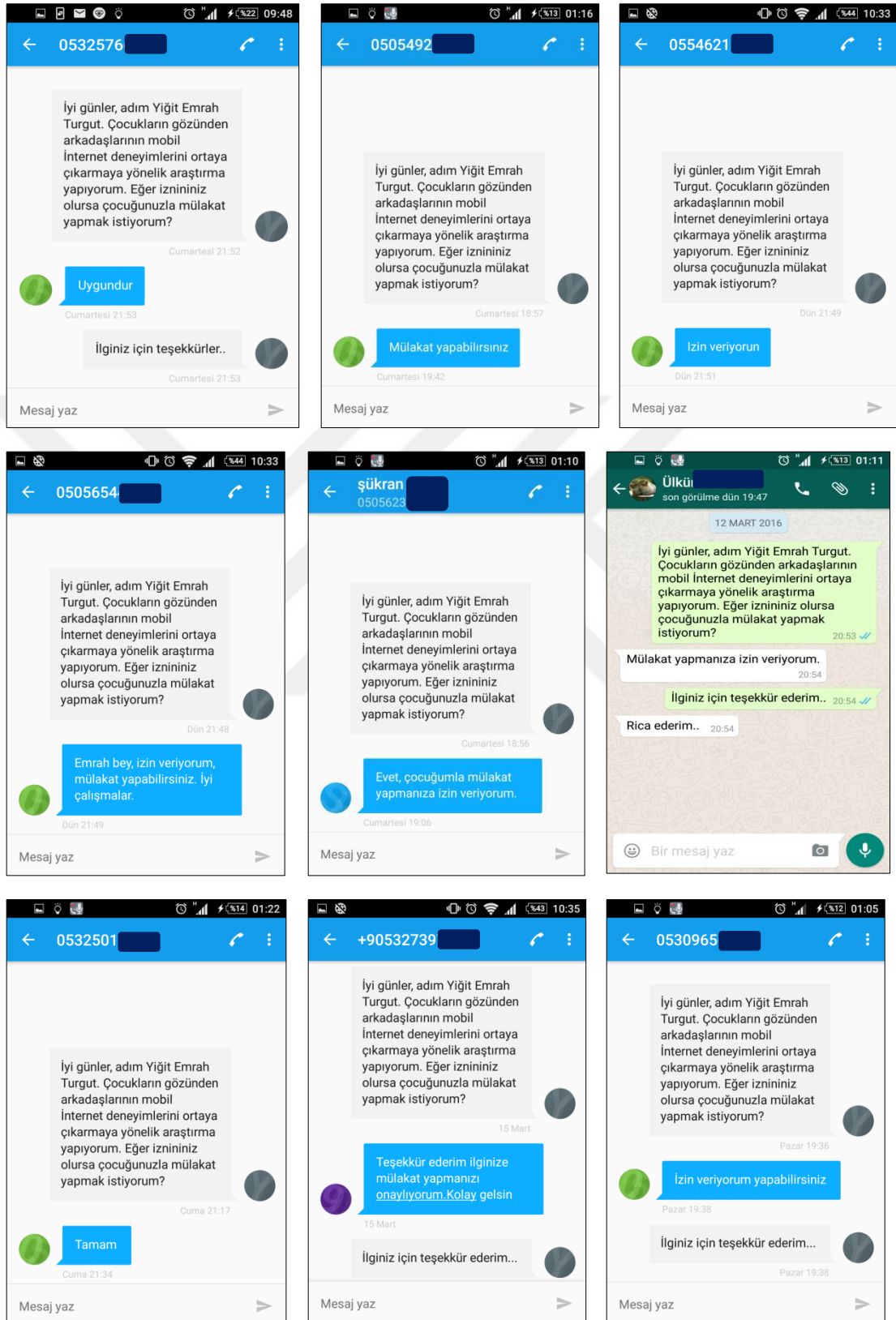
Tablo 4. Akranların Demografik Bilgileri

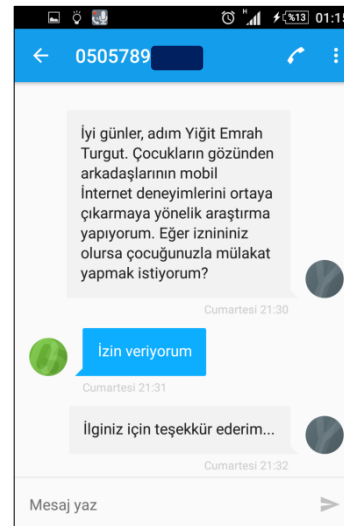
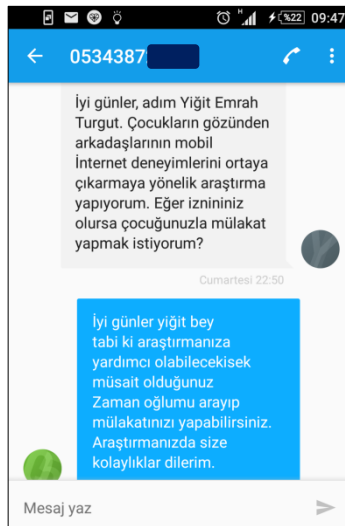
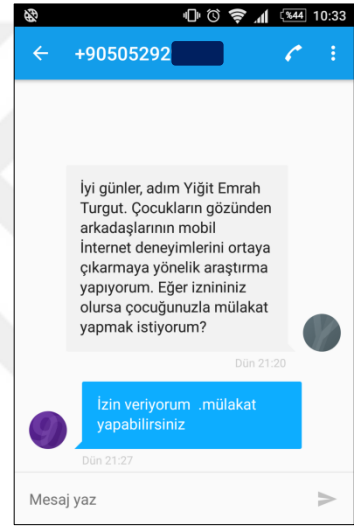
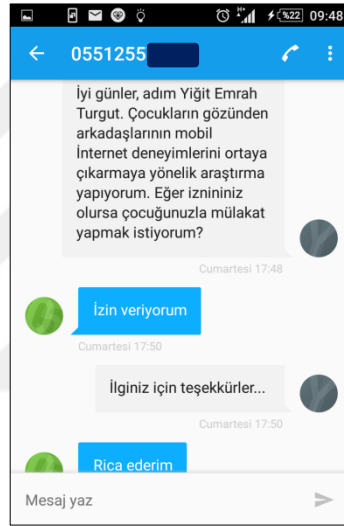
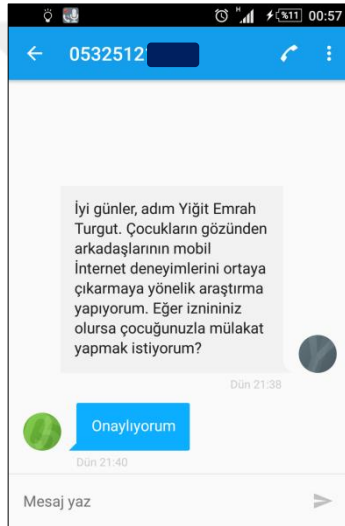
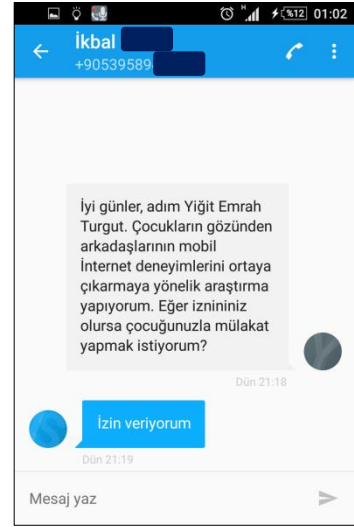
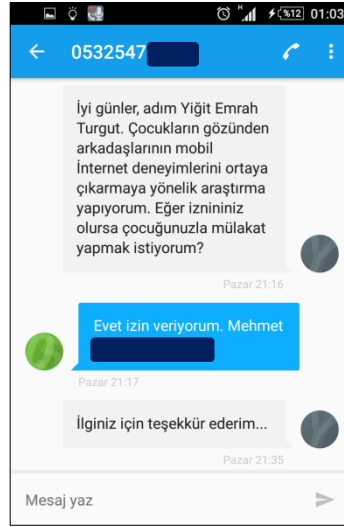
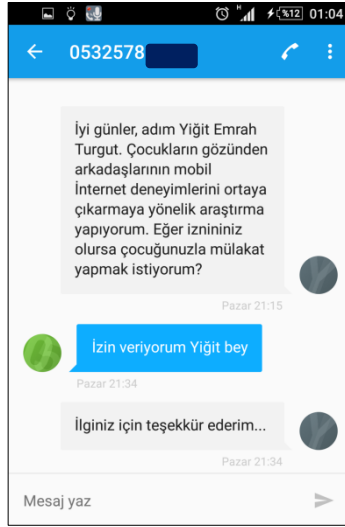
Katılımcı	Cinsiyet	Sınıf	Şehir
K61	Kız	10	Tekirdağ
K62	Kız	9	Tekirdağ
K63	Erkek	3	Kayseri
K64	Kız	7	Kayseri
K65	Erkek	9	İstanbul
K66	Kız	9	İstanbul
K67	Kız	8	Eskişehir
K68	Erkek	4	Eskişehir
K69	Erkek	4	Erzurum
K70	Kız	10	Erzurum
K71	Erkek	5	Antalya
K72	Kız	5	Antalya
K73	Erkek	5	İzmir
K74	Kız	8	İzmir
K75	Erkek	7	Samsun
K76	Kız	5	Samsun

K77	Erkek	4	Elazığ
K78	Kız	3	Elazığ
K79	Erkek	6	Ankara
K80	Kız	8	Ankara
K81	Kız	7	Diyarbakır
K82	Erkek	10	Diyarbakır
K83	Kız	8	Trabzon
K84	Erkek	6	Trabzon

EK 8. Çocuklarla Görüşme Yapmak İçin Ebevyenlerinden Alınan İzinler 6,9 4,76

EK 9. ANKET

Türkiye'deki Çocukların İnternet Deneyimleri
(9-10 Yaş Grubu)

Doğum Tarihiniz (Ay-Yıl):	Okul Türü:
Cinsiyetiniz:	Mobil (Akıllı Telefon, Tablet) İnternet kullanıyor musunuz? ☐
Yaşadığınız İl:	

Q101. Aşağıdaki mekânlarda ne sıklıkla çevrim-İçi oluyorsunuz veya İnternet kullanıyorsunuz? (EU301-NCGM1)
Q101-Açıklama: Çevrim-İçi olmak yani İnterneti kullanmak derken e-posta göndermek, sosyal ağ kullanmak, oyun sitelerini ziyaret etmek ve arkadaşlarıyla sohbet etmekten bahsediyoruz.

Q101-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiy orum
A	Evde kendi odanda (başkasıyla paylaştığın oda da dahil veya diğer özel bir oda)						
B	Evde ama kendi odan dışında (başka bir salon ya da oda)						
C	Okulda, dershanede						
D	Diğer mekânlar (arkadaşların veya akrabaların evleri, kütüphane vb.)						
E	Dışarıdayken, okula veya başka bir yere giderken						
G	Bir İnternet kafede						

Q102. Bu günlerde İnternet kullanırken, çevrim-İçi olmak için aşağıdaki araçları ne sıklıkla kullanıyorsun? (EU300-NCGM2)

Q102-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiy orum
A	Bir masaüstü bilgisayar						
B	Bir dizüstü bilgisayar						
C	Akıllı telefon dışında bir cep telefonu						
D	Bir akıllı telefon						
E	Bir tablet bilgisayar						
F	Diğer taşınabilir aygıtlar (Oyun konsolu, elektronik kitap okuyucu vb.)						

Q103. Aşağıdaki aletlerden herhangi birine şahsen sahip misiniz, veya özel kullanımınızda mı? (NCGM3)

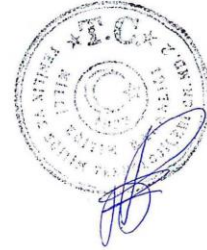
		Evet	Hayır
A	Bir masaüstü bilgisayar		
B	Bir dizüstü bilgisayar		
C	Akıllı telefon dışında bir cep telefonu		
D	Bir akıllı telefon		
E	Bir tablet bilgisayar		
F	Diğer taşınabilir aygıtlar (Oyun konsolu, elektronik kitap okuyucu vb.)		

Q104. İnterneti ilk kullandığında kaç yaşındaydın? (EU302-NCGM5)

Yaş	
Hatırlamıyor	

Q105. İlk akıllı telefonuna sahip olduğunda kaç yaşındaydın? (NCGM7)

Yaş	
Hatırlamıyor	
Akıllı telefonum yok	

Q106. İnternete akıllı telefon veya cep telefonunuzdan bağlanabiliyor musunuz, nasıl bağlanıyorsunuz? (Uygun seçeneklerin hepsini işaretleyin) (NCGM8)

	Size uyan seçeneği lütfe (X) ile işaretleyin.
A Ücretsiz kablosuz (wi-fi) İnternet bağlantısı kullanıyorum (evde, okulda, kafede)	
B Mobil bağlantı kullanıyorum (sabit veya ön ödemeli) (İnternet paketi)	
C Hayır, telefonum İnternete bağlanmıyor	
D Bilmiyorum	
E Söylemek istemiyorum	
F Akıllı telefonum yok	

Q107. Okulunuzda kablosuz (wi-fi) bağlantı mevcut mu, varsa öğrencilerin kullanmasına İzin veriliyor mu? (NCGM60)

	Size uyan seçeneği lütfe (X) ile işaretleyin.
A Hayır, okulumda kablosuz (wi-fi) bağlantı yok	
B Evet, kablosuz (wi-fi) bağlantı var ama öğrencilerin kullanmasına İzin verilmiyor	
C Evet, kablosuz (wi-fi) bağlantı var, öğrencilerin kullanmasına İzin verilmiyor; ama biz şifreyi kırdık	
D Evet, kablosuz (wi-fi) bağlantı var öğrenciler sınırlı olarak kullanabiliyor (Tüm web siteleri/çevrim-içi aktivitelere İzin verilmiyor)	
E Evet, kablosuz (wi-fi) bağlantı var öğrenciler herhangi bir sınırlama olmadan kullanabiliyor	
F Bilmiyorum	

Q108. Öğrencilerin okulda akıllı telefon kullanmalarına İzin veriliyor mu? (NCGM61)

	Size uyan seçeneği lütfe (X) ile işaretleyin.
A Hayır, okulumda öğrencilerin akıllı telefon kullanmasına İzin verilmiyor	
B Evet, öğrenciler bazı kısıtlamalarla akıllı telefon kullanabiliyor (sadece gözetim altında, sadece ders aralarında)	
C Evet, öğrenciler akıllı telefonlarını özel bir kısıtlama olmadan kullanabiliyorlar	
D Bilmiyorum	

Q109/110. Okulun olduğu ve olmadığı günlerde İnternette yaklaşık ne kadar süre geçiriyorsun? (EU304/305)

Q109-Not: Her satırda seçeneklerden sadece bir tanesini işaretleyiniz.

		Az veya hiç	Yaklaşık								
			Yarım saat	Bir saat	İki saat	Üç saat	Dört saat	Beş saat	Altı saat	Yedi Saat veya fazla	Bilmiyor um
109	Okulun olduğu normal bir günde										
110	Okulun olmadığı (Hafta sonunda ve tatillerde) bir günde										

Q111. Ne sıklıkla İnternet kullanıyorsunuz? (EU303)

111-Not: Sen başka bir şey yaparken İnternetin açık olduğu zamandan bahsetmiyoruz, İnterneti kendin aktif olarak kullandığın (sosyal ağlar, oyun, alış-veriş, forum siteleri) zamandan bahsediyoruz.

	Size uyan seçeneği lütfe (X) ile işaretleyin.
Her gün veya hemen hemen her gün	
Haftada bir veya İki kez	
Ayda bir veya İki kez	
Ayda bir seferden daha az	
Bilmiyorum	

Q406. Aşağıdakilerden hangileri akıllı telefonunda yüklüdür? (NCGM57)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Bazı web sitelerinin filtrelenmesi veya engellenmesi veya ebeveyn (Anne-Baba) kontrolü			
B	İndirdiğiniz uygulamaları filtreleyen ebeveyn kontrolü			
C	İnternet üzerinde harcadığınız zamanı sınırlayan bir hizmet veya uygulama			
D	İnsanlarla iletişim kurmanı sınırlayan yazılım (sesli görüşmeler ve SMS, MMS)			
E	Akıllı telefonum yok			

Q201. Son zamanlarda aşağıdakilerden her birini ne sıklıkla yaptın? (EU307/309/312-NCGM9/10/11)

Q201-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyoru m
A	Okul işleri için interneti kullandım						
B	Video klip izledim						
C	Çevrim-içi film izledim veya müzik dinledim						
D	İnternette haber izledim/okudum						
E	E-mail (e-posta) gönderdim/aldım						
F	Sosyal ağ sitesi kullandım (facebook vb)						
G	Bir sohbet odası ziyaret ettim						
H	Anlık mesajlaşma kullandım						
I	İnternette diğer insanlarla oyun oynadım						
J	İnternet oyunları oynadım (kendi kendime veya bilgisayara karşı)						
L	Videolu iletişim için kamera kullandım (skype, facetime)						
M	Bir web sitesine yorum ekledim veya gönderdim (sosyal ağlar, forumlar)						
N	Bir blog veya çevrim-içi günlük yazdım						
O	Diğerleriyle paylaşmak için fotoğraf, video ya da müzik yerleştirdim (sosyal ağlar vb.)						
P	Bir karakter, evcil hayvan veya avatar oluşturdum						
Q	Dosya paylaşım siteleri kullandım (Limewire, Kazaa)						

Q202. Son zamanlarda aşağıdakilerden hangisini ne sıklıkla yaptın? (NCGM12)

Q202-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyoru m
A	Ücretsiz uygulama indirdim						
B	Uygulama indirmek için ödeme yaptım						
C	Haritalara ve tarifelere baktım						
D	Çevrim-içi müzik dinledim (spotify, youtube, webradyo vb.)						
E	Coğrafi konumumu kaydettim (facebook, foursquare kullanarak)						
F	Kare kodları veya barkod okuttum						
G	Bir e-kitap okudum						
H	Bir arama motoru kullandım (google, yahoo, bign)						
I	Çevrim-içi bir şeyler satın aldım						
J	Canlı televizyon yayını veya çevrim-içi film izledim (itunes, vimeo, youtube)						

Q203. Okulda öğretmenler, aşağıdakilerden hangilerini ne sıklıkla öğrencilerin yapmasını istiyor? (NCGM62)

Q203-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyor um
A	Okul ödevlerini araştırmak için internet kullanmak						
B	İnternet üzerine diğer öğrencilerle işbirliği yapmak						
C	Sınıfta ödevler için akıllı telefon kullanmak						

Q204. Aşağıdaki insanlarla cep telefonu veya akıllı telefonla konuşarak ne sıklıkla iletişim kurarsınız? (NCGM13)

Q204-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyor um
A	Ebeveynlerim (Annem-Babam)						
B	Kız kardeşlerim veya erkek kardeşlerim						
C	Arkadaşlarım						
D	Akrabalarım						
E	Daha önce tanımadığım ve internette tanıştığım insanlar						
F	Öğretmenlerim						
G	Diğerleri						

Q206. Aşağıdaki insanlarla SMS (yazılı mesaj) veya MMS (resimli mesaj) yoluyla ne sıklıkla iletişim kurarsınız? (NCGM14)

Q206-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyor um
A	Ebeveynlerim ile						
B	Kız kardeşlerim veya erkek kardeşlerim ile						
C	Arkadaşlarım ile						
D	Akrabalarım ile						
E	Daha önce tanımadığım ve internette tanıştığım insanlar ile						
F	Öğretmenler ile						
G	Diğerleri ile						

Q207-215. Aşağıdaki insanlarla e-mail (e-posta) yoluyla ne sıklıkla iletişim kurarsınız? (NCGM15)

Q207-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyor um
A	Ebeveynlerim ile						
B	Kız kardeşlerim veya erkek kardeşlerim ile						
C	Arkadaşlarım ile						
D	Akrabalarım ile						
E	Daha önce tanımadığım ve internette tanıştığım insanlar ile						
F	Öğretmenler ile						
G	Diğerleri ile						

Q208-210-216. Aşağıda bazı sosyal paylaşım siteleri sıralanmıştır. Şu anda kullandığın KENDİ profilinin olduğu bir sosyal ağ varsa karşısına kaç profilinin olduğunu işaretle lütfen. (EU313/314/317-NCGM16/17/23)
Q208-Not: Sosyal ağ oluşturmak derken, Facebook, Twitter ya da Myspace gibi kendinle ilgili bilgiler koyabileceğin ve insanların bunu görebileceği ve seninle irtibata geçebileceği sitelerdir.

		Evet bir	Evet Birden Fazla	Hayır	Söylemek İstemiyorum	Bilmiyorum
A	Twitter					
B	Instagram					
C	Daily Motion					
D	Facebook					
E	Youtube					
F	MySpace					
G	LinkedIn					
H	Netlog					
I	Yahoo Europe					
J	Badoo					
L	Tumblr					
M	Ask fm					
N	Yonja					
O	Hi5					
P	Diğer (.....)					

Q211. Sosyal ağ üzerinde yaklaşık olarak kaç arkadaşın var? (EU316-NCGM18)
Q211-Açıklama: En sık kullandığın sosyal ağ profilini yani düşünmeni istiyorum.

10'a kadar	
11-50	
51-100	
101-300	
300'den fazla	
Bilmiyorum/ Hatırlamıyorum	
Bir sosyal ağ profilim yok	

Q212. Aşağıdaki bilgilerden hangileri seninle ilgili olarak profilinde yer alır? (EU318-NCGM21)

	Evet	Hayır
A Yüzünü net gösteren bir fotoğraf	☐	☐
B Soy ismin	☐	☐
C Ev Adresin	☐	☐
D Telefon numaran	☐	☐
E Okulun	☐	☐
F Gerçek yaştın	☐	☐
H Bunlardan hiçbiri	☐	☐
J Bilmiyorum	☐	☐
I Bir sosyal ağ profilim yok	☐	☐

Q213. Sosyal ağ üzerinden gelen arkadaşlık isteklerini genellikle nasıl yanıtlarsınız? (NCGM22)

A Genelde isteklerin hepsini kabul ederim	☐
B Ortak arkadaşlarım olanları kabul ederim	☐
C Bildiğim kişileri kabul ederim	☐
D Sadece çok iyi bildiğim kişileri kabul ederim	☐
E Bilmiyorum/hatırlamıyorum	☐
F Bir sosyal ağ profilim yok	☐

Q222. İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?

Q222-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Benim İçin Kesinlikle Doğru Değil	Benim İçin Çok Doğru Değil	Benim İçin ne Doğru ne de Yanlış	Benim İçin Daha Çok Doğru	Benim İçin Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	Bir web sitesinin güvenilir olup olmadığını değerlendirmede kendime güvenirim						
B	Bilgi ararken geniş bir strateji kullanmayı biliyorum						
C	İnternette bulduğum bilgilerin doğru olup olmadığına şüphe ile yaklaşırım						
D	Arama sonuçlarını seçerken kendime güvenirim						
E	Bilginin doğruluğuna karar vermek için genelde farklı web sitelerini kıyaslarım						

Q223. İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?

Q223-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Benim İçin Kesinlikle Doğru Değil	Benim İçin Çok Doğru Değil	Benim İçin ne Doğru ne de Yanlış	Benim İçin Daha Çok Doğru	Benim İçin Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	Hangi bilgileri paylaşmam, hangilerini paylaşmamam gerektiğini bilirim						
B	Çevrim-içi bulunduğum durumlarda yorum ve davranışlarımda uyuma dikkat ederim						
C	İçeriği kiminle paylaşacağımı belirlemeyi biliyorum (arkadaşlar, arkadaşların arkadaşları, genel)						
D	Arkadaş listemden arkadaşları nasıl çıkaracağımı biliyorum						
E	Çevrim-içi bilgiyi ne zaman paylaşıp paylaşmamam gerektiğini bilirim						

Q224. İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?

Q224-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Benim İçin Kesinlikle Doğru Değil	Benim İçin Çok Doğru Değil	Benim İçin ne Doğru ne de Yanlış	Benim İçin Daha Çok Doğru	Benim İçin Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	İnternetteki hazırda resim, müzik ya da videodan yeni bir şeyler üretmeyi biliyorum						
B	Başkaları tarafından üretilen İnternet içerikler üzerinde temel değişiklikler yapmayı biliyorum						
C	İnternetteki içerikler için ne çeşit farklı lisansların kullanıldığını biliyorum						
D	Bir web sitesi dizayn etmeyi biliyorum						
E	Ürettiğim bir video içeriğini İnternet'e yüklemeye kendime güvenirim						

Q214. Aşağıdaki insanlarla sosyal ağlar üzerinden ne sıklıkla iletişim kurarsınız? (NCGM19)

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiy orum
A	Ebeveynlerim ile						
B	Kız kardeşlerim veya erkek kardeşlerim ile						
C	Arkadaşlarım ile						
D	Akrabalarım ile						
E	Daha önce tanımadığım ve internette tanıştığım insanlar ile						
F	Öğretmenler ile						
G	Diğerleri ile						

Q217. Aşağıdakilerin senin için ne kadar doğru olduğunu söyler misin? (EU319-NCGM25)

Q217-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Doğru Değil	Biraz Doğru	Çok Doğru
A	İnternet hakkında ebeveynlerimden daha çok şey bilirim			
B	İnternet kullanmak hakkında çok şey bilirim			
C	İnternette benim yaşımdaki çocuklar için bir sürü iyi şey var			
E	Akıllı telefon kullanmayı ebeveynlerimden daha iyi bilirim			
F	Akıllı telefonu kullanmak hakkında çok şey bilirim			

Q219/220. Aşağıdakilerden hangilerini internette kullanmayı biliyorsunuz? (EU320/321-NCGM26/27)

Q219-Açıklama-Oku: Aşağıdakilerden her birine *evet* veya *hayır* olarak cevap vermeni rica ediyorum... Eğer bir şeyin ne olduğunu bilmiyorsan, endişelenme, sadece bilmiyorum demen yeterli.

		Evet	Hayır	Bilmiy orum
A	Bilginin doğruluğuna karar vermek için farklı web sitelerini karşılaştırmak			
B	Arama yaparken istenmeyen içeriklerle karşılaşmamak için filtre uygulama			
C	Bir web sitesini sık kullanılanlara eklemek			
D	İstenmeyen reklam, spam, e-mail (e-posta) engellemek			
217/D	Uygunsuz içerikleri site yöneticilerine nasıl şikayet edeceğimi biliyorum (örneğin sizden izinsiz fotoğrafınızın kullanıldığını şikayet edebilirsiniz)			
220/A	Ziyaret ettiğiniz sitelerin kaydını silmek			
220/B	Bir sosyal ağ profilinde kişisel ayarları değiştirmek			
220/C	Haber almak istemediğiniz birinden mesajları engellemek			
220/D	Pop-up sayfaları bloke etmek (İnternette gezinti esnasında istenmeden açılan pencereler)			
220/E	İnterneti güvenli şekilde kullanmak ilgili bilgi bulmak			
220/F	Bir forum, web sitesi veya blog üzerinde yorum yapmak			
220/G	Sosyal medyaya resim, video veya müzik yüklemek			
220/H	Blog oluşturmak			

Q221. Aşağıdakilerden hangilerini akıllı telefon veya tablette kullanmayı biliyorsunuz? (NCGM28/29)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Uygulama indirmek			
B	Coğrafi konumunuzu gösteren fonksiyonu kapamak (facebook, google harita vb.)			
C	Akıllı telefon veya tabletinizden bir kablosuz ağa bağlanmak			
D	Farklı uygulamalardan uyarıları bloke etmek			
E	Aynı doküman, rehber ve uygulamaları kullandığınız tüm aygıtlarda bulundurmak (akıllı telefon, tablet, PC)			
F	Ücretli uygulama, oyun ve servisleri reklam eden açılır pencereleri bloke etmek			
G	Bir akıllı telefonu PIN ve ekran kilidiyle korumak			
H	En çok kullandığınız sosyal ağda konumunuzu güncellemek			
I	Akıllı telefonu nasıl kullanacağınıza dair bilgi bulmak			
J	En güvenilir olanı bulmak için aynı işe yarayan farklı uygulamaları karşılaştırmak			
K	Akıllı telefonunuzla fotoğraf çekip onu sosyal medyaya yüklemek			
L	Akıllı telefon veya tablet hiç kullanmadım			

Q338. Sizin yaşlardaki insanları internette neler rahatsız edebilir, çocukların yanıtlarını birebir alın ve kaydedin? (EU323)

Q338-Açıklama-Oku: Senin yaşındaki gençleri rahatsız eden/üzzen şeylerin neler olduğunu buraya yazmanı rica ediyorum. Bunları bana söylemek yerine, buraya kendi kendine yazmanı rica ediyorum. Ne yazdığını bakmayacağım ve kimse bunu senin yazdığını bilemeyecek.

--

Q401. Ebeveynin / ebeveynlerin bazen aşağıdakileri yapar mı? (EU327 – NCGM53)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	İnternette yaptıklarıyla alakalı seninle konuşma			
B	İnternette kendi başına keşiflerde bulunup bir şeyler öğrenmen için seni cesaretlendirir			
C	Ne yaptığını kanıksmadan izleyerek, Sen interneti kullanırken seninle yan yana oturur			
D	Sen interneti kullanırken yakınında olur			
E	İnternette seninle beraber aktiviteler yapar			

Q402. Sayacaklarımın her birini, ebeveynlerin şu anda onları istediğin zaman yapmana izin veriyor, ya da yalnızca ebeveyn bilgisi dâhilinde yapmana izin veriyor, ya da yapmana hiç izin vermiyor şeklinde cevaplamamı istiyorum. (EU328 – NCGM55)

Q402-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		İzin veriliyor	Bilgi dâhilinde ya da denetim altında izin veriliyor	Asla izin verilmiyor	Bilmiyorum
A	Kendi sosyal ağ oluşturma profiline sahip olmak (Facebook gibi)				
B	İnternette diğer kişilere, kişisel bilgilerini vermek (örn. Benim/onun tam adını, adres ya da telefon numarası)				
C	Anlık ileti göndermek (MSN gibi)				
D	İnternette müzik ya da film indirmek				
E	İnternette video klip izlemek (örn. YouTube)				
F	Diğer kişilerle paylaşmak için fotoğraf, video ya da müzik yüklemek				
G	Bedava uygulamaları indirmek				
H	Oyun oynamak için uygulamaları indirmek				
I	Coğrafi konumumu kaydetmek, facebook, foursquare kullanarak				
J	Anlık mesajlaşmak (MSN, What's app, Skype)				

Q403. Ebeveynin / ya da her iki ebeveynin de sayacaklarımdan herhangi birini seninle birlikte hiç yaptı mı? (EU329 – NCGM54)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	İnternette yapması ya da bulması zor olan bir şeyde sana yardım etti			
B	Bazı internet sayfalarının neden iyi ya da kötü olduğunu açıkladı			
C	İnterneti nasıl güvenli kullanacağına dair öğütler verdi			
D	Çevrim-içi olan insanlara nasıl davranılacağına dair yollar önerdi			
E	Geçmişte, internette bir şey seni üzdüğünde ya da endişelendirdiğinde yardımcı olmuştu			
F	Genel olarak internette bir şey seni üzer ya da endişelendirirse neler yapacağına dair seninle konuştu			

Q225. İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?

Q225-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Benim İçin Kesinlikle Doğru Değil	Benim İçin Çok Doğru Değil	Benim İçin ne Doğru ne de Yanlış	Benim İçin Daha Çok Doğru	Benim İçin Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	İnternet tarayıcımda yeni bir sekmenin nasıl açılacağını biliyorum						
B	Mobil telefonumu nasıl kapatacağımı biliyorum						
C	Kısayol tuşlarını nasıl kullanacağımı biliyorum (CTRL ALT DEL veya CTRL V)						
D	Bir web sitesini sık kullanılanlara nasıl ekleneceğini biliyorum						
E	Farklı bir web sitesine gitmek için nereye tıklanması gerektiğini biliyorum						

Q226. İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?

Q226-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Benim İçin Kesinlikle Doğru Değil	Benim İçin Çok Doğru Değil	Benim İçin ne Doğru ne de Yanlış	Benim İçin Daha Çok Doğru	Benim İçin Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	Çevrim-içi bulduğum bir fotoğrafı indirmeyi/saklamayı biliyorum						
B	Web sayfasında, sayfayı yenile fonksiyonunu kullanmayı biliyorum						
C	Dosyaların nasıl indirileceğini biliyorum						
D	Dosyaların nasıl yükleneceğini biliyorum						
E	Google gibi bir arama motoru kullanmadan direk bir web sitesi açmayı biliyorum						

Q227. İnterneti nasıl kullandığınızı düşündüğünüzde aşağıdaki ifadelerin ne derece doğru olduğunu lütfen belirtiniz?

Q227-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Benim İçin Kesinlikle Doğru Değil	Benim İçin Çok Doğru Değil	Benim İçin ne Doğru ne de Yanlış	Benim İçin Daha Çok Doğru	Benim İçin Oldukça Doğru	Bundan Kastınız Nedir Anlamıyorum
A	Web sitelerinin tasarımlarının birbirlerinden çok farklı olması internette çalışmamı zorlaştırıyor.						
B	Birçok web sitesinin tasarım şeklini karmaşık buluyorum						
C	Daha önce ziyaret ettiğim bir web sitesini bulmakta güçlük çekiyorum						
D	Bazen nasıl gittiğimi anlamadığım web sitelerinde buluyorum kendimi						
E	İnternet'te bilgi bulma konusunda kurs almıyorum						

Q337. İnternette sizin yaşlardaki çocukları bir şekilde üzen şeyler olduğunu düşünüyor musun? (EU322)

Q337-Açıklama: Örneğin; seni rahatsız eden, üzen ya da görmemesi gerektiğini hissettiren "uygunsuz içerik ya da davranış" kastediyoruz. Ayrıca, "rahatsız eden" derken "kötü haber"i de kastetmiyoruz. Örneğin; senin favori futbol takımının maçı kaybetmesi ve bunu internette okumuş olman üzücü/rahatsız edici olabilir, ama bizim sorguladığımız bu tip rahatsızlık veren/üzen durumlar değildir.

Evet	
Hayır	
Bilmiyorum	

Q404. Sen evde internet kullanırken, ebeveynin / her iki ebeveynin de sayacaklarımdan herhangi birini bazen denetler/ kontrol eder mi? (EU330)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Hangi internet sayfalarını ziyaret ettiğin			
B	Hangi arkadaşlarını ya da tanıdıklarını sosyal ağ profiline ya da anlık ileti servisine eklediğin			
C	E-posta hesabındaki ya da anlık ileti (Örn:MSN gibi) hesabındaki mesajlar			
D	Sosyal bir ağ ya da çevrimiçi topluluktaki profilin (Facebook gibi)			

Q405. Bildiğin kadarıyla, ebeveynin / ebeveynlerin, sayacaklarımdan herhangi birini kullanıyor mu? (EU331 – NCGM56)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Aile kontrolü sağlayan ya da bazı tür internet sayfalarını engelleyecek ya da filtreleyecek şeyler (örn: güvenli internet paketi ,windows aile koruması)			
B	Aile kontrolü ya da ziyaret ettiğin internet sitelerini izleyecek şeyler			
C	İnternette geçirdiğin zamanı sınırlayan bir servis ya da anlaşıma			
D	Spam ya da virüsleri önleyecek yazılım			

Q407. Ebeveynin / ebeveynlerin aşağıda belirtilen şeyleri yapar mı? (NCGM63)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Bazen telefonda ne yaptığımı veya kiminle iletişim kurduğumu görmek için telefonumu alır			
B	Cep telefonumu nasıl kullanacağım hakkında kurallar koyar			
C	Akıllı telefonumu nasıl kullanacağım hakkında kurallar koyar			
D	Herhangi bir kural koymazlar, ancak bazen belirli aralıklarla telefonuma el koyarlar (1 gün, 1 hafta gibi)			
E	Evimde hiç kural yoktur			

Q408. Aşağıdakilerden herhangi birini arkadaşların hiç yaptı mı? (EU336 – NCGM58)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	İnternette yapması ya da bulması zor olan bir şeyde sana yardım etti			
B	Güvenli internet kullanımı için tavsiyelerde bulundu			
C	İnternette bir şeyler öğrenme ve keşfetmek için seni teşvik etti			
D	Bazı internet sayfalarının neden iyi ya da kötü olduğunu açıkladı			
E	İnternet üzerinde diğer insanlara karşı nasıl davranacağına ilişkin tavsiyelerde bulundu			
F	Geçmişte, internette bir şey seni üzdüğünde ya da endişelendirdiğinde yardımcı oldu			

Q409. İnterneti daha güvenli kullanmanın yolları hakkında, sen hiç arkadaşlarına tavsiyede bulundun mu? (EU337)

Evet	
Hayır	
Bilmiyorum	

Q410. Aşağıdakilerden herhangi birini okuldaki öğretmenlerin hiç yaptın mı? (EU338 – NCGM59)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	İnternette yapması ya da bulması zor olan bir şeyde yardım etti			
B	Güvenli internet kullanımı için tavsiyelerde bulundu			
C	İnternette bir şeyler öğrenme ve keşfetmek için seni teşvik etti			
D	İnternette yaptıklarıyla ilgili olarak seninle konuştu			
E	Bazı internet sayfalarının neden iyi ya da kötü olduğunu açıkladı			
F	Çevrim-içi olan insanlara nasıl davranmak gerektiğine dair yollar önerdi			
G	Okulda internetten yapabilecekleriniz hakkında kurallar koydu			
H	Geçmişte bir şey seni internette üzdüğünde ya da endişelendirdiğinde yardım etti			
i	Genel olarak internette bir şey seni üzer ya da endişelendirirse neler yapacağına dair seninle konuştu			

Q411. Okulunda öğretmenlerin aşağıdakileri hiç yapar mı? (EU112 – NCGM63)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Öğrencilerin akıllı-cep telefonlarının açık olup olmadığını kontrol eder			
B	Bazen telefonda ne yaptığımı veya kiminle iletişim kurduğumu görmek için telefonumu alır			
C/D	Akıllı-cep telefonumu nasıl kullanacağım hakkında kurallar koyar			
E	Herhangi bir kural koymazlar, ancak bazen belirli aralıklarla telefonuma el koyarlar (1 gün, 1 hafta gibi)			
F	Okulumda hiç kural yoktur			
G	Okulda akıllı telefon kullanmama izin vermiyorlar			
H	Cep telefonum veya akıllı telefonum yoktur			

Q412. Aşağıdaki kişiler ya da yerlerden interneti nasıl güvenli bir şekilde kullanacağın hakkında hiç öğüt aldın mı? Kimlerden aldın? (EU339)

		Evet	Hayır
A	Sosyal görevliden (Örn; Bir kulüp ya da dernekte çalışan, ya da problemi olan ailelerle çalışan kişi)		
C	Diğer akrabalar (örn. Ağabey, abla, teyze, amca, büyükanne-baba vs.)		
E	İnternet sitelerinden		
F	Televizyon, radyo, gazete ya da dergilerden		
G	İnternet Servis Sağlayıcı – evine ya da okuluna internet sağlayan şirketten (örneğin TTNNet, Smile ADSL, Biri, Superonline)		
H	Ben bu kişilerden ya da yerlerden hiç tavsiye almadım		

Q413. Bu kişilerin veya yerlerin herhangi birinden güvenli internet kullanımı konusunda tavsiye almak ister misiniz?

		Evet	Hayır
A	Sosyal görevli (Örn; Bir kulüp ya da dernekte çalışan, ya da problemi olan ailelerle çalışan kişi)		
B	Kütüphaneci		
C	Diğer akrabalar (örn. Ağabey, abla, teyze, amca, büyükanne-baba vs.)		
D	İş internet üzerinden öğüt vermek olan birisi		
E	İnternet siteleri		
F	Televizyon, radyo, gazete ya da dergiler		
G	İnternet Servis Sağlayıcı – evine ya da okuluna internet sağlayan şirket (örneğin TTNNet, Smile ADSL, Biri, Superonline)		
H	Hiç kimseden tavsiye almak istemiyorum		

Q414. Senin internette yaptıklarınla ilgili sence ebeveynin(lerin) ne kadar şey biliyordu? (EU325 – NCGM51)

Pek çok	
Oldukça	
Biraz	
Hiç	
Bilmiyorum	

Q415. Genel olarak, ebeveynin(lerin) daha çok ya da az ilgili olmasını mı istersin, ya da aynı kalmasını mı? (EU326)

Çok daha fazla	
Biraz daha fazla	
Aynı kalsın	
Biraz daha az	
Çok daha az	
Bilmiyorum	

Q416. İnternet kullanımınla ilgili olarak ebeveyninin / ebeveynlerinin yaptıkları senin İnternet deneyimin üzerinde olumlu etkileri oluyor mu? (EU332)

Evet, çok	
Evet, az	
Hayır	
Bilmiyorum	

Q417. İnterneti nasıl kullanman gerektiğiyle ilgili olarak ebeveynin / ebeveynlerinin yaptıkları, senin internette yapabileceklerini sınırlıyor mu? (EU333)

Evet, çok sınırlıyor	
Evet, ama az sınırlıyor	
Hayır, sınırlamıyor	
Bilmiyorum	

Q418. İnterneti kullanırken ebeveyn/lerinin söylediklerini hiç görmezden geldiğin oldu mu? (EU334)

Evet, çok	
Evet, az	
Hayır	
Bilmiyorum	

Q419. Geçmişte internette yaşadığın bir şey yüzünden seni üzen ya da rahatsız eden bir şeyle ilgili olarak ebeveyninin / ebeveynlerinin bugünlerde yaptığı farklı, yeni bir şey var mı? (EU335)

Evet	
Hayır	
Bilmiyorum	

Q503. Aşağıdakilerden hangileri sizinle aynı ev ortamını paylaşıyor? (EU202)

	Evet	Hayır
A Ben yalnız yaşıyorum		
B Baba veya üvey baba		
C Anne veya üvey anne		
D Abi /Abiler		
E Abla / Ablalar		
F Küçük kardeş / kardeşler		
G Küçük kız kardeş / kardeşler		
H Büyük anne ve büyük baba		
I Diğer akrabalar		
j Diğer kişiler		

Q504/505. Babanızın/Annenizin eğitim düzeyi nedir? (EU209/120)

	Babanız	Anneniz
İlkokul veya daha az		
İlkokul		
Ortaokuldan terk		
Ortaokuldan		
Liseden terk		
Lise		
Üniversiteden terk		
Üniversite		
Lisansüstü		
Bilmiyorum		
Hiçbiri		

**Türkiye'deki Çocukların İnternet Deneyimleri
(11-16 Yaş Grubu)**

Doğum Tarihiniz (Ay-Yıl):	Okul Türü:	
Cinsiyetiniz:	Mobil (Akıllı Telefon, Tablet) İnternet kullanıyor musunuz?	☐
Yaşadığınız İl:		

Q101. Aşağıdaki mekânlarda ne sıklıkla çevrim-içi oluyorsunuz veya İnternet kullanıyorsunuz? (EU301-NCGM1)

Q101-Açıklama: Çevrim-içi olmak yani İnterneti kullanmak derken e-posta göndermek, sosyal ağ kullanmak, oyun sitelerini ziyaret etmek ve arkadaşlarıyla sohbet etmekten bahsediyoruz.

Q101-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Evde kendi odanda (başkasıyla paylaştığın oda da dahil veya diğer özel bir oda)						
B	Evde ama kendi odan dışında (başka bir salon ya da oda)						
C	Okulda, dershanede						
D	Diğer mekânlar (arkadaşların veya akrabaların evleri, kütüphane vb.)						
E	Dışarıdayken, okula veya başka bir yere giderken						
G	Bir İnternet kafede						

Q102. Bu günlerde İnternet kullanırken, çevrim-içi olmak için aşağıdaki araçları ne sıklıkla kullanıyorsun? (EU300-NCGM2)

Q102-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Bir masaüstü bilgisayar						
B	Bir dizüstü bilgisayar						
C	Akıllı telefon dışında bir cep telefonu						
D	Bir akıllı telefon						
E	Bir tablet bilgisayar						
F	Diğer taşınabilir aygıtlar (Oyun konsolu, elektronik kitap okuyucu vb.)						

Q103. Aşağıdaki aletlerden herhangi birine şahsen sahip misiniz, veya özel kullanımınızda mı? (NCGM3)

		Evet	Hayır
A	Bir masaüstü bilgisayar		
B	Bir dizüstü bilgisayar		
C	Akıllı telefon dışında bir cep telefonu		
D	Bir akıllı telefon		
E	Bir tablet bilgisayar		
F	Diğer taşınabilir aygıtlar (Oyun konsolu, elektronik kitap okuyucu vb.)		

Q104. İnterneti ilk kullandığınızda kaç yaşındaydın? (EU302-NCGM5)

Yaş	
Hatırlamıyor	

Q105. İlk akıllı telefonuna sahip olduğunda kaç yaşındaydın? (NCGM7)

Yaş	
Hatırlamıyor	
Akıllı telefonum yok	

Q106. İnternete akıllı telefon veya cep telefonunuzdan bağlanabiliyor musunuz, nasıl bağlanıyorsunuz? (Uygun seçeneklerin hepsini işaretleyin) (NCGM8)

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A Ücretsiz kablosuz (wi-fi) internet bağlantısı kullanıyorum (evde, okulda, kafede)	
B Mobil bağlantı kullanıyorum (sabit veya ön ödemeli) (İnternet paketi)	
C Hayır, telefonum internete bağlanmıyor	
D Bilmiyorum	
E Söylemek istemiyorum	
F Akıllı telefonum yok	

Q107. Okulunuzda kablosuz (wi-fi) bağlantı mevcut mu, varsa öğrencilerin kullanmasına izin veriliyor mu? (NCGM60)

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A Hayır, okulumda kablosuz (wi-fi) bağlantı yok	
B Evet, kablosuz (wi-fi) bağlantı var ama öğrencilerin kullanmasına izin verilmiyor	
C Evet, kablosuz (wi-fi) bağlantı var, öğrencilerin kullanmasına izin verilmiyor; ama biz şifreyi kıldık	
D Evet, kablosuz (wi-fi) bağlantı var öğrenciler sınırlı olarak kullanabiliyor (Tüm web siteleri/çevrim-içi aktivitelere izin verilmiyor)	
E Evet, kablosuz (wi-fi) bağlantı var öğrenciler herhangi bir sınırlama olmadan kullanabiliyor	
F Bilmiyorum	

Q108. Öğrencilerin okulda akıllı telefon kullanmalarına izin veriliyor mu? (NCGM61)

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A Hayır, okulumda öğrencilerin akıllı telefon kullanmasına izin verilmiyor	
B Evet, öğrenciler bazı kısıtlamalarla akıllı telefon kullanabiliyor (sadece gözetim altında, sadece ders aralarında)	
C Evet, öğrenciler akıllı telefonlarını özel bir kısıtlama olmadan kullanabiliyorlar	
D Bilmiyorum	

Q406. Aşağıdakilerden hangileri akıllı telefonunda yüklüdür? (NCGM57)

	Evet	Hayır	Bilmiyorum
A Bazı web sitelerinin filtrelenmesi veya engellenmesi veya ebeveyn (anne-baba) kontrolü			
B İndirdiğiniz uygulamaları filtreleyen ebeveyn kontrolü			
C İnternet üzerinde harcadığınız zamanı sınırlayan bir hizmet veya uygulama			
D İnsanlarla iletişim kurmanı sınırlayan yazılım (sesli görüşmeler ve SMS, MMS)			
E Akıllı telefonum yok			

Q201. Son zamanlarda aşağıdakilerden her birini ne sıklıkla yaptın? (EU307/309/312-NCGM9/10/11)

Q201-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

	Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyor um
A Okul işleri için interneti kullandım						
B Video klip izledim						
C Çevrim-içi film izledim veya müzik dinledim						
D İnternette haber izledim/okudum						
E E-mail (e-posta) gönderdim/aldım						
F Sosyal ağ sitesi kullandım (facebook vb)						
G Bir sohbet odası ziyaret ettim						
H Anlık mesajlaşma kullandım						
I İnternette diğer insanlarla oyun oynadım						
J İnternet oyunları oynadım (kendi kendime veya bilgisayara karşı)						
L Videolu iletişim için kamera kullandım (skype, facetime)						
M Bir web sitesine yorum ekledim veya gönderdim (sosyal						

	ağlar, forumlar)						
N	Bir blog veya çevrim-içi günlük yazdım						
O	Diğerleriyle paylaşmak için fotoğraf, video ya da müzik yerleştirdim (sosyal ağlar vb.)						
P	Bir karakter, evcil hayvan veya avatar oluşturdum						
Q	Dosya paylaşım siteleri kullandım (Limewire, Kazaa)						

Q202. Son zamanlarda aşağıdakilerden hangisini ne sıklıkla yaptın: (NCGM12)

Q202-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Ücretsiz uygulama indirdim						
B	Uygulama indirmek için ödeme yaptım						
C	Haritalara ve tarifelere baktım						
D	Çevrim-içi müzik dinledim (spotify, youtube, webradyo)						
E	Coğrafi konumumu kaydettim (facebook, foursquare kullanarak)						
F	Kare kodları veya barkod okuttum						
G	Bir e-kitap okudum						
H	Bir arama motoru kullandım (google, yahoo, bign)						
I	Çevrim-içi bir şeyler satın aldım						
J	Canlı televizyon yayını veya çevrim-içi film izledim (itunes, vimeo, youtube)						

Q203. Okulda öğretmenler, aşağıdakilerden hangilerini ne sıklıkla öğrencilerin yapmasını istiyor? (NCGM62)

Q203-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Okul ödevlerini araştırmak için internet kullanmak						
B	İnternet üzerine diğer öğrencilerle işbirliği yapmak						
C	Sınıfta ödevler için akıllı telefon kullanmak						

Q204. Aşağıdaki insanlarla cep telefonu veya akıllı telefonla konuşarak ne sıklıkla iletişim kurarsınız? (NCGM13)

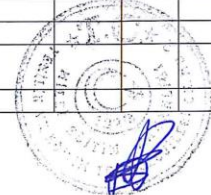
Q204-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Ebeveynlerim (Annem-Babam)						
B	Kız kardeşlerim veya erkek kardeşlerim						
C	Arkadaşlarım						
D	Akrabalarım						
E	Daha önce tanımadığım ve internette tanıştığım insanlar						
F	Öğretmenlerim						
G	Diğerleri						

Q206. Aşağıdaki insanlarla SMS (yazılı mesaj) veya MMS (resimli mesaj) yoluyla ne sıklıkla iletişim kurarsınız? (NCGM14)

Q206-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Ebeveynlerim ile						
B	Kız kardeşlerim veya erkek kardeşlerim ile						
C	Arkadaşlarım ile						
D	Akrabalarım ile						
E	Daha önce tanımadığım ve internette tanıştığım insanlar ile						
F	Öğretmenler ile						

G	Diğerleri ile						
---	---------------	--	--	--	--	--	--

Q207-215. Aşağıdaki insanlarla e-mail (e-posta) yoluyla ne sıklıkla iletişim kurarsınız? (NCGM15)

Q207-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	Ebeveynlerim ile						
B	Kız kardeşlerim veya erkek kardeşlerim ile						
C	Arkadaşlarım ile						
D	Akrabalarım ile						
E	Daha önce tanımadığım ve internette tanıştığım insanlar ile						
F	Öğretmenler ile						
G	Diğerleri ile						

Q208-210-216. Aşağıda bazı sosyal paylaşım siteleri sıralanmıştır. Şu anda kullandığınız KENDİ profilinin olduğu bir sosyal ağ varsa karşısına kaç profilinin olduğunu işaretleyiniz. (EU313/314/317-NCGM16/17/23)

Q208-Not: Sosyal ağ oluşturmak derken, Facebook, Twitter ya da Myspace gibi kendinle ilgili bilgiler koyabileceğin ve insanların bunu görebileceği ve seninle irtibata geçebileceği sitelerdir.

		Evet bir	Evet Birden Fazla	Hayır	Söylemek İstemiyorum	Bilmiyorum
A	Twitter					
B	Instagram					
C	Daily Motion					
D	Facebook					
E	Youtube					
F	MySpace					
G	Linkedin					
H	Netlog					
I	Yahoo Europe					
J	Badoo					
L	Tumblr					
M	Ask fm					
N	Yonja					
O	Hi5					
P	Diğer (.....)					

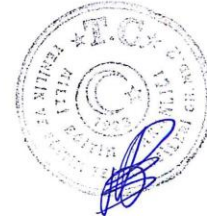
Q211. Sosyal ağ üzerinde yaklaşık olarak kaç arkadaşın var? (EU316-NCGM18)

Q211-Açıklama: En sık kullandığın sosyal ağ profilini yani düşünmeni istiyorum.

10'a kadar	
11-50	
51-100	
101-300	
300'den fazla	
Bilmiyorum/ Hatırlamıyorum	
Bir sosyal ağ profilim yok	

Q212. Aşağıdaki bilgilerden hangileri sizinle ilgili olarak profilinde yer alır? (EU318-NCGM21)

		Evet	Hayır
A	Yüzünü net gösteren bir fotoğraf		
B	Soy ismin		
C	Ev Adresin		
D	Telefon numaran		
E	Okulun		
F	Gerçek yaştın		

H	Bunlardan hiçbiri		
J	Bilmiyorum		
İ	Bir sosyal ağ profilim yok		

Q213. Sosyal ağ üzerinden gelen arkadaşlık isteklerini genellikle nasıl yanıtlarsınız? (NCGM22)

A	Genelde isteklerin hepsini kabul ederim	☐
B	Ortak arkadaşlarım olanları kabul ederim	☐
C	Bildiğim kişileri kabul ederim	☐
D	Sadece çok iyi bildiğim kişileri kabul ederim	☐
E	Bilmiyorum/hatırlamıyorum	☐
F	Bir sosyal ağ profilim yok	☐

Q214. Aşağıdaki insanlarla sosyal ağlar üzerinden ne sıklıkla iletişim kurarsınız? (NCGM19)

		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiy orum
A	Ebeveynlerim ile						
B	Kız kardeşlerim veya erkek kardeşlerim ile						
C	Arkadaşlarım ile						
D	Akrabalarım ile						
E	Daha önce tanımadığım ve internette tanıştığım insanlar ile						
F	Öğretmenler ile						
G	Diğerleri ile						

Q217. Aşağıdakilerin senin için ne kadar doğru olduğunu söyler misin? (EU319-NCGM25)

Q217-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Doğru Değil	Biraz Doğru	Çok Doğru
A	İnternet hakkında ebeveynlerimden daha çok şey bilirim			
B	İnternet kullanmak hakkında çok şey bilirim			
C	İnternette benim yaşımdaki çocuklar için bir sürü iyi şey var			
E	Akıllı telefon kullanmayı ebeveynlerimden daha iyi bilirim			
F	Akıllı telefonu kullanmak hakkında çok şey bilirim			

Q219/220. Aşağıdakilerden hangilerini internette kullanmayı biliyorsunuz? (EU320/321-NCGM26/27)

Q219-Açıklama-Oku: Aşağıdakilerden her birine *evet* veya *hayır* olarak cevap vermeni rica ediyorum... Eğer bir şeyin ne olduğunu bilmiyorsan, endişelenme, sadece bilmiyorum demen yeterli.

		Evet	Hayır	Bilmiyo rum
A	Bilginin doğruluğuna karar vermek için farklı web sitelerini karşılaştırmak			
B	Arama yaparken istenmeyen içeriklerle karşılaşmamak için filtre uygulama			
C	Bir web sitesini sık kullanılanlara eklemek			
D	İstenmeyen reklam, spam, e-mail (e-posta) engellemek			
217/D	Uygunsuz içerikleri site yöneticilerine nasıl şikayet edeceğimi biliyorum (örneğin sizden izinsiz fotoğrafınızın kullanılmasını şikayet edebilirsiniz)			
220/A	Ziyaret ettiğiniz sitelerin kaydını silmek			
220/B	Bir sosyal ağ profilinde kişisel ayarları değiştirmek			
220/C	Haber almak istemediğiniz birinden mesajları engellemek			
220/D	Pop-up sayfaları bloke etmek (İnternette gezinti esnasında istenmeden açılan pencereler)			
220/E	İnterneti güvenli şekilde kullanmak ilgili bilgi bulmak			
220/F	Bir forum, web sitesi veya blog üzerinde yorum yapmak			
220/G	Sosyal medyaya resim, video veya müzik yüklemek			
220/H	Blog oluşturmak			

Q221. Aşağıdakilerden hangilerini akıllı telefon veya tablette kullanmayı biliyorsunuz? (NCGM28/29)

	Evet	Hayır	Bilmiyorum
A Uygulama indirmek			
B Coğrafi konumunuzu gösteren fonksiyonu kapamak (facebook, google harita vb.)			
C Akıllı telefon veya tabletinizden bir kablosuz ağa bağlanmak			
D Farklı uygulamalardan uyarıları bloke etmek			
E Aynı doküman, rehber ve uygulamaları kullandığınız tüm aygıtlarda bulundurmak (akıllı telefon, tablet, PC)			
F Ücretli uygulama, oyun ve servisleri reklam eden açılır pencereleri bloke etmek			
G Bir akıllı telefonu PIN ve ekran kilidiyle korumak			
H En çok kullandığınız sosyal ağda konumunuzu güncellemek			
I Akıllı telefonu nasıl kullanacağınıza dair bilgi bulmak			
J En güvenilir olanı bulmak için aynı işe yarayan farklı uygulamaları karşılaştırmak			
K Akıllı telefonunuzla fotoğraf çekip onu sosyal medyaya yüklemek			
L Akıllı telefon veya tablet hiç kullanmadım			

Q301. Geçen yıl içinde İnternette, bir şekilde seni üzecek ya da rahatsız edecek bir şey gördün ya da yaşadın mı? Örneğin, seni rahatsız/husursuz hissettirecek, üzecek ya da görmemen gerektiğini düşündürecek herhangi bir şey. (EU110/111-NCGM30)

Q301-Not: Seçeneklerden sadece birini işaretleyiniz.

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A Günde birçok kez	
B Günlük veya hemen hemen her gün	
C En azından haftada bir	
D Daha az sıklıkla	
E Hiç	
F Bilmiyorum	

Q310. Son bir yıl içinde, İnternette birileri size üzücü, kırıcı davrandı mı? Evet ise ne kadar üzüldünüz? (EU112 – NCGM32)

Q310-Not: Seçeneklerden sadece birini işaretleyiniz.

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A Evet, çok üzüldüm	
B Evet, biraz üzüldüm	
C Evet, fakat hiç üzülmедim	
D Hayır, böyle bir tecrübem olmadı	
E Bilmiyorum	
F Söylemek istemiyorum	

Q312. Eğer birileri size bu şekilde davrandıysa nasıl oldu? (Size uyan seçeneklerin hepsini işaretleyin) (EU114 – NCGM33)

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A Kişiyle yüz yüze (aynı yerde aynı zamanda sizinle birlikte olan birisiyle)	
B Cep telefonu görüşmesiyle	
C Kendi cep telefonuma gelen iletilerle (SMS veya MMS)	
D Sosyal bir ağ sitesi üzerinden (Facebook, Twitter)	
E Bir medya paylaşım platformu üzerinden (YouTube, Instagram, Flickr)	
F Anlık mesajlaşmayla (MSN, What's app, Skype)	
G Sohbet odasında	
H E-mail (e-posta) aracılığıyla	
I Oyun sitesinde	
K Böyle bir tecrübem olmadı	
L Bilmiyorum	
M Söylemek istemiyorum	

Q313. Son bir yıl içinde, siz birilerine bu şekilde davrandınız mı, öyleyse ne şekilde? (Size uyan seçeneklerin tümünü işaretleyin) (EU125/127 – NCGM34)

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Kişiyi yüz yüze (aynı yerde aynı zamanda sizinle birlikte olan birisiyle)	
B	Cep telefonu görüşmesiyle	
C	Kendi cep telefonuma gelen iletilerle (SMS veya MMS)	
D	Sosyal bir ağ sitesi üzerinden (Facebook, Twitter)	
E	Bir medya paylaşım platformu üzerinden (YouTube, Instagram, Flickr)	
F	Anlık mesajlaşmayla (MSN, What's app, Skype)	
G	Sohbet odasında	
H	E-mail (e-posta) aracılığıyla	
I	Oyun sitesinde	
K	Böyle bir tecrübem olmadı	
L	Bilmiyorum	
M	Söylemek istemiyorum	

Q315- Son bir içinde yıl birçok farklı resim görmüş olabilirsiniz, bunlar bazen ahlaka aykırı içerikli olabilir. Geçen yıl içinde, bu tarz bir şey gördünüz mü, gördüğünüz bu şeyden sonra ne hissettiniz? (EU128/135-NCGM35)

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Evet, çok üzüldüm	
B	Evet, biraz üzüldüm	
C	Evet, fakat hiç üzülmедim	
D	Hayır, böyle bir tecrübem olmadı	
E	Bilmiyorum	
F	Söylemek istemiyorum	

Q317. Bu tarz şeyleri geçtiğimiz yıl içinde nerelerde gördün? (EU130/132 – NCGM36)

		Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Dergi ya da kitapta	
B	Televizyon, film	
C	Video yayınlayan sitelerde (örn. Youtube)	
D	Instagram gibi fotoğraf paylaşılan platformlar üzerinde	
E	İnternetteki pop-uplar tarafından (İnternette kullanırken istenmeden açılan pencereler)	
F	Sosyal ağ oluşturma sitesinde (Facebook, Yonja, MySpace gibi)	
G	Anlık mesajlaşmayla (MSN, What's app, Skype)	
H	Sohbet odasında	
I	E-mail (e-posta) aracılığıyla	
J	Oyun sitesinde	
L	Böyle bir tecrübem olmadı	
M	Bilmiyorum	
N	Cep telefonuma gelen mesaj (SMS), görüntü (MMS) ya da başka bir şey yoluyla	
P	Yetişkinler için olan internet sitelerinde	

Q320. Son bir yıl içinde, aşağıdakilerden herhangi biri internette başına geldi mi? (EU143/NCGM45)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Birisi kişisel bilgilerimi zarar verecek bir şekilde kullandı			
B	Bilgisayarım virüslendi			
C	İnternette dolandırıldığımdan para kaybettim (bilgisayar oyunlarındaki paralardan değil gerçek paradan bahsediyoruz)			
D	Birisi bilgilerime erişebilmek için parolamı kullandı, ya da benmiş gibi davrandı			

Q321. Son bir yıl içinde, bu şeyler başına ne sıklıkta geldi? (EU144 – NCGM46)

Q321-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Çok sık	Oldukça sık	Pek sık değil	Hiç / Neredeyse hiç
A	İnternet yüzünden aç ve uykusuz kaldım				
B	İnternette olmadığım zaman kendimi rahatız hissettim				
C	Gerçekten ilgilenmediğim bir konuda dahi internette gezindiğimi fark ettim				
D	İnternette harcadığım saatler yüzünden ailemi, arkadaşlarımı, okul işlerimi ya da hobilerimi aksattım/erteledim				
E	İnternette daha az zaman geçirmeye çalıştım ancak başaramadım				

Q322. Son bir yıl içinde, bu şeyler başına ne sıklıkta geldi? (NCGM49)

Q322-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		Çok sık	Oldukça sık	Pek sık değil	Hiç / Neredeyse hiç
A	Erişim olmayan bir alanda veya bataryası bittiğinde akıllı telefonumu kontrol edemediğimde üzülüyorum				
B	Gerçekte ilgili duymadığım konularda akıllı telefonumda bir şeyler yaparken kendimi yakaladım				
C	Yeni bir şey duyduğumda kontrol etmek için akıllı-cep telefonuma çok fazla ihtiyaç hissettim				
D	Telefonumla geçirdiğim zaman dolayısıyla ailemle veya arkadaşlarımla veya ödevlerimle olması gerekenden daha az vakit geçiriyorum				
E	Kendimi uygun olmayan yerlerde ve durumlarda cep telefonumu kullanırken buldum				
F	Akıllı-cep telefonumu daha az kullanmak için başarısız girişimlerim oldu				

Q323. Son bir yıl içinde, aşağıdakilerden herhangi birini yaptın mı; eğer yaptıysan her birini ne sıklıkta yaptın? (EU145 – NCGM38)

Q323-Açıklama: 'Yüz yüze' derken birisiyle internette, telefonda ya da internet kamerası aracılığıyla değil, şahsen aynı yerde konuşmaktan bahsediyoruz.

Q323-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

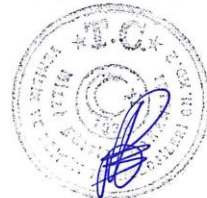
		Günde Birçok Kez	Günlük veya Hemen Hemen Her Gün	En Azından Haftada Bir	Daha Az Sıklıkla	Hiç	Bilmiyorum
A	İnternette yeni arkadaşlar aradım						
B	Yüz yüze hiç tanışmadığım birine kişisel bilgilerimi gönderdim (örn. tam adımı, adresim ya da telefon numaram)						
C	Yüz yüze hiç tanışmadığım kişileri tanıdıklarım listesine ekledim						

Q325. Hiç daha önce tanımadığınız biriyle internet üzerinden irtibata geçtiniz mi? (EU147–NCGM37)

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
Evet	
Hayır	
Bilmiyorum	

Q326. Geçen yıl içinde, ilk kez internette tanıştığın biriyle yüz yüze tanıştın mı ve eğer tanıştıysan bu olay sonrasında nasıl hissettin? (EU148/152 – NCGM39)

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Evet, çok üzüldüm
B	Evet, biraz üzüldüm
C	Evet, fakat hiç üzülmedim
D	Hayır, böyle bir tecrübem olmadı
E	Bilmiyorum
F	Söylemek istemiyorum

Q327. Geçen yıl içinde, sadece internet üzerinden tanıştığın kaç kişi ile yüz yüze görüştün? (EU149 – NCGM40)

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Hiç
B	1 - 2
C	3 - 4
D	10'dan daha fazla
E	Bilmiyorum

Q329. Geçen yıl içinde, ilk olarak internette tanıştığın herhangi biriyle buluşmaya gittiğini düşündüğünde, bu kişi ile ilk kez nasıl irtibata geçmiştin? (EU151 – NCGM41)

Q329-Açıklama: Bu bölümdeki soruları geçtiğimiz yıl içinde ilk olarak internette tanıştığın biriyle yüz yüze görüştüysen cevapla.

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Cep telefonu görüşmesiyle
B	Kendi cep telefonuma gelen iletilerle (SMS veya MMS)
C	Sosyal ağ oluşturma sitesinde (Facebook, Yonja, MySpace gibi)
D	Bir medya paylaşım platformu üzerinden (YouTube, Instagram, Flickr)
E	Anlık ileti aracılığıyla (Chat yaparken / MSN'de...gibi.)
F	Sohbet odasında
G	E-posta (mail) aracılığıyla
H	Oyun sitesinde
I	Böyle bir tecrübem olmadı
J	Bilmiyorum
K	Söylemek istemiyorum

Q330. Geçen yıl içinde, ahlaka aykırı türden mesajlar aldın mı (sözcükler, resimler veya videolar) ve eğer aldıysan, bu durumda nasıl hissettin? (EU167/171 – NCGM42)

	Size uyan seçeneği lütfen (X) ile işaretleyin.
A	Evet, çok üzüldüm
B	Evet, biraz üzüldüm
C	Evet, fakat hiç üzülmедim
D	Hayır, böyle bir tecrübem olmadı
E	Bilmiyorum
F	Söylemek istemiyorum

Q332. Geçen yıl içinde, internette bu tür mesajları gördüğünü ya da aldığını düşündüğünde, bu nasıl gerçekleşti? (EU170 – NCGM43)

	Evet	Hayır
A		
B		
C		
D		
E		
F		
G		
H		
I		
J		
K		
L		

Q401. Ebeveynin / ebeveynlerin bazen aşağıdakileri yapar mı? (EU327 – NCGM53)

	Evet	Hayır	Bilmiyorum
A			
B			
C			
D			
E			

Q402. Sayacaklarımın her birini, ebeveynlerin şu anda onları istediğin zaman yapmana izin veriyor, ya da yalnızca ebeveyn bilgisi dâhilinde yapmana izin veriyor, ya da yapmana hiç izin vermiyor şeklinde cevaplamamı istiyorum.(EU328 – NCGM55)

Q402-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

		İzin veriliyor	Bilgi dâhilinde ya da denetim altında izin veriliyor	Asla izin verilmiyor	Bilmiyor um
A	Kendi sosyal ağ oluşturma profiline sahip olmak (Facebook gibi)				
B	İnternette diğer kişilere, kişisel bilgilerini vermek (örn. Benim/onun tam adını, adres ya da telefon numarası)				
C	Anlık ileti göndermek (MSN gibi)				
D	İnternette müzik ya da film indirmek				
E	İnternette video klip izlemek (örn. YouTube)				
F	Diğer kişilerle paylaşmak için fotoğraf, video ya da müzik yüklemek				
G	Bedava uygulamaları indirmek				
H	Oyun oynamak için uygulamaları indirmek				
I	Coğrafi konumumu kaydetmek, facebook, foursquare kullanarak				
J	Anlık mesajlaşmak (MSN, What's app, Skype)				

Q403. Ebeveynin / ya da her iki ebeveynin de sayacaklarımdan herhangi birini seninle birlikte hiç yaptı mı? (EU329 – NCGM54)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	İnternette yapması ya da bulması zor olan bir şeyde sana yardım etti			
B	Bazı internet sayfalarının neden iyi ya da kötü olduğunu açıkladı			
C	İnterneti nasıl güvenli kullanacağına dair öğütler verdi			
D	Çevrim-içi olan insanlara nasıl davranılacağına dair yollar önerdi			
E	Geçmişte, internette bir şey seni üzdüğünde ya da endişelendirdiğinde yardımcı olmuştu			
F	Genel olarak internette bir şey seni üzer ya da endişelendirir ne yapacağına dair seninle konuştu			

Q405. Bildiğin kadarıyla, ebeveynin / ebeveynlerin, sayacaklarımdan herhangi birini kullanıyor mu? (EU331 – NCGM56)

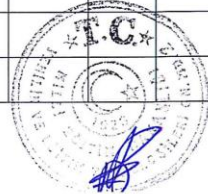
		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Aile kontrolü sağlayan ya da bazı tür internet sayfalarını engelleyecek ya da filtreleyecek şeyler (örn: güvenli internet paketi ,windows aile koruması)			
B	Aile kontrolü ya da ziyaret ettiğin internet sitelerini izleyecek şeyler			
C	İnternette geçirdiğin zamanı sınırlayan bir servis ya da anlaşma			
D	Spam ya da virüsleri önleyecek yazılım			

Q407. Ebeveynin / ebeveynlerin aşağıda belirtilen şeyleri yapar mı? (NCGM63)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Bazen telefonda ne yaptığımı veya kiminle iletişim kurduğumu görmek için telefonumu alır			
B	Cep telefonumu nasıl kullanacağım hakkında kurallar koyar			
C	Akıllı telefonumu nasıl kullanacağım hakkında kurallar koyar			
D	Herhangi bir kural koymazlar, ancak bazen belirli aralıklarla telefonuma el koyarlar (1 gün, 1 hafta gibi)			
E	Evimde hiç kural yoktur			

Q408. Aşağıdakilerden herhangi birini arkadaşların hiç yaptı mı? (EU336 – NCGM58)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	İnternette yapması ya da bulması zor olan bir şeyde sana yardım etti			
B	Güvenli internet kullanımı için tavsiyelerde bulundu			
C	İnternette bir şeyler öğrenme ve keşfetmek için seni teşvik etti			
D	Bazı internet sayfalarının neden iyi ya da kötü olduğunu açıkladı			
E	İnternet üzerinde diğer insanlara karşı nasıl davranacağına ilişkin tavsiyelerde bulundu			
F	Geçmişte, internette bir şey seni üzdüğünde ya da endişelendirdiğinde yardımcı oldu			

Q410. Aşağıdakilerden herhangi birini okuldaki öğretmenlerin hiç yaptın mı? (EU338 – NCGM59)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	İnternette yapması ya da bulması zor olan bir şeyde yardım etti			
B	Güvenli inernet kullanımı için tavsiyelerde bulundu			
C	İnternette bir şeyler öğrenme ve keşfetmek için seni teşvik etti			
D	İnternette yaptıklarınla ilgili olarak seninle konuştu			
E	Bazı internet sayfalarının neden iyi ya da kötü olduğunu açıkladı			
F	Çevrim-içi olan insanlara nasıl davranmak gerektiğine dair yollar önerdi			
G	Okulda internetteyken yapabilecekleriniz hakkında kurallar koydu			
H	Geçmişte bir şey seni internette üzdüğünde ya da endişelendirdiğinde yardım etti			
i	Genel olarak internette bir şey seni üzer ya da endişelendirirse neler yapacağına dair seninle konuştu			

Q411. Okulunda öğretmenlerin aşağıdakileri hiç yapar mı? (EU112 – NCGM63)

		Evet	Hayır	Bilmiyorum
A	Öğrencilerin akıllı-cep telefonlarının açık olup olmadığını kontrol eder			
B	Bazen telefonda ne yaptığını veya kiminle iletişim kurduğunu görmek için telefonunu alır			
C/D	Akıllı-cep telefonunu nasıl kullanacağım hakkında kurallar koyar			
E	Herhangi bir kural koymazlar, ancak bazen belirli aralıklarla telefonuma el koyarlar (1 gün, 1 hafta gibi)			
F	Okulumda hiç kural yoktur			
G	Okulda akıllı telefon kullanmama izin vermiyorlar			
H	Cep telefonum veya akıllı telefonum yoktur			

Q414. Senin internette yaptıklarınla ilgili sence ebeveynin(lerin) ne kadar şey biliyordur? (EU325 – NCGM51)

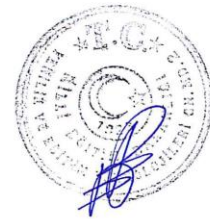
Pek çok	
Oldukça	
Biraz	
Hiç	
Bilmiyorum	

Q508. Aşağıdakiler senin için ne kadar doğrudur? (EU103/104/105/106/107-513=NGCM47)

Q508-Not: Her satırdan sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

	Günlük hayatınızda karşılaşılan durumlara yönelik;	Doğru Değil	Biraz Doğru	Çok Doğru	Bilmiyorum
A	Ben diğer insanlarla iyi geçinmeye çalışırım. Ben onların duygularını önemserim.				
B	Uzun süre hareketsiz kalamam, huzursuz olurum				
C	Çok fazla baş ağrım, karın ağrım ya da bulantım olur				
D	Ben genellikle başkalarıyla paylaşıyorum (yiyecek, oyun, kalem gibi)				
E	Çok sinirlenirim ve sık sık sinirden gözüm kararır				
F	Genellikle kendi başımayım. Genelde yalnız oynarım ya da başkalarıyla birlikte olmaktan kaçınırım				
G	Genellikle bana söyleneni yaparım				
H	Çok endişelenirim				
I	Eğer birisi hasta, üzgün veya iyi değilse ona yardım ederim				
J	Ben sürekli hareketliyimdir				
K	En az bir iyi arkadaşım vardır				
L	Çok kavga ederim, diğer insanlara istediklerimi yaptırabilirim				
M	Çoğu zaman mutsuz, üzgün ya da ağlamaklıyım				
N	Yaşıtlarım genelde beni sever				
O	Dikkatim kolayca dağılır, dikkatimi toplamakta güçlük çekerim				
P	Yeni ortamlarda gerginim. Kendime güvenimi kolayca kaybederim.				
Q	Ben küçük bir çocuğum				
R	Sıkça yalan söylemek ya da hile yapmakla suçlanırım				
S	Diğer çocuklar ya da gençler bana takarlar ya da benimle alay ederler				
T	Ben sık sık başkalarına yardım için gönüllü olurum (ebeveynler, öğretmenler, çocuklar)				
U	Bir şey yaparken önce düşünürüm				
V	Evden, okuldan ya da başka bir yerden benim olmayan şeyleri alırım				
W	Yetişkinlerle yaşıtlarımdan daha iyi geçinirim				
X	Pek çok korkum var. Kolayca ürkerim.				
Y	Ben işlerimi bitiririm. Dikkatim iyidir.				
509/A	Benim yaşımda olan diğer çocuklar/gençler genellikle ben orada yokmuşum gibi davranır				
510/A	Eğlence için tehlikeli şeyler yaparım.				
510/B	Tehlikeli olsalar bile heyecanlı şeyler yaparım.				
513/A	İnternette kendim gibi olmak insanlarla yüz yüze olduğumdan daha kolaydır.				
513/B	İnternette, insanlarla yüz yüze konuştuğumdan daha farklı şeyler hakkında konuşurum.				
513/C	İnternette, yüz yüze insanlarla paylaşmadığım özel şeyler hakkında konuşurum.				

ÖZGEÇMİŞ

1987 yılında Karabük'te doğdu. İlk, orta öğrenimini Karabük'te, lise öğrenimini Trabzon'da tamamladı. 2004 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünde lisans eğitimine başladı ve 2008 yılında mezun oldu. 2008 yılında Trabzon'da Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Yalınca İlköğretim Okulu'nda Bilişim Teknolojileri öğretmeni olarak göreve başladı. Aynı yıl içerisinde Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim dalında yüksek lisansa başladı ve 2011 yılında mezun oldu. 2011 yılında Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim dalında doktora eğitimine başladı. 2012 yılında öğretmenlik görevinden ayrılarak Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Meslek Yüksekokulu Bilgisayar Teknolojileri Bölümü'ne öğretim görevlisi olarak atandı. Halen aynı görevine devam etmektedir.